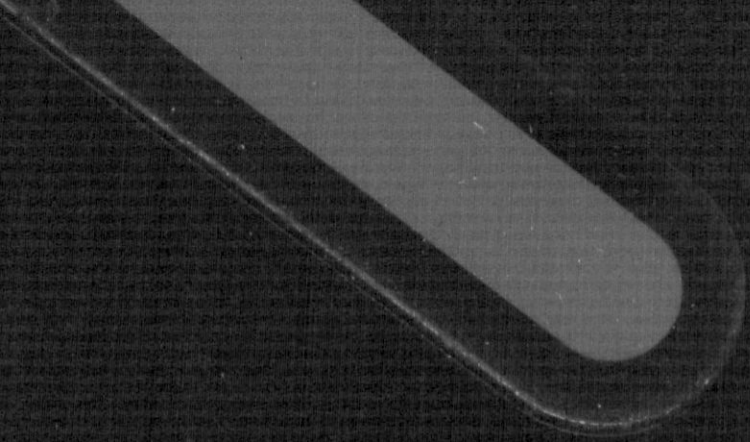

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1273**

ΤΡΙΤΟΝ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΜΕΤΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ ΔΥΟΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ἐπὶ πενταετίαν (1901—1906)

ΠΡΟΙΚΕΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

• Ὅμηρον εἶπη κατὰ θεὸν πως εἰρημένα καὶ κατὰ φύσιν.
Πλάτ. Νόμ. III. 682

• Ὀδύσσεια καλὸν ἀνθρώπινου βίου κάσπετρον.
Ἀριστοτ. ῥητορ. III, 5.

• Πᾶσα ἡ πόλις τῷ Ὅμηρῳ ὀρετῆς ἔστιν ἔποινος
καὶ πάντα αὐτῷ πρὸς τοῦτο φέρει.
Βασίλειος ὁ Μέγας.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

“ΑΝΕΣΤΗ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΔΟΥ”
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΜΕΤΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ ΛΥΣΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ἐπὶ πενταετίαν (1901—1906)

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΥΠΟ

1298

8

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

«Ὀμήρου ἔπη κατὰ θεὸν πως εἰρημένα καὶ κατὰ φύσιν». *Πλάτ. Νόμ. III. 682*

«Ὀδίσσεια καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτοπτρον». *Ἀριστοτ. ῥητορ. III, 3.*

«Πᾶσα ἡ ποιήσις τῶ Ὀμήρῳ ὀρεγῆς ἐστὶν ἔπαινος καὶ πάντα αὐτῷ πρὸς τοῦτο φέρεται». *Βασίλειος ὁ Μέγας.*

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

«ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ»,

1903

Η ΓΝΩΜΗ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐχαρκτηρίσθη ὑπὸ τῶν κ. κ. κριτῶν τῶν διαδο-
κτικῶν βιβλίων ὡς τὸ κάλλιστον πάντων τῶν βιβλίων τῆς τρίτης
τάξεως. Ἴδου δὲ ἐπ' λέξει τί γράφουσιν ἐν τῇ ἐκθέσει των σελ. 39.
«Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι κάλλιστον σχετικῶς εἰς τὸ εἶδος του καὶ ἐν τοῖς
» λοιποῖς διὰ τὴν τρίτην τάξιν βιβλίαις, χρησιμεῦσαν δὲ καὶ ὡς ὑπόδειγ-
» μα ἄλλοις. Ἀσμένως δὲ ἄρα ἐγκρίνεται οὐ μόνον ὡς ψυγαγωγικὸν
μάθημα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄγαν συντελεστικὸν εἰς ἀνάπτυξιν
ἐλληνοπρεποῦς φρονήματος».

Ἀνέκαθεν πρεσβεύομεν ὅτι τὸ βιβλίον, ὅπερ τίθεται ὡς βᾶσις τῆς μορ-
φώσεως τῶν παιδῶν ἐν τῷ σχολείῳ, πρέπει νὰ εἶναι οὐράνιος παράδεισος,
ἐνθα πανταχοῦ, ὅπου τις καὶ ἂν σταθῇ, νὰ βλέπῃ οὐράνια κάλλη, ὅπου
καὶ ἂν πορευθῇ, νὰ συναντᾷ μέρη θαυμάσια. Τοιοῦτο οὐράνιον ἀναγνωσματά-
ριον εἶναι ὁ Ὅμηρος καὶ εἰδικώτερον ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὁμήρου. Ἡ μορ-
φωτικὴ δύναμις τοῦ βιβλίου εἶναι ἴση πρὸς τὴν μορφοτικὴν δύναμιν τῆς
Ἀγίας Γραφῆς. Ὁ μέγας παιδαγωγὸς τῆς Γερμανίας Herbart εἶπε τὰ ἐξῆς
περὶ Ὁμήρου : Γινώσκω μίαν καὶ μόνην χώραν, ἐνθα ὀφείλομεν νὰ ἀνα-
ζητήσωμεν παιδαγωγικὴν διήγησιν τελείαν καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ κλασσικὴ
τῶν Ἑλλήνων παιδικὴ ἡλικία καὶ ἰδίᾳ ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὁμήρου. Ἀφ'
οὗ ἡ Θεία Πρόνοια μᾶς ἐχάρισε τοιοῦτον θαυμασίον, ἐὰν ἀφίνωμεν τοῦτον
καὶ καταφεύγωμεν εἰς αὐτοσχεδιάσματα ναυοφυῶν συγγραφέων, οὓς ἡ στιγμή
ἐξεκόλασεν, ἵνα ζήσωσι μίαν στιγμὴν, ποιοῦμεν τὸ αὐτό, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ
βάρβαροι τῆς Ἀμερικῆς ἀνταλλάσσοντες τοὺς ἀδάμαντας, οὓς εὐρίσκουσι,
πρὸς ποτήριον ῥακῆς ἢ πρὸς κεχρωματισμένους τῶν ἐμπόρων χάνδρας. ἅς
θεωροῦσιν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ των πολυτιμότερας τῶν ἀδάμαντων.

Ὅσα ἀντίτυπα δὲν φέρουσι τὴν κάτω ὑπογραφήν μου προέρ-
χονται ἐκ τυποκλοπίας. Παρακαλοῦνται δὲ οἱ φίλοι διδάσκαλοι οἱ
ἐντυχόντες τοιοῦτῳ ἀντιτύπῳ νὰ καταγγείλωσί μοι τοῦτο διὰ τὰ
περαιτέρω.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΡΩΪΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

§ 1. Ἡ Τροία.

Ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ δεξιὰ εἰς τὸν εἰσπλέοντα εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὑπάρχει χερσονήσος καλουμένη Τρωάς. Ὅρος ὑψηλὸν ἢ ἴδη ἴσταται πρὸς νότον τῆς χερσονήσου κατάφυτον καὶ κατάρρυτον. Ἐκ τοῦ ὄρους τούτου ῥέουσι πολλοὶ ποταμοί, ὧν οἱ μεγαλύτεροι εἶναι ὁ Σιμόεις καὶ ὁ Σκάμανδρος, σιτινινες διαρρέοντες τὴν βορείως τοῦ ὄρους σχηματιζομένην πεδιάδα, ἐκβάλλουσι εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐντὸς τῆς πεδιάδος ταύτης οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης ὑπῆρχε κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους πόλις μεγάλη καὶ ἔχυρὰ καλουμένη Τροία, ἧς ὁ βασιλεὺς Πρίαμος ἐθεωρεῖτο εὐδαίμων διὰ τὸν πολὺν πλοῦτον, διὰ τὰ πολλὰ τέχνα καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς λαούς, ὧν ἦτο βασιλεὺς. Ἄλλ' ἀδίκημα, τὸ ὅποσον ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πάρις ἔπραξε πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἔφερε τὸν Τρωϊκὸν ὀνομασθέντα πόλεμον, ὅστις τὸν μὲν Πρίαμον καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς του ἀπώλεσε, τὴν δὲ γυναῖκα τοῦ βασιλέως καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ἔφερον εἰς τὴν δουλείαν, τὴν δὲ πόλιν μὲ τὰ ὑψηλὰ τείχη αὐτῆς κατέστρεψεν ἅπασαν ἐκ θεμελίων.

§ 2. Ἡ ἄρπαγὴ τῆς Ἑλένης.

Ἡ Ἑλλάς κατὰ τοὺς παλαιστάτους χρόνους ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ βασίλεια. Κατὰ ταῦτα ὑπῆρχε βασίλειον τῆς Λακε-

Ψηφιοποίηθηκε ἀπὸ τὸ Νοτιοτοῦτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

δαίμονος, βασιλείον τῆς Πυλίας, βασιλείον τῆς Ἡλίδος, ἀσιλείον τῆς Ἀρκαδίας, βασιλείον τοῦ Ἄργους, βασιλείον τῶν Μυκηνῶν, βασιλείον τῆς Ἀττικῆς, βασιλείον τῆς Βοιωτίας, βασιλείον τῆς Εὐβοίας, βασιλείον τῆς Θεσσαλίας, βασιλείον τῆς Αἰτωλίας, βασιλείον τῆς Ἰθάκης, βασιλείον τῆς Κρήτης, βασιλείον τῆς Ρόδου, βασιλείον τῆς Σύμης καὶ ἄλλα. Εἰς ἓν τῶν βασιλείων τούτων, εἰς τὸ τῆς Λακεδαιμόνος, βασιλεὺς ἦτο ὁ Μενέλαος, ὅστις εἶχεν ἀδελφὸν τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν βασιλέα τῶν Μυκηνῶν. Ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς Λακεδαιμόνος ἦτο ἡ Σπάρτη, ἔνθα εἶχε τὰ ἀνάκτορά του ὁ Μενέλαος. Εἶχε δὲ ὁ Μενέλαος σύζυγον τὴν Ἑλένην, ἣτις ἦτο ὠραιότατη πασῶν τῶν γυναικῶν. Ἡ φήμη περὶ τοῦ δαιμονίου κάλλους τῆς Ἑλένης εἶχε παντοῦ διαδοθῆ, εἶχε δὲ φθάσει καὶ εἰς τὴν Τροίαν. Ὡς δὲ ἤκουσε τοῦτο ὁ Πάρις, ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου, ἐσκέφθη νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀπαγάγῃ αὐτήν. Καὶ εὐθὺς κατεσκεύασε μέγα πλοῖον καὶ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Αἰνείου ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔφθασε μετὰ πολλῶν ἡμερῶν πλοῦν εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον. Ἐνταῦθα ἀφήκε τὸ πλοῖόν του καὶ διὰ τῆς ὠραίας τοῦ Εὐρώτου ποταμοῦ κοιλάδος ἐπορεύθη εἰς τὴν Σπάρτην καὶ κατέλυσεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μενελάου, ἔνθα ἔτυχε φιλόφρονος ὑποδοχῆς. Μίαν δὲ ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Μενέλαος δὲν ἦτο εἰς τὴν Σπάρτην, ὁ Πάρις ἔπεισε τὴν Ἑλένην νὰ μεταβῶσιν ὁμοῦ εἰς τὸ πλοῖον. Ὡς δὲ εἰσῆλθεν ἡ Ἑλένη εἰς τὸ πλοῖον, εὐθὺς τοῦτο ἀπεμακρύνθη τῆς ξηρᾶς καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὴν Τροίαν.

§ 3. Ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων.

Ὅτε δὲ ὁ Μενέλαος ἔμαθεν ὅτι ὁ Πάρις ἀπήγαγε τὴν Ἑλένην, λύπη μεγάλη καὶ ἀγανάκτησις κατέλαβε τὴν ψυχὴν του καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἀφήσῃ ἀτιμώρητον τὴν προσβολήν. Καὶ ὄχι μόνον ὁ Μενέλαος, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἄλλου ἐζήτησε τάχιστα νὰ τιμωρηθῆ ὁ ὕβριστής. Καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες βασιλεῖς ἐδῆλωσαν ὅτι εἶναι ἐπιμοιροὶ νὰ μεταβῶσι μὲ τὰ πλοῖά των καὶ μὲ τοὺς λαοὺς των εἰς τὴν Τροίαν, ἵνα τιμωρήσωσι τὸν Πάριν. Δι' ὃ ὠρίσθη ἡ Αὐλὶς, πόλις τῆς Βοιωτίας, ὡς τόπος κατάλληλος, εἰς ὃν ἔπρεπε νὰ συναχθῶσι πάντες οἱ Ἕλληνες, ἵνα ἐκεῖθεν πάντες ὁμοῦ πλεύσωσι κατὰ τῆς Τροίας. Δὲν παρήλθε δὲ πολὺς χρόνος καὶ ἀγγέλλον πράγματι

ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐνταῦθα πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος μὲ τὰ πλοῖά των καὶ με-
 τοὺς λαοὺς των, καὶ ἀφ' οὗ ἐξέλεξαν ἀρχιστράτηγον τὸν Ἀγα-
 μέμνονα, ἀνεχώρησαν εἰς Τροίαν. Ἦσαν δὲ οἱ σπουδαιότατοι τῶν
 ἑκστρατευσάντων βασιλέων οἱ ἐξῆς: 1ον ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ βασιλεὺς
 τῶν Μυκηνῶν καὶ ἀδελφὸς τοῦ Μενελάου· 2ον ὁ Μενέλαος, ὁ
 βασιλεὺς τῆς Λακεδαιμόνος· 3ον ὁ Νέστωρ, ὁ βασιλεὺς τῆς Πύ-
 λου, ὅστις, καίτοι ἦτο γέρον, μετέσχε τοῦ πολέμου καὶ παντοιοτρό-
 πως διὰ τῶν φρονίμων συμβουλῶν του ὠφέλησε τοὺς Ἕλληνας.
 4ον ὁ Διομήδης, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄργους· 5ον ὁ Ἴδομενεὺς, ὁ
 βασιλεὺς τῆς Κρήτης καὶ ἑγγονος τοῦ Μίνως· 6ον ὁ Αἴας, ὁ
 υἱὸς τοῦ Τελαμῶνος ἐκ Σαλαμῖνος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
 Τεύκρου, τοῦ περιφήμου τοξότου· 7ον
 ὁ Αἴας ὁ Λοκρὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀϊλέως,
 ὁ ἐπικαλούμενος καὶ Αἴας ὁ μικρὸς,
 πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἄλλου, ὅστις
 ἐκαλεῖτο καὶ Αἴας ὁ μέγας· 8ον ὁ Ὀ-
 δυσσεύς, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ὁ
 σοφώτατος καὶ πανουργότατος πάντων
 τῶν Ἑλλήνων· 9ον ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ
 υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ βασιλεὺς τῶν
 Μυρμιδόνων, οἵτινες κατοικοῦν ἐν τῇ
 Φθιώτιδι τῇ Θεσσαλικῇ. Ἦτο δὲ ὁ Ἀ-
 χιλλεύς ὁ ἀνδρείοτατος καὶ ὠραιότατος
 πάντων τῶν ἡρώων Ἑλλήνων καὶ
 Τρώων. Οὗτος ἀπερχόμενος εἰς τὸν πό-
 λεμον συμπάρελαβε μετ' ἑαυτοῦ καὶ
 τὸν ἐπιστήθιον του φίλον Πάτροκλον,
 τὸν υἱὸν τοῦ Μενoitίου ἐκ Λοκρίδος, ὡς
 καὶ τὸν γέροντα διδάσκαλόν του Φοι-
 νικα, τὸν βασιλέα τῶν Δολόπων· 10ον
 ὁ Τληπόλεμος, ὁ βασιλεὺς τῆς Ῥόδου·
 11ον ὁ Νιρεὺς, ὁ βασιλεὺς τῆς Σύμης, ὁ ὠραιότατος πάντων τῶν
 ἀνδρῶν μετὰ τὸν Ἀχιλλεῖα, ὅσοι ἐστράτευσαν κατὰ τῆς Τροίας· 12ον
 οἱ ἀδελφοὶ Φεῖδιππος καὶ Ἄντιφος, οἱ ἄρχοντες τῆς Νισύρου, τῆς
 Κῶ, τῆς Κάσου, τῆς Καρπάθου καὶ τῶν πέριξ νήσων· 13ον ὁ
 Ἐλεφῆνωρ, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀβάντων ἐν Εὐβοίᾳ· 14ον ὁ Πρω-
 τεσίλαος, ὁ βασιλεὺς τῆς Πτελεοῦ, καὶ ἄλλων πόλεων τῆς
 Θεσσαλίας· 15ον ὁ Μενεσθεὺς, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων· 16ον
 ὁ Φιλοκτήτης, ὁ βασιλεὺς τῆς Λοκίδος.

Ἀχιλλεύς.

τῆς Μαγνησίας ἐν Θεσσαλίᾳ, διάσημος τοξότης. Ἐξ ὄλου λοιπὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους προσῆλθον καὶ πλοῖα καὶ ἄνδρες νὰ τιμωρήσωσι τὸν Πάριν καὶ δεῖξωσιν εἰς τοὺς βαρβάρους, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται εἰς αὐτοὺς ἀτιμωρητὶ νὰ ὑβρίζωσι τὴν Ἑλλάδα. Ἦσαν δὲ τὰ μὲν πλοῖα ὄλα τῶν Ἑλλήνων χίλια ἑκατὸν τριάκοντα ἕξ, ὁ δὲ στρατὸς αὐτῶν περὶ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας.

§ 4. Στρατὸς τῶν Τρώων καὶ ἦττα αὐτῶν.

Ὡς δὲ οἱ Τρῶες ἔμαθον ὅτι μέγας στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἐξοπλίζεται, ἵνα καταστρέψῃ τὴν Τροίαν διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἑλένης, ἠτοιμάσθησαν καὶ αὐτοὶ ὅσον ἡδύνατο καλλίτερον, ἵνα ἀποκρούσωσι τὸν κίνδυνον. Πρὸς τοῦτο συνήθροισαν καὶ αὐτοὶ μέγαν στρατὸν ἐκ τῶν πλείστων χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας π.χ. ἐκ τῆς Μυσίας, ἐκ τῆς Φρυγίας, ἐκ τῆς Παφλαγονίας, ἐκ τῆς Λυκίας ὡς καὶ ἐκ τῆς Θράκης καὶ ἐκ τῆς Παιονίας καὶ ἀνέμενον τοὺς Ἕλληνας, θέλοντες νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτοὺς νὰ ἀποβιβασθῶσιν ἐκ τῶν πλοίων. Καὶ ὅμως δὲν ἡδυνήθησαν νὰ κατερθώσωσι τοῦτο· διότι, εἰ καὶ ἐπολέμησαν ἀνδρείοτατα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐκτορος, τοῦ ἀρίστου ἥρωος τῶν Τρώων, ἐν τούτοις δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν ἀκατάσχετον ὀρμὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ τραπέντες εἰς φυγὴν ἦλθον καὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀκαθαιρέτων τειχῶν τῆς πόλεως. Οἱ Ἕλληνες εἶχον στρατοπεδεύσει κατὰ τὴν πεδιάδα πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ περιέμενον νὰ ἐξέλθωσιν οἱ Τρῶες ἐκ τῶν τειχῶν. Ὅσάκις δὲ ἐξήρχοντο, εἴτε διότι ἤθελον νὰ προμηθευθῶσιν τροφάς, εἴτε διότι ἤθελον νὰ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των, καὶ συνῆπτον μάχην πρὸς τοὺς Ἕλληνας, πάντοτε ἐνικῶντο. Διότι, ναι μὲν οἱ Τρῶες εἶχον τὸν Ἐκτορα ἀρχηγόν, τὸν ἀνδρείοτατον τῶν Τρώων, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες εἶχον τὸν Ἀχιλλέα, ὅστις ἦτο πολὺ ἀνδρείοτερος τοῦ Ἐκτορος, καὶ ὅστις ἐμφανιζόμενος εἰς τὴν μάχην ἐνεποεῖ φρίκην καὶ εἰς τὸν Ἐκτορα καὶ εἰς πάντας τοὺς Τρῶας, οἵτινες φεύγοντες ἐκλείοντο ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, ἵνα σωθῶσιν ἐκ βεβαίου θανάτου.

§ 5. ἦττα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὄνονος τοῦ Πατρόκλου.

Ὅτε ὅμως ὁ Ἀχιλλεὺς ἤρρισε πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τῆς πόλεως, τὸ πλοῖον τοῦ Ἐκτορος ἐκείνη ἡμέρα ἔφυγεν εἰς τοὺς

Ἕλληνας. Οἱ Τρῶες μαθόντες τοῦτο ἔλαβον θάρρος καὶ ἐξελθόντες τῶν τειχῶν ἐπῆλθον κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οὓς μετὰ πεισματώδη μάχην ἐνίκησαν καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ στρατοπέδου θέλοντες νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα αὐτῶν καὶ νὰ φονεύσωσιν αὐτούς. Οἱ ἀνδρειότατοι τῶν ἡρώων ἔκειντο τετραυματισμένοι καὶ μάτην ὁ Αἴας ἠγωνίζετο νὰ ἀποτρέψῃ τὴν συμφορὰν. Τότε ὁ Πάτροκλος προσπίπτει εἰς τὸν Ἀχιλλεῖα καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ ἀφήσῃ τὴν ὀργὴν του καὶ νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἕλληνας κινδυνεύοντας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς ἔμενεν ἀκαμπτος, ὁ Πάτροκλος παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ τοῦ δώσῃ τοῦλάχιστον τὰ ὄπλα του καὶ τὸν στρατὸν του, ἵνα ἐπέλθῃ αὐτὸς κατὰ τῶν Τρῶων. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐδέχθη τοῦτο μὲ τὸν ὄρον, ἄφ' οὗ ἀπομακρύνῃ τοὺς Τρῶας ἐκ τοῦ στρατοπέδου, νὰ μὴ καταδιώξῃ αὐτοὺς μακρὰν, ἵνα μὴ πάθῃ κακόν τι. Ὁ Πάτροκλος φορῶν τὰ ὄπλα τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἠγούμενος τῶν Μυρμιδόνων, οἵοτι οὕτω ὠνομάζοντο οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀχιλλέως, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν μάχην. Ὡς δὲ εἶδον τοῦτο οἱ Τρῶες, ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς τὸν Ἀχιλλεῖα καὶ εὐθὺς ἐπράπησαν εἰς φυγὴν, ἵνα σωθῶσιν. Τότε κατεδίωξεν αὐτοὺς ὁ Πάτροκλος μέχρι τῶν τειχῶν τῆς πόλεως πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνων. Καὶ δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἠγωνίζετο νὰ ἀναβῆ καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως καὶ νὰ κυριεύσῃ ταύτην. Τότε δεινὴ μάχη συνήφθη μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τρῶων, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ Πάτροκλος φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἔκτορος.

§ 6. Φόνος τοῦ Ἔκτορος.

Ὡς δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου, ματωρῶς λύπη κατέλαβε τὴν ψυχὴν του, καὶ πεσὼν κατὰ γῆς ἐκλαιε γοερῶς καὶ ἀπέσπα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπὶ ἰκανὸν χρόνον ἐθρήνησεν, ἠγέρθη καὶ ὤρκισθη ὅτι δὲν θὰ θάψῃ τὸν φίλον του, πρὶν ἢ φονεύσῃ τὸν Ἔκτορα. Καὶ εὐθὺς ὠπλίσθη καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν μάχην. Καὶ πρῶτον μὲν συνήτησε τὸν Αἰνεΐαν, ἕνα ἐκ τῶν ἡρώων τῆς Τροίας, καθ' οὗ ἔβριψε τὸ δόρυ, ὅπερ διεπέρασεν εἰς τὴν ἄκραν τὴν ἀσπίδα τοῦ Αἰνεΐου καὶ ἐνεπήχθη βαθέως εἰς τὴν γῆν. Ὁ δὲ Αἰνεΐας ἰδὼν τοῦτο ἐφοβήθη πολὺ καὶ ἐκρύβη μεταξύ τῶν Τρῶων. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ἔσυρε τὸ ξίφος καὶ κατὰ σωρούς ἐφόνευσεν τοὺς Τρῶας, αἵτινες πεφοβημένοι ἴετρεχον νὰ σωθῶσιν ἄλλος ἀλλοχρῶς. Τὴν καταστροφὴν ταύτην τῶν Τρῶων δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ ἀπαθῶς

ὁ Ἐκτωρ, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν αὐτῶν. Ὡς δὲ ὁ Ἀχιλλεὺς εἶδε τὸν Ἐκτορα ἐχάρη καὶ εἶπεν·

Ἐλθὲ πλησιέστερον, ἵνα σὲ στείλω ταχύτερον εἰς τὸν Ἄδην.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἀφρόβως ὁ Ἐκτωρ·

Ἥξεύρω, Ἀχιλλεῦ, πόσον σὺ εἶσαι ἀνδρείος καὶ πόσον ἐγὼ εἶμαι σοῦ κατώτερος. Ἀλλὰ μὴ λησμόνει ὅτι ἡ νίκη ἔρχεται πάντοτε ἐκ θεοῦ. Ἐπειτα καὶ τὸ ἔμὸν δόρυ μέχρι τοῦδε δὲν ἐδείχθη ἀμβλύ.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἐκτωρ, καὶ ἔρριψε τὸ δόρυ κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως, ὅπερ ὅμως δὲν ἐπέτυχε. Τότε ὁ Ἀχιλλεὺς ὠρμησε μὲ σειόμενον δόρυ κατὰ τοῦ Ἐκτορος, ὅστις φοβηθεὶς ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς κατεδίωκεν αὐτὸν πανταχοῦ φεύγοντα καὶ περὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν πεδιάδα, ὡς τὸ ἀρπακτικὸν ὄρνεον καταδιώκει περιστεράν. Τέλος ὅμως ὁ Ἐκτωρ ἀπέκαμε φεύγων καὶ ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ. Ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως. Τότε εἶπε πρὸς αὐτὸν ἀποθνήσκοντα ὁ Ἀχιλλεὺς·

Ἐφόνευσες τὸν Πάτροκλον, καὶ δὲν ἐνεθυμήθης τὸν Ἀχιλλέα. Ἀλλὰ τῶρα θὰ σὲ φάγωσι κύνες καὶ ὄρνεα.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔδεσεν ἐκ τῶν ποδῶν τὸν νεκρὸν ὀπισθεν τῆς ἀμάξης καὶ ἔφερεν αὐτὸν μὲ συρομένην ἐν τῷ κονιορτῷ κεφαλὴν εἰς τὰ πλοῖα.

§ 7. Φόνος τοῦ Ἀχιλλέως.

Τοῦτο εἶδεν ἐκ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ὁ γέρων Πρίαμος, ὁ πατὴρ τοῦ Ἐκτορος, καὶ ἡ Ἄνδρομάχη, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, καὶ ὄλος ὁ λαὸς τῶν Τρώων καὶ ἤγειραν μέγαν θρήνον καὶ ὄλοι ἦσαν ἀπαρηγόρητοι διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρίστου τῶν Τρώων. Ἀφ' οὗ δὲ παρήλθον δώδεκα ἡμέραι, ἀπεφάσισεν ὁ γέρων Πρίαμος νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Ἀχιλλέα νὰ δώσῃ πρὸς αὐτὸν τὸν υἱὸν του πρὸς ταφὴν. Εἶχεν ἤδη ἐπέλθει νύξ, ὅτε ὁ γέρων εἰσηλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ κλαίων προσέπεσεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν

Ὁ Πρίαμος εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀχιλλέως.

παρακάλει νὰ τὸν εὐσπλαγγισθῇ καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν νε-

κρόν πρὸς ταφὴν. Ὁ Ἀχιλλεύς συνεκινήθη ἰδὼν τὸν γέροντα κλαίοντα καὶ ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν νεκρὸν, ὃν ὁ Πρίαμος ἔφερεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς. Κατόπιν δὲ ἐπανελήφθη ἡ μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τρώων, καθ' ἣν ἐφρονεύθη

Ὁ Αἴας κομίζει τὸν Ἀχιλλεὺς νεκρὸν.

καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, ὃν νεκρὸν ἐκόμισεν εἰς τὰ πλοῖα ὁ Αἴας καὶ ὁ Ὀδυσσεύς. Ἐνταῦθα ἐβρήνησαν αὐτὸν οἱ Ἕλληνες δέκα ὀκτὼ ἡμέρας καὶ ἄλλας τόσας νύκτας. Ἐπειτα ἔκαυταν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὴν δὲ κόνιν ἔθεσαν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῇ αὐτῇ ὑδρίᾳ, ἐν ἣ ἦτο καὶ ἡ κόνις τοῦ Πατρόκλου. Ἐπὶ δὲ τοῦ Σιγείου ἀκρωτηρίου τῆς Τρωάδος ὑψώθη τύμβος τοῦ Ἀχιλλέως ὑψηλῆς, ἠνεμόιοις εἰς τὸν μετὰ παῖδα ἀνθεκτικῆς. Φησιόποιήθη ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς.

§ 8. "Αλωσις τῆς Τροίας.

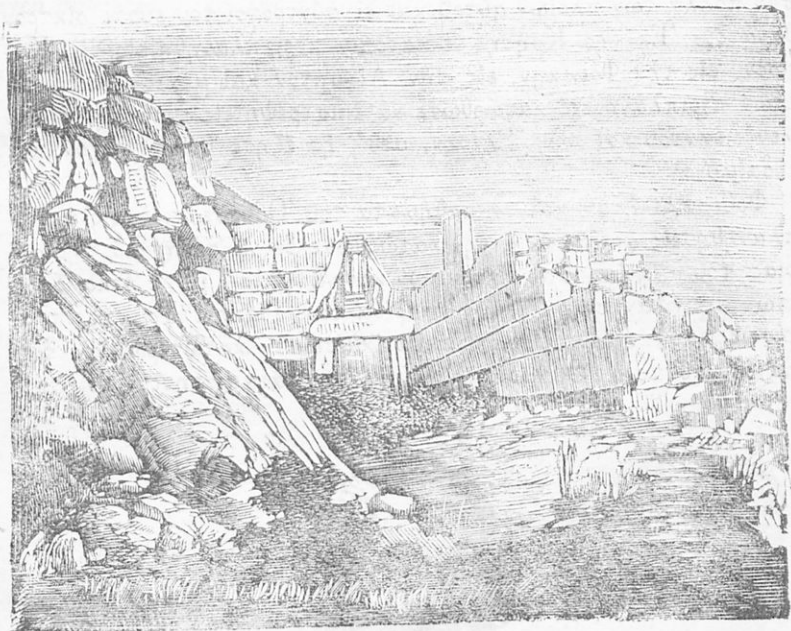
Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ἀδύνατον πλέον νὰ κυριευθῆ ἡ Τροία. Ἄλλ' ὅ,τι δὲν ἤδυνήθη νὰ κατορθώσῃ ἡ ἀνδρεία, κατώρθωσεν ἡ πανουργία. Ἴνα εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Τροίαν οἱ Ἕλληνες, ἐμηχανεύθησαν τὸ ἐξῆς· Κατὰ συμβουλήν τοῦ Ὀδυσσεύος κατεσκευάσθη ξύλινος παμμέγιστος ἵππος, εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ὁποίου ἐκλείσθησαν οἱ ἀριστοὶ τῶν Ἑλλήνων, χωρὶς νὰ ἐνοήσωσι τι ἐκ τούτου οἱ Τρῶες. Τοῦτον τὸν ἵππον ἀφήκαν οἱ Ἕλληνες ἐν καιρῷ νυκτὸς πλησίον τοῦ τείχους καὶ ἔφυγον ἐπισθεν τῆς Τενέδου, ἵνα μὴ βλέπωσιν αὐτοὺς οἱ Τρῶες, καὶ ἀνέμενον ἐνταῦθα τὸ ἀποθησόμενον. Ὡς δὲ ἐγένετο ἡμέρα, οἱ Τρῶες ἐθαύμασαν ἰδόντες ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔφυγον, δὲν ἤδυναντο δὲ νὰ ἐνοήσωσι τί ἄρα γε ἐσήμαινεν ὁ μέγας ξύλινος ἵππος, τὸν ὁποῖον ἀφήκαν ἔξω τῶν τειχῶν. Τότε ἐνεφανίσθη πρὸς αὐτοὺς Ἕλληνας τις ὀνόματι Σίνων, ἐν ἐπίτηδες ἀφήκεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἵνα ἐξαπατήσῃ τοὺς Τρῶας καὶ εἶπε τὰ ἐξῆς·

Ἐπειδὴ ἡ Ἀθηναῖα ἐφαίνετο ὠργισμένη κατὰ τῶν Ἑλλήνων, διότι ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Διομήδης ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀφῆρεσαν ἐκ τοῦ ναοῦ αὐτῆς τὸ Παλλάδιον, οἱ Ἕλληνες, ἵνα ἐξευμενίσωσιν αὐτήν, κατεσκευάσαν τὸν ἵππον τοῦτον καὶ ἀνέθηκαν εἰς αὐτήν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Τρῶες ἐχάρησαν, διότι ἐνόμισαν ὅτι ἀπηλλάγησαν πλέον τοῦ χυλεποῦ πολέμου. Καὶ τὸν μὲν ἵππον ἀβλαβῆ ἐκόμισαν ἐν ὕμνοις εἰς τὴν ἀκρόπολιν, αὐτοὶ δὲ παρεδόθησαν εἰς εὐχαρίας καὶ χοροὺς. Ἀλλὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε οἱ Τρῶες βεβαρημένοι ὑπὸ τοῦ οἴνου ἐκοιμῶντο βαθύτατον καὶ ἀφροντίν ὕπνον, ὁ Σίνων ὕψωσε πυρσὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς κεκρυμμένους ἐπισθεν τῆς Τενέδου, οἵτινες νοήσαντες τὸ σημεῖον ἐπλευσαν μετὰ σπουδῆς εἰς Τροίαν. Ἐπειτα ἦλθε καὶ ἀνήγγειλε καὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ ἵππῳ Ἕλληνας τὴν εὐκαιρίαν τῆς σφαγῆς, οἵτινες ταχέως ἐξεληθόντες διήρχοντο τὰς ὁδοὺς σφάττοντες ἀνηλεῶς ὅτινα ἐκ τῶν Τρώων συνήντων. Ὅτε δὲ ἐφθασαν εἰς τὴν πόλιν καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες τῆς Τενέδου, ἤρξατο μεγάλη σφαγὴ πανταχοῦ. Ἡ οἰκία τοῦ Πριάμου διηρπάγη καὶ οἱ ἐν αὐτῇ πάντες πλὴν ὀλίγων ἐφονεύθησαν. Μέγα δὲ κακὸν συνέβη καὶ εἰς τὴν πόλιν, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους ἄλλους μὲν ἐφόνευσαν, ἄλλους δὲ ἐξηνδραποδίσαν, τὰς δὲ οἰκίας διαρπάσαντες παρέδωκαν εἰς τὸ πῦρ. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ ὀλεθρίου Τρωϊκοῦ πολέμου, ὅστις ἐγένετο ἕνεκα τοῦ ἀσεβοῦς Πριάμου.

§ 9. Ἑλλήνων συμφοραί.

Ὁ δεκαετής χαλεπὸς πόλεμος ἐν ξένη γῆ εἶχε περατωθῆ καὶ οἱ Ἕλληνες ἤδη ἔχαιρον σκεπτόμενοι ὅτι μετὰ τινὰς ἡμέρας θὰ εἶναι εἰς τὴν πατρίδα των μεταξύ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων, μεταξύ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων. Ἀλλὰ τῆς μεγάλης ταύτης εὐτυχίας ὀλίγοι δυστυχῶς ἐκ τῶν ἀνδρείων πολεμιστῶν ἤξιώθησαν νὰ ἀπολαύσωσι. Τοιοῦτοι δὲ εἶναι ὁ Διομήδης, ὁ Νέστωρ, ὁ Φίλοκτῆτης, ὁ Ἴδομενεύς. Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων, ὡς ἔφθα-

Ἐρείπια Μυκηνῶν.

σεν εἰς τὰ ἀνάκτορά του, ἔνθα ὁ λαὸς ἐχαιρέτισεν αὐτὸν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὡς τὸν νικητὴν τῆς Τροίας, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου, ὅστις ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του ἐνυμφεύθη τὴν Κλυταιμνήστραν, τὴν σύζυγον τοῦ Ἀγαμέμνονος. Καὶ οὕτως ἐγίνε βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν ὁ κακοῦργος Αἰγίσθος ἐπὶ ἑπτὰ ὄλα ἔτη. Ἀλλ' ἡ τιμωρία δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ. Ὅτε ἐφονεύθη ὁ Ἀγαμέμνων, ὁ Ὀρέστῃς ἠφιστάθη ἀπὸ τοῦ γένους καὶ ἐκείνου καὶ ἐξέφυγε μακρὰν

τῶν Μυκηθῶν εἰς Φωκίδα πρὸς τὸν θεὸν τοῦ Στρόφιον, ἵνα σωθῆ ἔκ τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ Αἰγίσθου. Ἐνταῦθα ἠϋξήθη καὶ ἔφηβος γενόμενος ἀνεμνήσθη τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ Πυλάδου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Στροφίου, μεθ' οὗ ἠγαπῶντο ὡς ἀδελφοί, ἦλθεν εἰς Μυκήνας καὶ ἐφόνευσε τὸν Αἰγίσθον, ὃν ἀφῆκε βορὰν τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων.

Ἄλλὰ καὶ τοῦ Μενελάου τὰ παθήματα δὲν ἦσαν ὀλίγα. Εἶχε φθάσει εἰς τὸ Σούνιον τῆς Ἀττικῆς, ὅτε ἀνεμος σφοδρὸς καὶ κύματα μεγάλα ἤρπασαν τὰ πλοῖά του καὶ ἔφεραν αὐτὰ μακρὰν εἰς Κρήτην. Ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς βραχώδους παραλίας συνετρίβησαν πολλὰ τῶν πλοίων αὐτοῦ καὶ οἱ σύντροφοί του εὗρον οἰκτρὸν θάνατον. Ἐκ τῆς Κρήτης δὲ κατόπιν περιεπλανήθη εἰς τὴν Κύπρον, εἰς τὴν Φοινίκην, εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ μόλις μετὰ ὀκτῶ ἐτῶν περιπλανήσεις κατώρθωσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σπάρτην φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Ἑλένην, μεθ' ἧς ἔζησε βίον ἡσυχον καὶ εὐδαίμονα.

Φοβερά δὲ ἦσαν καὶ τὰ παθήματα τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὅστις περιεπλανήθη εἰς ἀπώτατα μέρη, κατώρθωσε δὲ νὰ σωθῆ διὰ τῆς σοφίας του ἔκ μεγίστων κινδύνων καὶ νὰ φθάσῃ μετὰ δέκα ὄλων ἐτῶν περιπλανήσεις εἰς τὴν πατρίδα του Ἰθάκην. Τὰς περιπλανήσεις ταύτας τοῦ Ὀδυσσεῶς θὰ ἐκθέσωμεν κατωτέρω, ὡς διηγεῖται ταύτας ὁ Ὅμηρος, ὁ μέγας τῆς ἀρχαιότητος ποιητής.

Ὅμηρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΠΡΟΣ ΕΠΑΝΟΔΟΝ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ

§ 10. Συνέδριον τῶν θεῶν ἐν Ὀλύμπῳ.

Πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ὅσοι δὲν εἶχον ἀπολεσθῆ, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ δὲν εἶχον πλέον νὰ φοβηθῶσι τὰ δεινὰ οὔτε τοῦ πολέμου οὔτε τῆς θαλάσσης. Μόνος ὁ δυστυχῆς Ὀδυσσεὺς δὲν εἶχε ἐπανέλθει ἀκόμη. Ναυαγός, μόνος, ἀνευ πλοίων, ἀνευ συντρόφων, ἐξῆλθε κολυμβῶν εἰς τὴν νῆσον Ὀγυγίαν, ἐνθα κατῴκει ἡ νύμφη Καλυψώ, καὶ ἐνταῦθα ἐκάθητο ἐπὶ ἑπτὰ ὄλα ἔτη κλαίων καὶ στενάζων καὶ ποθῶν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἄλλ' ἡ νύμφη Καλυψώ δὲν ἄφινεν αὐτὸν νὰ φύγῃ, διότι ἤθελε νὰ τὸν λάβῃ σύζυγόν της. Καὶ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι θεοὶ ἐλυποῦντο τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ ἤθελον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ὁ Ποσειδῶν ὅμως δὲν ἤθελε τοῦτο μισῶν τὸν Ὀδυσσεῖα, διότι ἐτύφλωσε τὸν υἱὸν του Πολύφημον.

Μίαν δὲ ἡμέραν εἶχον συναθροισθῆ εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διὸς ἔλοι οἱ ἄλλοι θεοὶ πλὴν τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις δὲν ἦτο ἐκεῖ, διότι εἶχε μεταβῆ εἰς τοὺς Αἰθίοπας μακρὰν δια νὰ δεχθῆ θυσίαν ταύρων καὶ κριῶν, τὴν ὁποίαν οὔτε προσέφερον πρὸς αὐτόν. Τότε ὁ Ζεὺς, ὁ πατὴρ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐνεθυμήθη τὸν Ἀργισθον, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Ὀρέστης, καὶ εἶπε τοὺς ἐξῆς λόγους:

Φεβερὸν πρᾶγμα! Πόσας κατηγορίας δὲν λέγουσιν αὐτεῖ οἱ ἄνθρωποι ἐναντίον ἡμῶν τῶν θεῶν! Νομίζουσιν ὅτι αἱ συμφοραὶ των ἐπιβάλλονται παρ' ἡμῶν εἰς αἰτίαις ἐπιβλαπτικαῖς εἶναι ὅτι

Ὁ Ζεὺς.

αὐτοὶ δυστυχῶσι διὰ τὰς ἀνοησίας των. Οὕτω καὶ τώρα ὁ Ἀγισθος, ἐν ᾧ ἡμεῖς παρηγεῖλαμεν εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ Ἑρμοῦ νὰ μὴ νυμφευθῇ τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀγαμέμνονος, μηδὲ νὰ φονεύτῃ αὐτὸν ἐπανελθόντα εἰς τὴν πατρίδα του, διότι θὰ τιμωρηθῇ διὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ὅρεστου, αὐτὸς ὅμως δὲν ὑπήκουσε, καὶ ἰδοὺ τὶ ἔπαθε, τὰ ἐπλήρωσεν ὄλα διὰ μίας.

§ 11. Συνηγορία ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσέως.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Ἀθηναΐα·

Πάτερ, ὁ κακοῦργος Ἀγισθος δίκαια ἔπαθεν. Εἶθε τοιοῦτο τέλος νὰ ἔχωσι ὄλοι οἱ κακοῦργοι! Ἄλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς τί κακὸν ἔκαμεν, ὥστε νὰ μένη τόσα ἔτη ἐν Ὀγυγία καὶ νὰ μὴ ἀφίνη αὐτὸν ἡ Καλυψὼ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, τῆς ὁποίας ἐπιθυμεῖ καὶ τὸν καπνὸν μόνον μακρόθεν νὰ ἴδῃ καὶ τότε ἄς ἀποθάνῃ; Διὰ τί δὲν λυπεῖσαι αὐτόν, πάτερ; Δὲν ἐνθυμεῖσαι πόσας θυσίας προσέφερεν ἐν Τροίᾳ; Τί σοῦ ἔκαμε καὶ εἶσαι πολὺ κατ' αὐτοῦ ὠργισμένος;

Πρὸς τὴν Ἀθηναῖαν ἀπεκρίθη ὁ Ζεὺς·

Τέκνον μου, πῶς λόγος ἐξέφυγεν ἐκ τοῦ στόματός σου; Ἐγὼ νὰ εἶμαι ὠργισμένος κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως, ὅστις ὑπερέχει πάντων τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν σοφίαν καὶ ὅστις προσέφερε πολλὰς θυσίας εἰς τοὺς ἀθανάτους, οἵτινες κατοικοῦσι τὸν εὐρὺν Ὀλυμπον; Ἐγὼ δὲν εἶμαι ὠργισμένος, ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν, τοῦ ὁποίου ἐτύφλωσε τὸν υἱὸν Πολύφημον. Αὐτὸς τὸν πλανᾷ μακρὰν τῆς Ἰθάκης, χωρὶς ὅμως νὰ θέλῃ καὶ τὸν θάνατόν του. Ἄλλ' ἐλάτε τώρα νὰ σκεφθῶμεν ἡμεῖς, πῶς δυνάμεθα νὰ τὸν ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν πατρίδα του. Τοῦ Ποσειδῶνος θὰ παρέλθῃ ὁ θυμὸς, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν παρέλθῃ, οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ αὐτὸς ἐναντίον τῆς θελήσεως ὄλων ἡμῶν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Ἀθηναΐα·

Πάτερ μου, ἂν ὄλοι οἱ θεοὶ θέλωσι νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν πατρίδα του, τότε ἄς στείλωμεν τὸν Ἑρμῆν εἰς τὴν νῆσον Ὀγυγίαν, διὰ νὰ εἴπῃ εἰς τὴν Καλυψὼ τὴν ἀμετάτρεπτον ἡμῶν ἀπόφασιν, νὰ ἀφήσῃ τὸν Ὀδυσσεῖα νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν. Ἐγὼ δὲ θὰ μεταβῶ εἰς τὴν Ἰθάκην, ἵνα δώσω περισσότερον θάρρος εἰς τὸν υἱὸν του, νὰ προσκαλέσῃ τοὺς Ἰθακησίους εἰς συνέλευσιν καὶ νὰ ἀπαγορεύσῃ ἔμπροσθεν αὐτῶν εἰς τοὺς μνηστῆρας νὰ σφάζωσι καὶ νὰ τρώγωσι τὰ πρόβατά του καὶ τοὺς χοίρους του καὶ νὰ κατατρέξωσι τὴν περιουσίαν τοῦ Ἰθακήσιου. Ἐπεὶ θὰ τὸν

στείλω εἰς τὴν Πύλον καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, ἵνα ἐξετάσῃ περὶ τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ ἵνα γίνῃ καὶ αὐτὸς γνωστὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ γνώμη αὕτη τῆς Ἀθηναῖς ἐγένετο δεκτὴ. Καὶ ὁ μὲν Ἑρμῆς, ἀφ' οὗ ἐφόρεσε τὰ πέδιλά του καὶ ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὴν χρυσὴν του ῥάβδον, ἐπέτασεν ὡς γλᾶρος εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν νῆσον, ὅπου κατῴκει ἡ Καλυψώ. Ἡ δὲ Ἀθηναῖα ἐπέτασεν ὡσαύτως καὶ εὗρέθη ἐντὸς ὀλίγου χρόνου εἰς τὴν Ἰθάκην ἔμπροσθέν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσεύς.

Ἑρμῆς.

12. Ἡ Ἀθηναῖα ἐν Ἰθάκῃ ὡς Μέντις.

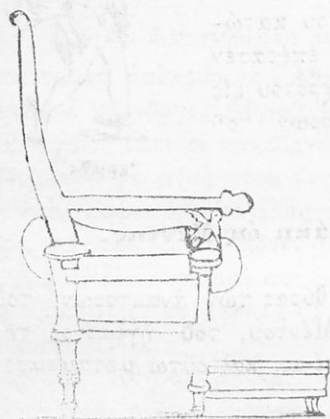
Ὡς δὲ ἡ Ἀθηναῖα ἔφθασε πρὸ τῆς θύρας τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσεύς, ἔλαβε τὴν μορφήν τοῦ Μέντου, τοῦ ἡγεμόνος τῆς νῆσου Τάφου, φίλου πολὺ τοῦ Ὀδυσσεύς, καὶ οὕτω μεταμειο-

Οἱ μνηστῆρες παίζοντες.

φομένη εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν. Ἐπιπαῦθα καθημένοι οἱ μνηστῆρες ἔπαιζον διάφορα παιγνίδια καὶ διεσκέδαζον. Μεταξὺ δὲ τούτων ἔχάθητο καὶ ψήφιοποίηθη ἀπὸ τοῦ ἰσθητοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς οὐδὲν

εἶχε μάθει περὶ τοῦ ἀπόντος πατρὸς του, ἔβλεπε δὲ καὶ τὴν περιουσίαν του καταστρεφομένην ὑπὸ τῶν αὐθάδων μνηστήρων. Ὡς δὲ εἶδε τὸν ξένον ἰστάμενον εἰς τὰ προθύρα, ἀνίσταται εὐθὺς καὶ τρέχει πρὸς αὐτὸν καὶ λαβὼν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ δόρυ τοῦ ξένου, ἔτεινε πρὸς αὐτὸν φιλοφρόνως τὴν δεξιαν καὶ εἶπε·

θρόνος.

Καλῶς ἦλθες, ξέने! Ἐλθὲ ἐν-
τός νά ἀναπαυθῆς ὀλίγον καὶ κα-
τόπιν λέγεις, τί ἐπιθυμεῖς.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν αὐτὸς μὲν ἐπορεύθη ἔμπρός, ἠκολούθησε δὲ ὁ ξένος. Ὅτε δὲ ἐφθασαν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐντός, τὸ μὲν δόρυ ἔστησεν εἰς τὴν ὀρατοτήκην, ὅπου ἦσαν καὶ πολλὰ ἄλλα ὄρατα τοῦ Ὀυσσέως, τὴν δὲ θεάν, ἵνα μὴ ἐνοχληται ὑπὸ τοῦ θορύβου καὶ τῶν φωτῶν τῶν μνηστήρων, ὠδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἐνθα ἔδωκε λαμπρὸν γλυπτὸν θρόνον νά καθίσῃ, ἔθεσε δὲ ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς καὶ

σκαμνίον πρὸς μεγαλητέραν ἀνάπαυσιν. Αὐτὸς δ' ἐκάθισεν ἐπὶ καρέκλας χαμηλοτέρας πλησίον. Ὡς δὲ ἐκάθισεν ὁ ξένος, ὑπηρετρία ἔφερε χρυσοῦν πρόχουν (κανάταν) πλήρη ὕδατος καὶ ἔχυσεν εἰς τὸν ξένον διὰ τῆς νύμφης τὰς χεῖρας του ἐντός ἀργυρᾶς λεκάνης.

Ἄφ' οὗ δ' ἐνίφθη, τότε ἐτοποθέτησεν ἡ οἰκονόμος τράπεζαν καὶ παρέθηκεν ἄρτον καὶ πολλὰ φαγητά, ὁ δὲ κήρυξ ἐκέρνα ὠραῖον οἶνον εἰς χρυσὰ ποτήρια. Ἐ, ᾧ δὲ ἔτρωγον, ἦλθον ἐντός καὶ οἱ αὐθάδεις μνηστῆρες, οἵτι ἦτο ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ καὶ ἐκάθισαν ὅλοι κατὰ σειράν εἰς τοὺς θρόνους καὶ εἰς ἄλλα καθίσματα. Καὶ οἱ μὲν κήρυκες ἔφερον εἰς αὐτοὺς ὕδωρ νά νίψωσι τὰς χεῖρας των, αἱ δὲ ὑπηρετρία ἔφερον ἄρτον ἐντός κανιστρῶν καὶ φαγητά παρέθηκαν νοστιμώτατα, ἐκ τῶν ὁποίων ἔτρωγον μὲ πολλὴν ὀρεξιν. Ἄφ' οὗ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, ὅσον ἐπεθύμει ἡ καρδία των, τότε ὁ νοῦς των ἦλθεν εἰς τὰ ἄσματα καὶ εἰς τὸν χορόν. Εἰς κήρυξ ἔθηκε τὴν λύραν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ τυφλοῦ αἰδοῦ Φημίου, ὅστις ἤρχισε νά ᾄδῃ ὠραῖον ᾄσμα.

§ Β 25. Παράπονα Τηλεμάχου πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν.

Καθ' ἐν δὲ χρόνον πάντες οἱ μνηστῆρες εἶχον τὰ βλέμματά των πρὸς τὸν θεῖον αἰοδὸν ἐστραμμένα, ὁ Τηλέμαχος κύψας ἔλεγε σιγᾶ πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν τοὺς ἑξῆς λόγους:

Οὔτοι, ξένε, δὲν ἔχουσιν ἄλλα εἰς τὸν νοῦν των ἢ φαγητὰ καὶ ποτὰ καὶ ἄσματα. Καὶ τί τοὺς μέλει; ξένου ἀνθρώπου βίον τρώγουσι, τοῦ ὁποίου τὰ ὄστα, ποῖος ἤξεύρει, ποῦ σήπονται ἄταφα ἢ ποῖον κῆμα κυλίει αὐτὰ ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λέγεις, σὲ παρακαλῶ, ξένε, ποῖος εἶσαι; Πρώτην φορὰν ἔρχεσαι ἐδῶ ἢ ἦλθες καὶ ἄλλοτε, ὅτε ἦτο ὁ πατήρ μου, τὸν ὁποῖον πολλοὶ ἄνθρωποι ἐπεσκέπτοντο, διότι καὶ αὐτὸς ἡγάπα νὰ ἐπισκέπτηται ἐκεῖνους.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ἡ Ἀθηνᾶ:

Εἶμαι ὁ Μέντης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγκιάλου, βασιλεὺς τῶν Τρώων. Ταξιδεύω εἰς τὴν Τεμέσην τῆς Κύπρου νὰ δώσω σίδηρον καὶ νὰ λάβω χαλκόν. Τὸ πλοῖόν μου ἔχω ἀφήσει μὲ τοὺς ναύτας εἰς τὸν λιμένα Ρεῖθρον καὶ ἦλθον ἐδῶ νὰ ἐπισκεθῶ τὸν πατέρα σου, μὲ τὸν ὁποῖον εἴμεθα παλαιὸι φίλοι, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ἤκουσα ὅτι ἐπανῆλθε. Μὴ λυπεῖσαι, τέκνον μου, ὁ πατήρ σου δὲν ἐχάθη. Εἶ καὶ δὲν εἶμαι οὔτε θεὸς οὔτε μάντις, ἐν τούτοις ἔχω μίαν προαἰσθησιν ὅτι ὁ πατήρ σου θὰ ἐπανέλθῃ. Αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος πολυμήχανος, καὶ μὲ σιδηρὰ δεσμὰ ἂν ἔχῃς αὐτὸν δεδεμένον, θὰ ἐξεύρῃ τρόπον νὰ σωθῇ. Ποῖος ἤξεύρει εἰς ποῖαν νῆσον ζῆ καὶ μὲ ποίους ἀνθρώπους συναναστρέφεται. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι μετ' ὀλίγον χρόνον θὰ εἶναι ἐδῶ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ λέγεις, Τηλέμαχε, τί ἄνθρωποι εἶναι αὐτοί, οἵτινες εἶναι ἐδῶ εἰς τὴν οἰκίαν σου συνηγμένοι καὶ τρώγουσι καὶ πίνουσι καὶ θερυβοῦσι; Μήπως γίνεται γάμος; Δὲν μοῦ φαίνονται καλοὶ ἄνθρωποι καὶ ἡ συμπεριφορὰ των ὅλη κινεῖ εἰς ἀγανάκτησιν πάντα φρόνιμον ἄνθρωπον.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος:

ὦ ξένε μου, ἐν ὅσῳ ὁ πατήρ μου ἦτο ἐδῶ, ἡ οἰκία αὐτῆ ἦτο καὶ πλουσία καὶ σεβαστή. Ἀλλ' οἱ θεοὶ φαίνεται ἀπεφάσισαν τὴν καταστροφὴν μας. Δὲν ἔφθανεν ὁ θάνατος τοῦ πατρός μου, ἀλλὰ συνήχθησαν ἐδῶ καὶ ὅλοι οἱ νέοι τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν τῆς Ἰθάκης καὶ τῶν πλησίον νήσων καὶ ζητοῦσι νὰ νυμφευθῶσι τὴν μητέρα μου, καταστρέφοντες τὸν οἶκόν μου. Ἡ δὲ μήτηρ μου οὔτε ἀρνεῖται τὸν γάμον, οὔτε πάλιν δύναται νὰ δώσῃ ἐν τέλος. Οὔτοι ἔμωι κάθηνται ἐδῶ καὶ τρώγουσι τὰ ὑπόλοιπά μου. Καὶ δὲν

θά παρέλθῃ πολὺς καιρὸς καὶ θά ἐξολοθρευθῶσι καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον.

§ 14. Ἡ Ἀθηνᾶ θαρρύνει τὸν Τηλέμαχον.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ἡ Ἀθηνᾶ, ἤγνανάκτησε πολὺ καὶ εἶπε·

Ἄς ἤρχετο, θεέ μου, αὐτὴν τὴν στιγμήν ὁ Ὀδυσσεύς, διὰ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς αὐθάδεις τούτους νέους! Αἶ καὶ νὰ ἐνεφανίζετο τώρα εἰς τὴν θύραν μὲ τὴν περικεφαλαίαν του, μὲ τὴν ἀσπίδα του καὶ μὲ τὰ δύο δόρατά του, τοιοῦτος, ὅποιον εἶδον ἐγὼ αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν μας, καὶ τότε θά ἔβλεπες, ὅποιον γάμον θά ἔκαμνον αὐτοὶ οἱ αὐθάδεις. Ἀλλὰ καὶ σύ, Τηλέμαχε, δὲν πρέπει νὰ ἀφήσῃς αὐτοὺς περισσότερον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου. Νομίζω ὅτι αὔριον πρέπει νὰ προσκαλέσῃς τοὺς Ἰθακησίους εἰς συνέλευσιν καὶ νὰ δηλώσῃς ὅτι τοὺς μὲν μνηστήρας δὲν θέλεις πλέον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, ἡ δὲ μήτηρ σου ἄς ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν πλοῦσιον πατέρα της καὶ ἐκεῖ ἄς ἐτοιμάσῃ τὴν προίκα της καὶ ἄς φροντίσῃ περὶ τοῦ γάμου της. Κατόπιν ἐξόπλισε πλοῖον καλὸν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Πύλον πρὸς τὸν γέροντα Νέστορα καὶ εἰς τὴν Σπάρτην πρὸς τὸν Μενέλαον, ὅστις ἐπανῆλθε τελευταῖος ἐκ τῆς Τροίας, διὰ νὰ μάθῃς, ἀν ζῆ ἢ ἀπέθανεν ὁ πατήρ σου. Καὶ ἂν μὲν μάθῃς ὅτι ἀπέθανε, τότε εἰλθὲ ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα σου, καὶ κατασκευάσῃς εἰς τὸν πατέρα σου τάφον καὶ τέλεσε εἰς αὐτὸν πολλὰς θυσίας. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκτελέσῃς πάντα ταῦτα, ἔπειτα πρέπει νὰ σκεφθῆς πῶς ν' ἀπαλλαγῇς καὶ ἀπὸ τοὺς αὐθάδεις μνηστήρας. Σὺ τώρα δὲν εἶσαι πλέον μικρὸς, οὐδὲ ἀρμόζει νὰ ἔχῃς παιδαριῶδη φρονήματα. Οἱ μνηστήρες πρέπει νὰ ἐξολοθρευθῶσι καὶ σὺ πρέπει νὰ κατορθώσῃς τοῦτο. Λάβε ὡς παράδειγμα τὸν Ὀρέστην, ὅστις ἐτιμώρησε τὸν Αἰγισθον. Καὶ σύ, ἀγαπητέ μου, τὸν ὅποιον βλέπω τόσον ὥρατον καὶ μέγαν, ἔσο ἀνδρεῖος, διὰ νὰ σὲ ἐπαινῶσι καὶ οἱ μεταγενέστεροι. Αὐτὰ εἶχον νὰ σοῦ εἶπω. Τώρα πρέπει νὰ ἐπιστρέψω καὶ ἐγὼ εἰς τὸ πλοῖόν μου. Οἱ ναῦται θά στενοχωρῶνται βεβαίως, διότι ἤναγκάσθησαν νὰ μὲ περιμένωσι τόσον πολὺ. Φρόντισε δι' ὅσα σοῦ εἶπον καὶ μὴ λησμονήσῃς τοὺς λόγους μου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Ὡ ξένε, καταλαμβάνω, ὅτι μοῦ ὀμιλεῖς πρὸς τὸ καλόν μου, ὡς πατήρ πρὸς τὸ τέκνον του, καὶ οὐδέποτε θά λησμονήσω τοὺς λόγους σου. Ἀλλὰ τώρα μέινε ἀκόμη ὀλίγον καιρὸν, ὅσον καὶ ἀντιβλέσας, διὰ νὰ λουσθῆς καὶ ἀναπαυθῆς, νὰ σοῦ

δώσω δὲ καὶ ἓν καλὸν δῶρον, ὅποιον οἱ φίλοι δίδουσι πρὸς φίλους.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ἡ Ἄθηνα·

Μὴ με ἐμποδίζεις περισσότερον καιρὸν, Τηλέμαχε, διότι βιάζομαι νὰ ἀναχωρήσω. Τὸ δὲ δῶρον, τὸ ὅποιον ἔχεις εὐχαρίστησιν νὰ μοῦ δώσης, μοῦ δίδεις ὅταν ἐπιστρέψω, διὰ νὰ τὸ φέρω εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ταῦτα εἶπεν ἡ θεὰ καὶ ἔγινεν ἀφαντος. Ὁ δὲ Τηλέμαχος τῶρα ἐνόησεν ὅτι ἦτο θεὸς ἐκεῖνος, μὲ τὸν ὅποιον ὠμίλει. Οἱ δὲ λόγοι τῆς Ἄθηνας ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὸν θάρρος καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκτελέσῃ, ὅσα ἡ θεὰ εἶπε πρὸς αὐτόν.

§ 15. Ὁ Τηλέμαχος ἀγορεύει εἰς τὴν συνέλευσιν.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ λίαν πρῶτ' ὁ Τηλέμαχος ἔστειλε τοὺς κήρυκας νὰ καλέσωσι τοὺς Ἰθακῆσιους εἰς συνέλευσιν. Ὅτε δὲ συνηθροίσθη ὁ λαός, ὁ Τηλέμαχος μὲ τὸ δόρυ εἰς τὴν δεξιὰν ἐπορεύθη ἐκεῖ βαδίζων μὲ μεγαλοπρέπειαν καὶ χάριν, ἠκολούθουν δὲ αὐτὸν καὶ δύο λαμπροὶ κύνες. Ὅλοι οἱ πρόκριτοι τοῦ ἔκαμαν θέσιν, αὐτὸς δὲ ἐκάθισεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ πατρός του. Ἄφ' οὗ δὲ πάντες ἐκάθισαν καὶ ἐγένετο σιγή, ἠγέρθη ἕκ τῆς θέσεώς του ὁ Τηλέμαχος καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς·

Ἦξεύρετε, φίλοι μου, τὴν μεγάλην λύπην, ἣτις μὲ κατέχει διὰ τὸν πατέρα μου. Πιστεύω δὲ ὅτι καὶ σεῖς ὅλοι λυπεῖσθε ὁμοίως, στερηθέντες βασιλείῳ, ὅστις σᾶς ἐθεώρει ὡς τέκνα του καὶ διὰ παντὸς μέσου εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας ὑμῶν ὅλων.

Ἄλλ' ἐκεῖνος ἦτο πεπρωμένον, φαίνεται, νὰ ἀπολεσθῆ μακρὰν ἡμῶν εἰς ξένην γῆν, ἀφήσας πένθος μέγα εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τὴν Ἰθάκην ὅλην.

Ἄλλὰ δὲν ἔφθανε φαίνεται τὸ δυστύχημα τοῦτο, μοὶ προσετέθη καὶ ἄλλο. Οἱ υἱοὶ τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῆς Ἰθάκης καὶ τῶν ἄλλων νήσων, θέλοντες ἕκαστος νὰ νυμφευθῆ τὴν μητέρα μου, ἐν ᾧ αὐτὴ δὲν ἔχει καμμίαν τοιαύτην ἀπόφασιν, συνηθροίσθησαν εἰς

τὸν Τηλέμαχος μὲ τοὺς κύνας του τὴν οἰκίαν μου καὶ ἐκεῖ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας καθήμενοι τρώγουσι καὶ πίνουσι τὰ ἀγαθὰ μου. Καὶ ἂν

ἐξακολουθήσῃ ἡ φθορά αὐτῆ καὶ ἡ σπατάλη τῆς περιουσίας μου, θὰ λείψῃ ἀπὸ ἐμὲ πᾶσα περιουσία καὶ θὰ καταντήσω ἐπαίτης. Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ μόνος δὲν δύναμαι νὰ διώξω ἐκ τῆς οἰκίας μου τοὺς μνηστήρας, σᾶς παρακαλῶ νὰ μοὶ παράσχητε τὴν συνδρομὴν σας. Εἶναι ἐντροπὴ νὰ μάθωσιν οἱ γείτονες λαοί, ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ἰθάκης ἀφῆκεν ἀπροστάτευτον τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν ἀπὸ τὰς αὐθάδεις πράξεις ὀλίγων κακῶν ἀνθρώπων. Σᾶς ὀρρίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, φίλοι, βοηθήσατέ με νὰ ἀπομακρύνω ἐκ τῆς οἰκίας μου τοὺς ἀνθρώπους τούτους. Φοβήθητε τὸν λαὸν καὶ προστατεύσατε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως σας.

16. Αὐθάδεια μνηστήρων.

Ὡς ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους οἱ Ἰθακήσιοι, συνεκινήθησαν. Τότε εἰς τῶν αὐθαδεστέρων μνηστήρων, ὁ Ἄντινοσ, ἔλαβε τὸν λόγον καὶ εἶπε:

Ἡ Πηνελόπη ἐξυφαίνουσα.

Τί εἶναι αὐτὰ ποῦ λέγεις, αὐθάδῃ Τηλέμαχε; Ἡμεῖς πταίμεν ἢ ἡ μητῆρ σου, ἣτις ἐπὶ τοιαῦτα ἔτη μᾶς περὶπαίξει λέγουσα
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὅτι θὰ ἀποφασίσῃ νὰ λάβῃ ἓνα ἐξ ἡμῶν σύζυγον, ἀλλ' ἀφ' οὗ πρῶτον ἀποτελειώσῃ τὸ ὕφασμα, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμεύσῃ ὡς σάβανον τοῦ πενθεροῦ τῆς Λαέρτου, ὅταν θὰ ἀποθάνῃ, καὶ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐτελείωνε, διότι ἔτι ὕφαινε τὴν ἡμέραν, ἐξῦφαινε τὴν νύκτα. Καὶ μόλις τώρα τὸ ἐτελείωσεν, ἀφ' οὗ ἀνεκαλύψαμεν τὸν δόλον τῆς. Ἄν θέλῃς νὰ μὴ καταστρέφῃται ἡ οὐσία σου, στείλε τὴν μητέρα σου νὰ ὑπάγῃ ὀπίσω εἰς τὸν πατέρα τῆς καὶ παρακίνησε αὐτήν· νὰ λάβῃ σύζυγον ἐκεῖνον, ὁποῖον θὰ ἐκλέξῃ ὁ πατὴρ τῆς. Ἄν γίνωσι ταῦτα, τότε οὐδεὶς θὰ καταστρέφῃ τὴν οἰκίαν σου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη μετ' ἀγανακτήσεως ὁ Τηλέμαχος·

Οὐδέποτε, Ἄντινοε, θὰ ἀποπέμψω τὴν μητέρα μου. Μεγαλῆτερον τούτου ἀμάρτημα εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ. Καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ μὲ ἐμίσουν διὰ τὴν πράξιν ταύτην. Ἄν ἀπεφασίσατε νὰ καταστρέφῃτε τὴν οἰκίαν μου, μὴ λησμονεῖτε ὅτι ὑπάρχουσι θεοί, οἵτινες δὲν θὰ ἀφήσωσιν ἀτιμώρητον τὴν ἀδικίαν ταύτην.

Μετὰ τὸν Τηλέμαχον ὠμίλησεν ὁ σοφὸς γέρον· Ἀλιθέρσης, ὅστις συνεβούλευσε τοὺς μνηστήρας νὰ φύγωσι τάχιστα ἐκ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ὀδυσσεύς, διότι, ἂν οὗτος ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, οὐδεὶς θὰ σωθῇ ἐκ τῶν χειρῶν του.

Οἱ φρόνιμοι οὗτοι λόγοι τοῦ γέροντος ἠρέθισαν τοὺς μνηστήρας, εἷς δὲ τούτων ὁ Εὐρύμαχος ὠμίλησε μὲ πολλὴν αὐθάδειαν πρὸς τὸν σοφὸν Ἀλιθέρσην ὡς ἐξῆς·

Ὁ γέρον, ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν σου, φυλαττε αὐτὰς καλλίτερον διὰ τὰ τέκνα σου. Ἀπατάσαι δὲ, ἐάν νομίζῃς ὅτι διὰ τοιούτων συμβουλῶν ὠφελεῖς τὸν Τηλέμαχον. Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν σκοπὸν ν' ἀφήσωμεν τὰς διασκεδάσεις μας καὶ θὰ ἐξακολοθησῶμεν τρώγοντες καὶ πίνοντες ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ Τηλεμάχου, ἕως ὅτου ἀποφασίσῃ ἡ μήτηρ του νὰ λάβῃ ἓνα ἐξ ἡμῶν σύζυγον. Αὕτη εἶναι ἡ ἀμετάτρεπτος ἡμῶν ἀπόφασις.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Μέντωρ, φίλος πολὺ τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀνέστη καὶ ὀργισμένος εἶπε τὰ ἐξῆς·

Δὲν πρέπει κανεὶς πλέον τῶν βασιλέων νὰ εἶναι ἀγαθός, δίκαιος καὶ φιλόφρων, ἀλλὰ πάντοτε σκληρὸς καὶ ἀδίκος, ἀφ' οὗ ὁ λαὸς τῆς Ἰθάκης, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποῖου ἐβασίλευεν ὁ Ὀδυσσεύς ὡς πατὴρ, τόσον εὐκόλως ἐλησμονῆσε τὸν βασιλέα του. Ὅχι, δὲν ἀγανακτῶ κατὰ τῶν μνηστήρων, ἀνθρώπων ἀδίκων καὶ ὕβριστῶν, δι' ὅσα πράττουσιν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀλλ' ἀγανακτῶ ἐναντίον ὄλων ὑμῶν τῶν λοιπῶν ἐδῶ, οἵτινες κἀθήσθε σιωπῶντες

καί οἱ τινες δὲν περιορίζετε τοὺς αὐθάδεις τούτους ἀνθρώπους.

Φοβερός θέρυβος ἠγέρθη μετὰ τὴν ὀμιλίαν τοῦ Μέντορος καὶ ἐφοβέριζον πάντα, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ μεταχειρισθῆ βίαν κατ' αὐτῶν. Δι' ὃ διελύθη ἡ συνέλευσις ἄπρακτος. Καὶ οἱ μὲν πολῖται μετέβησαν ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν του, οἱ δὲ μνηστήρες ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσεως.

§ 17. Τηλεμάχου ταξείδιον.

Ὁ Τηλέμαχος ἐκ τῆς συνελεύσεως μετέβη μόνος εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης καὶ ἐσκέπτετο, ἂν ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὸ ταξείδιον, ἀφ' οὗ οὐδεὶς ἤθελε νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ἐν ᾧ δὲ ἐσκέπτετο ταῦτα, ἡ Ἀθηναῖ ἐνεφανίσθη πάλιν εἰς αὐτὸν λαβοῦσα τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος καὶ εἶπε·

Τηλέμαχε, ἂν εἶσαι υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεως, ὅστις ἤξευρε νὰ φέρῃ εἰς πέρας πᾶν ἔργον, δὲν θὰ ἀφήσῃς ἀπραγματοποιήτον τὸ ταξείδιον εἰς Πύλον καὶ εἰς Σπάρτην. Ἐγὼ θὰ σοῦ ἐτοιμάσω πλοῖον εὐθύς καὶ ναύτας, σὺ δὲ ἐτοίμασε τροφάς, διὰ νὰ ἀναχωρήσωμεν εὐθύς, διότι θέλω νὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ μαζί σου.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ Ἀθηναῖ ἀνεχώρησε καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ λαβοῦσα τὴν μορφήν τοῦ Τηλεμάχου ἐζήτησε νὰ εὕρῃ πλοῖον καὶ ναύτας. Καὶ πλοῖον μὲν ἔδωκε προθύμως ὁ Νοήμων, εἴκοσι δὲ ἐκλεκτοὶ νέοι τῆς Ἰθάκης προσεφέρθησαν νὰ ἔλθωσιν ὡς κωπηλάται, εἶπον δὲ ὅτι κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου θὰ εἶναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ θὰ ἀναμένωσιν τὸν Τηλέμαχον. Ὁ δὲ Τηλέμαχος μετέβη εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ κρυφίως, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τίποτε ἡ μήτηρ του, κατέβη εἰς τὸ κατώγειον μετὰ τῆς γραίας ὑπηρετρίας Εὐρυκλείας, καὶ παρεσκεύασαν τροφάς καὶ οἶνον διὰ τὸ ταξείδιον. Ἡ δὲ γραῖα Εὐρύκλεια, ὡς ἤκουσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Τηλεμάχου, νὰ μεταβῆ μακρὰν εἰς τὴν Πύλον καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ δῶρεται καὶ νὰ λέγῃ·

Καλόν μου τέκνον, πῶς ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν σου τοιαύτη σκέψις; Ποῦ θὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ξένην, σὺ μονογενὴς καὶ πολὺ ἠγαπημένος υἱός; Ὁ πατὴρ σου ἀπέθανεν εἰς τὴν ξένην καὶ φοβεῖμαι πολὺ, μὴ φονεύσωσι καὶ σὲ οἱ μνηστήρες, διὰ νὰ μοιρασθῶσι τὰ κτήματά σου. Μεῖνε ἐδῶ, παιδί μου, εἰς τὰ κτήματά σου καὶ μὴ κάμῃς τόσον μακρινὸν ταξείδιον εἰς τὴν ἀγρίαν θάλασσαν.

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Μὴ φοβεῖσθαι, καλὸν μου κωπηλάτα. Τὸ ταξείδιον τοῦτο γίνεται

μέ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο μόνον σὲ παρακαλῶ, νὰ μὴ μάθη ἡ μήτηρ μου τίποτε, πρὶν παρέλθωσιν ἕνδεκα ἢ δώδεκα ἡμέρα, καὶ κἀθήται καὶ κλαίει.

Ἡ γράϊα εἶπεν ὅτι θὰ κρατήσῃ τοῦτο μυστικόν καὶ ἤρχισε νὰ ἐτοιμάζῃ τὰ ἐφόδια καὶ νὰ τὰ θέτῃ χωριστά, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἦλθεν εἰς τοὺς μνηστῆρας, εἰτινες, ὡς εἶδον αὐτόν, ἤρχισαν, νὰ γελῶσι καὶ νὰ τὸν περιπαίζωσι λέγοντες·

Μανθάνομεν, ἀγαπητέ Τηλέμαχε, ὅτι ἐτοιμάζουσαι διὰ ταξειδίου. Πρόσεχε εἰς τὸν δρόμον, τοῦ πηγαίνεις, μὴ συμβῆ κανὲν δυστύχημα εἰς σὲ καὶ φέρῃς οὕτως ἡμᾶς εἰς στενοχωρίαν, πῶς νὰ μοιράσωμεν τὰ κτήματά σου.

Ταῦτα ἔλεγον οἱ μνηστῆρες, ὁ δὲ Τηλέμαχος, μὴ εὐρίσκων εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν, ἐσιώπα. Ὅτε δὲ ἔδυσε ὁ ἥλιος καὶ σκότος ἐκάλυψε τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, οἱ μνηστῆρες μετέβησαν νὰ κοιμηθῶσιν. Ἡ δὲ Ἀθηνα λαβοῦσα τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος ἦλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἶπε πρὸς τὸν Τηλέμαχον·

Τὸ πλοῖον εἶναι ἔτοιμον νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἄς σπεύσωμεν, μὴ παρέρχεται μάτην ὁ χρόνος.

Ταῦτα εἶπε καὶ ἐπορεύθη ἔμπρός, ἠκολούθησε δὲ αὐτόν ὁ Τηλέμαχος. Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τὸ πλοῖον, εὔρον τοὺς κωπηλάτας πάντας ἐτοιμοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶπεν ὁ Τηλέμαχος·

Ἐλθετε, φίλοι, νὰ φέρωμεν τὰς τροφάς μας ἐκ τῶν ἀνακτόρων. Οἱ κωπηλάται ὁμοῦ μετὰ τοῦ Τηλεμάχου μετέβησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ λαβόντες τὰς τροφάς καὶ τὸν οἶνον ἐντὸς ἀμφορέων ἐκόμισαν εἰς τὸ πλοῖον. Ἐπειτα εἰσήλθεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἡ Ἀθηνα καὶ ὁ Τηλέμαχος καὶ ἐκάθισαν εἰς τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου. Οἱ δὲ κωπηλάται ἔλυσαν τὰ πρυμνήσια καὶ ἤρχισαν νὰ κωπηλατῶσιν. Εὐθὺς δὲ ἡ Ἀθηνα ἀπέλυσε εὐριον ἄνεμον καὶ τὸ πλοῖον ἤδη ἐπλεεν εἰς τὴν βροθυσαν θάλασσαν διὰ τῶν ἰστίων καθ' ὄλην τὴν νύκτα ὡς καὶ τὴν πρωΐαν τῆς ἄλλης ἡμέρας.

§ 18 Ὁ Τηλέμαχος ἐν Πύλῳ.

Ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἀνέτικεν, ἔφθασε τὸ πλοῖον εἰς τὴν Πύλον. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν οἱ Πύλιοι ἐπέλουον θυσίαν εἰς τὸν Ποσειδῶνα καὶ ἦσαν συνηγμένοι ὅλοι εἰς τὴν παραλίαν συνευχαίμενοι. Οἱ Ἰθακῆσιοι, ὡς ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα, συνέστειλαν τὰ ἰστία τοῦ πλοίου καὶ ἐβρίβαν τὴν ἄγκυραν, ὁ δὲ Τηλέμαχος καὶ ἡ Ἀθηνα ἀπέβησαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ διητυθύνθησαν πρὸς τὸν

Νέστορα. Ὅτε δὲ ἐπλησίασαν πρὸς τοὺς Πυλίουσ, οὗτοι ἐσηκώθησαν εὐθὺς καὶ ἔδραμον εἰς προϋπάντησιν τῶν ξένων, οὓς ἐδεξιώθησαν καὶ προσεκάλεσαν εἰς τὸ φαγητόν. Πρῶτος δὲ ὁ Πεισίστρατος, υἱὸς τοῦ Νέστορος, πλησίασας ἔλαβεν αὐτοὺς ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τοὺς ἔκαλεσε νὰ καθίσωσι μεταξὺ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τοῦ πατρός του, δώσας εἰς αὐτοὺς κρέας νὰ φάγωσι. Μετὰ δὲ τὸ φαγητόν ἐγέμισε χρυσοῦν ποτήριον μὲ οἶνον καὶ προσέφερεν εἰς τὸν Μέντορα λέγων·

Παρακάλεσε καὶ σύ, ξένε τὸν Ποσειδῶνα, ἀφ' οὗ ἦλθες καθ' ἣν στιγμήν τελεῖται πρὸς αὐτὸν θυσία. Ἀφ' οὗ δὲ κάμης σὺ σπονδάς, δὸς ἔπειτα τὸ ποτήριον καὶ εἰς τὸν σύντροφόν σου, διὰ νὰ προσευχηθῆ καὶ αὐτός. Βεβαίως θὰ προσευχῆται καὶ αὐτός εἰς τὸν θεόν, διότι ἔλοι ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ θεοῦ.

Ἡ Ἀθηναῖα ἔλαβε τὸ ποτήριον καὶ εἶπε τὴν ἐξῆς ἐνθεριμον δέησιν πρὸς τὸν Ποσειδῶνα·

Εἰσάκουσόν μου, θεέ, ὁ περιβάλλων τὴν γῆν! Εἰς μὲν τὸν Νέστορα καὶ εἰς τοὺς υἱούς του δὸς δόξαν καὶ ἰσχύν, εἰς δὲ τοὺς Πυλίουσ ἀφθονα ἀγαθὰ δια τὴν μεγάλην ταύτην θυσίαν, εἰς δὲ τὸν Τηλέμαχον καὶ εἰς ἐμὲ καλὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, ἀφ' οὗ κατορθώσωμεν ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον ἦλθομεν.

Μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην ἔδωκε τὸ ποτήριον καὶ εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὅστις ἐπανάλαβε τὰ αὐτά.

19. Ὁ Νέστωρ ἐγκωμιάζει τὸν Ὀδυσσεά.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, τότε ὁ Νέστωρ ἠρώτησε τοὺς ξένους τίνας εἶναι καὶ πόθεν ἔρχονται, καὶ ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ταξειδίου των.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Ὁ Νέστωρ, υἱὲ τοῦ Νηλέως, μέγα καύχημα τῶν Ἑλλήνων, ἐρωτᾷς ἡμᾶς, πόθεν εἴμεθα. Ἐρχόμεθα ἐκ τῆς Ἰθάκης. Περιφέρομαι, ὅπως ἴσως ἀκούσω πού καμμίαν εἰδήσιν περὶ τοῦ ἀτυχοῦς πατρός μου, τοῦ Ὀδυσσεώς, μετὰ τοῦ ὁποίου εἴχετε συνεχ-στρατεύσει κατὰ τῆς Τροίας. Τόσα ἔτη παρῆλθον καὶ ἀκομῆ δὲν ἐμάθομεν, ἂν ἀπέθανεν ἢ ζῆ. Καὶ διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ θερμῶς νὰ μοῦ εἴπης ὅ,τι εἶδες ἢ ἤκουσες περὶ αὐτοῦ. Σὲ ὀρκίζω εἰς τὴν φιλίαν, τὴν ὅποιαν εἶχες πρὸς τὸν πατέρα μου, νὰ μὴ μοῦ ἀποκρύψῃς τίποτε, ἅς εἶναι καὶ δυσάρεστον, ἀλλὰ νὰ μοῦ εἴπης ὅ,τι ἤξεύρεις περὶ αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ γέρον Νέστωρ·

Τέκνον μου, τὰ παθήματα ἡμῶν καὶ κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Τροίας καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν εἶναι τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα, ὥστε καὶ πέντε καὶ ἕξ ἔτη, ἂν ἀπεφάσιζες νὰ ἔμενες ἐδῶ, διὰ νὰ ἀκούσῃς ὅλα, δὲν θὰ ἐξήρακον διὰ νὰ σοῦ τὰ διηγηθῶ. Τοῦτο μόνον λέγω ὅτι εἶμαι φίλος ἐπιστήθιος τοῦ πατρὸς σου, τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἀνδρός, ὅστις καὶ διὰ τῆς ἀνδρείας του καὶ διὰ τῶν συμβουλῶν του ἀπέκτησεν ἀθάνατον δόξαν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Τροίας ἐγὼ μὲν καὶ ὁ Διομήδης καὶ ἄλλοι ἀνεχωρήσαμεν ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ πατὴρ σου ὅμως ἔμεινεν ὀπίσω σκοπὸν ἔχων νὰ ἀναχωρήσῃ ὁμοῦ μετὰ τὸν Ἀγαμέμνονα. Ἐκτοτε δὲν τὸν εἶδον πλέον. Πληροφορίας δύναται νὰ δώσῃ εἰς σὲ περὶ τούτου ὁ Μενέλαος, ὅστις ἐσχάτως ἔφθασεν εἰς τὴν Σπάρτην, ἀφ' οὗ περιπλανήθη ἐπὶ ἔτη πολλὰ εἰς Κύπρον, εἰς Κρήτην, εἰς Φοινίκην, καὶ εἰς Αἴγυπτον. Καλὸν μοι φαίνεται νὰ ἴδῃς καὶ τὸν Μενέλαον καὶ ἐρωτήσῃς αὐτὸν περὶ τοῦ πατρὸς σου. Ἄν ἐπιθυμῆς νὰ μεταβῆς διὰ ξηράς, ἔχεις εἰς τὴν διάθεσίν σου καὶ τοὺς δῖφρους μου καὶ τοὺς ἵππους μου, καὶ εἰ υἱὸς μου θὰ σὲ συντροφεύσωσιν ἕως ἐκεῖ.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Νέστωρ ἔλεγε ταῦτα, εἶχε ὄσει ὁ ἥλιος, καὶ οἱ Πύλιαι ὄλοι καὶ ὁ Νέστωρ παρεσκευάσθησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. Τότε ἡ Ἀθηναῖα καὶ ὁ Τηλέμαχος ἠθέλησαν νὰ ἀποχαιρετήσωσι τὸν Νέστορα καὶ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸ πλοῖον, ἵνα κοιμηθῶσιν. Ἄλλ' ὁ Νέστωρ εἶπε·

Θεὸς νὰ φυλάξῃ! Ἐν ὄσφ ζωὴ ἐγὼ καὶ τὰ τέκνα μου, οὐδέποτε θὰ ἀφήσωμεν ἀφιλοξενήτους ξένους, πολλὴ δὲ περισσότερον νὰ πλαγιάσῃ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου υἱὸς πολυτίμου φίλου, τοῦ Ὀδυσσεύς. Δὲν εἶμαι τόσο πτωχός, ὥστε νὰ μὴ θέλητε νὰ μὲ ἐπιβαρύνητε. Καὶ σκεπάσματα καὶ κλῖναι καὶ πάντα εἶναι ἀφθονα ἐν τῇ οἰκίᾳ μου.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ἡ Ἀθηναῖα·

Οἱ λόγοι σου, ἀγαπητὲ γέρον, εἶναι ὀρθοὶ καὶ ὁ Τηλέμαχος πρέπει νὰ ὑπακούσῃ, διότι οὕτως ἀπαιτεῖ ἡ εὐπρέπεια. Ἐγὼ ὅμως ἀνάγκη νὰ κοιμηθῶ ἐπὶ τοῦ πλοίου, τὸ ὅποσον δὲν πρέπει νὰ ἀφήσωμεν μετὰ τοὺς ναῦτας, ὅλους ἀνθρώπους νέους.

Ἀφ' οὗ εἶπον ταῦτα, ἡ μὲν Ἀθηναῖα ἐπορεύθη εἰς τὸ πλοῖον, ὁ δὲ Τηλέμαχος μετὰ τοῦ γέροντος Νέστορος καὶ τῶν υἱῶν του

ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ κατέλυσεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἔνθα διενυκτέρευσε τυχῶν μεγάλης περιποιήσεως.

§ 20. Ὁ Νέστωρ φιλοξενεῖ τὸν Τηλέμαχον.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἡμέρα, ὁ Νέστωρ ἠγέρθη τῆς κλίνης του πρῶτὸ καὶ ἐξελθὼν τοῦ θαλάμου του ἦλθε καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῶν πελεκητῶν λιθίνων ἐδωλίων, τὰ ὅποια ἦσαν ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν πλησίον τῆς μεγάλης αἰθούσης, ἧτις ἐκαλεῖτο μέγαρον, λευκὰ καὶ ἀποστίλνοντα. Μετὰ τὸν Νέστορα ἦλθον καὶ οἱ ἐξ υἱῶν του φέροντες ἐκεῖ καὶ τὸν ὄρατον Τηλέμαχον. μὲ τὸν ὅποιον ὁ Νέστωρ συνδιελέχθη φιλοφρόνως. Κατόπιν διέταξε νὰ γίνῃ λαμπρὸν γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ ξένου, εἰς τὸ ὅποιον προσεκλήθησαν ὅλοι οἱ ναῦ-

Πεισίστρατος καὶ Τηλέμαχος ἐρχόμενοι εἰς Σπάρτην.

ται τοῦ πλείου πλὴν δύο, οἵτινες ἔμειναν ἐκεῖ, ἵνα φυλάττωσιν αὐτό. Ἄφ' δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, τότε εἶπεν ὁ Νέστωρ πρὸς τοὺς υἱούς του·

Ἐμπρός, τέκνα μου, ζεύξατε μίαν ἄμαξαν διὰ τὸν Τηλέμαχον, διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ ταξιδίόν του.

Οἱ υἱοὶ του εὐθύς ἐξετέλεσαν τὴν διαταγὴν τοῦ πατρὸς. Δύο ἵπποι ἐζεύχθησαν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ ἡ οἰκονομος ἔβαλεν ἐντὸς αὐτῆς ἄρτον καὶ κρέας. Καὶ ἀνέβη εἰς αὐτὴν ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Πεισίστρατος, ὅστις λαβὼν εἰς τὰς χεῖράς του τὰ ἡνία ἐμάστιξε τοὺς ἵππους διὰ νὰ τρέξωσιν. Οἱ ἵπποι τότε ὤρμησαν πρὸς τὰ ἔμπρός καὶ ἔτρεχον πρόθυμοι διὰ τῆς πεδιάδος. Περὶ τὴν δύσιν τοῦ

ἡλίου ἔφθασαν εἰς τὰς Φηράς (**Καλάμας**) καὶ κατέλυσαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Διοκλέους, ὅπου διενυκτέρευσαν φιλοξενηθέντες. Τῇ δ' ἐπομένῃ ἡμέρᾳ λίαν πρῶτ' ἐξηκολούθησαν τὸ ταξίδιον καὶ ἔφθασαν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς τὴν σιτοφόρον πεδιάδα τῆς Λακεδαιμόνος καὶ κατ' εὐθείαν διηρθύνθησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μενελάου. Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἡμέραν ἐτελοῦντο καὶ οἱ γάμοι τῆς ὠραίας Ἑρμιόνης, θυγατρὸς τοῦ Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης, μετὰ τοῦ Νεοπτολέμου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως, βασιλέως τῶν Μυρμιδόνων. Ἦσαν δὲ εἰς τὰ ἀνάκτορα οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι τοῦ Μενελάου συνηγμένοι, συνευωχούμενοι καὶ διασκεδάζοντες. Ὡς δ' ἡ ἄμαξα ἔφθασεν ἔξω τῆς πύλης τῶν ἀνακτόρων, ἐστάθη. Ὁ δὲ θεράπων τοῦ Μενελάου ἔσπευσεν εὐθύς καὶ ὠδήγησε τοὺς ξένους εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἄλλοι δὲ ὑπηρεταὶ ἀπέξευξαν τοὺς ἰδρωμένους ἵππους καὶ ὠδήγησαν εἰς τὴν φάτιν.

§ 21. Ὑποδοχὴ ἐν τοῖς ἀνακτόροις.

Ἄφ' οὗ δὲ οἱ ξένοι ἐλούσθησαν εἰς τοὺς λουτρῶνας τῶν ἀνακτόρων, ἐνεδύθησαν λαμπρὰ ἱμάτια, καὶ ἦλθον καὶ ἐκάθισαν πλησίον τοῦ Μενελάου, ὅπου παρετέθη αὐτοῖς τράπεζα μὲ ἄφρονα φαγητά. Ὁ δὲ Μενέλαος φιλοφρόνως προσβλέψας εἰς αὐτοὺς εἶπεν:

Καλῶς ἦλθετε, ξένοι! Ὅρισατε, παρακαλῶ, εἰς τὴν τράπεζαν καὶ μετὰ τὸ φαγητὸν ἐρωτῶ, ποιοὶ εἰσθε. Δὲν ἀμφιβάλλω δέ, βλέπων τὸ ἐξωτερικόν σας, ὅτι εἰσθε ἐκ βασιλικῶ γένους. Καὶ ταῦτα λέγων προσέφερεν ὁ ἴδιος παχέα νῶτα κρεάτων ψητῶν, αὐτοὶ δὲ ἔτρωγον μὲ μεγάλην ἔρεξιν. Ἄφ' οὗ δὲ ἐχόρτασαν, ὁ Τηλέμαχος κλίνας τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν Πεισίστρατον, διὰ νὰ μὴ ἀκούσωσιν οἱ ἄλλοι, εἶπε:

Τί αἰθουσα ἀπέραντος εἶναι αὐτῆ, Πεισίστρατε! Ὅποια λάμπεις χρυτοῦ, ἀργύρου, ἡλέκτρου, ἐλέφαντος! Τί πλοῦτος εἶναι αὐτός! Δὲν πιστεύω νὰ εἶναι καλλιτέρα ἢ κατοικία τοῦ Διός!

Ὁ δὲ Μενέλαος ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους καὶ εἶπε:

Ἀγαπητά μου τέκνα, οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸν Δία, τοῦ ὁποίου ἡ κατοικία καὶ ὁ πλοῦτος εἶναι ἄφρατος καὶ αἰώνιος. Πολλὰ ἔτη ἔταλαιπωρήθην διὰ νὰ συναθροίσῃ τὰ πλοῦτῃ ταῦτα, τὰ ὅποια βλέπετε. Καὶ εἰς τὴν Κρήτην μετέβην καὶ εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς τὴν Φοινίκην καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὴν Λιβύην. Ἀλλὰ καθ' ὃν χρόνον ἐγὼ συνῆγον τὸν πλοῦτον τούτον, ἄλλος ἐν τῇ πατρίδι μου ἔδο-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

λοφόνει τὸν ἀδελφόν. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδεμίαν χαρὰν αἰσθάνομαι βασιλεύων μὲ ὄλον τοῦτον τὸν πλεῦτον. Εἶθε νὰ εἶχον τὸ τρίτον μόνον μέρος τούτου, ἀλλὰ νὰ ἔζων οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἀπέθανον ἐν Τροίᾳ χάριν ἐμοῦ. Καὶ ὄλους μὲν θρηγῶ πολλάκις καθήμενος ἐν τοῖς ἀνακτόροις μου καὶ πολλὰ δι' αὐτοὺς χύνω δάκρυα. Ἄλλ' ὅταν συλλογισθῶ ἓνα ἐξ αὐτῶν, τὸν Ὀδυσσεά, δὲν δύναμαι οὔτε νὰ φάγω, οὔτε νὰ κοιμηθῶ· διότι οὐδεὶς ἄλλος εἰργάσθη καὶ ἐμόχθησεν ὅσον αὐτός. Περὶ αὐτοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἀκόμη τίποτε, ἂν ζῆ ἢ ἀπέθανε. Πόσον δὲ θὰ θρηγῶσιν αὐτὸν ὁ πατήρ του ὁ Λαέρτης, ἢ σύζυγός του ἢ Πηνελόπη καὶ ὁ υἱός του ὁ Τηλέμαχος, τὸν ὅποιον ἀφήκεν, ὅτε ἔφυγεν, ἀκόμη βρέφος.

§ 28. Ἀναγνώρισις Τηλεμάχου.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Τηλέμαχος συνεκινήθη μέχρι δακρῶν καὶ σηκώσας καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας τὴν πορφυρὰν χλαϊνάν του ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν του. Ὁ Μενέλαος εὐθύς ἐνόησεν ὅτι εἶναι ὁ Τηλέμαχος, καὶ ἐν ᾧ ἐσκέπτετο τί νὰ πράξῃ, νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν περὶ τοῦ πατρός του ἢ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ κάμῃ αὐτὸς λόγον, ἐξῆλθε καὶ ἡ Ἑλένη ἐκ τοῦ εὐώδους θαλάμου της καὶ ἐλθοῦσα ἐκάθισεν ἐπὶ ἀνακλίντρου. Προσβλέψασα δὲ πρὸς τὸν Τηλέμαχον εἶπε πρὸς τὸν Μενέλαον·

Ἄπατῶμαι ἢ εἶναι ἀληθές, Μενέλαε; οὐδέποτε μέχρι τοῦδε εἶδον νὰ ὁμοιάξῃ τόσον πρὸς τὸν Ὀδυσσεά ἀνὴρ, ὅσον ὁ νέος οὗτος!

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Μενέλαος·

Τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς γνώμην ἔχω καὶ ἐγὼ περὶ τούτου, Ἑλένη. Καὶ οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες καὶ τὸ βλέμμα καὶ ἡ κεφαλὴ του καὶ ἡ κόμη εἶναι ἀπαράλλακτα ὡς τοῦ Ὀδυσσεως. Καὶ πρὸ ὀλίγου, λόγου γενομένου περὶ Ὀδυσσεως, αὐτὸς ἐκλαυσε.

Ὁ Πεισίστρατος ἐνόησε τὴν ὁμιλίαν ταύτην καὶ εἶπε·

Ἐκεῖνου πράγματι εἶναι υἱός, βασιλεῦ Μενέλαε. Ἦλθομεν ἀμφοτέρω κατὰ συμβουλήν τοῦ πατρός μου Νέστορος νὰ σὲ ἐρωτήσωμεν, τί γνωρίζεις περὶ τοῦ Ὀδυσσεως καὶ νὰ συμβουλευῆς τὸν Τηλέμαχον τί νὰ πράξῃ. Ἐν τῇ οἰκίᾳ του ὑποφέρει πολλὰ δεινὰ καὶ δὲν ἔχει κανένα νὰ τὸν βοηθήσῃ.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Μενέλαος·

ὦ θεοὶ! Εἶναι ἀληθές ὅτι ἔχω ἐνώπιόν μου τὸν υἱὸν τοῦ φιλήτατου μου Ὀδυσσεως, ὃν ἠγάπησα ὡς ἀδελφόν;

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐν ᾧ δὲ ἔλεγε ταῦτα ὁ Μενέλαος ἤρχισε νὰ κλαίῃ, ἔκλαιε δὲ καὶ ἡ Ἑλένη καὶ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Πεισίστρατος ἐνθυμηθεὶς τὸν φονευθέντα ἐν Τροίᾳ ἀδελφὸν τοῦ Ἀντίλοχου. Ἄφ' οὗ δ' ἔκλαυσαν ἐπὶ τινα χρόνον, τότε εἶπεν ὁ Πεισίστρατος·

Ἄτρείδῃ, πολλάκις ἤκουσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου ὅτι εἶσαι πολὺ συνετὸς ἀνὴρ. Ἄς παύσωμεν τὴν λυπηρὰν ὀμιλίαν. Τώρα δὲν εἶναι καιρὸς θρήνων, ὅλοι ἔχομεν λύπας. Ταῦτα εἶπεν ὁ Πεισίστρατος, ὅλοι δὲ εὖρον φρόνιμον τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἀφέντες τοὺς θρήνους ἔφαγον καὶ ἔπιον, ὅσον ἐπεθύμει ἡ ψυχὴ των. Ἐπειτα δὲ ἐπορεύθησαν νὰ κοιμηθῶσιν.

§ 23. Παθήματα Μενελάου.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ λίαν πρῶτ' ἐνεδύθη ὁ Μενέλαος τὰ φορέματα τοῦ καὶ ἦλθε πρὸς τὸν Τηλέμαχον, ὅστις καὶ αὐτὸς εἶχε σηκωθῆ καὶ καθίσας κλησίον σου τὸν ἠρώτησε, διὰ τί ἦλθεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα, διαπλεύσας ἀπέραντον θάλασσαν. Ὁ Τηλέμαχος διηγῆθη πάντα, ὅσα ἔπραττον αἱ μνηστήρες ἐν τῇ οἰκίᾳ του, καὶ παρεκάλεσε τὸν Μενέλαον νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν ὅ,τι ἤκουσε περὶ τοῦ πατρὸς του. Ὡς δὲ ὁ Μενέλαος ἤκουσε τὰς αὐθάδεις πράξεις τῶν μνηστήρων, ἠγανάκτησε καὶ εἶπεν·

ὦ τοὺς ἀνάνδρους, αἵτινες θέλουσι νὰ κοιμηθῶσιν εἰς τὴν κλίνην ἀτρομήτου ἀνδρός! Ὡς ὁ λέων κατασπαράσσει τὰ νεογνὰ ἐλάφου, αἵτινα εὐρίσκει ἐν τῇ φωλεᾷ του, οὕτω καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς θὰ κατασπαράξῃ τοὺς ἀθλίους μνηστήρας. Εἶθε νὰ ἐπέστρεφε καὶ τότε οὐδεὶς θὰ ἐσφίετο ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐκείνου καὶ πάντες θὰ ἔκαμνον πικρὸν γάμον. Περὶ τοῦ πατρὸς σου, τέκνον μου, οὐδὲν ἄλλο, γινώσκω ἢ ὅ,τι ἤκουσα ἐν Φάρῳ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ θαλασσίου γέροντος Πρωτεύως, τοῦ ὑπῆρέτου τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις μοῦ εἶπεν ὅτι ὁ πατὴρ σου ζῆ ἐν Ὠγυγίᾳ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Καλυψίδος, μόνος, ἀνευ συντροφῶν, ἀνευ πλοίων, κλαίων νύκτα καὶ ἡμέραν, διότι ἡ θεὰ δὲν τὸν ἀφίνει ν' ἀναχωρήσῃ. Αὐτὸς ὁ θαλάσσιος γέρον μου εἶπε καὶ περὶ τοῦ θανάτου καὶ ἄλλων ἠρώων, ὡς καὶ περὶ τῆς ὀλοφρονίας τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὴν ὁποίαν ἐξετέλεσεν ὁ Αἰγισθος. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν αὐτά, ἀγαπητόν μου τέκνον. Σὺ δὲ νὰ μείνης ἐδῶ ἔνδεκα ἢ δώδεκα ἡμέρας, θὰ σοῦ χαρίσω τρεῖς ἵππους καὶ ὠραῖον ὄφιον, ἀκόμη δὲ καὶ πολύτιμον ποτήριον πρὸς ἀνάμνησιν, μὲ τὸ ὅποιον νὰ κάμνης σπονδὰς εἰς τοὺς θεοὺς.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Εὐχαρίστως θὰ ἔμενον πλησίον σου, Μενέλαε, καὶ ὁλόκληρον ἔτος. Ἀλλὰ τώρα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιστρέψω ταχέως εἰς Πύλον, ἔνθα μὲ ἀναμένει τὸ πλοῖον. Ὡς πρὸς τὰ δῶρα, τοὺς ἵππους καὶ τὸν δίφρον, τί νὰ τοὺς κάμω εἰς τὴν ὄρεινὴν Ἰθάκην, ἔνθα οὔτε δρόμοι πλατεῖς ὑπάρχουσιν οὔτε λειμῶνες; Καλλίτερον νὰ μένωσιν ἐδῶ νὰ τρώγωσι τριφύλλιον ἄφθονον εἰς τὴν μεγάλην ταύτην πεδιάδα.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Μενέλαος ἐμειδίασε καὶ εἶπε·

Ἡ εὐγενὴς καταγωγή σου φαίνεται, ἀγαπητόν μου τέκνον, ἐκ τῶν λόγων σου. Καὶ διὰ νὰ σὲ εὐχαριστήσω, θὰ σοῦ δώσω ἄλλο δῶρον, κρατῆρα ἀργυροῦν μὲ χρυσᾷ χεῖλῃ ἐξόχου τέχνης, τὸν ὅποιον μοῦ ἐχάρισεν εἰς τὴν Φοινίκην ὁ βασιλεὺς τῶν Σιδωνίων Φαίδιμος, ὅτε περιπλανώμενος εἶχον φθάσει καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην.

§ 24. Συνομοθία μνηστήρων κατὰ τοῦ Τηλεμάχου.

Οἱ μνηστήρες μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Τηλεμάχου ἐξηκολούθηον τὴν παλαιὰν τῶν τέχνην, νὰ τρώγωσι καὶ νὰ πίνωσι καὶ νὰ διασκεδάζωσι. Περὶ τοῦ Τηλεμάχου ἐνόμιζον ὅτι μετέβη εἰς τοὺς ἀγρούς του πρὸς τὰ ποίμνια. Ἀλλὰ μίαν ἡμέραν, ἐν ᾗ ὁ Ἄντινοος καὶ ὁ Εὐρύμαχος, δύο ἐκ τῶν καλλιτέρων μνηστήρων, ἐκαθηντο συνομιλοῦντες, ἔρχεται ὁ Νοήμων, ὅστις εἶχε δώσει τὸ πλοῖον εἰς τὸν Τηλέμαχον, καὶ ἐρωτᾷ αὐτοῦ·

Ἡξεύρεις, Ἄντινε, πότε θὰ ἐπανέλθῃ ὁ Τηλέμαχος ἐκ τῆς Πύλου; Ἐταξείδευσε μὲ τὸ πλοῖόν μου, τὸ ὅποιον ἐγὼ τώρα χρειάζομαι διὰ νὰ μεταβῶ εἰς τὴν Ἥλιδα, νὰ φέρω ἕνα ἡμίονον ἐκ τῶν ζώων, τὰ ὅποια ἔχω ἐκεῖ.

Ὡς ἤκουσαν τοῦτο οἱ μνηστήρες, ἐταράχθησαν, ὁ δὲ Ἄντινοος ἠρώτησε τὸν Νοήμονα·

Πῶς ἔδωκες σὺ τὸ πλοῖόν σου; Σοῦ τὸ ἐξήτησεν ὁ Τηλέμαχος ἢ τὸ ἐπῆρε διὰ τῆς βίας; καὶ ποῖοι νέοι τὸν ἠκολούθησαν;

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Νοήμων·

Ἐγὼ τὸ ἔδωκα μόνος. Τίς ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ μίαν χάριν εἰς ἄνθρωπον, ὅστις τόσα ὑποφέρει; Τὸν συνώδευσαν δὲ νέοι, οἱ καλλίτεροι τῆς πόλεώς μας. Εἶδον δὲ ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὅτε ἀνεχώρει, καὶ τὸν γέροντα Μέντορα. Ἀλλὰ τὸ περιεργον εἶναι ὅτι ὁ Μέντωρ εἶναι ἐδῶ, ἐν ᾗ καὶ αὐτὸς εἶχεν ἀναχωρήσει μετὰ τοῦ Τηλεμάχου.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ταῦτα εἶπεν ὁ Νοήμων καὶ ἀνεχώρησεν. Οἱ δὲ μνηστήρες σκεφθέντες εὗρον τὴν περίστασιν κατάλληλον νὰ δολοφονήσωσι τὸν Τηλέμαχον. Πρὸς τοῦτο ἐξελέχθη κατάλληλος ὁ Ἄντινοος, ὅστις μὲ εἴκοσιν ἄνδρας ἐπέβη εἰς πλοῖον καὶ ἀνεχώρησεν, ἵνα ἐνεδρεύσῃ εἰς τὸ στενὸν τὸ μεταξὺ Σάμης καὶ Ἰθάκης. Ὡς δὲ ὁ κήρυξ Μένδων ἤκουσε τὴν κακοῦργον ταύτην ἀπόφασιν τῶν μνηστήρων, ἔδραμεν εἰς τὴν Πηνελόπην καὶ ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὴν, τί σχεδιάζουσιν οἱ μνηστήρες. Ἡ δὲ Πηνελόπη, ὡς ἤκουσε περὶ τοῦ φόνου τοῦ υἱοῦ τῆς, ἐταράχθη ἐπὶ ποσοῦτον, ὥστε ἐπὶ πολὺν χρόνον δὲν ἠδύνατο νὰ ἀθρῶσῃ λέξις, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐγέμισαν δάκρυα, τὰ δὲ γόνατά τῆς ἐλύθησαν, ὥστε ἐκάθισε κατὰ γῆς εἰς τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θρηγῇ (περὶ ὃ αὐτῆς ἔκλαιον καὶ αἱ ὑπηρέτριαι) καὶ ἔλεγε:

Διὰ τί ἀνεχώρησεν ὁ υἱός μου; Τί τὸν ἐβίασε νὰ ταξειδεύσῃ εἰς τὸ ἀχανές πέλαγος; ἐβαρύνθη τὴν ζωὴν του καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἀκούηται πλέον τὸ ὄνομά του μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων; Τί εἶναι αὐτὰ ποῦ πάσχω, ἀγαπηταί μου; Πρῶτον ἀπώλεσα ἄνδρα σπάνιον, τῶρα δὲ μοῦ ἀνηρπάγη καὶ ὁ υἱός μου, χωρὶς νὰ λάβω μηδὲ εἰδήσιν τῆς ἀναχωρήσεώς του; Διὰ τί, σκληραί, δὲν μοῦ τὸ ἐλέγετε, ὅτε ἔφευγε, νὰ τὸν ἐμποδίσω; Τώρα τί νὰ κάμω;

§ 25. Ἐξομολόγησις Εὐρυκλείας.

Ὡς ἡ Εὐρύκλεια ἤκουσε ταῦτα, εἶπεν:

Ὅ, τι θέλεις κάμε με, καλὴ μου κόρη. Ἐγὼ θὰ σοῦ εἶπω ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Ἐγὼ ἤξευρον περὶ τοῦ ταξειδίου τοῦ Τηλεμάχου, καὶ ἐγὼ τοῦ ἔδωκα ὅλα τὰ ἐφόδια καὶ τροφήν καὶ εἶνον. Ἀλλὰ δὲν σοῦ εἶπα τίποτε, διότι μὲ ὤρκισε νὰ μὴ σοῦ εἶπω τίποτε, ἕως ὅτου παρέλθωσι δώδεκα ἡμέραι καὶ τότε νὰ σοῦ τὸ εἶπω, ἀν ἐρωτήσης· διότι δὲν ἤθελε νὰ κλαίῃς καὶ νὰ λυπῆσαι. Τώρα δὲ δὲν μένει ἄλλο ἢ νὰ παρακαλέσωμεν ὅλοι τὴν Ἀθηναῖν νὰ σώσῃ τὸ καλὸν μας τέκνον.

Ὡς εἶπεν ἡ Εὐρύκλεια ταῦτα, ὅλοι ἀνέβησαν εἰς τὴν γυναικωνίτιδα καὶ παρεκάλεσαν τὴν θεάν νὰ σώσῃ τὸν Τηλέμαχον. Καὶ ἡ θεὰ εἰσήκουσε τῆς προσευχῆς των. Ἡ δὲ Πηνελόπη δὲν ἤθελεν οὔτε νὰ φάγῃ οὔτε νὰ πῖνῃ καὶ ὁ νοῦς τῆς πάντοτε ἦτο εἰς τὸν Τηλέμαχον. Ἐκεῖ δέ, ὡς ἦτο κεκλιμένη, ἀπεκαμήθη.

Τότε βλέπει ὄνειρον σταλὲν ὑπὸ τῆς Ἀθηναῖς. Τῆς ἐφάνη ὅτι ἦλθεν ἡ ἀδελφὴ τῆς Ἰφθίμῃ ἐκ Θεσσαλίας, ἡ σύζυγος τοῦ Εὐψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

μήλου τοῦ βασιλέως τῶν Φερῶν (**Βελεστίνου**) καὶ ἐστάθη ὑπερῶν τῆς κεφαλῆς καὶ εἶπε·

Μὴ θλίβεσαι ἀνευ λόγου, Πηνελόπη. Ὁ υἱός σου δὲν θά πάθῃ τίποτε. Οἱ θεοὶ ἔχουσι λάβει αὐτὸν ὑπὸ τὴν προστασίαν των.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Πηνελόπη·

Καὶ πῶς ἦτο τοῦτο, ἀδελφῆ μου, νὰ ἔλθῃς πρώτην φορὰν τώρα ἀπὸ τόσον μακρινὸν τόπον, διὰ νὰ μὲ ἐπισκεφθῆς; Πῶς νὰ μὴ κλαίω καὶ νὰ μὴ θλίβωμαι, ἀφ' οὗ ἀπώλεσα σύζυγον ἐνδοξον εἰς ὄλην τὴν Ἑλλάδα; Τώρα δὲ πάλιν ὁ υἱός μου λείπει εἰς τὰ ξένα παιδίον ἀκόμη ἀπειρον καὶ ἀπὸ κόπους καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους! Καὶ φοβοῦμαι καὶ τρέμω ὄλη, μὴ πάθῃ τι· διότι οἱ μνηστῆρες τὸν ἐπιβουλεύουσι νὰ τὸν φονεύσωσι κατὰ τὴν ἐπάνοδον.

Πρὸς ταύτην εἶπε τὸ ὄνειρον·

Μὴ φοβεῖσαι, Πηνελόπη· Ὁ υἱός σου ἔχει τὴν Ἀθηναὶν φύλακα. Αὕτη μὲ ἐστειλε νὰ σοῦ ἀναγγείλω τοῦτο, διὰ νὰ παύσῃς τοὺς θρήνους.

Ὡς ἤκουσε τοῦτο ἡ Πηνελόπη, ἠρώτησε·

Ἄν εἶσαι φάντασμα θεοῦ, δὲν μοῦ λέγεις, τί γίνεται ὁ δυστυχῆς σύζυγός μου, ζῆ ἢ ἀπέθανε;

Τὸ ὄνειρον ἔφυγε χωρὶς ν' ἀποκριθῆ εἰς τοῦτο. Ἡ δὲ Πηνελόπη, ὡς ἐξύπνησεν, ἔχαιρε διὰ τὸ καλὸν ὄνειρον.

Ὁ δὲ Ἀντίνοος μὲ τοὺς εἴκοσιν ἄλλους μνηστῆρας ἔπλευσεν εἰς νῆσόν τινα πετρῶδη μεταξὺ Ἰθάκης καὶ Σάμης καὶ ἐκεῖ περιέμενε τὸν Τηλέμαχον, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸν κακοῦργον σκοπὸν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΕΙΣ ΙΘΑΚΗΝ

§ 26. Καλυψώ και Ὀδυσσεύς.

Τὴν αὐτὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡ Ἀθηναῖα ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου μεταβαίνουσα εἰς Ἰθάκην, ἀνεχώρησε καὶ ὁ Ἑρμῆς καὶ ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον Ὠκυγίαν, ὅπου ἐντὸς μεγάλου σπηλαίου

Καλυψώ καὶ Ἑρμῆς.

κατόκει ἡ νύμφη Καλυψώ. Πέριξ τοῦ σπηλαίου ὑπῆρχε πρῶτον μέγα κληῖμα βριθῶν σταφυλῶν, ἔπειτα θαλαρᾶ δένδρα, κληθροί, αἰγίροι καὶ κυπάρισσοι, ὅπου εἶχον τὰς φωλεὰς τῶν πλῆθος πτηνῶν, γλαυκῆς, ἰέρακες καὶ θαλάσσιαι κορώναι. Κοῦρα, τίςσαρες

ἔχονον ἄφθονον καὶ διαυγέστατον ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐποτίζετο ὁ λειμών, ὅπου ἐθαλλον ἄφθονα ἴα καὶ σέλινα. Ὁ τόπος ἦτο θαυμάσιος διὰ τὸ κάλλος του, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ἑρμῆς ἐστάθη καὶ παρετήρει αὐτὸν μὲ θαυμασμόν. Ἐπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπηλαιον, ἐνθα εὔρε τὴν θεὰν ὑφαίνουσαν ὑφασμα μὲ τὴν χρυσὴν κερκίδα καὶ ἄδουσαν μὲ τὴν μαγευτικὴν φωνὴν τῆς. Ὡς δὲ εἶδεν ἡ θεὰ τὸν Ἑρμῆν εὐθὺς ἀνεγνώρισεν αὐτὸν καὶ προσέφερεν ὠραῖον ἀκτινοβολοῦντα θρόνον νὰ καθίσῃ. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς δὲν ἦτο ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ἐκάθητο εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης καὶ ἐκλαίεν, ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστραμμένους μακρὰν εἰς τὸ πέλαγος. Ἄφ' οὗ δὲ ὁ Ἑρμῆς ἐκάθισεν, ἡ Καλυψὼ παρέθηκεν εἰς αὐτὸν ἀμβροσίαν καὶ νέκταρ. Μετὰ δὲ τὸ φαγητὸν ἠρώτησεν αὐτόν, διὰ τί ἦλθε. Τότε ὁ Ἑρμῆς εἶπεν·

Ὁ Ζεὺς, ὦ θεά, μὲ διέταξε νὰ ἔλθω ἐδῶ, χωρὶς ἐγὼ νὰ θέλω, διὰ νὰ φέρω τὴν ἀμετάκλητον αὐτοῦ ἀπόφασιν, νὰ ἀφήσῃς τὸν Ὀδυσσεῖα νὰ ἀναχωρήσῃ.

Ὡς ἤκουσε τοῦτο ἡ νύμφη, ἐταράχθη πολὺ καὶ μὲ πολλὴν λύπην ἀπεφάσισε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ. Καὶ ὁ μὲν Ἑρμῆς ἀνεχώρησεν εἰς τὸν Ὀλυμπον πάλιν, ἡ δὲ Καλυψὼ ἐπορεύθη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης πρὸς τὸν Ὀδυσσεῖα, ὃν εὔρε κλαίοντα καὶ εἶπε·

Ταλαίπωρε, παῦσε πλέον νὰ θρηγῆς καὶ νὰ φθέρῃς τὴν ζωὴν σου. Τέλος πάντων θὰ σὲ ἀφήσω νὰ ἀναχωρήσῃς εἰς τὴν πατρίδα σου. Πήγαινε νὰ κόψῃς ξύλα καὶ νὰ κατασκευάσῃς δι' αὐτῶν σχεδιάν. Ἐγὼ δὲ θὰ σοῦ δώσω ὅ,τι χρειάζεσαι διὰ τὸ ταξίδιον, καὶ ἄρτον, καὶ ὕδωρ καὶ οἶνον, ἀκόμη δὲ καὶ καλὰ φορέματα, θὰ ἀπολύσω δὲ καὶ οὖριον ἄνεμον, ἵνα φθάσῃς καλῶς εἰς τὴν πατρίδα σου.

Ὁ Ὀδυσσεὺς, ὡς ἤκουσε ταῦτα, ἐφρόβηθη, μὴ ἡ θεὰ ὑποκρύπτῃ δόλον καὶ εἶπε·

Πῶς εἶναι δυνατόν, ὦ θεά, νὰ ἐπιχειρήσω μὲ σχεδιάν τόσον μέγα ταξίδιον; Φοβοῦμαι μὴ πάθω ἄλλο μεγαλύτερον κακόν. Καὶ διὰ τοῦτο τότε μόνον θὰ ἀποφασίσω νὰ πλεύσω μὲ σχεδιάν, ἂν μὲ βεβαιώσῃς πρότερον διὰ μεγάλου ὄρκου, ὅτι δὲν σκέπτεσαι κἀνὲν κακόν καὶ ὅτι θὰ μοῦ παράσχῃς πᾶσαν βοήθειαν.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ἡ Καλυψὼ, ἐμειδίασε καὶ θωπεύσασα αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς εἶπε·

Πολὺ πονηρὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶσαι, Ὀδυσσεῦ, διὰ νὰ μοῦ λέγῃς ταῦτά μου λέγουσ. Ὁρκίζομαι εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ὅτι οὐκ ἐπισημασθήσῃς ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ρανὸν καὶ εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς ὅτι οὐδὲν κακὸν σκέπτομαι κατὰ σοῦ. Σὲ συμβουλεύω δὲ νὰ πράξης ὅ,τι καὶ ἐγὼ θὰ ἐπραττον, εἰὰν εὐρισκόμην εἰς τσαυτὴν ἀνάγκην. Δὲν ἔχω καρδίαν σιδηρᾶν, οἰκτίρω τὴν θέσιν σου καὶ σὲ συγχωρῶ.

Ἄφ' οὗ εἶπον ταῦτα, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου ἔφαγον καὶ ἔπιον ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς φαγητὸν καὶ ποτόν, ἡ δὲ Καλυψὼ ἀμβροσίαν καὶ νέκταρ. Κατόπιν ἡ Καλυψὼ προεῖπεν εἰς τὸν Ὀδυσσεά, τί ἔμελλε νὰ ὑποφέρῃ κατὰ τὸ ταξείδιον, καὶ τὸν συμβούλευσε νὰ μείνῃ καλλίτερον ἐν τῇ νήσῳ, ὅπου θὰ ζῆ ἀνετώτερα καὶ καλλίτερα, καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ λησμονήσῃ καὶ τοὺς οἰκείους καὶ τὴν πατρίδα του.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Σεβασμία θεά, γνωρίζω καλῶς ὅτι ὅλα ἐνταῦθα εἶναι πολὺ ἀνετώτερα καὶ καλλίτερα. Ἐγὼ ὅμως δὲν ἐπιθυμῶ ἄλλο ἢ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ νὰ ἴδω τοὺς ἰδικούς μου. Ἄν δὲ θεὸς τις μοῦ στείλῃ καὶ νέας συμφοράς ἐν τῇ θαλάσῃ, θὰ ὑπομείνω καὶ αὐτάς. Πολλὰ μέχρι τοῦδε ἔπαθον καὶ πολὺ ἐβασανίσθην καὶ εἰς τὰς τριχυμίας καὶ εἰς τὸν πόλεμον. Ὅμοῦ μὲ ὅλα αὐτὰ ἄς προστεθῆ καὶ τοῦτο.

Τσαυτὰ πρὸς ἀλλήλους συνδιελέγοντο ἡ Καλυψὼ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος καὶ ἐπῆλθε νύξ καὶ ἕκαστος ἐπορεύθη νὰ κοιμηθῆ εἰς τὴν κλίνην του.

§ 27. Πλοῦς Ὀδυσσεύος.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἡμέρα, ἡ θεὰ ἔδωκεν εἰς τὸν Ὀδυσσεά πέλεκυν καὶ σκεπάρνιον καὶ στάθμην καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς τὸ δάσος νὰ κόψῃ δένδρα καὶ νὰ κατασκευάσῃ σχεδίαν. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, ὡς νὰ ἦτο ἔμπειρος ναυπηγός, κατασκεύασε πρῶτον τὸν σκελετὸν τοῦ πλοίου μὲ τὴν τρόπιν καὶ τὰς πλευράς, τὰς ὁποίας συνέδεσε μὲ διαπλεύρους δοκούς, ἔπειτα ἔστησεν ἰστὸν μὲ κατάλληλον κεραϊὰν δέσας καὶ χονδρὰ σχοινία, ἔθεσε δὲ καὶ εἰς τὴν πρύμνην ἐν πηδάλιον διὰ νὰ διευθύνῃ. Ὅπως δὲ μὴ εἰσρέωσι τὰ κύματα εἰς τὴν σχεδίαν περιέφραξεν αὐτὴν πανταχόθεν μὲ λυγίαν, ἐπέχυσε δὲ καὶ πολὺ ἔρμα ἐντὸς αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀνατρέπηται εὐκόλως ὑπὸ τῶν κυμάτων. Ἐπειτα κατασκεύασε καὶ ἰστία ἐκ πανίου, τὸ ὅποιον ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ Καλυψὼ, καὶ οὕτω τὸ πλοῖον ἔτοιμον πρὸς τὴν ἕξιν ἐπέστη ὁ Ὀδυσσεύς ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Τέσσαρες ἡμέρας διήρκεσαν ὅτι αἱ ἐργασίαι αὐται, τῇ δὲ πέμπτῃ ἡμέρᾳ ἤ θειὰ Καλυψώ, ἀφ' οὗ τὸν ἔλουτε καὶ τὸν ἐνέδυσσε μὲ καλὰ φορέματα, ἀφ' οὗ τοῦ ἔδωκεν ἀφθόους τροφάς καὶ ὕδωρ ὡς καὶ ἐξαιρετὸν εἶνον μέλιαια ἐντὸς ἀσκοῦ, τὸν ἀφήκε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπελύσασα εὐριον ἄνεμον. Περιχαρῆς ἀνεπέτασε τὰ

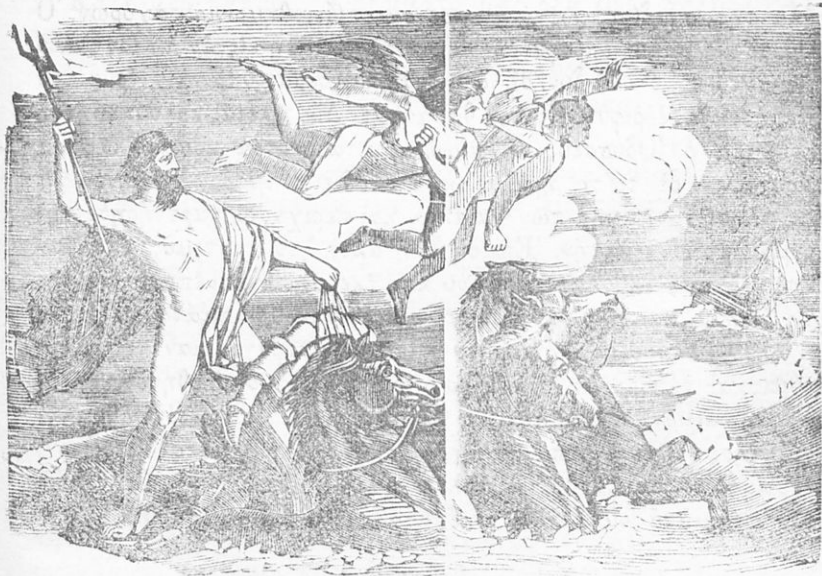

Ὀδυσσεὺς ἐπὶ τῆς σχεδίας.

ἰστία ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἀνεχώρησε ποθῶν νὰ φθάσῃ τάχιστα εἰς τὴν προσφιλεῖ του Ἰθάκην. Καὶ ἐπὶ δέκα ἐπτὰ ἡμέρας καὶ ἄλλας τόσας νύκτας ἔπλεε καλῶς, ἔχων κατὰ τὴν νύκτα, διὰ νὰ μὴ ἀποπλανηθῇ, τοὺς ὀφθαλμούς του προσηλωμένους εἰς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὴν Πλειάδα, εἰς τὴν Ἄρκτον, τὴν καλουμένην καὶ Ἄμαξαν, ἧτις στρέφεται εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν περιτρομος παρατηρούσα τὸν Ὠρίωνα καὶ ἧτις μόνῃ δὲν χάνεται εἰς τὰ κύματα τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐξημέρωνε δὲ ἡ δεκάτη ὀγδόη ἡμέρα ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ὅτε ἐφάνησαν μακροθεν τὰ βρη τῆς Ἰθάκης. Ἐπὶ τῆς ἀναχωρήσεώς του, ὅτε ἐφάνησαν μακροθεν τὰ βρη τῆς Ἰθάκης τῶν Φαιακῶν καὶ ὅτι Ὀδυσσεὺς ἐπὶ τῆς σχεδίας ἐπὶ τῆς Ἰθάκης.

ὅτι ἐκεῖ θά ἐτελείωνον πλέον τὰ βράσανά του. Ἀλλὰ δυστυχῶς κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἔτυχε νὰ ἐπανέρχεται καὶ ὁ Ποσειδῶν εἰς τὸν Ὀλυμπον ἐκ τῆς Αἰθιοπίας, ὅπου εἶχε μεταβῆ, καὶ ἀπὸ τῶν ὄρέων τῶν Σολύμων βλέπων περὶ εἶδε πλησίον τῆς γῆς τῶν Φαιάκων τὸν μισητὸν εἰς αὐτὸν Ὀδυσσεά. Ὁρῆ μεγάλη κατέλαβε τὴν ψυχὴν του καὶ διὰ τῆς τριαίνης, ἣν ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του, συνετάραξε τὴν θάλασσαν, ἀπέλυσε δὲ καὶ πάντας τοὺς ἀνέμους καὶ μὲ νέφη ἐκάλυψε τὸν οὐρανόν, ὥστε ἐγένιν εὐθύς νύξ. Ὡς δὲ ἠγέρθη ἡ φοβερὰ θύελλα καὶ μεγάλα κύματα εἰς τὴν θάλασσαν, ἐλύθησαν ὑπὸ φόβου τὰ γόνατα τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ βαθὺ στενάξας εἶπεν:

Ἄλλοίμονον εἰς ἐμὲ τὸν δυστυχῆ! Πόσα μέλλω ἀκόμη νὰ ὑποφέρω! Ἀληθῆ μοῦ ἔλεγες, ὦ θεά, περὶ τῶν βασάνων τοῦ τα-

ξειδίτου μου! Μὲ πᾶσα φοβερὰ νέφη περιεκαλύφεν, ὁ θεὸς τὸν οὐρανόν! Τώρα εἶναι ἀφρευκτὸς ὁ θάνατός μου! Τρίς καὶ τετράκις εὐτυχεῖς οἱ Ἕλληνες οἱ πετόν ἐς ἓν Τροίᾳ. Εἶθε νὰ ἀπέθνησκον καὶ ἐγὼ τότε, ἀλλ' ἐπέπρωτο φαίνεται νὰ ἀποθάνω θάνατον ἀδοξόν ἐν τῇ θαλάσῃ.

§ 28. Ναυαγία Ὀδυσσεῶς.

Δὲν εἶχεν ἀκόμη τοὺς λόγους ταύτους περᾶναι, ὅτε κῆμα μίγα
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἀνέτρεψε τὴν σχεδίαν του καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ ἰστός τῆς σχεδίας εἶχε θραυσθῆ, τὰ δὲ ἰστία καὶ ἡ κεραία εἶχον παρασυρθῆ μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν. Μετὰ μεγάλης δυσκολίας κατώρθωσε νὰ ἀνακύψῃ ὁ Ὀδυσσεὺς κολυμβῶν ὑπεράνω τῶν κυμάτων καὶ ἰδὼν πλησίον τὴν σχεδίαν ὤρμησε καὶ δράξας ἀνήλθε πάλιν ἐπ' αὐτῆς. Ἡ θύελλα ἐξηκολούθει νὰ μαίνεται καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ἤξευρε, τί νὰ πράξῃ. Τότε ἐμφανίζεται εἰς αὐτὸν ἡ θαλασσία θεὰ Λευκοθέα καὶ συμβουλεύει νὰ ἀφήσῃ τὴν σχεδίαν καὶ κολυμβῶν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων. Δίδει εἰς αὐτὸν καὶ κρήδεμνον, τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἄφινεν αὐτὸν νὰ πνιγῆ, ἐὰν ἔδενεν αὐτὸ ὑπὸ τὰ στέρνα του. Ὁ Ὀδυσσεὺς πολλὰ παθῶν ἐδυσπίστει εἰς τοὺς λόγους τῆς θεᾶς, καὶ ἐν ὄσῳ ἦτο σώα ἡ σχεδία, δὲν ἐθεώρει φρόνιμον νὰ ἀφήσῃ αὐτήν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐσκέπτετο ταῦτα, ὑψώθη κύμα μέγα ὡς βουνὸν καὶ διεσκορπίσεν ἄλλα ἄλλα τοῦ ξύλου τῆς σχεδίας, ὡς ὁ ἄνεμος σκορπίζει θημωνιὰν ἀχύρων. Ὁ Ὀδυσσεὺς μόλις ἐπρόφθασε νὰ καθαλλικεύσῃ εἰς ἓν πλέον ξύλον τῆς σχεδίας, διὰ νὰ ὀνηθῆ νὰ ἐκδυθῆ καὶ δέσας ὑπὸ τὰ στέρνα του τὸ κρήδεμνον ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν. Δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας ἐκολύμβα ὁ Ὀδυσσεὺς παλαίων πρὸς τὰ ἄμετρα κύματα τῆς θαλάσσης, τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ὡς ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, διέκρινεν ὅτι ἦτο πλησίον τῆς γῆς τῶν Φαιάκων καὶ περιχαρῆς παρετήρησε τὴν δρυμώδη αὐτῆς ἀκτὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀκτὴ ἦτο ἀπότομος, ἐκολύμβησεν εἰς τὰς ἐκβολὰς ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ ἀπέβη καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς ἄπνους καὶ ἀναυδος ὑπὸ τοῦ ὑπερβολικοῦ καμάτου. Ὡς δὲ συνῆλθεν, ἔλυσε τὸ κρήδεμνον κατὰ τὴν παραγγελίαν τῆς Λευκοθέας καὶ ἐρρίψεν εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν δὲ πολυποθητὸν γῆν ἠσπᾶσθη χαίρων ὅτι ἐσώθη ἐκ τῆς θαλάσσης. Ἐπειδὴ δὲ ἐπῆλθε νύξ, ἀνεζήτησε καὶ εὔρε τόπον κατάλληλον νὰ κοιμηθῆ μεταξὺ δένδρων, φροντίσας νὰ σκεπασθῆ μὲ φύλλα καλῶς, ἵνα μὴ κρυώσῃ, διότι οὔτε φορέματα οὔτε ἄλλο σκέπασμα εἶχε νὰ σκεπασθῆ.

§ 29. Ναυσικᾶ εἰς τοὺς πλυνούς.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκοιμάτο ὑπνὸν βαθύν, ἡ Ἀθηναῖα μετέβη εἰς τὴν πόλιν τῶν Φαιάκων, εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως Ἀλκινόου. Ἐντὸς πολυτελοῦς δωματίου ἐκοιμάτο ἡ ὥραλα κόρη τοῦ βασιλέως ὀνόματι Ναυσικᾶ, ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς ὁποίας σταθεῖσα ἡ Ἀθηναῖα εἶπε τὰ ἑξῆς:

Δὲν πρέπει νὰ εἶσαι ὀκνηρά, Ναυσικᾶ! Οἱ ἀριστοὶ τῶν Φαιάκων σὲ ζητοῦσι καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου σου πλησιάζει. Τὰ φορέματά σου ὅμως ὅλα εἶναι ἀπλута. Διὰ τοῦτο τὸ πρῶνί, ὡς ἐξυπνήσης, νὰ φορτώσης εὐθύς τὰ ἀπλута ὅλα εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ νὰ μεταβῆς εἰς τοὺς πλυνοὺς διὰ νὰ πλύνῃς. Διὰ τῆς ἐργασίας ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος καλὸν ὄνομα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, οἱ δὲ γονεῖς χαίρουσιν, ὅταν ἔχωσι καλὰ τέκνα.

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν Ὀλυμπον. Ἡ δὲ Ναυσικᾶ, ὡς ἐξύπνησε τὴν πρῶταν, ἐνεθυμήθη τὸ ὄνειρον καὶ ἐνδυθεῖσα μετέβη εἰς τὰ δωμάτια τῶν γονέων τῆς. Εὗρε δὲ αὐτοὺς τὴν μὲν μητέρα νήθουσαν ἔρια πορφυρᾶ, τὸν δὲ πατέρα τῆς ἐτοιμαζόμενον νὰ ἐξέλθῃ, ἵνα μεταβῆ εἰς τὴν συνεδρίασιν τῶν εὐγενῶν τῆς χώρας. Σταθεῖσα δὲ πλησίον τοῦ πατρὸς τῆς εἶπε·

Καλέ μου παπᾶ, τὰ φορέματά μας ὅλα εἶναι ἀπлута. Καὶ σὺ πρέπει νὰ φορῆς καθαρὰ φορέματα, ὅταν συνεδριάξῃς μὲ τοὺς ἀριστοὺς τῶν Φαιάκων, καὶ οἱ τρεῖς ἀδελφοί μου οἱ ἀγαμοὶ θέλουσιν ὡσαύτως νὰ φορῶσι νεόπлута φορέματα, ὅταν μεταβαίνωσιν εἰς τὸν χορόν. Διὰ πάντα ταῦτα πρέπει νὰ φροντίζω ἐγώ. Καὶ διὰ τοῦτο σὲ παρακαλῶ νὰ εἶπῃς νὰ μοῦ ξευξῶσι μίαν ἄμαξαν, διὰ νὰ μοῦ μεταφέρῃ τὰ φορέματα εἰς τὸν ποταμὸν νὰ τὰ πλύνω.

Ὁ πατὴρ ἐξετέλεσεν εὐθύς τὴν παράκλησιν τῆς Ναυσικᾶς. Ἡ ἄμαξα ἐξεύχθη, τὰ φορέματα πάντα ἐτέθησαν ἐντὸς αὐτῆς καὶ ἡ Ναυσικᾶ μετὰ τῶν θαλαμηπόλων τῆς ἦλθεν εἰς τὸν ποταμόν, ὅπου ἦσαν οἱ πλυνοὶ μὲ τὸ ἀφθονὸν καὶ λαμπρὸν ὕδωρ. Ἐνταῦθα ἀπέζευξαν τὰς ἡμιόνους καὶ ἀπέλυσαν αὐτὰς νὰ βοσκῆσωσι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Τὰ δὲ φορέματα ἔφερον ἐκ τῆς ἀμάξης καὶ τὰ ἔρριψαν εἰς τοὺς πλυνοὺς. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ ἐκαθάρισαν καλῶς, τὰ ἦπλωσαν ἐπὶ τῶν καθαρῶν χαλκίων πλησίον τῆς θαλάσσης. Ἐπειτα ἐλουσθησαν καὶ αὐταὶ καὶ ἀφ' οὗ ἠλείφθησαν μὲ εὐώδες ἔλαιον, ἐκάθισαν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ νὰ φάγωσιν.

§ 30. Παράκλησις τοῦ Ὀδυσσεῶς.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον, ἤρχισαν νὰ παίζωσι τὴν σφαῖραν, μέχρις ὅτου στεγνώσωσι τὰ φορέματα. Καὶ πρώτη ἔρριψε τὴν σφαῖραν ἡ Ναυσικᾶ. Ἡ σφαῖρα ὅμως ἐκύλισε καὶ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν. Τότε αἱ θαλαμηπόλοι ἐφώναζαν δυνατὰ καὶ αἱ φωναὶ αὐτῶν ἐξύπνησαν τὸν Ὀδυσσεᾶ, ὅστις ἐσηκώθη καὶ καθίσας ἔλεγε τὰ ἑξῆς·

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μοῦ ἔφάνη ὅτι ἤκουσα φωνὴν γυναικείαν. Εἰς τίνων ἀνθρώπων πάλιν θὰ ἔφθασα χώραν; Ἀρά γε νὰ εἶναι ἀγριοὶ καὶ ἀδικοὶ ἤφιλοξένοι καὶ θεοσεβεῖς; Ἄς σηκωθῶ νὰ ἴδω τί εἶναι.

Ταῦτα εἶπε καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῶν θάμνων. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ὀλόγυμνος, ἔκοψε πυκνόφυλλον κλάδον δένδρου καὶ ἐκάλυψε τὴν γυμνότητά του, καὶ οὕτως ἔχων ἐπορεύθη πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἤκουσε τὰς φωνάς. Ὡς δὲ τὰ κοράσια εἶδον αὐτόν, ἐφοβήθησαν καὶ ἤρρισαν νὰ φεύγωσι πρὸς τὸν αἰγιαλόν. Μόνη δὲ ἡ Ναυσικᾶ δὲν ἐφοβήθη καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν τῆς. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἰδὼν αὐτὴν διελογίζετο, τί νὰ πράξῃ, νὰ προσπέσῃ εἰς τοὺς πόδας τῆς νέας καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτὴν νὰ τοῦ δώσῃ φορέματα ἢ νὰ τὴν παρακαλέσῃ μακρόθεν διὰ γλυκέων λόγων. Ἐκρινε δὲ καλλίτερον τὸ δεύτερον καὶ μακρὰν σταθίαις εἶπε·

Δὲν ἤξεύρω, ὦ γόναί, ἂν εἶσαι θεὰ ἢ θνητὴ. Ἄν εἶσαι θεά, βεβαίως εἶσαι ἢ Ἄρτεμις, ἧς ἔχεις τὴν ὠραιότητα καὶ τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ χάριν. Ἄν δὲ εἶσαι θνητὴ, τότε ὅποια εὐτυχία εἰς τοὺς γονεῖς σου καὶ εἰς τοὺς ἀδελφούς σου, ὅταν βλέπωσι τοιοῦτον βλαστὸν νὰ προβαίῃ εἰς τὸν γορὸν. Πολλοὺς τόπους ἐπεσκέφθην, ἀλλὰ τοιαύτην ὠραιότητα καὶ τοιοῦτον εὐθυτενὲς ἀνάστημα μέχρι τοῦδε δὲν εἶδον οὔτε εἰς ἄνδρα οὔτε εἰς γυναῖκα. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἰς τὴν Δῆλον εἶδον τοιοῦτον κορμὸν νέου φοίνικος πλησίον τοῦ βωμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐθαύμασα διὰ τὸ κάλλος τοῦ δένδρου ἐκείνου, ὡς καὶ τώρα θαυμάζω διὰ τὸ κάλλος τὸ ἰδικόν σου καὶ δὲν τολμῶ νὰ ἔλθω πλησίον σου καὶ νὰ προσπέσω εἰς τὰ γόνατά σου καὶ νὰ ζητήσω βοήθειαν. Εἴκοσιν ἡμέρας ἐταλαιπωρήθην ὑπὸ τῶν φοβερῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης καὶ μόλις κατώρθωσα κολυμβῶν νὰ σωθῶ εἰς τὴν χώραν ταύτην, εἰς τὴν ὅποιαν, τίς ἤξεύρει, τί ἀκόμη μοῦ προώρισαν νὰ πάθω εἰ θεοί, διότι φαίνεται ὅτι ἀκόμη δὲν ἐτελείωσαν τὰ βάσανά μου. Ἄλλ' ὦ βασίλισσα, λάβε οἶκτον δι' ἐμέ, διότι σὲ πρῶτην ἀπαντῶ ἔπειτα ἀπὸ τόσας δυστυχίας. Οὐδένα ἄλλον γνωρίζω ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες κατοικοῦσι τὴν πόλιν ταύτην. Δεῖξέ μου, σὲ παρακαλῶ, τὴν πόλιν καὶ δός μου κἀνὲν κομμάτι πανὶ νὰ σκεπασθῶ, ἂν εὐτυχε νὰ λάβῃς κἀνὲν περιτύλιγμα τῶν ἐνδυμάτων σου. Εἴθε οἱ θεοὶ νὰ σοῦ δώσωσιν ὅτι ἐπιθυμῶ ἢ ψυχὴ σου, ἄνδρα καὶ οἶκον καὶ ὁμόνοιαν ποθητὴν, διότι οὐδὲν ἄλλο εἶναι καλλίτερον ἢ ὅταν ζῶσιν ἐν ἑμονοίᾳ ἀνὴρ καὶ γυνή. Τοιοῦτον ζεῦγος φθονοῦσιν οἱ ἐχθροὶ των, ἐπαινοῦσι δὲ εἰ καλὰ ἄνθρωποι.

§ 31. Φρόνις Νηυσικᾶς.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ἡ ὠραία Νηυσικᾶ· Ἐένε, βλέπω ὅτι δὲν σοῦ λείπει οὔτε εὐγένεια ψυχῆς οὔτε νοῦς. Καὶ ἡ εὐτυχία καὶ ἡ δυστυχία ἔρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ θεοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὑπομένωμεν αὐτὴν ἀγογγύστως. Τώρα δέ, ἀφ' οὗ ἤλθες εἰς τὴν χώραν μας, δὲν θὰ σοῦ λείψῃ οὔτε φόρεμα οὔτε ἄλλο τι. Καὶ τὴν πόλιν θὰ σοῦ δείξω καὶ ποῖοι ἐδῶ κατοικοῦσι θὰ μάθῃς. Ὀνομάζονται Φαίαικες, ἐγὼ δὲ εἶμαι θυγάτηρ τοῦ Ἀλκινόου, τοῦ βασιλέως αὐτῶν.

Ταῦτα εἶπε καὶ ἐκάλεσε τὰς θεραπαινίδας τῆς νὰ ἔλθωσιν ὀπίσω λέγουσα ὅτι ὁ ξένος εἶναι ἄνθρωπος καλός. Ἐπειτα διέταξε νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν φορέματα νὰ ἐνδύθῃ καὶ φαγητὸν νὰ φάγῃ.

Νηυσικᾶ ἐπανερχομένη εἰς τὴν πόλιν.

Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνεδύθη τὰ φορέματα καὶ ἔφαγεν, ἐμάζευσαν αἱ ὑπηρέτριαι τὰ φορέματα, τὰ ὅποια εἶχον ἀπλώσει νὰ στεγνώσωσι καὶ τὰ ἔθεσαν ἐντὸς τῆς ἀμαξῆς διὰ νὰ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὴν πόλιν. Τότε ἡ Νηυσικᾶ εἶπεν εἰς τὸν Ὀδυσσεῆα·

Ἐγέρθητι, ξέने, νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός μου. Μοῦ φαίνεται ἄνθρωπος φρόνιμος καὶ διὰ τοῦτο θὰ πράξῃς, ὅ,τι θὰ σοῦ εἶπω. Ἐν ὅσῳ μὲν εἴμεθα μακρὰν τῆς πόλεως, δὲν πειράζει, ἀκολούθει καὶ σὺ μετὰ τῶν θεραπαινίδων πλησίον τοῦ ὀχήματος. Ὄταν ὁμως πλησιάσωμεν εἰς τὴν πόλιν, τότε σὺ μένεις ὀπίσω ὀλίγον χρόνον καὶ προχωροῦμεν ἡμεῖς καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν πόλιν μόνοι. Φοβοῦμαι, ξέने, τὴν κακὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων. Εὐθὺς ὡς θὰ ἔβλεπον ἡμᾶς ὁμοῦ μὲ ἐσὲ πορευομένους, θὰ ἔλεγον· Καὶ ποῖος ἄρά γε νὰ εἶναι ὁ ξένος οὗτος, ὅστις συνοδεύει τὴν Νηυσικᾶν; Ἐξ ἅπαντος θὰ εἶναι ὁ μέλλων σύζυγός

της βλέπεις, δὲν καταδέχεται νὰ λάβῃ σύζυγον ἐκ τῆς πατρίδος
της καὶ περιμαζεύει ξένους. Τοιοῦτοι λόγοι, ξένε, εἶναι θνεϊδὸς δι'
ἐμέ. Διὰ τοῦτο μείνε ἔξω τῆς πόλεως ὀπίσω καὶ κατόπιν ἔρχεσαι
μόνος. Εὐκόλως δὲ δύνασαι νὰ εὕρῃς τὰ ἀνάκτορα καὶ μόνος, διότι
οἰκία ὁμοία ἐν τῇ πόλει πρὸς τὴν ἰδικὴν μας δὲν ὑπάρχει ἄλλη.
Ἄλλὰ καὶ οἰονόηποτε καὶ ἂν ἐρωτήσης, θὰ σὲ ὀδηγήσῃ ἐκεῖ. Ὡς
δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὰ ἀνάκτορα, νὰ ζητήσης νὰ σὲ ὀδηγήσωσιν εἰς
τὴν μητέρα μου, τὴν ὅποیان θὰ παρακαλέσῃς νὰ σὲ συνδράμῃ νὰ
ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα σου.

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ναυσικᾶ καὶ ἀναβάσα ἐπὶ τῆς ἀμάξης ἐπληξεν
διὰ τῆς μᾶστιγος τὰς ἡμιόνους καὶ ἡ ἄμαξα ἐξεκίνησε διευθυνο-
μένη εἰς τὴν πόλιν. Ἔδυε δὲ ὁ ἥλιος, ὅτε ἐπλητῖασαν εἰς τὴν
πόλιν. Τότε ὁ Ὀδυσσεύς ἔμεινεν ὀπίσω, ἡ δὲ Ναυσικᾶ μόνη
μετὰ τῶν θεραπαινίδων ἔφθασεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ πατρὸς τῆς.

§ 32. Τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἄλκινόου.

Μετ' ὀλίγον δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, τὸν ὁ-
ποῖον κοράσιον φέρον ἐκ τῆς κρήνης ὕδωρ ἐντὸς σταμνίου ὠδή-
γησεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ἄλκινόου. Ὡς δὲ ἔφθασεν ἐκεῖ, μετὰ
θαυμασμοῦ ἴστατο καὶ παρετήρει τὰ θαυμάσια ἀνάκτορα, τὰ ὁ-
ποῖα ἔλαμπον, ὡς λάμπει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Οἱ μὲν τοῖχοι
ἦσαν ἐπεστρωμένοι μὲ στίλβοντα χαλκόν, ἡ δὲ πύλη ἦτο ὀλόχρυ-
σος, αἱ δὲ παραστάδες τῆς θύρας ἀργυραῖ. Ἐκατέρωθεν δὲ τῆς
πύλης ἦσαν χρυσαῖ καὶ ἀργυροῖ κύνες, ἔργον ἐξαισίον τοῦ
Ἥφαιστου. Ἐντὸς δὲ εἰς τὴν αἴθουσαν τριγύρω εἰς τοὺς τοίχους
ἦσαν θρόνοι ὠραιότατοι, νεανίσκοι δὲ ἐκ χρυσοῦ κατεσκευασμέ-
νοι ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖράς των ἀνημμένας λαμπάδας, δι' ὧν
ἐφωτίζετο κατὰ τὴν νύκτα ἡ αἴθουσα. Ἰππῆρέτειν δὲ εἰς τὰ ἀ-
νάκτορα πεντήκοντα ὑπῆρέτριαι, τῶν ὁποίων ἄλλαι μὲν ἤλεθον
τὸν σῆτον, ἄλλαι δὲ ἐνήθον μὲ τὴν ἱλακάτην καὶ τὸ ἀτράκτιον,
ἄλλαι δὲ ὕφαινον. Τὰ δὲ ἐργόχειρα καὶ τὰ ὑφάσματα τῆς χώρας
ταύτης, ἧτις ὠνομάζετο Σχερία, ἦσαν ὀνομαστά εἰς τοὺς ἀνθρώπους,
ὡς ἦσαν καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῆς ὀνομαστοὶ ὡς τυλμηροὶ θαλασσοπό-
ροι. Πλησίον δὲ τῶν ἀνακτορῶν ἦτο καὶ μέγας κῆπος πανταχό-
θεν πεφραγμένος μὲ ὑψηλὸν τεῖχος. Ἐνταῦθα ἦσαν πολλὰ δέν-
δρα, μηλέαι, συκαῖ, ἐλαῖαι, ἀχλαδέαι, τὰ ὅποια ἔφερον καθ' ὄλον
τὸ ἔτος καρποὺς καὶ χειμῶνα καὶ θέρος. Τὸ μαρανθὲν ἀχλάδιον

διεδέχετο τὸ νέον ἀχλάδιον, τὸ παλαιὸν σῦκον τὸ νέον σῦκον. Ἐδῶ ἦτο καὶ ἀμπέλιον θαυμάσιον, τὸ ὅποιον καθ' ἕλον τὸ ἔτος ἔφερε σταφύλια γλυκύτατα. Εἰς τὰ κλήματα τοῦ ἀμπελίου τούτου ἦσαν ἄλλα μὲν σταφύλια ὠριμα πρὸς τρυγητόν, ἄλλα δὲ ἄωρα καὶ ἄλλα μόλις ἀνθη. Πλήν δὲ τῶν δένδρων εἰς τὴν ἐσχατιάν τοῦ κήπου ἦσαν καὶ παντοῖαι πρασιαὶ φυτῶν μὲ ὠραία εὐώδη ἀνθη. Δύο δὲ κρῆναι μὲ ἀφθονον ὕδωρ ἀνέβλυζον ἐντὸς τοῦ κήπου. Καὶ ἡ μὲν μία τούτων ἔρρεε δι' ἕλου τοῦ κήπου ἐλικοειδῶς καὶ ἐπότιζεν αὐτόν, ἡ δὲ ἄλλη ἔρρεεν ἔξω τῶν ἀνακτόρων ἔμπροσθεν τῆς πύλης, ὅπουθεν ὕδρευόντο οἱ κάτοικοι.

§ 33. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐνώπιον τοῦ Ἀλκινόου καὶ τῆς Ἀρήτης.

Ἀφ' οὗ δὲ παρετήρησε πάντα ταῦτα μετὰ προσοχῆς ὁ Ὀδυσσεὺς, ἐπροχώρησεν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου εὔρε τον βασιλέα Ἀλκίνοον καὶ τὴν βασίλισσαν Ἀρήτην καθημένους, ὡς καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Φαιάκων, οἵτινες εἶχον προσκληθῆ νὰ συμφάγωσι τὴν ἐσπέραν ταύτην μὲ τον βασιλέα. Τὸ φαγητόν εἶχεν τελειώσει καὶ ἦσαν ἔτοιμοι οἱ ἡγεμόνες νὰ ἀναχωρήσωσιν, ὅτε βλέπουσι τον Ὀδυσσεῆ εἰσερχόμενον εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ κατ' εὐθείαν διευθυνόμενον εἰς τὴν βασίλισσαν Ἀρήτην, πρὸς ἣν ἤρχισε νὰ λέγῃ τὰ ἑξῆς:

Ἀρήτη, θύγατερ μεγάλου πατρός, ἔρχομαι μετὰ μεγάλας τάλαιπωρίας ἰκέτης πρὸς σὲ καὶ πρὸς τον σύζυγόν σου καὶ πρὸς τοὺς συνδαιτυμόνας τούτους, εἰς τοὺς ὁποίους εἶθε οἱ θεοὶ νὰ χαρίσωσι βίον εὐδαίμονα καὶ ἕκαστος νὰ ἀφήσῃ εἰς τὰ τέκνα του καὶ τιμὴν καὶ πλοῦτον. Βοηθήσατέ με νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν πατρίδα μου. Πολὺν χρόνον ὁ δυστυχῆς ὑποφέρω μακρὰν τῶν φιλιτάτων μου. Ὁ Ἀλκίνοος καὶ πάντες οἱ συνδαιτυμόνες συνεκινήθησαν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ὀδυσσεῆ καὶ ἔδειξαν πάντες προθυμίαν νὰ συνδράμωσι τον ξένον. Εὐθὺς παρετέθη εἰς αὐτόν τράπεζα καὶ ἀφθονα φαγητὰ καὶ οἶνος, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ὀδυσσεὺς, ἀφ' οὗ κατὰ τὰ εἰθισμένα ἐνίφθη πρότερον, ἤρχισε νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ ὅσον ἐπεθύμει ἡ καρδία του. Ὁ Ἀλκίνοος βλέπων τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Ὀδυσσεῆς ὑπώπτευσεν ὅτι θὰ εἶναι σπουδαῖός τις ἀνὴρ καὶ εἶπεν εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῶν Φαιάκων:

Αὖριον θὰ προσφέρωμεν εἰς τον Δία, ὅστις προστατεύει καὶ συνδεδεῖε τοὺς ξένους, λαμπρὰν θυσίαν, θὰ δώσω δὲ καὶ γεῦμα πρὸς

τιμήν τοῦ ξένου, εἰς τὸ ὅποιον καλῶ ὑμᾶς νὰ παρευρεθῆτε, θὰ καλέσω δὲ νὰ παρευρεθῶσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι γέροντες τῶν Φαιάκων. Κατόπιν δὲ θὰ φροντίσωμεν νὰ ἀποστείλωμεν τὸν ξένον εἰς τὴν πατρίδα του, ὅσον μακρὰν καὶ ἂν εἶναι αὕτη, ἐκτός ἔὰ εἶναι θεὸς τις. Διότι συμβαίνει ἐπίστε οἱ θεοὶ νὰ ἐμφανίζονται λαμβάνοντες μορφήν ἀνθρώπου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Βασιλεῦ Ἀλκίνοε, ἀπέβαλε τὴν ἰδέαν ταύτην. Ἐγὼ οὐδεμίαν ὁμοιότητα ἔχω πρὸς τοὺς θεοὺς οὔτε κατὰ τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὸ ἀνάστημα. Εἶμαι ἄνθρωπος θνητὸς μὲ πολλὰ μάλιστα βάσανα καὶ μὲ πολλὰς ταλαιπωρίας, τὰς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ διηγηθῆ τις ὅλας. Ἄλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ δειπνήσω, εἰ καὶ μεγάλη λύπη κατέχει τὴν καρδίαν μου, διότι δὲν ὑπάρχει ἄλλο ὀχληρότερον τῆς κατηραμένης κοιλίας, ἣ ὁποία μᾶς διατάττει τυραννικῶς νὰ φροντίζωμεν περὶ αὐτῆς καὶ τότε ἀκόμη, ὅτε σκληρῶς βασανίζομεθα καὶ βαθὺ πένθος κατέχει τὴν καρδίαν μας. Δὲν σὰς λέγω ἄλλο, ὦ Φίλιακε, ἢ ὅτι ἡ ψυχὴ μου εἶναι πλήρης θλίψεως. Μίαν χάριν ζητῶ παρ' ἡμῶν, τὴν ὁποίαν μὴ μοῦ ἀρνηθῆτε. Ὡς ἐξημερώσῃ αὐρίον, στείλατέ με εἰς τὴν πατρίδα μου ἄς ἴδω τὴν οἰκογένειάν μου, τοὺς οἰκείους μου, τὴν πατρίδα μου, καὶ ἄς ἀποθάνω.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐποίησαν αἰσθησιν εἰς τὴν ψυχὴν πάντων καὶ πάντες εἶπον νὰ σταλῆ αὐρίον ὁ ξένος εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐπειτα ἔκαμαν σπονδὰς εἰς τὸν Ἑρμῆν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐσυνήλιζον πρὸ τοῦ ὕπνου νὰ προσεύχωνται. Καὶ οἱ μὲν ἡγεμόνες ἀπῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν του ἕκαστος, ἵνα κοιμηθῶσιν, ὁ δὲ Ἀλκίνοος καὶ ἡ Ἀρήτη ἔμειναν ἐν τῇ αἰθούσῃ.

§ 34. Συνδιάλεξις Ὀδυσσεὺς μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης.

Ἄφ' οὗ δὲ ἔφαγεν ὁ Ὀδυσσεύς, οἱ ὑπηρεταὶ ἐσῆκωσαν τὴν τράπεζαν καὶ πάντα τὰ σκευῆ τοῦ φαγητοῦ. Τότε ἡ Ἀρήτη ἤλθε καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ Ὀδυσσεὺς. Ἀναγνωρίσασα δὲ τὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἐφέρει, ἠρώτησεν αὐτόν·

Ποῖος εἶσαι, ξένε; Ποθεν ἔρχεσαι καὶ ποῖος σοῦ ἔδωκε τὰ ἐνδύματα ταῦτα;

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Βασιλίσσα, τὰ παθήματά μου εἶναι τόσο ἢ πολλὰ, ὥστε εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πολύ δύσκολον νὰ σοῦ τὰ διηγηθῶ ὄλα. Ἐπλόεμεν μετὰ τῶν συντρόφων μου εἰς τὴν πατρίδα μας, ὅτε τρικυμία μεγάλη συνέτριψε τὰ πλοῖά μας. Καὶ πάντες μὲν εἰ φίλοι μου ἐπνίγησαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐγὼ δὲ μόνος ἐσώθην. Ἐννέα ἡμέρας ἐπὶ τῆς τρέπιδος τοῦ πλοίου ἐφερόμην ἐν τῇ θαλάσῃ παλαίων ὡσαύτως πρὸς ὑπερμεγέθη κύματα, τῇ δὲ δεκάτῃ ἐν καιρῷ ζεφεράς νυκτὸς ἐφρίσθη εἰς νῆσόν τινα ὀνόματι Ὠκυγίαν, ἐνθα κατοικεῖ ἡ θεὰ Καλυψώ. Ἐνταῦθα ἔμεινα ἐπὶ ἅ ἔτη κλαίων νύκτα καὶ ἡμέραν τὴν θέσιν μου καὶ ἐνθυμούμενος τὴν οἰκογένειάν μου καὶ τὴν πατρίδα μου. Ἄλλ' ἡ θεὰ ἦτο ἀδυσώπητος καὶ δὲν μὲ ἄφινε νὰ φύγω. Καὶ εἶχον ἀπελπισθῆ περὶ τῆς εἰς τὴν πατρίδα μου ἐπανόδου μου, ἡ δὲ ζωὴ ἐν τῇ νήσῳ μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ὀχληροτέρα. Ἄλλ' ἡ θεὰ, ἀρχομένου τοῦ ὀγδόου ἔτους, ἐπέτρεψε νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ σχεδίας, δοῦσά μοι καὶ τρεφάς καὶ οἶνον καὶ φορέματα. Καὶ ἐπὶ δέκα ἐπτὰ μὲν ἡμέρας ἔπλεον μὲ εὖριον ἀνεμόν καὶ εἶχον φάσει πλησίον τῆς πατρίδος σας. Ὡς δὲ εἶδον τὰ ὄρη αὐτῆς, ἐχάρην, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἐτελείωσαν τὰ βάσανά μου καὶ δὲν ἐγνώριζον ὁ δυστυχῆς, πόσαι σκληραὶ συμφοραὶ ἀκόμη μὲ περιέμενον. Εὐθύς τότε ἄνεμοι σφοδροὶ καὶ κύματα ὡς βουὰ μοῦ ἐκλείσαν τὸν δρόμον. Ἡ σχεδία μου ὑψοῦτο καὶ κατεβυθίζετο μετ' ἐμοῦ ὑπὸ τῶν κυμάτων. Καὶ τώρα ὄλη μου ἡ προσοχὴ ἦτο νὰ μὴ γίνω ἀνάρπαστος ὑπὸ τῶν κυμάτων. Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φοβεροῦ τούτου ἀγῶνος συνετρίβη ἡ σχεδία μου καὶ ἐγὼ ἐπεσον εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ θεὸς τις μὲ εὐσπλαγχνίσθη. Κολυμβῶν δὲ ἔφθασα χθὲς τὴν ἐσπέραν εἰς τὴν ξηράν, ὅπου ἐκοιμήθην μέχρι πῆς μεσημβρίας μετὰ βλάμνων σκεπασθὲς μὲ φύλλα τοῦ δάσους. Ὅτε δὲ ὁ ἥλιος ἤρχισε νὰ κλίνη, αἱ ὑπηρετρίαι σας, αἵτινες εἶχον μεταβῆ ἐκεῖ νὰ πλύνωσι, παίζουσαι μὲ ἐξύπνησαν διὰ τῶν φωνῶν των. Ἐγὼ ἐσηκώθην καὶ εἶδον καὶ τὰς ὑπηρετρίας καὶ τὴν κόρην σας, ἧς ἡ παρουσία μοῦ ἐφαίνετο μᾶλλον θεὰ ἢ ἀνθρωπίνη. Παρεκάλεσα αὐτὴν νὰ μὲ εὐσπλαγχνισθῇ καὶ μοῦ ἔδωκε προθύμως καὶ τρεφὴν καὶ οἶνον καὶ ἐνδύματα. Ἡ φρόνησις πῆς κόρης σας, ὦ βασίλισσα, εἶναι μεγάλη, ὅποιαν δὲν περιμένει· ἂ εὖρη τις εἰς τσαυτὴν νεαρὰν ἡλικίαν, διότι πάντοτε ἡ νεότης στερεῖται φρονήσεως.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ἀλκίνοος·

Ὅλα, ὅσα ἔπραξεν ἡ κόρη μου, ξένη, εἶναι καλά, ἀλλ' ἐν δὲν μοῦ ἀρέσκει. Δὲ τί· ἂ μὴ σὲ φέρῃ μαζί εἰς τὰ ἀνάκτορα;

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Μὴ κενυροῖέ με, ὦ βασίλει, διὰ τοῦτο τὴν εὐνεχὴ θυγατέρα σου.

Μὴ κενυροῖέ με, ὦ βασίλει, διὰ τοῦτο τὴν εὐνεχὴ θυγατέρα σου.

Αὕτη μὲ παρεκίνει νὰ τὴν ἀκολουθήσω μετὰ τῶν ὑπηρετριῶν τῆς. Ἐγὼ ὅμως ἐνόμισα, ὡς ξένος ἄνθρωπος μὴ γνωρίζων τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου σας, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἔλθω μαζί τῆς καὶ νὰ δυσσαρεστήσω ἴσως διὰ τοῦτο τοὺς γονεῖς τῆς.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ἄλκίνοος·

Ἔενε μου, δὲν εἶναι λόγος νὰ δυσσαρεστηθῶ διὰ τοῦτο. Τοῦναντίον μάλιστα θὰ ἔχαιρον, διότι βλέπω ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος μὲ νοῦν πολὺν καὶ εὐγένειαν χαρακτῆρος. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ σὲ συνδράμω νὰ μεταβῆς εἰς τὴν πατρίδα σου, ὅσον μακρὰν καὶ ἂν εἶναι. Ἐχομεν πλοῖα ταχύτατα καὶ κωπηλάτας ἀρίστους, οἵτινες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ φθάνουσιν εἰς μακρινὰς χώρας.

Οἱ λόγοι τοῦ Ἄλκίνοου εὐχαρίστησαν τὸν Ὀδυσσεά καὶ ἡ καρδιά του ἐσκήρτησεν ὑπὸ χαρᾶς ὅτι θὰ ἀξιοθῆ νὰ ἴδῃ τὴν πατρίδα του καὶ προσηυχῆθῃ εἰς τὸν θεὸν νὰ γίνωσι πάντα ταῦτα.

Ἄφ' οὗ δὲ εἶπον ταῦτα, ἤλθον αἱ ὑπηρετρίαι καὶ προσεκάλεσαν τὸν ξένον νὰ κοιμηθῆ εἰς τὴν κλίνην, ἣν παρεσκεύασαν κατ' ἐντολήν τῆς Ἀρήτης εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ξένων. Καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ὡς καὶ οἱ βασιλεῖς ἐπορεύθησαν νὰ κατακλιθῶσιν.

§ 35. Ὀδυσσεὺς σύστασις πρὸς τοὺς Φαίακας.

Τῇ ἐπομένῃ ἡμέρᾳ ὁ Ἄλκίνοος ὠδήγησε τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως. Ἐκεῖ συνηθροίζετο πολὺς λαὸς διὰ νὰ ἴδῃ τὸν ξένον ναυαγόν, καὶ ὅλοι ἐθαύμαζον βλέποντες τὴν χάριν καὶ μεγαλοπρέπειαν τοῦ ξένου. Ἄφ' οὗ δὲ ὅλοι συνήχθησαν, ὁ Ἄλκίνοος εἶπε ταῦτα·

Ὁ ξένος οὗτος, ὦ Φαίακες, ἤλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας. Ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν φέρωμεν εἰς τὴν πατρίδα του. Τοῦτο πρέπει νὰ ἐκτελέσωμεν προθύμως, ὅπως πράττομεν πάντοτε εἰς πάντα ξένον, ὅστις ζητεῖ παρ' ἡμῶν βοήθειαν. Ἄς ρίψωμεν εἰς τὴν θάλασσαν καλὸν καὶ ταχὺ πλοῖον καὶ ἄς ἐκλεχθῶσιν ὑπὸ τοῦ λαοῦ πενήτηντα δύο κωπηλάται νεοὶ καὶ ἄξιοι. Οὗτοι, ἄφ' οὗ ἐτοιμάσωσι τὸ πλοῖον, ἄς ἔλθωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ νὰ γευματίσωσι. Σήμερον δίδω μέγα συμπόσιον πρὸς τιμὴν τοῦ ξένου. Εἰς τοῦτο εἶναι ὅλοι οἱ πρόκριτοι τῶς Φαίακων κεκλημένοι καὶ παρακαλῶ νὰ μὴ μοῦ ἀρνηθῆ κανεὶς. Ἄς ἔλθῃ δὲ καὶ ὁ Δημόδοκος, ὁ θεῖος αἰοῖδός, ὅπως τέρψῃ ἡμᾶς διὰ τῶν καλῶν ἀσμάτων του.

Μετὰ ταῦτα ἠλοιοποίησεν ἀπὸ τοῦ νοσήτου τοῦ ἐκπαιδευτικῆς ἐπιπέδου πρὸς εἰς

τὰ ἀνάκτορα, οἱ δὲ πρόκριτοι τῶν Φαιάκων ἠκολούθησαν αὐτόν. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Δημόδοκος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ θεὸς ἔδωκεν ἕν καλὸν καὶ ἕν κακόν, διότι ἔνθεν μὲν ἐστέρησεν αὐτὸν τῆς ὀράσεως, ἔνθεν δὲ ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν θείαν φωνήν καὶ τέχνην νὰ ᾄδῃ. Ἄφ' οὗ δὲ πάντες οἱ προσκεκλημένοι ἤλθον καὶ ἡ μεγάλη αἰθουσα τῶν ἀνακτόρων εἶχε πληρωθῆ ἀνθρώπων, τότε παρετέθησαν τράπεζαι καὶ ἐπ' αὐτῶν πλούσια φαγητὰ καὶ οἶνος ἐξάιρετος, καὶ ὅλοι ἤρχισαν νὰ τρώωσι καὶ νὰ πίνωσι μετὰ πολλῆς ὀρέξεως. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ φαγητοῦ ὁ Δημόδοκος ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὴν λύραν του καὶ ἤρχισε νὰ ᾄδῃ τὴν ἔριν Ἀχιλλέως καὶ Ὀδυσσεύς ἐν Τροίᾳ, καθ' ἣν ὁ μὲν Ἀχιλλεὺς δισχυρίζετο ὅτι ἡ Τροία θὰ κυριευθῆ διὰ τῆς βίας, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς διὰ τῆς πανουργίας. Καὶ οἱ μὲν συνδαιτυμόνες πάντες ἐτέρποντο ἀκούοντες τὸ θεῖον ᾄσμα, ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, διότι ἐνεθυμήθη τοὺς ἀποθανόντας φίλους του. Ὡς δὲ εἶδε τοῦτο ὁ Ἀλκίνοος, διέταξε νὰ παύσῃ τὸ ᾄσμα, νὰ ἀρχίσωσι δὲ οἱ ἀγῶνες, ἵνα θανατώσῃ ὁ ξένος τὴν δεξιότητα τῶν Φαιάκων. Εὐθὺς ὅλοι ἐσηκώθησαν καὶ ἤλθον εἰς τὴν ἀγοράν, ὡς καὶ ὁ Δημόδοκος ὀδηγούμενος ὑπὸ κήρυκος. Ἐνταῦθα συνέβρευσεν ἀναρίθμητον πλῆθος πολιτῶν, ὅπως ἴδωσι τοὺς ἀγῶνας. Διεκρίθησαν δὲ κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους εἰς μὲν τὸν ὀρόμον ὁ Κλυτόναος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκινόου, εἰς δὲ τὴν πάλην ὁ Εὐρύαλος, εἰς δὲ τὸ πῆδημα ὁ Ἀμφιάλος, εἰς δὲ τὸν δίσκον ὁ Ἐλατρεὺς, εἰς δὲ τὴν πυγμὴν ὁ Λαοδάμας, υἱὸς καὶ αὐτὸς τοῦ Ἀλκινόου.

§ 36. Ὁ Ὀδυσσεὺς νικᾷ εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Ἐν ᾧ δὲ πάντες διεσκέδαζον διὰ τῶν ἀγῶνων, ὁ Λαοδάμας ἤλθεν εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ αὐτὸς μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας λέγων·

Ἐλθε καὶ σύ, ξένε πάτερ, καὶ ἀγωνίσθητι μεθ' ἡμῶν. Δὲν φαίνεσαι νὰ εἶσαι ἀπειρος ἀγῶνων. Ἡ μεγαλητέρα δόξα διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἀποκτᾷ διὰ τῆς ἰσχύος τοῦ σώματός του. Διασκέδασε καὶ σύ, καὶ μὴ λυπεῖσαι, τὸ πλοῖον ἐβρίβη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ταχέως θὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα σου.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεὺς·

Λαοδάμα, πῶς δύναμαι ἐγὼ νὰ σκέπτομαι περὶ ἀγῶνων καὶ νὰ εὐρίσκω ἀπὸ τοῦτον εὐκαιρίαν, ἅτις ὑπέστην τόσα δυσ-

τυχήματα και ὅστις τώρα εὐρίσκομαι ἰκέτης εἰς ξένην χώραν καὶ παρακαλῶ τὸν βασιλέα καὶ τὸν λαὸν τῶν Φαιάκων νὰ με στείλωσιν εἰς τὴν πατρίδα μου ;

Ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ Εὐρύλοος ὠμίλησε τὰ ἑξῆς πρὸς τὸν Ὀδυσσεά ὑβριστικῶς :

Ἔχεις δίκαιον, ὦ ξένε, καθ' ὅσον τὸ πρόσωπόν σου δὲν φαίνεται ἀνθρώπων ἀγωνιστῆν. Σὺ φαίνεσαι νὰ ἦσο εἰς πλοῦτόν τι ἐπιστάτης. Καὶ ὅλη σου ἡ ἰκανότης συνίσταται εἰς τὸ νὰ καταγράψῃς τὰ φορτία καὶ νὰ βλέπῃς, πῶς νὰ κερδήσῃς περισσότερα. Πολεμικὸς ἄνθρωπος δὲν εἶσαι.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐλύπησαν τὸν Ὀδυσσεά, ὅστις ὀργισμένος εἶπε πρὸς αὐτόν :

Δὲν ὀμιλεῖς καλά, φίλε, καὶ δὲν μοῦ φαίνεσαι ἄνθρωπος μενοῦν. Ὁ θεὸς βλέπει δὲν δίδει ὅλα τὰ χαρίσματα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἰς σὲ ἔδωκε μεγάλην ὠραιότητα, ἀλλὰ δὲν σοῦ ἔδωκε καὶ κρίσιν καὶ οἱ λόγοι σου δὲν ἔχουσι καμμίαν χάριν. Καμπόρημονεὶς καὶ ὑβρίζεις καὶ δὲν αἰσθάνεσαι ὅτι ἡ μετριοφροσύνη εἶναι μέγα κόσμημα εἰς τὸν ἄνθρωπον. Δὲν βλέπω ἐγώ, φίλε μου, πρώτην φοράν ἀγῶνας, ὡς σὺ νομίζεις. Σὲ βεβαιῶ ὅτι,

Ὀδυσσεὺς δισκοβόλος.

ὅτε ἤμην νεώτερος, ἤμην ἐκ τῶν πρώτων ἀγωνιστῶν. Ἄλλὰ τώρα με κατέβαλον αἱ μεγάλαι λύπαι καὶ αἱ πολλαὶ μάχαι καὶ τὰ φρικτὰ κύματα τῆς θαλάσσης. Καὶ ὅμως καὶ τώρα, εἰ καὶ εὐρίσκομαι εἰς τοιαύτην κατάστασιν, θὰ ἀγωνισθῶ διότι οἱ ἀπρεπεῖς λόγοι σου μοῦ ἤρεθισαν τὴν καρδίαν.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ὀδυσσεὺς ἦλθεν εἰς τὸ στάδιον καὶ λαβὼν μετὰ τὴν στιβαρὰν τοῦ χειρὸς αἰσῶνα δίσκον μέγαν, πολὺ βαρύτερον ἐκεῖνου, τὸν ὅποιον ἔρριπτον οἱ ἄλλοι, ἔρριψεν αὐτὸν μακρὰν καὶ ὑπερέβη ὅλους τοὺς ἄλλους. Προσπαθή-

σατε, εἶπε, τώρα νὰ με φθάσητε καὶ ἔπειτα ῥίπτω πάλιν ἀκόμη μακρῆτερα. Ἄν θέλετε, εἶμαι ἔτοιμος νὰ διαγωνισθῶ καὶ εἰς τὴν πάλην καὶ εἰς τὴν πυγμὴν καὶ εἰς τὸν δρόμον πρὸς ὅλους ὑμᾶς, πλὴν τοῦ Λασδάμαντος, πρὸς τὸν ὅποιον δὲν θεωρῶ πρόπον νὰ ἀγωνισθῶ, ἀφ' οὗ φιλοξενουμαι εἰς τὴν οἰκίαν του. Καὶ τὸ τοξὸν ἐννοῶ νὰ ἐντεινω, ὡς εὐθεὶς ἄλλος. Ἐν Τροίᾳ μόνον ὁ Φιλοκτήτης με ὑπερέβαινε. Καὶ τὸ ἀκόντιον ῥίπτω τέσσον μακρὰν, ὅσον ἄλλος τις ῥίπτει διὰ τοῦ τοξοῦ τὸ βέλος. Μόνον εἰς τὸν δρόμον φ-

βοῦμαι, μὴ μὲ νικήσωσιν οἱ Φαίακες, διότι τὰ ὄρμητικὰ κύματα καὶ αἱ δυστυχίαι καὶ αἱ στερήσεις μου ἀφῆρσαν πολλὴν δύναμιν.

§ 37. Χορός τῶν Φαιάκων.

Τοιαῦτα ὠμίλησεν ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ ὅλοι ἔμειναν σιωπῶντες. Τότε ὁ βασιλεὺς Ἀλκίνοος εἶπεν·

Ἐπειδὴ, ὦ ξένε, δὲν λέγεις ταῦτα διὰ νὰ μᾶς δυσαρεστήσης, ἀλλὰ διὰ νὰ δεῖξῃς τὰ προτερήματα, τὰ ὅποια ἔχεις, καὶ τοῦτο ὑπ' ὀργῆς διὰ τὴν ὕβριν τοῦ Εὐρύαλου, ὅλοι ἀναγνωρίζομεν τὴν μεγάλην ἀνδρείαν σου. Ἡμεῖς βεβαίως δὲν εἴμεθα ἀπαράμιλλοι εἰς τὴν πυγμὴν καὶ εἰς τὴν πάλην, εἴμεθα ὅμως ἔξοχοι εἰς τὸν χορὸν καὶ εἰς τὸν ὁρμόν καὶ ἀνυπέβλητοι εἰς τὴν ναυτιλίαν. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀριστοὶ τῶν Φαιάκων, χορεύσατε διὰ νὰ ἴδῃ ὁ ξένος καὶ τὰς ἰδικὰς μας ἐπιδειξίτητας καὶ νὰ διηγηταὶ περὶ αὐτῶν εἰς τοὺς ἰδικούς του ἐν τῇ πατρίδι του. Φέρετε δὲ ταχέως ἐκ τῶν ἀνακτόρων καὶ τὴν λύραν τοῦ Δημοδοκοῦ.

Εὐθὺς ἠτοιμάσθη τόπος διὰ τὸν χορὸν καὶ ἡ λύρα ἐδόθη εἰς τὸν Δημοδοκόν, ὅστις ἤρχισε νὰ παίζῃ καὶ νὰ ᾄδῃ χαριέστατα ᾄσματα. Οἱ χορευταὶ ἐχόρευον θαυμασίως, ὑπερέβη δὲ πάντας κατὰ τὴν τέχνην ὁ Ἄλιος καὶ ὁ Λαοδόμας, υἱοὶ τοῦ Ἀλκινόου. Τούτων ὁ μὲν κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας πορφυρὰν σφαῖραν ἐῤῥίπτε ταύτην κλίων πρὸς τὰ ὀπίσω μέχρι τῶν νεφῶν, ὁ δὲ ἄλλος ἀναπηδῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἤρπαζε τὴν σφαῖραν κατερχομένην εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ οὕτως ἐχόρευον ἀμφότεροι μετὰ πολλῆς δεξιότητος, ἀλλάσσοντες τὰς θέσεις των, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι νέοι κύκλω ἰστάμενοι κατὰ τὸν ῥυθμὸν ἐκρότου τὰς χεῖρας. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ὀδυσσεύς εἶπε πρὸς τὸν Ἀλκίνοον·

Ἀλκίνοε, περιβλέπτε τῶν λαῶν τούτων βασιλεῦ, τὸν χορὸν τοῦτον βλέπων κατέχομαι ὑπὸ θαυμασμοῦ. Οὐδεὶς ἄλλος λαὸς ἔχει τειούτους χορευτάς!

Οἱ λόγοι οὗτοι εὐχαρίστησαν πολὺ τὸν Ἀλκίνοον, ὅστις εὐθὺς εἶπε πρὸς τοὺς Φαίακας·

Ὁ ξένος οὗτος, ὡς καὶ σεῖς βλέπετε, ὦ ἡγεμόνες τῶν Φαιάκων, εἶναι συνετώτατος. Νερμίζω ὅτι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν τῶν ἡγεμόνων πρέπει νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν καὶ δῶρον. Ὁ Εὐρύαλος πρέπει νὰ ἐξιλεώσῃ καὶ αὐτὸς τὸν ξένον, διότι εἶπε λόγους ἀπρεπεῖς.

Πάντες ἐδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Ἀλκινόου καὶ ἕκαστος ἔστειλε τὸν κήρυκά του νὰ κομίσῃ ἐκ τῆς οἰκίας του δῶρον διὰ τὸν Ὀδυσσεά. Καὶ αὐτὸς ὁ Εὐρύαλος μετενεύθη δι' ὅσα εἶπε

καὶ λαβὼν ὠραῖον ξίφος μὲ ἀργυρᾶν λαβὴν καὶ ἐλεφαντίνην θήκην ἤλθεν εἰς τὸν Ὀδυσσεά καὶ χαρίσας τὸ ξίφος εἶπε τὰ ἑξῆς·

Συγχώρησόν με, ξένε πάτερ! Ἄν μοῦ ἐξέφυγε λόγος ὕβριστικός, ἃς διασκορπίσωσιν αὐτὸν οἱ ἀνεμοὶ. Εἶθε οἱ θεοὶ νὰ σὲ ἀξιώσωσι νὰ ἴδῃς τὴν πατρίδα σου καὶ ὄλους τοὺς ἰδικούς σου, διότι ἱκανὸν χρόνον ταλαιπωρεῖσαι μακρὰν τῶν φιλτάτων σου.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Σὲ εὐχαριστῶ, φίλε μου. Εἶθε οἱ θεοὶ νὰ σοῦ δώσωσι πᾶν ἀγαθόν, ὥστε μηδέποτε νὰ λάβῃς ἀνάγκην τοῦ δώρου, τὸ ὅποιον μοῦ προσφέρεις.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐφόρεσε τὸ ξίφος. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐλέγοντο, ἔδυσεν ὁ ἥλιος καὶ οἱ προκρίτοι τῶν Φαιακῶν μετὰ τοῦ βασιλέως Ἀλκινόου καὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἤλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἐδῶ εἶχον φέροι οἱ κήρυκες τῶν ἡγεμόνων λαμπρὰ δῶρα διὰ τὸν Ὀδυσσεά, λαμπρὰ δὲ δῶρα προσέφερε καὶ ὁ Ἀλκίνοος, καὶ ἐנדύματα καὶ χρυσοῦν ποτήριον, τὰ ὅποια πάντα ἐκλείδωσεν ἡ βασίλισσα ἐντὸς κιβωτίου καὶ τὰ παρέδωκεν εἰς τὸν Ὀδυσσεά.

§ 38 Ὁ Ὀδυσσεὺς φανεροῦται εἰς τοὺς Φαίακας.

Ἐπειτα ἐκάθισαν νὰ φάγωσιν ὄλοι εἰς τὴν πλουσίαν τράπεζαν τοῦ Ἀλκινόου, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν ἐκάθισε καὶ ὁ Δημόδοκος. Ἄφ' οὗ δὲ ἔφαγον, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὸν Δημόδοκον·

Ἐνδοξε αἰοῖδέ, θαυμάζω ποσον καλῶς γνωρίζεις καὶ ὅσα ἔπραξαν καὶ ὅσα ἔπαθον οἱ Ἕλληες, ὡς νὰ ἦσο ἐκεῖ παρών καὶ νὰ ἔβλεπες. Δὲν λέγεις καὶ τὸ ἄσμα περὶ τοῦ ἵππου τοῦ ξυλίνου, τὸν ὅποιον κατεσκεύασεν ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς ὄλεθρον τῶν Τρώων;

Ὁ αἰοῖδὸς ἤρχισε νὰ λέγῃ τὸ ἄσμα καὶ ὄλοι εὐχαριστοῦντο νὰ ἀκούωσιν αὐτό. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως καὶ πάλιν συνεχινήθη καὶ ἤρχισε νὰ δακρῦῃ καὶ νὰ στενάζῃ.

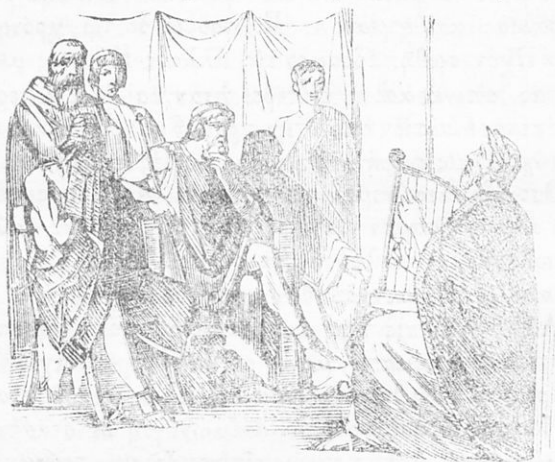
Τότε ὁ Ἀλκίνοος εἶπε·

Καλὸν νεμίζω νὰ παύσῃ τὸ ἄσμα, ᾧ ἡγεμόνες καὶ πρόκριτοι τῶν Φαίακων, διότι βλέπω ὅτι δὲν ἀκούουσι τοῦτο πάντες μετὰ χαρᾶς. Ὡς ἤρχισεν ὁ αἰοῖδὸς νὰ ἄδῃ, ὁ ἡμέτερος ξένος κλαίει. Βεβαίως βαρεῖα λύπη κατέχει τὴν ψυχὴν του. Εἰπέ δὲ ἡμῖν, ᾧ ξένε, πῶς ὀνομάζεσαι; Ποία εἶναι ἡ πατρίς σου; Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡξεύρωμεν τοῦτο, ἵνα σὲ φέρωμεν ἐκεῖ διὰ τοῦ πλοίου μας. Εἰπέ ἡμῖν, εἰς τίνας χώρας περιεπλανήθης καὶ διὰ τί κλαίεις καὶ λυπεῖται; Ἐπεὶ γὰρ ἀκούεις περὶ τῶν συμβάντων ἐν Τροίᾳ; Μὴ ἔπεσε

καὶ σοῦ πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Τροίας ἀνδρείως μαχόμενος γαμβρός σου ἢ πενθερός σου ἢ ἄλλος τις φίλος σου ; Διότι πολλοὶ ἀπέθανον ἐκεῖ, ὧν τὰ ὄνειρατά θά μὲνῶσιν ἀθάνατα εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς :

Ἄλκίνοσε, κρατερὲ βασιλεῦ, ἀληθῶς θαυμάσια ἄδει ὁ αἰδοῦς καὶ δὲν μοῦ φαίνεται ἄλλο τερπνότερον ἢ νὰ εἶναι ὄλος ὁ λαὸς εὐθυμὸς καὶ οἱ συνδαιτυμόνες καθήμενοι ἐδῶ εἰς τὰ ἀνάκτορα

Φαίακες, Ὀδυσσεὺς κλαίων καὶ Δημόδοκος.

κατὰ σειράν νὰ ἀκούωσι μετὰ πολλῆς ἀγάπης τοιοῦτου αἰδοῦ, αἱ δὲ τράπεζαι νὰ εἶναι πλήρεις κρεάτων καὶ οἴνου καὶ ὁ οἶνος νὰ φροντίζη νὰ γεμίζη πάντοτε τα ποτήρια οἴνου. Σὺ ὅμως ἐπιθυμεῖς νὰ ἀκούσης καὶ τὰς ἀπείρους μου δυστυχίας, τὰς ὁποίας οἱ θεοὶ μοῦ ἐπέβαλον. Ποίαν πρῶτον δυστυχίαν καὶ ποίαν τελευταίαν νὰ σοῦ διηγηθῶ ; Εἶμαι ὁ Ὀδυσσεύς ὁ Λαερτιάδης ἐκ τῆς Ἰθάκης, οὗ τὸ ὄνειμα εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Τί νὰ σὰς εἶπω ; Οὐδὲν πρᾶγμα εἶναι εἰς ἐμὲ προσφιλέστερον, ὅσον ἢ πατρίς μου. Εἰς τὸ ταξείδιόν μου παρουσιάσθησαν περιστάσεις, καθ' ἃς ἠδυνάμην νὰ ζῶ ἐν τῇ ξένη, ἀπολαύων πάντων τῶν ἀγαθῶν. Ἄλλ' ἐγὼ προετίμησα νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ εἰς τοὺς γονεῖς μου, καὶ ἄς ζῶ πτωχότερον. Διότι οὐδὲν πρᾶγμα εἶναι γλυκύτερον τῆς πατρίδος καὶ τῶν γονεῶν, δυστυχῆς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις κατοικεῖ μακρὰν τῶν γονεῶν καὶ τῶν φίλων καὶ συμπολιτῶν, ἠφιλοπόνησε ἀπὸ τὸ ἴδιον αὐτὸ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

§ 39. Ὀδυσσεὺς καὶ Κίκονες καὶ Λωτοφάγοι.

Ἴδου δὲ τί μοῦ συνέβη, ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησα μὲ τὰ δώδεκα πλοῖά μου ἐκ τῆς καταστραφείσης Τροίας, θέλων νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου. Κατ' ἀρχὰς ὁ ἀνεμος μᾶς ἐξέριπεν εἰς τὴν Ἴσμαρον, πόλιν τῶν Κικόνων, τὴν ὁποίαν ἐλαφυραγωγῆσαμεν φονεύσαντες πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς. Τότε ἐγὼ παρεκίνησα τοὺς συντρόφους μοι νὰ φύγωμεν, ἐκεῖνοι ὅμως οἱ ἀνόητοί δὲν μὲ ἤκουσαν, ἀλλ' ἔσφαξαν πληθὺς προβάτων καὶ ἐκάθισαν πλησίον τῆς παραλίας καὶ ἔτρωγον. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ, ὅσοι τῶν Κικόνων εἶχον σωθῆ, ἔδραμον εἰς ἄλλους Κίκονας μεσογείως κατοικοῦντας, ὅτινες καὶ πλείοτεροι ἦσαν καὶ ἀνδρειότεροι, καὶ ὅλοι ὁμοῦ ἐπέπεσον ἐναντίον ἡμῶν τὴν πρώτην καὶ μετὰ κρατερόν ἀγῶνα ἔτρεψαν ἡμᾶς εἰς φυγὴν, φονεύσαντες ἐξ ἑκάστου πλοίου ἐξ ἀνδρας. Ὅσοι δὲ διεφύγομεν τὸν θάνατον, εἰσήλομεν εἰς τὰ πλοῖά μας καὶ ἀνεχωρήσαμεν ταχέως ἐκ τῆς φοβερᾶς ταύτης χώρας, ἔνθα ἀπωλέσαμεν πολλοὺς συντρόφους. Ἐπλέομεν πάντοτε πρὸς δυσμᾶς καὶ ἐνομιζομεν ὅτι θὰ ἤρχομεθα ταχέως εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν. Ἀλλ' ἡ ἐλπίς ἦτο ματαία· διότι, ὅτε παρεπλέομεν τὴν Μαλέαν ἄκραν, κύματα μεγάλα καὶ βορρᾶς ἰσχυρὸς ἀπώθησαν ἡμᾶς πέραν τῶν Κυθήρων. Καὶ ἐπὶ ἐννέα μὲν ἡμέρας ἐφερόμεθα εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ φοβερῶν ἀνέμων, τῇ δὲ δεκάτῃ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν γῆν τῶν Λωτοφάγων, ὅτινες ζῶσιν τρώγοντες καρποὺς φυτῶν καλουμένους λωτούς. Ἐνταῦθα ἀπέβημεν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐδειπνήσαμεν πλησίον τῶν πλοίων. Μετὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ δείπνου ἔστειλά τινας τῶν ἀνθρώπων μου, ἵνα ἴδωσι, τίνες ἀνθρώποι κατῴκου εἰς τὴν χώραν ταύτην. Ἀλλ' αὐτοὶ ὡς ἐφθασαν εἰς τοὺς Λωτοφάγους, ἤρχισαν νὰ τρώγωσι καὶ αὐτοὶ λωτούς, τοὺς ὁποίους ἔδωκαν πρὸς αὐτοὺς οἱ Λωτοφάγοι. Ὅστις δὲ ἔτρωγε τὸν γλυκὺν τοῦτον καρπὸν, ἐλησμόνει καὶ πατρίδα καὶ γονεῖς καὶ συντρόφους καὶ ἤθελε νὰ μένη πλησίον τῶν Λωτοφάγων, διὰ τὴν τρώγην λωτούς. Καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθην νὰ ὑπάγῃ ὁ ἴδιος, ἀφ' οὗ δὲν ἐφαίνετο κανεὶς, καὶ νὰ τοὺς φέρω διὰ τῆς βίας εἰς τὰ πλοῖα. Φθάσας δὲ ἐνταῦθα διέταξα τοὺς συντρόφους μου νὰ ἐμβωσιν εὐθὺς εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ φύγωμεν ἐκ τοῦ τόπου τούτου.

§ 40. Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν χώραν τῶν Κυκλώπων.

Ἐν τῇ πεντήκοντῳ ἐκείνῳ ἔτην ἡμεῖς ἐπὶ τῶν Λωτοφάγων ἐβλήμεν κατέπιν εἰς τὴν χώ-

ραν τῶν Κυκλώπων, ἀνθρώπων ἀπολιτευτῶν καὶ ἀνόμων, οἵτινες τὰ πάντα περιμένουσιν ἀπὸ τὸν θεόν, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε φυτεύουσι φυτὸν, οὔτε ἀροτριῶσι τὴν γῆν, ἀλλ' ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ γίνονται ἄσπαρτα καὶ ἀκαλλιέργητα καὶ ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθὴ καὶ ἡ ἄμπελος. Οὗτοι δὲν ἔχουσιν οὔτε συνεδρίας οὔτε δικαστήρια, ἀλλὰ κατοικοῦσιν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὄρεων ἐντὸς μεγάλων σπηλαίων, ἕκαστος κυρίαρχος τῆς οἰκογενείας του, μὴ φροντίζων καθόλου περὶ τοῦ ἄλλου. Ἀντικρὺ δὲ τῆς χώρας τῶν Κυκλώπων εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ὑπάρχει νῆσος δασώδης καὶ εὐφορωτάτη, μὲ ὕδατα ἀφθονα καὶ σπήλαια, ὅπου εὐρίσκονται ἀπειροὶ ἀγριαὶ αἰγες ὑπ' οὐδενός ποτε ταραχθεῖσαι, διότι ἡ νῆσος εἶναι πάντοτε ἀκατοίκητος καὶ οὐδέποτε ἐπάτησεν εἰς αὐτὴν οὔτε κυνηγὸς οὔτε ποιμὴν οὔτε γεωργός. Οἱ δὲ Κύκλωπες δὲν ἠδύναντο νὰ περάσωσιν ἐκεῖ, διότι δὲν ἔχουσι πλοῖα. Καὶ ὅλα μὲν τῆς νήσου ταύτης ἦσαν καλά, ἐξαιρετος ὅμως ἦτο καὶ ὁ λιμὴν αὐτῆς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὰ πλοῖα δὲν εἶχον ἀνάγκη οὔτε ἀγκύρας οὔτε σχοινίων. Εἰς τὸν λιμένα τοῦτον κατεπλεύσαμεν ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ ἀπέβημεν εἰς τὴν ἀκτὴν, ἔνθα ἐκοιμήθημεν μέχρι τῆς πρωίας. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμέρα, εἶδομεν τὰς ἀφθόνους αἰγας καὶ λαβόντες τὰ τόξα μας ἤρχισαμεν νὰ φονεύωμεν αὐτάς. Τόσον δὲ ἀφθονον ἦτο τὸ κυνήγιόν μας, ὥστε εἰς ἕκαστον τῶν δώδεκα πλοίων μας ἔλαχον ἐννέα αἰγες, μόνον δὲ διὰ τὸ ἰδικόν μου πλοῖον κατ' ἐξαιρέσιν ἐξέλεξαν δέκα αἰγας. Καὶ οὕτω τότε καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν μέχρι τῆς δύσεως ἐκαθήμεθα τρώγοντες ἐκ τῶν ἀφθόνων κρεάτων καὶ πίνοντες ἐκ τοῦ λαμπροῦ οἴνου τῶν Κικωνῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου διετηροῦντο ἀκόμη ἱκανοὶ ἀμφορεῖς ἐντὸς τῶν πλοίων. Ἐβλέπομεν δὲ ἀντικρὺ πλησίον ἡμῶν τὴν γῆν τῶν Κυκλώπων καὶ τὸν καπνὸν καὶ ἠκούσαμεν τὰς φωνὰς αὐτῶν καὶ τῶν αἰγῶν. Ὅτε δὲ ἔδυσεν ὁ ἥλιος καὶ ἐγένετο σκότος, ἐκοιμήθημεν εἰς τὴν ἀκτὴν μέχρι τῆς πρωίας. Ὡς δὲ ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ἐκάλεσα πάντας τοὺς ἐταίρους καὶ εἶπον πρὸς αὐτούς:

Σεῖς μὲν, πιστοὶ μου σύντροφοι, θὰ μείνητε τώρα ἐδῶ. Ἐγὼ ὅμως θὰ λάβω τὸ πλοῖόν μου καὶ τοὺς ἀνθρώπους μου καὶ θὰ περάσω ἐκεῖ πέραν, διὰ νὰ ἐξετάσω, ὅποιοι ἄνθρωποι εἶναι ἐκεῖνοι. Εἶναι ἄρα γε ἀγριοὶ καὶ ἀδικοὶ καὶ ὕβρισται ἢ φιλόξενοι καὶ μὲ θεοσεβῆ καρδίαν.

Ταῦτα εἰπὼν ἔλαβον τὸ πλοῖόν μου καὶ τοὺς συντρόφους μου καὶ ἐπλεύσαμεν εἰς τὴν ἀντικρὺ νῆσον. Μακροθεν δὲ διεικρίναμεν μέγιστον σπήλαιον, πλησίον τοῦ ὁποίου διενυκτέρευον πολλὰ πρό-

βατα και αιγες. Πέριξ δὲ ἦτο αὐλὴ πεφραγμένη μὲ λίθους και μὲ μακρὰς πίτυς και μὲ ὕψικόμεους ὄρους. Ἐνταῦθα ἔζη ἀνὴρ πελώριος, ὅστις μόνος ἔβασκε τὰ προβατὰ του και δὲν εἶχε μὲ κανένα συναναστρεφῆν, ἀλλὰ μόνος ὢν ἐσκέπετο ἀνόσια και ἀδίκαια. Οὗτος δὲν ὠμοίαζε πρὸς ἄνθρωπον, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς δασυὴ ἐξέχοντα βράχον ὄρους. Εἰς τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο ἀπεφάσισα νὰ ὑπάγω. Διὸ ἐκλέξας δώδεκα ἐκ τῶν ἀρίστων συντροφῶν μου ἐπορευθῆν ἐκεῖ, τοὺς δὲ ἄλλους ἀφήκα νὰ μείωσιν εἰς τὸ πλεῖον. Συμπαρέλαβον δὲ και ἀσκὸν πλήρη θείου οἴνου, ὃν μοι ἔδωκεν ἐν Ἰσμάρῳ ὁ Μάρων, ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπολλῶνος. Ὅτε ἐπινον ἐκ τοῦ οἴνου τούτου, ἀνεμίγνυσον αὐτὸν μὲ εἰκοσαπλάσιον ὕδωρ, ἀλλὰ και τότε ἀκόμη γλυκεῖα ὄσμη ἀναδίδετο ἐκ τοῦ κρατῆρος θαυμασία. Ἀλλὰ και ἄρτον και ἄλλας τροφὰς συμπαρέλαβον, διότι ἡ ψυχὴ μου προσηθάνετο ὅτι ἐμελλον νὰ ἔλθω πρὸς Κύκλωπα, ἄνθρωπον γίγαντα, ἄγριον, ἀγνοοῦντα και νόμους και δίκαιον.

§ 41. Τὸ σπήλαιον τοῦ Κύκλωπος Πολυφύμου.

Ταχέως δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σπήλαιον, ἀλλὰ δὲν εὕρομεν τὸν Κύκλωπα ἐντός, διότι εἶχεν ἐξέλθει νὰ βοσκήσῃ εἰς τὸν λειμῶνα τὰ προβατὰ του. Τὰ τυροβόλια ἦσαν πλήρη τυρῶν, τὸ δὲ ποιμιστάσιον πλήρες ἀρνίων και ἐρίφων. Καὶ χωριστὰ μὲν ἦσαν κεκλεισμένα τὰ πρῶτα ἀρνία και ἐρίφια, χωριστὰ δὲ τὰ μεσαῖα, χωριστὰ δὲ τὰ ὕψια. Ὡσαύτως πλήρη ἀπὸ τυρογάλων ἦσαν και ὅλα τὰ ἀγγεῖα, ἐντός τῶν ὁποίων ἤμελεγε, και αἱ καρδάραι και αἱ σκαρίδες. Ὡς δὲ εἶδον ὅλα ταῦτα οἱ σύντροφοί μου, μεθ' εἶπον νὰ λάβωμεν τυρὸν και νὰ φάγωμεν, ἔπειτα δὲ νὰ ἀνοίξωμεν τὰς μάνδρας και νὰ φέρωμεν τὰ ἀρνία και τὰ ἐρίφια εἰς τὸ πλεῖον και νὰ ἀναχωρήσωμεν. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἤκουον, διότι ἤμην περίεργος νὰ ἶδω τὸν Κύκλωπα και ἤλπίζονα νὰ λάβω παρ' αὐτοῦ και δῶρον. Ἐκαθίσταμεν λοιπὸν ἐκεῖ και ἀφοῦ ἐφάγωμεν τυρὸν, περιεμένεμεν νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ Κύκλωψ ἐκ τῆς βοσκῆς. Καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐπανῆλθε φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων μέγα φορτίον ξηρῶν ξύλων, τὸ ὅποιον ἐβρίφε κατὰ γῆς ἐντός τοῦ σπηλαίου. Τοσοῦτος δὲ κρότος ἐγένετο ἐκ τῶν καταπεσόντων ξύλων, ὥστε ἡμεῖς φοβηθέντες ἐκρύβημεν εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ σπηλαίου. Οὗτος δὲ ἐξῆλθε πάλιν και ἔφερεν ἐντός τοῦ μεγάλου σπηλαίου ὄλας τὰς προβατίνας και τὰς αἴγας, θὰ δὲ τὰς ἀμέλεξε, τὰ δὲ ἄρρενα ἀφήκεν ὄλα ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν. Ἐπειτα ἐσῆκωσε λίθον μέγιστον, τὸν ὅποιον εἴκοσι δύο τετράτροχοι ἄμαξαι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ μετακινήσωσι, και ἐκλείσει

δι' αὐτοῦ τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου. Ἐπειτα ἐκάθισε καὶ ἤμελλε καὶ τὰς προβατίνας καὶ τὰς αἴγας κατὰ σειράν, ἀφίων εἰς ἐκάστην αὐτῶν καὶ γάλα διὰ τὰ φάγη τὸ νεογνόν τῆς. Καὶ τὸ μὲν ἤμισυ τοῦ γάλακτος ἔπηξεν εὐθὺς καὶ τὸν τυρὸν ἔθηκεν εἰς τὰ πλεκτὰ καλάθια, τὸ δὲ ἄλλο ἤμισυ ἀφήκεν εἰς τὰ ἀγγεῖα, ἵνα τὸ φάγη. Ἐπειτα ἀνῆψε πῦρ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ διέκρινεν εὐθὺς ἡμᾶς. Ὁ ξένος, εἶπε, ποῖα εἶθε καὶ ποθεν ἔρχεσθε; Ἐχετε ὠρισμένην ἐργασίαν, ἢ περιφέρεσθε ὡς λησταί, οἵτινες ἀφηφοῦσι τοὺς κινδύνους διὰ τὰ βλάπτωσι τοὺς ἄλλους;

Ὡς ἤκούσαμεν τοὺς λόγους τούτους, ἐκόπη ἡ καρδία ἡμῶν ἐκ τοῦ φόβου, διότι ἦτο φεβερὰ καὶ ἡ ὄψις τοῦ πελωρίου τούτου ἀνθρώπου καὶ ἡ χονδρὴ φωνὴ του. Ἐν τούτοις ἐγὼ εὗρον λέξεις καὶ ἀπεκρίθην·

Εἴμεθα Ἕλληνες καὶ ἐρχόμεθα ἐκ Τροίας. Ὁ σκοπὸς ἡμῶν ἦτο τὰ ἐπιστρέφωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας. Ἄλλ' ἀνεμοὶ πάντοτε μᾶς ἔρριψαν ἐδῶ. Εἴμεθα ἐκ τῶν πολεμιστῶν τοῦ Ἄτρείδου Ἀγαμέμνονος, τοῦ ὁποῖου ἡ δοξα εἶναι μεγίστη, διότι ἐξ-επόρθησε μεγάλην πόλιν καὶ κατέστρεψε πολυαριθμούς λαούς. Τώρα προσπίπτουμεν εἰς τὰ γόνατά σου, τὰ φιλοξενήσῃς ἡμᾶς καὶ τὰ δώσῃς δῶρον, ὅπως ἴδωσιν συνήθως εἰς τοὺς ξένους. Φεβοῦ τοὺς θεούς, κραταιότατε, καὶ εὐσπλαχνίσθητι ἡμᾶς, οἵτινες εἴμεθα ἰκέται σου. Ὁ Ζεὺς εἶναι προστάτης τῶν ἰκετῶν καὶ τῶν ξένων, τιμωρῶν πᾶν εἰς αὐτοὺς γινόμενον ἀδίκημα.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἀσπλάγχχνως ὁ Κύκλωψ·

Ἡ ἀνότης εἶσαι, ὦ ξένη, ἢ ἀπὸ μακρινὸν τόπον ἔρχεσαι, διὰ τὰ μὲ συμβουλευῆς τὰ φοβῶμαι τοὺς θεούς. Οἱ Κύκλωπες δὲν φροντίζουσι καθόλου, ἂν ὑπάρχει ἡ ὄχι ὁ Ζεὺς ἢ οἱ ἄλλοι θεοί. Ἡμεῖς εἴμεθα πολὺ ἰσχυρότεροι ἐκείνων. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ φόβος τῶν θεῶν δὲν θά μὲ ἐμποδίσῃ τὰ σᾶς λυπηθῶ, ἐκτός ἂν τοῦτο θέλω ἐγώ. Ἄλλ' εἰπέ μου, ποῦ ἀφήκες τὸ πλοῖόν σου; μακρὰν ἢ πλησίον; διότι θέλω τὰ τὸ ἡξεύρω.

§ 42. Θηριωδία Πολυφύμου.

Ταῦτα εἶπε θέλων τὰ μὲ ἀπατήσῃ. Ἄλλ' ἐγώ, ὅστις εἶδον πολλὰ εἰς τὸν κόσμον, ἐνόησα διὰ τί μὲ ἐρωτᾷ καὶ ἀπεκρίθην εἰς αὐτὸν ἄλλα ἀντ' ἄλλων.

Τὸ μὲν πλοῖόν μου ἐκτύπησεν, εἶπον, εἰς τοὺς βράχους τῆς χώρας σου καὶ ἐγινε τρίμματα, ἡμεῖς δὲ μόνον ἐσώθημεν ἀπὸ τὸν μέγαν κίνδυνον.

Ταῦτα ἐγὼ εἶπον, οὗτος ὅμως δὲν ἀπεκρίθη τίποτε, ἀλλὰ σηκωθείς ἤρπασεν ἐκ τῶν συντρόφων μου δύο καὶ ἐκτύπησεν αὐτοὺς κατὰ γῆς, ὥστε ἔμειναν εὐθὺς νεκροί. Ἐπειτα ἐκοπτεν ἐξ αὐτῶν κοιμᾶτια καὶ ἔτρωγεν ὡς λέων, μέχρις ὅτου ἔφαγεν ὄλους, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τίποτε οὔτε ὄσπια, οὔτε σάρκας, οὔτε ἐντόσθια, οὔτε τρίχας. Ἡμεῖς βλέποντες τοιαῦτα φρικτὰ ἔργα ἐκλαίωμεν καὶ εἰμεθα ὄλοι πλεόν ἀπηλπισμένοι καὶ περὶ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας.

Ὁ Κύκλωψ, ἀφ' οὗ ἔφαγε καὶ τοὺς δύο συντρόφους μου, ἔπιδει καὶ ἀφθονον γάλα διὰ νὰ χορτάσῃ, καὶ ἔπειτα ἐξηπλώθη ἐντὸς τοῦ σπηλαίου μεταξὺ τῶν προβάτων διὰ νὰ κοιμηθῇ. Ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς ἐκοιμᾶτο, ἐσκέφθην νὰ σύρω τὸ ξίφος μου καὶ ἠσύχως νὰ πλησιάσω αὐτὸν καὶ νὰ τὸν φονεύσω. Ἀλλὰ τότε καὶ ἡμεῖς θὰ ἐχάνομεθα ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, διότι τίς θὰ μᾶς ἀπεμάκρυνεν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ σπηλαίου τὸν τεράστιον βράχον, μὲ τὸν ὁποῖον ἦτο κεκλεισμένος.

Οὕτω λοιπὸν στενάζοντες καὶ περίλυποι διήλομεν τὴν νύκτα ἐκείνην. Ὡς δὲ ἤρχισε νὰ φωτίζῃ ἡ ἡμέρα, ἐξύπνησε καὶ τὸ τέρας καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ ἀμέλγῃ τὰς προβατίνας καὶ τὰς αἰγας. Ἐπειτα ἤρπασε πάλιν ἄλλους δύο ἐκ τῶν συντρόφων μου καὶ ἔφαγε καὶ αὐτοὺς. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγεν, ἀφῆρεσε τὸν βράχον ἐκ τοῦ σπηλαίου, ὠδήγησεν ἔξω τὰ πρόβατα καὶ ἔπειτα ἔθεσεν αὐτὸν πάλιν, ἵνα μὴ δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἐξέλθωμεν. Καὶ αὐτὸς μὲν συρίζων συχνάκις ὠδήγει τὰ πρόβατα εἰς τὸ ὄρος διὰ νὰ βοσκῆσωσιν. Ἐγὼ δὲ μείνας ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ἐβασάνιζον τὸν νοῦν μου, πῶς νὰ τὸν ἐκοιμηθῶ καὶ δοξασθῇ τὸ ὄνομά μου. Καὶ ἰδοὺ τί ἐσκέφθην. Ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ἔκειτο μέγα ῥοπάλον τοῦ Κύκλωπος σκληρότατον, ἐκ ξύλου ἀγριοελαίας, τὸ ὁποῖον εἶχε κόψει, ἵνα τὸ βαστάξῃ, ὅμοιον κατὰ τὸ μέκος καὶ τὸ πάχος πρὸς ἰστὸν μεγάλου πλοίου. Ἐκ τοῦ ῥοπάλου τούτου ἀπέκοψα ἐν μέρος ὡς μίαν ὀργυιάν, καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἔκαμα σουβλερὸν κατὰ τὸ ἐν ἄκρον, τὸ ἔκρυφα ἐντὸς τῆς κόπρου, ἥτις ἦτο κεχυμένη κατὰ σωρούς εἰς τὸ σπήλαιον. Ἐπειτα διὰ κλήρου ὠρίσθησαν τέσσαρες ἐκ τῶν συντρόφων μου, οἵτινες θὰ μὲ ἐβοήθουν νὰ ἐξορύξωμεν τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Κύκλωπος, καθ' ὃν χρόνον οὗτος θὰ ἐκοιμᾶτο.

Τὴν ἐσπέραν ἤλθε καὶ ὁ Κύκλωψ ἐκ τῆς βοσκῆς καὶ εἰσῆγαγεν εἰς τὸ σπήλαιον εὐθὺς ὄλα τὰ πρόβατα, οὐδὲ ἐν δὲ ἀφήκεν ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν ὑποπτειθείς φαίνεται κακὸν τι. Ἐπειτα ἐκλείσει μὲ τὸν βράχον πάλιν τὸ σπήλαιον καὶ καθίσας ἤμελγε τὰς προβατίνας καὶ τὰς αἰγας, ὡς καὶ ἄλλοτε. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτελείωσε τὴν ἀμελξίν, Ἠφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτῳ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἤρπασε πάλιν δύο ἐκ τῶν συντρέφων μου καὶ τοὺς ἔφαγεν ὄλους ὡς θηρίον.

§ 43. Τύφλωσις Πολυφύμου.

Τότε ἐγὼ γεμίσας ξύλινον ποτήριον ἐκ τοῦ ἐξαιρέτου οἴνου, ὃν μοῦ ἔδωκεν ἐν Ἰσμάρῳ τῶν Κικόνων ὁ Μάρων, ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπολλωνος ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπον·

Κύκλωψ, δοκίμασε ὀλίγον ἐκ τοῦ οἴνου τούτου, ἀφ' οὗ ἔφαγες, διὰ νὰ ἴδῃς τί λαμπρὸν ποτὸν εἶχε τὸ πλοῖόν μας. Τὸ ἔφερον εἰς σέ δῶρον, ἴσως μὲ εὐσπλαγχνισθῆς καὶ μὲ στείλῃς εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἄλλὰ σὺ φέρεσαι πρὸς ἡμᾶς ὡς μαινόμενος. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, φοβερὲ ἄνθρωπε, νὰ ἔλθῃ ποτὲ πρὸς σέ ἄνθρωπος, ἀφ' οὗ πράττεις τοιαῦτα πράγματα!

Ὁ Κύκλωψ ἐδέχθη τὸ ποτήριον καὶ τὸ ἔπιεν ὄλον. Τοσοῦνον δὲ εὐχαριστήθη, ὥστε μοῦ ἐζήτησεν εὐθὺς καὶ ἄλλο λέγων·

Δός μου ἀκόμη ἀμέσως τώρα καὶ ἄλλο καὶ εἰπέ μου τὸ ὄνομά σου, ἵνα σοῦ δώσω καὶ ἐγὼ δῶρον, τὸ ὅποιον πολὺ ἐπ' ἴσης θὰ σέ εὐχαριστήσῃ. Ἐχομεν καὶ ἡμεῖς οἱ Κύκλωπες οἴνον, ἀλλ' ὁ ἰδικός σου καταπίνεται ὡς ἀμβροσία καὶ νέκταρ.

Ἐγὼ εὐθὺς προσέφερον εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλον οἴνον. Τρεῖς φοράς ἔδωκα πρὸς αὐτὸν καὶ τρεῖς φοράς καὶ αὐτὸς ὁ ἀνόητος

ἐκένωσε τὸ ποτήριον. Ὅτε δὲ ὁ οἶνος ἀνέβῃ εἰς τὴν κεφαλὴν του, τότε ἐγὼ εἶπον πρὸς αὐτόν·

Κύκλωψ, μὲ ἤρώτησες, ποῖον εἶναι τὸ ὄνομά μου. Τοῦτο ἐγὼ θὰ σοῦ εἶπω, ἀλλὰ καὶ σὺ νὰ μοῦ δώσῃς τὸ δῶρον, τὸ ὅποιον μοῦ ὑποσχέθῃς. Κάνεις εἶναι τὸ ὄνομά μου, Κάνένα μὲ ὄνομάζουσιν ἢ μήτηρ μου καὶ ὁ πατήρ μου καὶ ὄλοι οἱ φίλοι μου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Κύκλωψ·

Σὲ τὸν Κάνένα θὰ φάγω τελευταῖον, ἀφ' οὗ πρῶτον φάγω

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ὅδυσσεὺς δίδων οἶνον.

τοὺς συντρόφους σου. Τοῦτο εἶναι τὸ δῶρον τὸ ὅποιον ἴα σου δώσω.

Ταῦτα εἶπε καὶ ἔπεσεν ὕπτιος κατὰ γῆς ἐξεμῶν οἶνον καὶ τεμάχια ἀνθρωπίνων κρεάτων. Τότε ἐγὼ ἔλαβον τὸ ξύλον, ὅπερ εἶχον ἐτοιμάσει, καὶ μετὰ θάρρους ἐνέπηξα αὐτό, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τεσσάρων ἄλλων συντρόφων μου, εἰς τὸν ὄφθαλμὸν τοῦ Κύκλωπος, ὥστε κατεστήσαμεν αὐτὸν ἐντελῶς τυφλόν. Μεγάλην δὲ καὶ τρομερὰν κραυγὴν ἐξέβαλε τότε τὸ τέρας, ἡμεῖς δὲ ὑπὸ φόβου ἐκρύβημεν εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ σπηλαίου. Ὡς μανιώδης δὲ ὁ Κύκλωψ ἀπέσπασε τὸ ξύλον ἐκ τοῦ ὄφθαλμοῦ του καὶ τὸ ἐξόριψε μακρὰν. Ἐπειτα δὲ ἐκάλει μὲ μεγάλας φωνὰς νὰ δράμωσι πρὸς βοήθειαν καὶ οἱ ἄλλοι Κύκλωπες, οἵτινες κατώκουν εἰς τὰς πέριξ κορυφὰς τῶν ὀρέων ἐντὸς σπηλαίων. Οὗτοι δὲ ἀκούσαντες τὰς φωνὰς ἦλθον καὶ σταθέντες ἔξω τοῦ σπηλαίου ἠρώτων·

Τί ἔπαθες, Πολύφημε, καὶ βοᾷς ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς καὶ δὲν μᾶς ἀφίνεις νὰ κοιμηθῶμεν; Μὴ κλέπται σοῦ ἀφαιροῦσι τὰς αἴγας ἢ τὰ πρόβατά σου; ἢ μὴ σοῦ ἐπιβουλεύουσι τὴν ζωὴν;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Κύκλωψ·

Ὁ Κάνεις, ὁ Κανείς μὲ φονεύει.

Ὡς ἤκουσαν τοῦτο οἱ Κύκλωπες εἶπον·

Ἄφ' οὗ δὲν σὲ φονεύει κανείς, τὸ νὰ φωνάζῃς ἐν ὥρᾳ τοιαυτῇ θὰ ἔπαθες βέβαια τὰς φρένας. Ἄς σὲ θεραπεύσῃ ὁ πατήρ σου ὁ Ποσειδῶν, ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα εἰς τοῦτο νὰ σὲ ὠφελήσωμεν.

Καὶ ταῦτα εἰπόντες ἀνεχώρησαν. Ἐγὼ δὲ ἠὐχαριστήθην μεγάλως· διότι μᾶς ἔσωσεν ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματός μου.

§ 44. Ὁ Ὀδυσσεὺς σφάζεται διὰ πανουργίας.

Ὁ τυφλὸς τῶρα Κύκλωψ στενάζων καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν πόνων ἐζήπει ψηλαφῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ νὰ εὔρῃ τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου. Εὐρῶν δὲ τοῦτο ἀφῆρεσε τὸν λίθον καὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ ἔχων ἐξηπλωμένας τὰς χεῖρας, ὅπως συλλάβῃ κανένα ἐξ ἡμῶν προσπαθοῦντα νὰ διέλθῃ μετὰ τῶν προβάτων ἔξω τοῦ σπηλαίου. Ἀλλὰ δὲν ἤμην τόσο ἀνόητος, νὰ πέσω εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Πολυφήμου. Καὶ διὰ τοῦτο ἐσκέφθην, πῶς νὰ σωθῶ καὶ ἐγὼ καὶ οἱ σύντροφοί μου ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου. Καὶ ἰδοὺ τί ἔπραξα. Ὁ Κύκλωψ εἶχε ραβδία λεπτὰ καὶ μακρὰ ἐξ ἰτέας. Μὲ τὰ ραβδία ταῦτα ἔδεσα ἀνά τρεῖς κριοὺς μεγάλους τὸν ἓνα πλησίον τοῦ ἄλλου, ὑποκάτω δὲ τῆς κοιλίας τοῦ μεσαίου κριοῦ ἔδεσα ἓνα

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἑκαστον τῶν συντρόφων μου. Ἄσ' οὐδὲ ἔδεσα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὄλους, ἐκρεμάσθη καὶ ἐγὼ ὑπὸ τὴν κοιλιαν τοῦ μεγίστου καὶ ἰσχυροτάτου τῶν κριῶν καὶ οὕτω περιεμένεμεν τὴν πρωΐαν. Ὅτε δὲ ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, τὰ μὲν ἄρρενα πρόβατα ἔτρεξαν εἰς τὴν βοσκήν, τὰ δὲ θήλεια ἐμηκῶντο ἐστενοχωρημένα, διότι δὲν εἶχον ἀμελχθῆ καὶ οἱ μαστοὶ αὐτῶν ἦσαν πλήρεις γάλακτος. Ὁ δὲ κύριος τῶν ὑπὸ φεβερῶν πόνων βασανίζεμενος ἐκάθητο εἰς

Ὁ Κύκλωψ ψαύων τὸν κριόν.

τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου καὶ ἐψηλάφα ἐπὶ τῆς βράχως τῶν ἐξερχομένων προβάτων, χωρὶς ὁ ἀνοήτος νὰ ἰδέυρη ὅτι ὑπὸ τὴν κοιλιαν τῶν προβάτων ἦσαν δεδεμένοι οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους ἐζήτει. Τελευταίος δὲ ἐπορεύετο ἔξω ὁ ἡγεμὼν κριῶν, τὸν ὁποῖον ἐβάρυνον καὶ τὰ πολλὰ ἔρια καὶ ἐγὼ, ὅστις ἤμην ἐντὸς αὐτῶν τετυλιγμένος. Ὁ Κύκλωψ αἰσθανθεὶς ὅτι παρέρχεται ὁ μέγας κριὸς ἐθώπευσεν αὐτὸν καὶ εἶπε·

Καλέ μου κριέ, διὰ τί σήμερον ἐξέρχεσαι τελευταίος ὄλων ἐκ τοῦ σπηλαίου; Σὺ ἄλλοτε ἐπήγαγες πρῶτος εἰς τὴν βοσκήν, πρῶτος εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ τὴν ἐσπέραν ἦσο πρῶτος πάλιν εἰς τὴν

ἐπιστροφὴν; Τώρα ἔμωσ ἐξέρχεσαι τελευταῖος ὄλων! Φαίνεται ὅτι καὶ σὺ εἶσαι περιλυτός διὰ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ κυρίου σου, τὸν ὁποῖον ἐξώρυξε κακὸς ἄνθρωπος, ὁ Κάνεις, μὲ τοὺς πανωλέθρους φίλους του, μεθύσας με δι' εἰνου. Ἄλλ' ἐλπίζω νὰ μὴ σωθῆ ἐκ τοῦ κινδύνου. Ἄν εἶχες καὶ σὺ νοῦν, ὅπως καὶ ἐγώ, καὶ ἡδύνασο νὰ ὀμιλήσῃς, τότε θὰ μὲ ἐλεγες, ποῦ κρύπτεται ὁ ἄθλιος. Τότε θὰ τὸν ἐκτύπων κατὰ γῆς, ὁ δὲ ἐγκέφαλός του θὰ ἐσκορπίζετο εἰς ὄλον τὸ σπήλαιον καὶ ἡ καρδία μου θὰ ἀνεπαύετο ἀπὸ τὴν δυστυχίαν, τὴν ὁποίαν μοῦ ἐπροξένησεν ὁ ἄθλιος Κάνεις. Ταῦτα εἶπε καὶ ἀφῆκε τὸν κριόν.

§ Ὀργὴ Πολυφῆμου καὶ κατάρα.

Ἄφ' οὗ δὲ ὀλίγον ἀπεμακρύνθημεν ἐκ τοῦ σπηλαίου καὶ ἐκ τῆς αὐλῆς, πρῶτος ἐλύθην ἐγὼ ἐκ τοῦ κριοῦ, ἔπειτα δὲ ἔλυσα καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους μου. Κατόπιν δὲ ἐχωρήσαμεν πολλὰ παχέα πρόβατα ἐκ τῆς ποιμνῆς καὶ τὰ ὠδηγήσαμεν εἰς τὸ πλοῖον, ὅπου οἱ λοιποὶ σύντροφοί μας ἐδέχθησαν χαίροντες μὲν δι' ἡμᾶς, κλαίοντες δὲ διὰ τὸν φεβερὸν θάνατον τῶν ἄλλων συντρόφων, οὓς ἔφαγεν ὁ Κύκλωψ. Ἄφ' οὗ δὲ ἐθέσαμεν τὰ πρόβατα ἐντὸς τοῦ πλοίου, ἀνεχωρήσαμεν διευθυνόμενοι εἰς τὰ ἄλλα πλοῖα. Εἶχομεν δὲ ἱκανῶς ἀτομακρυθῆ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐνόμιζον ὅτι εἴμεθα ἐν ἀσφαλείᾳ, ὅτε εἶπον πρὸς τὸν Κύκλωπα μεγαλοφώνως:

Κύκλωψ, βλέπεις, δὲν ἔφαγες συντρόφους ἀνδρὸς ἀνάλκιδος. Καλὰ ἔπαθες, τέρας, διότι φέρεσαι ἀπανθρωπῶς πρὸς τοὺς ξένους. Καὶ διὰ τοῦτο σὲ ἐτιμώρησεν ὁ Ζεὺς

Ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ Κύκλωψ, ἐνόησεν ὅτι τοῦ ἐφύγομεν καὶ ἀρπάσας μέγαν βράχον ἐσφενδόνησε τοῦτον καθ' ἡμῶν καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ μᾶς συντρίψῃ τὸ πλοῖον. Τότε ἡμεῖς ὄλοι ἐκωπηλατοῦμεν μὲ ὄλας μας τὰς δυνάμεις, καὶ ἀφ' οὗ ἀπεμακρύνθημεν πολὺ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν, εἶπον πάλιν πρὸς αὐτόν, εἰ καὶ οἱ σύντροφοί μου μὲ παρεκάλουν νὰ μὴ ἐρεθίζω ἄγριον ἄνθρωπον:

Κύκλωψ, ἂν σὲ ἐρωτήσῃ τις, ποῖος σὲ ἐτύφλωσεν, εἰπέ ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ πορθητὴς τῆς Τροίας, ὁ υἱὸς τοῦ Λαέρτου ἐξ Ἰθάκης.

Ὁ Πολύφημος, ὡς ἤκουσε ταῦτα, ἀνεστέναξε καὶ εἶπε:

Ἀληθῆ ἄρα μοῦ προεῖπεν ὁ μάντις Τηλέμος, ὅτι θὰ τυφλωθῶ ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς. Ἄλλ' ἐγὼ περιέμενον νὰ ἴδω γίγαντα καὶ ὄχι ἐν μικρὸν καὶ ἄθλιον ἀνθρωπάριον, τὸ ὁποῖον μὲ ἠπάτησε

διὰ τοῦ οἴνου. Ἄλλ' ἔλθε ἐδῶ πάλιν, Ὀδυσσεύ· δὲν σὲ κακοποιῶ πλέον, θὰ σοῦ δώσω μάλιστα καὶ δῶρον, θὰ παρακαλέσω δὲ καὶ τὸν πατέρα μου Ποσειδῶνα νὰ σοῦ δώσῃ καλὸν ταξείδιον καὶ νὰ σὲ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν πατρίδα σου. Διὰ τὸν ὀφθαλμὸν μου, δὲν πειράζει, θὰ μοῦ τὸν ἱατρεύσῃ ὁ πατήρ μου.

Αὐτὴν τὴν μωρὰν πανουργίαν μετεχειρίσθη ὁ Κύκλωψ διὰ νὰ μὲ συλλάβῃ, ἀλλ' ἐγὼ ἀπεκρίθην εἰς αὐτόν·

Κύκλωψ, ἂν ἴδυνάμην νὰ σοῦ ἔκοπτον τὴν ζωὴν, καὶ τοῦτο εὐχαρίστως θὰ ἐπραττον. Καὶ τότε δὲν θὰ εἶχεν ὁ πατήρ σου μόνον διὰ τὸν ὀφθαλμὸν σου νὰ φροντίζῃ.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Κύκλωψ, ἀνέτεινε τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε·

Πάτερ, κύριε ὅλης τῆς θαλάσσης, ἂν εἶμαι ὄντως υἱὸς σου, ἄκουσον τὴν παράκλησίν μου, ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ μὴ φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του. Ἄν δὲ οἱ θεοὶ ἔχουσι προαποφασίσῃ νὰ φθάσῃ, τότε πολὺν καιρὸν νὰ ταλαιπωρήσῃς αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ πνιγῶσιν ὅλα τὰ πλοῖά του, νὰ πνιγῶσιν ὅλοι οἱ σύντροφοί του καὶ αὐτὸς μόνος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐκεῖ νὰ εὕρῃ πάλιν συμφοράς.

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Κύκλωψ κλαίων καὶ ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης ἤκουσε τὴν παράκλησίν του. Ἐπειτα ἔλαβε καὶ δεῦτερον λίθον πολὺ τοῦ πρώτου μεγαλῆτερον καὶ ἔρριψε καθ' ἡμῶν μὲ πολλὴν δύναμιν. Ὁ λίθος ἔπεσεν ὀπίσω τοῦ πλοίου μας καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ συντρίψῃ τὸ πηδάλιον. Ἡμεῖς τότε κωπηλατοῦντες ἰσχυρότερον ἐφθάσαμεν εἰς τὴν νῆσον τῶν αἰγῶν, ὅπου εὕρομεν τοὺς φίλους μας ὀδυρομένους, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἐχάθημεν. Ἐκεῖ ἐξηγάγομεν ὅλα τὰ πρόβατα ἐκ τοῦ πλοίου καὶ παρεσκευάσαμεν φαγητά. Καὶ καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν ἐτρώγομεν καὶ ἐπίνομεν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Ἐπειτα δὲ ἐκοιμήθημεν καὶ τὴν πρωίαν ἐσύραμεν τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀνεχωρήσαμεν. Μὲ βαρυαλγοῦσαν δὲ καρδίαν ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὸν τόπον τοῦτον, ἐνθυμούμενοι τοὺς ἀγαπητοὺς φίλους μας, οἵτινες εὗρον πικρὸν θάνατον ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ τοὺς ὁποίους δὲν ἐμέλλομεν πλέον νὰ ἴδωμεν.

§ 46. Ὀδυσσεὺς καὶ Αἰολος.

Μετὰ ταῦτα ἐφθάσαμεν εἰς τὴν νῆσον, ὅπου κατῴκει ὁ Αἰολος, φίλος πολὺ τῶν θεῶν, ὃν ὁ Ζεὺς διώρισε ταμίαν τῶν ἀνέμων, ὥστε αὐτὸς νὰ ἐμῆρα καὶ ἄλλοι κερπιδῶν τὸν αἰὸν τοῦτο. Ἐκπαδεσθῆναι Παιδικῆς πνέῃ καὶ

ποιος νά παύη. Ἡ νῆσος ἦτο κύκλω τετειχισμένη διὰ χαλκοῦ ἀρρήκτου τείχους καὶ ἀποτομου βράχου. Ἐδῶ κατῴκει ὁ Αἰολος μετὰ τῆς γυναικὸς του Ἀμφιθέας καὶ τῶν δώδεκα τέκνων του, ἐξ ἀρρένων καὶ ἐξ θηλέων. Ἐδῶ βλέπει τις εἰς τὰ ἀπέραντα ἀνάκτορα τοῦ θεοῦ καθ' ἡμέραν ἀπὸ τῆς πρωίας μέχρι τῆς ἑσπέρας γονεῖς καὶ τέκνα καθημένους θλουσ ὄμοῦ καὶ τρώγοντας ἐκ τῶν παρακειμένων μυριάω φαγητῶν, ὅλη δὲ ἡ οἰκία εὐωδιάζει καὶ συρίζει πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἀέμων. Εἰς ταιαῦτα ἀνάκτορα μεγαλοπρεπῆ ἤλθομεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἐφιλοξενήθημεν ἐπὶ ἓνα μῆνα. Ὁ Αἰολος μὲ ἤρώτα περὶ πάντων, ὅσα ἐγίναν ἐν Τροίᾳ καὶ περὶ τῶν πλοίων τῶν Ἀχαιῶν καὶ περὶ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἐγὼ δὲ διηγοῦμαι εἰς αὐτὸν τὰ πάντα μετ' ἀκριβείας. Ἀφ' οὗ δὲ παρήλθεν ὁ μῆν, εἶπον εἰς τὸν Αἰολον ὅτι ἦτο πλέον καιρὸς νά ἀναχωρήσω, καὶ παρεκαλεσα αὐτὸν νά μὲ βοηθήσῃ. Εἰς τοῦτο ὁ Αἰολος ἐφάμῃ προθυμος καὶ μοῦ ἔδωκε τοὺς ἐναντίους ἀνέμους ἐντὸς βοείη ἄσκῃ κεκλεισμένους, διατάξας νά πνέῃ μόνον οὐριος ἄνεμος. Ἀφ' οὗ δὲ ὅλα ἦσαν ἑτοιμα, ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς νῆσου ταύτης. Καὶ ἑνέα μὲν ἡμέρας καὶ ἄλλας τόσας νύκτας ἐπλέομεν ἐν ἄκρᾳ γαλήνῃ, κατὰ δὲ τὴν δεκάτην ἡμέραν ἤρχισε νά φαίνεται ἡ πατρίς μου καὶ πλησίον ἐβλέπαμεν πυρὰ ἀνημμένα. Τότε μὲ κατέλαβε κεκμηκότα γλυκὺς ὕπνος· διότι καθ' ὅλον τὸν πλοῦν διηύθουν ἐγὼ μόνος τὸ πλοῖον, ὅπως ταχύτερον φθάσωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐγὼ ἐκοιμώμην, οἱ σύντροφοί μου, νομίζοντες ὅτι ὁ Αἰολος μοῦ ἐχάρισε χρυσὸν καὶ ἄργυρον πολύν, ἔλεγον κρυφίως μεταξύ των·

Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον πανταχοῦ ὅλοι ἀγαπῶσι καὶ τιμῶσι. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρίδα του μὲ πολλὰ πολύτιμα πράγματα, ἡμεῖς δὲ, οἵτινες ἐκάμαμεν τὸν αὐτὸν ὄρμον καὶ ὑπεμείναμεν τοῖς αὐτοῖς κινδύνους, ἐπιστρέφομεν μὲ χεῖρας κενάς. Δὲν βλέπετε, τί ὁ Αἰολος πάλιν ἐχάρισε εἰς αὐτόν! Ἐλάτε νά ἴδωμεν πόσον χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἔχει ὁ ἄσκησ ἐντός.

Ταῦτα εἶπον καὶ ἤνοιξαν τὸν ἄσκον. Καὶ αἰφνης ἐξῆλθον μεθ' ὄρμης ἐκ τοῦ ἄσκου οἱ ἀνεμοί, οἵτινες ἤρχισαν σφοδρῶς νά πνέωσι καὶ διεσκορπίσαν τὰ πλοῖά μας μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν ὀπίσω. Ὡς δὲ ἐγὼ ἐξυπνήσας εἶδον τὸ κακὸν τοῦτο, ἐσκέφθην, ἂν δὲν ἦτο καλλίτερον νά ριφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νά πινηθῶ. Ἀπεφάσισα ὁμῶς νά ὑπομείνω καὶ καλύψας τὸ πρόσωπόν μου ἐκείμην ἐντὸς τοῦ πλοίου. Μετὰ πολλὰς δὲ περιπλανήσεις οἱ ἀνεμοί μὲ φηλοῦσ ἀπὸ τοῦ πλοίου ἐκπαυθῆσ. Τότε ἐγὼ λα-

θῶν καὶ δύο ἄλλους συντρόφους μου ἐπορεύθην πάλιν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Αἰόλου, ὃν εὖρον καθήμενον μετὰ τῆς γυναικὸς του καὶ τῶν τέκνων του εἰς τὴν τράπεζαν. Ὡς δὲ με εἶδον, ἐξεπλάγησαν καὶ ἠρώτησαν·

Πῶς ἤλθες ἐδῶ πάλιν, Ὀδυσσεῦ; τίς κακὸς δαίμων σὲ διώκει; Ἡμεῖς, ὡς εἶδες, σὲ ἐστείλαμεν διὰ νὰ φθάσῃς εἰς τὴν πατρίδα σου καὶ εἰς τοὺς ἰδικοὺς σου.

Πρὸς τοὺτους ἀπεκρίθην ἐγὼ μὲ βαρεῖαν καρδίαν·

Οἱ κακοὶ μου σύντροφοι μὲ κατέστρεψαν καὶ ὁμοῦ μὲ αὐτοὺς ὁ ὀλέθριος ὕπνος. Ἄλλ' ἐπανορθώσατε τὸ κακόν, φίλοι, σεῖς δύνασθε τούτο.

Μὲ τοιοῦτους λόγους ἐζήτησα νὰ τοὺς πείσω. Ἄλλ' αὐτοὶ ὄλοι ἐπιώπων καὶ μόνος ὁ Αἰόλος μὲ ὀργὴν εἶπε·

Φύγε εὐθὺς ἐκ τῆς νήσου μου. Δὲν πρέπει γὰρ συντρέχω ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον μισοῦσιν οἱ θεοί.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐξέλιπε πλέον πᾶσα ἐλπίς βοηθείας καὶ περίλυποι ἐπεστρέψαμεν εἰς τὰ πλοῖά μας καὶ ἀνεχωρήσαμεν ἀφεθέντες εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων.

§ 47. Ὀδυσσεὺς εἰς τοὺς Λαιστρυγόνας καὶ εἰς τὴν Αἰαίαν

Ἐξ ἡμέρας καὶ ἐξ νύκτας ἐκωπηλατοῦμεν, διευθυνόμενοι χωρὶς νὰ ἤξεύρωμεν ποῦ. Ἐπὶ τέλους δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Λαιστρυγόνων, καὶ πρόσωρμίσθημεν εἰς τὸν ὠραῖον αὐτῆς λιμένα. Θέλων δὲ νὰ μᾶθω, τίνες ἄνθρωποι ἐκεῖ κατοικοῦσιν, ἔστειλα τρεῖς ἐκ τῶν συντρόφων μου εἰς τὴν πόλιν. Ἐν ᾧ δὲ ἐπορεύοντο οὗτοι ἐκεῖ, καθ' ὁδὸν εἰς τὴν βρύσιν Ἀρτακίαν εὖρον τὴν κόρην τοῦ βασιλέως ἐλθοῦσαν νὰ φέρῃ ὕδωρ, ἣτις ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ πατρὸς τῆς. Ὡς δὲ οὗτοι εἰσῆλθον καὶ εἶδον τὴν γιγαντώδη βασίλισσαν, ἐφοβήθησαν. Αὕτη δὲ ἐκάλεσε ταχέως ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸν σύζυγόν τῆς Ἀντιφάντην, ὅστις, ὡς εἰσῆλθεν, ἤρπασεν ἓνα ἐκ τῶν συντρόφων μου καὶ τὸν ἔφαγεν, οἱ δὲ ἄλλοι δύο μόλις ἐπρόφθασαν καὶ ἔφυγον καὶ τρέχοντες ἦλθον εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἀνήγγειλαν εἰς ἡμᾶς τὸν μέγαν κίνδυνον. Δὲν εἶχομεν δὲ προφθάσει νὰ φύγωμεν, ὅτε ἐφθασαν οἱ Λαιστρυγόνες, ὄλοι γίγαντες, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ διὰ πελωρίων βράχων, οὓς ἔρριπτον καθ' ἡμῶν, συνέτριβον καὶ τὰ πλοῖά μας καὶ τοὺς συντρόφους μου ἐφόνευον. Ἐγὼ δὲ μόλις κατώρθωσα μὲ τὸ πλοῖόν μου καὶ μὲ τοὺς συντρόφους μου, γὰρ σωθῆναι δὲ ἴσμεν ἄρτι κατὰ Πηλοπόννησον, τὰ δὲ

ἀλλὰ πλοῖα καὶ οἱ σύντροφοί μου οἱ ἄλλοι ἐφρονεύθησαν ὄλοι. Οἱ δὲ Λαιστρυγόνες διαπεράσαντες αὐτοὺς εἰς τὰς τριαίνας τῶν ἔφερον εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τοὺς φάγωσι.

Ἡ συμφορὰ ἡμῶν αὕτη ἦτο μεγάλη καὶ περίλυποι ἐξηκολούθησαμεν τὸ ταξίδιον μας εἰς τὸ ἀχανὲς πέλαγος, μέχρις οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν νῆσον Αἰαίαν, ὅπου κατοίκει ἡ θεὰ Κίρκη, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἥλιου. Ὡς δὲ προσωρμίσθη τὸ πλοῖόν μας, ἔλαβον τὸ ξίφος μου καὶ τὸ δόρυ μου καὶ ἀνέβην εἰς ὑψώμα τι, ὅπουθεν εἶδον ὀπισθεν πυκνοῦ δάσους καπνὸν ἀνυφούμενον. Ἐκ τούτου ἐνόησα ὅτι ἡ νῆσος κατοικεῖται καὶ ἀπεφάσισα νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ πλοῖόν καὶ νὰ στείλω τινὰς τῶν συντρόφων μου, διὰ νὰ ζητήσωμεν ἐκεῖ πληροφορίας. Ὡς δὲ κατέβαινον ἐκ τοῦ ὄρους, κατὰ θεοῦ εὐδοκίαν συνήντησα ἔλαφον, ἧτις ὑπερήφανος ἐπήγαιεν ἐκ τοῦ δάσους νὰ πῆν ὕδωρ εἰς τὸν ποταμόν. Ταύτην ἐφόνευσα διὰ τοῦ δόρατος καὶ ἔφερον εἰς τὸ πλοῖόν ἐπὶ τῶν ὤμων μόλις δυνάμενος νὰ βαδίξω· διότι ἦτο πολὺ βαρεῖα. Ῥίψας δὲ αὐτὴν κατὰ γῆς εἶπον γελῶν εἰς τοὺς συντρόφους μου·

Ὅσον μεγάλα καὶ ἂν εἶναι τὰ δυστυχήματά μας, φίλοι, δὲν ἔχομεν ἄλλως σκοπὸν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν, πρὶν ἔλθῃ ἡ πεπρωμένη τοῦ θανάτου μας ἡμέρα. Ἐν ὅσῳ ἔχομεν νὰ φάγωμεν τι καὶ νὰ πῶμεν, ἄς τρώγωμεν καὶ ἄς μὴ μας βασανίζῃ ἡ πείνα.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐθάβρυναν τοὺς συντρόφους μου, οἵτινες εὐθὺς ἐσηκώθησαν καὶ παρεσκευάσαν τὸ φαγητόν. Καὶ ὄλην τὴν ἡμέραν ἐτρώγομεν καὶ ἐπίνομεν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἔπειτα δὲ ἐκοιμήθημεν εἰς τὴν ἀκτὴν.

§ 48. Οἱ σύντροφοὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς μεταβάλλονται ὑπὸ τῆς Κίρκης εἰς χοίρους.

Τὴν δὲ πρωΐαν ἐκάλεσα τοὺς συντρόφους μου καὶ εἶπον·

Βλέπετε, φίλοι, εὐρισκόμεθα εἰς χώραν ἐντελῶς πρὸς ἡμᾶς ἄγνωστον. Καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ σχεφθῶμεν, πῶς νὰ εὕρωμεν σωτηρίαν. Χθὲς ἐκ τοῦ ὄρους, εἰς ὃ ἀνέβην, εἶδον ὅτι ἡ χώρα αὕτη εἶναι νῆσος καὶ διέκρινα ὀπισθεν πυκνοῦ δάσους καπνὸν ἀνυφούμενον. Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ, ἵνα ζητήσωμεν πληροφορίας. Θὰ διαιρέσω ὄλους ἡμᾶς εἰς δύο μέρη, καὶ τοῦ μὲν ἑνὸς μέρους ἀρχηγὸς θὰ εἶναι ὁ Εὐρύλοχος, τοῦ δὲ ἄλλου ἐγώ. Ἐπειτα θὰ ρίψω κλῆρον καὶ εἰς οὗς λάχῃ ὁ κλῆρος, οὔτοι θὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ νὰ ζητήσωσι πληροφορίας, καὶ ὀφείλουσι νὰ πράξωσι τοῦτο εὐθὺς.

Οἱ σύντροφοί μου, ὡς ἤκουσαν ταῦτο, ἐπαράχθησαν ὄλοι ἐνθυμηθέντες τὰς πράξεις τῶν Λαιστρυγόνων καὶ τοῦ Κύκλωπος. Ἄλλ' ἐγὼ ἀνένδοτος ἔρριψα κληρὸν καὶ ὁ κληρὸς ἔλαχεν εἰς τὸν Εὐρύμαχον, ὅστις ἐκίνησε νὰ ὑπάγῃ ὄμιον μὲ εἴκοσι δύο συντρόφους κλαίοντας. Ἐκλαίμεν δὲ καὶ ἡμεῖς, διότι δὲν ἤξευρομεν, ἂν θὰ τοὺς ἐβλέπομεν πάλιν. Οὕτῃ ἐφθασαν εἰς δρυμώδη κοιλάδα, ὅπου ἐπὶ λίθου ἦσαν φιλοδομημένα τὰ μέγαρα τῆς Κίρκης ἐκ λίθων ξεστῶν. Ἐξω δὲ τῶν μεγάρων ἦσαν λύκοι καὶ λέοντες, αἵτινες ὤρμησαν πρὸς τοὺς ἀνδράς φιλικῶς σαίνοντες τὰς οὐράς των. Τὰ ἄγρια ταῦτα θηρία εἶχεν ἡμερώσει διὰ φαρμάκων ἡ Κίρκη καὶ δὲν ἐβλαπτον κανένα. Ἐπειδὴ δὲ αἱ πύλαι τῶν ἀνακτόρων ἦσαν κλεισταί, ἤλθεν ἡ ἰδία θεὰ καὶ ἤνυξεν αὐτάς καὶ ἐκάλεσε φιλικῶς τοὺς ξέτους νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου πολὺ περιποιήθη αὐτοὺς παραθέσασα καὶ φαγητὰ καὶ ποτὰ. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, τότε ἤγγισεν αὐτοὺς μὲ τὴν μαγικήν της ῥάβδον καὶ εὐθὺς μετεβλήθησαν εἰς χοίρους, ὁ νοῦς ὅμως αὐτῶν διατηρήθη ἀμετάβλητος. Ἐπειτα ἔκλεισεν αὐτοὺς εἰς τὸν σταῦλον καὶ ἔρριψε βαλάνους νὰ φάγωσι.

Ὁ Εὐρύλοχος, ὑποπτεύσας δόλον, δὲν εἶχεν εἰσελθεῖ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Κίρκης καὶ περιέμενεν ἔξω νὰ ἐπανέλθῶσιν οἱ σύντροφοί του. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν περὶ αὐτῶν ἤκουετο, ἔρχεται εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἀναγγέλλει τὰ συμβάντα, νερμίζει δὲ ὅτι πάντες οἱ φίλοι εὖρον ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων αἰκτρὸν θάνατον.

Ὡς ἤκουσα τὴν καταστροφὴν τῶν συντρόφων μου, εὐθὺς ἐφόρεσα τὸ μέγα ἔριφος μου καὶ λαβὼν τείρον καὶ βελῆ διέταξα τὸν Εὐρύλοχον νὰ μὲ ὀδηγήσῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς θεᾶς. Ἄλλ' ἐκεῖνος κλαίων μὲ παρεκάλει νὰ τὸν λυπηθῶ καὶ νὰ φύγωμεν, ὅσοι ἐσώθῃμεν, ἵνα μὴ ἀπολεσθῶμεν καὶ ἡμεῖς.

Πρὸς τοῦτον τότε ἐγὼ ἀπεκρίθην μετ' ὀργῆς.

Εὐρύλοχε, μένε ἐδῶ καὶ τρώγε καὶ πίνε, ἐγὼ ὅμως παρεύμαι διὰ νὰ ἐπιτελέσω τὸ πρὸς τοὺς φίλους καθήκον μου.

§ 49. Ὁ Ὀδυσσεὺς σφάζει τοὺς συντρόφους του.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔφυγον μόνος καὶ μετ' ὀλίγον ἤμην εἰς τὴν κοιλάδα πλησίον τῶν ἀνακτόρων τῆς θεᾶς. Ἐκεῖ συνήντησα τὸν θεὸν Ἑρμῆν, ὅστις μοῦ εἶπε·

Ἦκυ πηγαίνεις, δυστυχῆ, μόνος εἰς τὴν ἄγνωστον ταύτην χώραν; ἡ Κίρκη μετέβαλε τοὺς συντρόφους σου εἰς χοίρους. Διὰ νὰ
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς 3

μη πάθης δὲ καὶ σὺ τὸ αὐτό, λάβε τὸ φάρμακον τοῦτο, τὸ ὁποῖον, ὅταν ριφθῆ εἰς τὸ ποτόν, ματαιώνει τὰς μαγείας τῆς θεᾶς. Ἐὰν δὲ αὕτη θελήσῃ νὰ σὲ ψεύσῃ μὲ τὴν μαγικὴν τῆς ράβδου, τότε γύμνωσε τὸ ξίφος σου καὶ ὤρμησε κατ' αὐτῆς καὶ ἀνάγκασέ την νὰ ὀρκισθῆ, ὅτι δὲν θὰ πράξῃ κατὰ σοῦ κακόν.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ἑρμῆς καὶ ἔφυγεν. Ἐγὼ δὲ ἐξηκολούθησα τὴν πορείαν μου καὶ ἔφθασα εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς θεᾶς. Ἡ Κίρκη μὲ ἐδέχθη φιλοφρόνως καὶ προσέφερε ποτόν, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε στάξει καὶ ἐκ τοῦ θλαθρίου φαρμάκου τῆς. Ἐγὼ ὅμως, πρὶν πῖω, ἔρριψα εἰς τὸ ποτήριον ὀλίγον ἐκ τοῦ φαρμάκου τοῦ Ἑρμοῦ καὶ

Κίρκη ἐκτεινούσα τὴν μαγικὴν ράβδον ἐπὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς.

τὸ ἐπιον ὄλον. Ἀφοῦ δὲ εἶδεν ὅτι ἐγὼ ἐπιον ὄλον τὸ ποτόν καὶ ὅτι τὰ φάρμακά τῆς δὲν ὠφελοῦσιν, ὕψωσε τὴν μαγικὴν τῆς ράβδου καὶ εἶπε·

Πήγαινε καὶ σὺ τώρα εἰς τὴν μάνδραν τῶν χοίρων, ὅπου θὰ εὔρης καὶ τοὺς ἄλλους φίλους σου.

Τότε ἐγὼ εὐθὺς ἔσυρα τὸ ξίφος μου καὶ ὤρμησα κατ' αὐτῆς

θέλων δήθεν νά τήν φονεύσω. Ἡ δὲ Κίρκη ὑπὸ φόβου ἐξέβαλε δυνατὴν κραυγὴν καὶ πεσοῦσα εἰς τὰ γόνατά μου εἶπε τὰ ἑξῆς· Πῶτος εἶσαι καὶ πῶθεν ἔρχεσαι ; θαυμάζω, διότι τὰ φάρμακά μου πρῶτην φοράν τώρα εἰς σὲ δεικνύονται ἀνίσχυρα. Βεβαίως θὰ εἶσαι ὁ Ὀδυσσεύς, περὶ τοῦ ὁποῖου ὁ Ἑρμῆς πολλάκις μοῦ εἶπεν ὅτι θὰ περιπλανηθῆς ἐδῶ ἐπανερχόμενος ἐκ Τροίας. Θέσε τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην καὶ εὐφραίνου μετ' ἐμοῦ ἐδῶ.

Πρὸς ταύτην ἐγὼ τότε ἀπεκρίθην·

Ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ γυμνὸν ξίφος κατὰ τῆς Κίρκης.

Κίρκη, πῶς δύναμαι ἐγὼ τώρα νὰ χαίρω, ἀφ' οὗ ἤξεύρω ὅτι τοὺς μὲν φίλους μου μετέβαλες εἰς χοίρους, σκέπτεσαι δὲ νὰ βλάψῃς καὶ ἐμὲ τὸν ἴδιον ; Τότε μόνον θὰ πιστεύσω εἰς τοὺς λόγους σου, ὅταν ὀρκισθῆς, ὅτι δὲν θὰ σκεφθῆς ποτε νὰ μὲ βλάψῃς.

Ἡ Κίρκη εὐθὺς ὤρκισθη, ὅτι οὐδέποτε θὰ σκεφθῆ κακὸν τι κατ' ἐμοῦ. Τότε ἐγὼ ἔθεσα τὸ ξίφος εἰς τὴν θήκην. Ἡ δὲ θεὰ διέταξε καὶ παρεσκευάσθησαν παντοῖα φαγητά, τὰ ὅποια παρέθεσεν εἰς ἐμὲ διὰ νὰ φάγω. Ἄλλ' ἐγὼ οὐδεμίαν ὄρεξιν εἶχον φαγητοῦ, ἐν ὅσῳ ἐσυλλογιζόμην ὅτι εἰ οἱ σύντροφοί μου εἶχον γίνει χοῖροι. Ἡ Κίρκη παρατηρήσασα ὅτι ἐκαθήμην, χωρὶς νὰ ἐγγίσω καθόλου τὰ φαγητά, μὲ ἥρωτήσε τὴν αἰτίαν. Τότε ἐγὼ εἶπον·

Καὶ πῶτος ἄνθρωπος καλός, ὦ θεά, δύναται νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ, ἂν δὲν ἴδῃ πρότερον τοὺς φίλους του ἐκείνους ;

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ ἴνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς ;

Ἡ Κίρκη εὐθὺς τότε ἔλαβε τὴν μαγικὴν τῆς ράβδου, καὶ ἔλθοῦσα εἰς τὸν σταῦλον ἐξήγαγε τοὺς συντρόφους μου πάντας ὡς χοίρους, οἵτινες ἐλθόντες ἐστάθησαν ἔμπροσθέν μου. Ἐπειτα ἤλειψεν αὐτοὺς διὰ φαρμάκων καὶ παρευθὺς ἔπεσαν αἱ τρίχες καὶ ἔγιναν πάλιν ἄνθρωποι. Καὶ εὐθὺς μὲ περιεκύκλωσαν καὶ σφίγγοντες τὴν χεῖρά μου ἔκλαιον ὑπὸ χαρᾶς, ὥστε σύμπασα ἡ οἰκία ἀντήχει. Καὶ αὐτὴ ἡ Κίρκη συνεκινήθη καὶ εἶπε νὰ καλέσω ὄλους τοὺς συντρόφους μου νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Εὐθὺς ἐξετέλεσα τὸν λόγον τῆς θεᾶς καὶ ἐπορεύθην εἰς τὸ πλοῖον.

§ 20. Φιλοξενία Κίρκης καὶ συμβουλαὶ αὐτῆς.

Ὡς δὲ μὲ εἶδον οἱ σύντροφοί μου, ἔδραμον πρὸς ἐμὲ καὶ μὲ ἐνηγκαλίζοντο δακρύνοντες καὶ μὲ παρεκάλουν νὰ εἶπω, ὅποιον θάνατον ἀπέθανον οἱ φίλοι των. Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην ὡς ἑξῆς·

Ἐτοιμάσθητε ὄλοι νὰ μὲ ἀκολουθήσητε, διὰ νὰ ἐπανίδητε τοὺς φίλους σας εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς θεᾶς Κίρκης τρώγοντας καὶ πίνοντας· διότι ὅλα ἐκεῖ ἔχουσιν ἄφθονα.

Οἱ σύντροφοί μου, ὡς ἤκουσαν ὅτι ζῶσιν οἱ φίλοι των, ἐχάρησαν πολὺ καὶ ἔδραμον μετ' ἐμοῦ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Κίρκης. Ὡς δὲ ἤλθον καὶ εἶδον τοὺς φίλους των ἤρχισαν νὰ κλαίωσιν ὑπὸ συγκινήσεως. Τότε ἡ θεὰ εἶπε·

Παύσατε πλέον τοὺς θρήνους. Γνωρίζω ὅτι ἐπάθετε δεινὰ καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ. Βλέπω ὅτι ἐμαράνθητε καὶ ἡ καρδιά σας δὲν αἰσθάνεται πλέον χαρὰν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνακτήσητε τὰς δυνάμεις σας. Φαγητὰ καὶ ποτὰ ἔχετε ἐδῶ ὅλα εἰς τὴν διόθεσίν σας.

Οἱ φιλόξενοι οὗτοι λόγοι τῆς Κίρκης παρηγόρησαν ἡμᾶς καὶ ἐπὶ ἐν ὀλόκληρον ἔτος ἐμείναμεν ἐκεῖ συμποσιάζοντες καὶ εὐφραϊνόμενοι. Ὅτε ὅμως ἐνεθυμήθημεν τὴν ἀγαπητὴν μας πατρίδα, παρεκάλεσα τὴν Κίρκην νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ ἀναχωρήσωμεν.

Πρὸς τοῦτο ἐκείνη ἀπεκρίθη·

Καὶ ἐγὼ, Ὀδυσσεῦ, δὲν ἐπιθυμῶ ἄκοντας νὰ σᾶς κρατῶ περισσότερο χρόνον ἐδῶ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μάθητέ ποῖα ὁδὸς φέρει εἰς τὴν πατρίδα σας, πρέπει νὰ μεταβῆτε εἰς τὸν Ἄδην, νὰ ἐρωτήσητε τὸν μάντιν Τειρεσίαν τὸν Θηβαῖον, τοῦ ὁποῦ οὐ νοῦς μόνου κατ' ἐξαίρεσιν διατηρεῖται σῶος καὶ ἐν τῷ Ἄδῃ, ἐν ᾧ αἱ ψυχαὶ τῶν ἄλλων πετῶσιν ὡς σκιάι.

Ἐγώ, ὡς ἤκουσα τοὺς λόγους τούτους, ἀπηλπίσθην καὶ εἶπον εἰς τὴν θεάν·

Ποῦ ἤξεύρομεν ἡμεῖς, ὦ θεά, νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν Ἄδην; Ποῖος θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ ἐκεῖ; Μέχρι τοῦδε δὲν κατέβη κανεὶς ἐκεῖ μὲ πλοῖον.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Κίρκη·

Μὴ φρόντιζε περὶ ὀδηγοῦ, Ὀδυσσεῦ, διότι δὲν θὰ λάβῃς ἀνάγκην ποιούτου. Ὅταν ἔλθῃς εἰς τὸ πλοῖόν σου, ἀπλωσε τὰ ἰστία καὶ κάθου ἤσυχος, ὃ δὲ βορρᾶς θὰ φέρῃ αὐτὸ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Ὠκεανοῦ. Ἐνταῦθα εἰς τὴν ξηρὰν σκαφε λάκκον ἐνὸς πήχεως βάθους καὶ ἐνὸς πήχεως πλάτους καὶ εἰς τὸν λάκκον τοῦτον σφάζε δύο πρόβατα ἐν ἄρρην καὶ ἐν θῆλυ, τὰ ὅποια δῶσε εἰς τοὺς συντρόφους σου νὰ ἐκδώρωσι καὶ νὰ καύσωσιν. Ὡς δὲ γίνωσι ταῦτα, θὰ ἴδῃς νὰ ἔρχονται πρὸς σὲ πολλαὶ ψυχαὶ ἀποθανόντων. Τότε εὐθὺς σῦρε τὸ ξίφος σου καὶ ἐμποδίζε αὐτὰς νὰ προσεγγίσωσιν εἰς τὸ αἶμα, ἄφες δὲ μόνον τὴν ψυχὴν τοῦ Τειρεσίου τοῦ μάντεως νὰ πῆ ἀἶμα, ἥτις τότε θὰ σοῦ δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν πατρίδα σου καὶ τί νὰ πράξῃς, ἵνα φθάσῃς σῶος εἰς τοὺς ἰδικούς σου.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα συνδιελεγόμεθα μετὰ τῆς θεᾶς μέχρι τῆς πρωΐας. Τότε ἐσηκώθην καὶ ἐξύπνισα τοὺς συντρόφους μου ὄλους τρέχων διὰ τῶν δωματίων, ἵνα ἀναχωρήσωμεν. Ὅλοι οἱ σύντροφοί μου ἠγέρθησαν προθύμως. Ἄλλ' εἰς αὐτῶν ὀνόματι Ἑλπήνωρ δὲν ἐπέπρωτο νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ πλέον. Ἦτο νεώτατος ὄλων ἡμῶν, ἀλλ' ἄνθρωπος οὔτε εἰς τὸν πόλεμον διαπρέπων οὔτε εἰς τὸν νοῦν ἔξοχος. Ὁ δυστυχὴς ὑπὸ κῆρου βεβαρημένος, εἶχεν ἀναβῆ κρυφίως εἰς τὴν στέγην τῶν ἀνακτόρων διὰ νὰ ἀερισθῇ, καὶ ἐκεῖ ἀπεκοιμήθη. Ὅτε δὲ τὴν πρωΐαν ἤκουσε τὰς φωνὰς καὶ τὸν θόρυβον, ἐσηκώθη αἰφνιδίως καὶ λησμονήσας, ποῦ εὐρίσκετο, ἔπεσεν ἀπὸ τὴν στέγην καὶ ἐφονεύθη.

§ 31. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν τῷ Ἄδην.

Ὅλοι ὅμως οἱ ἄλλοι ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῶν ἀνακτόρων τῆς θεᾶς, ἀφ' οὗ ἀπεχαιρετίσαμεν αὐτὴν καὶ ἤλθομεν εἰς τὸ πλοῖόν μας. Ἐκεῖ εἶπον εἰς τοὺς συντρόφους μου ὅτι κατὰ συμβουλήν τῆς Κίρκης πρέπει νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸν Ἄδην, διὰ νὰ μάθωμεν παρὰ τοῦ μάντεως Τειρεσίου, ποῖαν ὁδὸν νὰ ἀκολουθήσωμεν, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν πατρίδα μᾶς. Ὡς ἤκουσαν ταῦτα οἱ σύντρο-

φοί μου, ἤρχισαν νὰ κλαίωσι καὶ νὰ μαδῶσι τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των καὶ νὰ μὲ ἀποτρέπωσι τοιοῦτου ἐπικινδύνου ταξιδίου. Ἄλλ' ἐγὼ εἶπον ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ συμφέρον μας καὶ αὐτὸ δὲν δύναται νὰ μὴ γίνη. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ σύντροφοί μου ἐσιώπησαν καὶ ἐξώπλισαν τὸ πλοῖον, ἵνα ἀναχωρήσωμεν. Ἡ δὲ θεὰ Κίρκη ἔφερε κρινὸν καὶ ἀμνάδα μέλαιναν, χωρὶς νὰ ἴδῃ τις αὐτήν, καὶ ἔδεσεν αὐτὰ ἐντὸς τοῦ πλοίου.

Μὲ καρδίαν τεθλιμμένην ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς νήσου ταύτης διευθυνόμενοι εἰς τὸν Ἄδην. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ὁ ἄνεμος οὐριος, ταχέως ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μέρος, τὸ ὅποιον ὑπέδειξεν ἡ θεὰ. Ἐνταῦθα διὰ τοῦ ξίφους κατεσκεύασα τὸν λάκκον, ὅπως μὲ εἶχεν ὀδηγήσει ἡ Κίρκη, καὶ ἔσφαξα τὰ πρόβατα. Καθὼς δὲ τὸ αἷμα τῶν προβάτων εἰσέβρευσεν εἰς τὸν λάκκον, εὐθὺς ἔδραμον ἀναρίθμητοι ψυχαὶ ἐκ τοῦ Ἄδου διὰ νὰ πῖωσιν αἷμα. Ἄλλ' ἐγὼ πλησίον τοῦ λάκκου ἰστάμενος μὲ τὸ ξίφος ἀνὰ χεῖρας δὲν ἄφινον αὐτὰς νὰ πλησιάσωσιν.

Ἐκ τῶν ψυχῶν τῶν νεκρῶν πρώτη ἦλθεν ἡ ψυχὴ τοῦ Ἐλπήνωρος, ὅστις ἔμενον ἄταφος εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Κίρκης. Τοῦτον ἰδὼν ἐλυπήθην καὶ εἶπον κλαίων πρὸς αὐτόν.

Ἐλπήνωρ, πῶς ἦλθες εἰς τοὺς σκοτεινοὺς τούτους τόπους ; Σὺ ἦλθες βλέπω πεζὸς ταχύτερον ἢ ἡμεῖς διὰ τοῦ πλοίου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἐλπήνωρ.

Ἡ μέθη, Ὀδυσσεῦ, μοῦ ἀπώλεσε τὴν ζωὴν. Εὐσπλαγχνίσθητέ με, σὲ ὀρκίζω εἰς τὴν γυναῖκά σου, εἰς τὸν γέροντα πατέρα σου καὶ εἰς τὸν μονογενῆ υἱόν σου τὸν Τηλέμαχον, νὰ μὴ με ἀφήσης ἄκλαυστον καὶ ἄταφον. Κατὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης ἴδρυσέ μου μνημεῖον, διὰ νὰ μὲ ἐνθυμῶνται καὶ οἱ μεταγενέστεροι, εἰς δὲ τὸ μνημεῖόν μου ἐμπήξῃ τὸ προσφιλέ μου κωπῖον, τὸ ὅποιον μετεχειρίζομαι, ὅτε ἔζων μετὰ τῶν συντρόφων μου.

Ταῦτα ἐλέγομεν μετὰ τοῦ δυστυχοῦς Ἐλπήνωρος, ὅτε εἶδον τὴν σκιὰν τῆς ἀγαπητῆς μητρός μου Ἀντικλείας, ἣτις φεῦ ! ἀπέθανε χωρὶς νὰ τὸ ἤξεύρω, καθ' ὃν χρόνον ἐγὼ ἔλειπον ἐκ τῆς Ἰθάκης. Ὡς δὲ εἶδον τὴν μητέρα μου, ἡ καρδία μου ἐκόπη καὶ δάκρυα ἔβρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Καὶ ὅμως δὲν τὴν ἀφήκα καὶ αὐτὴν νὰ πλησιάσῃ.

§ 52. Αἱ ψυχαὶ Τειρεσίου καὶ Ἄντικ' εἰας.

Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σκιά τοῦ Τειρεσίου κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖρας
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σκήπτρον χρυσοῦν, ἧτις εὐθὺς μὲ ἀνεγνώρισε καὶ ἀφ' οὗ ἔπιεν αἷμα εἶπε·

Διὰ τί, ὦ δύστηνε, ἀφήκες τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἤλθες ἐδῶ, ἵνα ἴδῃς τὸν ἀτεροπῆ τοῦτον τόπον; Θέλεις νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα σου, ἀλλ' ὁ Ποσειδῶν σοῦ ἐτοιμάζει πολλὰς συμφοράς. Προσέχετε, μὴ βλάβητε τὰ πρόβατα καὶ τὰς βοῦς τοῦ Ἥλιου ἐν τῇ νήσῳ Θρινακία, διότι τότε θὰ ἀπολεσθῆτε πάντες ὡς καὶ τὸ

Ὀδυσσεὺς καὶ Τειρεσίας ἐν τῷ Ἄδῃ.

πλοῖόν σας αὐτὸ Σὺ τὸ πολὺ ἤμπορεῖς νὰ σωθῆς καὶ θὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν πατρίδα σου ἐπὶ ξένου πλοῖου καὶ μετὰ πάροδον πολλοῦ χρόνου. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ σου θὰ εὕρῃς συμφορὰς πολλὰς.

Ἐκεῖ εἶναι συνηγμένοι αὐθάδεις νέοι, οἵτινες ζητοῦσι τὴν σύζυγόν σου γυναῖκα καὶ κατασπαταλῶσι τὴν περιουσίαν σου. Τούτους θὰ φονεύσῃς ὅλους καὶ θὰ ζήσῃς ἔπειτα βίον μακρὸν περικυκλούμενος ὑπὸ εὐδαιμόνων ἀνθρώπων. Ταῦτα εἶπεν ὁ Τειρεσίας καὶ ἐπανεῆλθε εἰς τὴν Ἄδην. Κατόπι αἰῶνα ἅπτη αἷμα καὶ ἡ σκιά

τῆς μητρός μου, ἦτις εὐθὺς μὲ ἀνεγνώρισε καὶ ὀλοφυρομένη εἶπε·
 Παιδάκι μου, πῶς ἦλθες εἰς τὸν σκοτεινὸν τοῦτον τόπον ζωντανός; Μὴ ἔρχεσαι τῶρα ἐκ τῆς Τροίας; Δὲν ἦλθες ἀκόμη εἰς τὴν Ἰθάκην, οὐδὲ εἶδες ἀκόμη τὴν γυναῖκά σου καὶ τοὺς ἰδικοὺς σου;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἐγώ·

Καλὴ μου μήτηρ, ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησα ἐκ τῆς Ἰθάκης ἐπερχόμενος μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ τῶν Τρώων, δὲν ἐπλησίασα εἰς γῆν Ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἀδιακόπως πλανῶμαι πολλὰ ὑποφέρων. Καὶ ἦλθον εἰς τὸν Ἄδην νὰ μάθω παρὰ τοῦ μάντεως Τειρεσίου τί νὰ πράξω, διὰ νὰ φθάσω τέλος εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἄλλὰ πῶς ἀπέθανες, μήτηρ μου; Ἡσθένησες πολὺν χρόνον ἢ αἵφνης ἀπέθανες; Τί γίνεται ὁ πατήρ μου καὶ ὁ υἱός μου; Ἐχουσι τὴν βασιλείαν ἀκόμη ἢ τὴν ἀφήρεσαν ἄλλοι; Ἡ σύζυγός μου ἢ Πηνελόπη τί γίνεται; Μένει ἀκόμη πιστὴ εἰς τὸν σύζυγον τῆς ἢ ὑπανδρεύθη ἄλλον;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ μου·

Τέκνον μου, ἐκεῖνη ἡ ἐνάρτεος σύζυγός σου μένει εἰς τὰ ἀνάκτορά σου καὶ κλαίει νύκτα καὶ ἡμέραν διὰ σέ. Τὴν βασιλείαν οὐδεὶς ἄλλος κατέλαβε καὶ ὁ Τηλέμαχος νέμεται τὰ βασιλικά κτήματα ἡσύχως (1). Ὁ πατήρ σου ὁμοίως ὑπὸ μεγάλης λύπης μένει πάντοτε εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ κλαίει καὶ δοῦρεται διὰ σέ, ἡ δὲ συμφορὰ του ὀλονὲν αὐξάνει, διότι δὲν βλέπει νὰ ἐπιστρέψῃς, τὸ δὲ γῆράς του καθίσταται βαρύτερον. Οὕτως ἀπέθανον καὶ ἐγὼ ὑπὸ λύπης, τέκνον μου, διότι μοῦ ἔλειπεν ὁ υἱός μου, ὁ γλυκὺς καὶ σοφὸς καὶ φιλόστοργος Ὀδυσσεύς.

Ὡς ἐγὼ ἤκουσα τοὺς λόγους τούτους, συνεκινήθην πολὺ καὶ ἠθέλησα νὰ λάβω εἰς τὰς ἀγκάλας μου τὴν ψυχὴν τῆς μακαρίτιδος μητρός μου. Ἄλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ πιάσω τίποτε, διότι ἦτο σκιά.

§ 53. Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος.

Μετὰ τὴν ψυχὴν τῆς μητρός μου ἦλθεν ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος ὡς καὶ ὄλαι αἱ ψυχαὶ τῶν συντρόφων του, ὅσοι ἐφρονεύθησαν ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου. Πιῶσα δὲ ἐκ τοῦ αἵματος μὲ ἀνεγνώρισε καὶ κλαίονσα ἤπλωσε τὰς χεῖρας διὰ νὰ μὲ ἐναγκαλιασθῇ, ἀλλὰ

(1) Ὡστε ἡ Ἀντίκλεια ἀπέθανε πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν μνηστήρων.

μάτην, διότι δὲν εἶχε δύναμιν. Τότε ἤρχισα καὶ ἐγὼ νὰ κλαίω καὶ οἰκτίρας τὴν θέσιν τοῦ φίλου μου εἶπον·

Ἐνδοξε υἱὲ τοῦ Ἀτρέως, βασιλεῦ Ἀγαμέμνων, πῶς ἀπέθανες; Μὴ σὲ ἀπόλεσεν ὁ Ποσειδῶν ἐν τῇ θαλάσῃ ἐγειρας μανιώδη τρικυμίαν; ἢ μὴ ἔπεσες ἐν τῇ ξηρᾷ μαχόμενος;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀγαμέμνων·

Εὐγενέστατε υἱὲ τοῦ Λαέρτου, πολυμήχανε Ὀδυσσεῦ, οὔτε εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγην, οὔτε εἰς τὴν ξηρὰν ἔπεσον μαχόμενος, ἀλλ' ἔφρονεύθην ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου, συνεργούσης καὶ τῆς κατηραμένης συζύγου μου, ἣτις δὲν ἠθέλησε οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀποθνήσκοντος νὰ κλείσῃ οὐδὲ τὸ στόμα μου. Τῇ ἀληθείᾳ δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα ἄλλο φρικωδέστερον καὶ ἀναιδέστερον γυναικός, ἣτις ἠθέλε βάλει εἰς τὸν νοῦν τῆς τοιαύτας ἀτίμους πράξεις, ὡς ἔπραξεν ἡ Κλυταιμνήστρα. Πόσον ἔχαιρον, ὅτε ἔφθασα εἰς τὸν τόπον μου, διότι ἤλπιζον νὰ ἴδω τὰ τέκνα μου καὶ τοὺς οἰκείους μου. Ἀλλ' ἡ ἀναισχυντος γυνὴ κατήσχυνε καὶ ἑαυτὴν καὶ τὰς ἄλλας γυναῖκας διὰ τῆς κακούργου ταύτης πράξεώς της.

Πρὸς ταῦτα τότε ἀπεκρίθην ἐγὼ·

Φοβερά πράγματα! Τί ὑποφέρει ἡ γενεὰ τοῦ Ἀτρέως ἕνεκα τῆς ἀπιστίας τῶν γυναικῶν! Ἐξ αἰτίας μὲν τῆς Ἑλένης ἀπωλέσθησαν πολλοί, ἡ δὲ Κλυταιμνήστρα παρεσκεύασεν εἰς σὲ φοβερὸν θάνατον.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀγαμέμνων·

Πόσον εὐτυχῆς εἶσαι σύ, Ὀδυσσεῦ, ὅστις ἔχεις συνετὴν γυναῖκα, ἣτις οὐδέποτε δύναται νὰ πράξῃ τοιαῦτα πράγματα! Σὺ εἶσαι εὐδαίμων πατήρ, διότι ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα σου θὰ ἴδῃς τὸν υἱόν σου καὶ θὰ ἐναγκαλισθῆς αὐτόν, ὡς καὶ ἐκεῖνος θὰ ἐναγκαλισθῆ τὸν πατέρα του. Ἐμὲ ὁμως ἡ σκληρὰ σύζυγος δὲν μὲ ἀφῆκεν οὐδὲ τὸν υἱόν μου κἄν, νὰ ἴδω καὶ νὰ χορτάσω, ἀλλὰ προέλαβε καὶ μὲ ἐφρόνυτε. Μὴ ἤκουσές τι περὶ τοῦ Ὀρέστου, Ὀδυσσεῦ; Ποῦ μένει; Εἰς τὴν Σπάρτην πλησίον τοῦ θείου του Μενελάου, ἢ εἰς τὸν Ὀρχομενόν, ἢ εἰς τὴν Πύλον;

Τότε ἐγὼ ἀπεκρίθην·

Τί μὲ ἐρωτᾷς, υἱὲ τοῦ Ἀτρέως; Ἐγὼ οὐδὲν γινώσκω περὶ τοῦ υἱοῦ σου. Κακὸν δὲ εἶναι νὰ λέγῃ τις λόγους τοῦ ἀέρος.

§ 54. Ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀχιλλέως.

Ἐν ᾧ δὲ ἡμεῖς περίλυποι καὶ δακρύνοντες συνδιελεγόμεθα, ἤλ-
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

θε καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀχιλλέως, ἣν συνώδευον καὶ αἱ ψυχαὶ τοῦ Πατρόκλου, τοῦ Ἀντιλόχου καὶ τοῦ Αἶαντος. Ὡς δὲ μὲ εἶδεν ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀχιλλέως, μὲ ἀνεγνώρισε καὶ κλαίουσα μού εἶπε·

Εὐγενέστατε υἱὲ τοῦ Λαέρτου, πολυμήχανε Ὀδυσσεῦ, εἶσαι φοβερὸς ἄνθρωπος! Καὶ τί ἄλλο ἔργον ὑπάρχει μεγαλῆτερον, ἵνα ἐκτελέσῃς καὶ τοῦτο; Πῶς ἐτόλμησες νὰ καταβῆς εἰς τὸν Ἄδην, ἔπου μόνον ἀναίσθητοι ψυχαὶ κατοικοῦσι;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἐγώ·

Κατ' ἀνάγκην ἦλθον, Ἀχιλλεῦ, ὅπως ζητήσω συμβουλήν παρὰ τοῦ Τειρεσίου, τί νὰ πράξω διὰ νὰ φθάσω εἰς τὴν πατρίδα μου· διότι εἰσέτι δὲν ἐπλησίασα εἰς γῆν Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ μακρὰν περιπλανῶμαι πολλὰ ὑποφέρων. Σὺ, Ἀχιλλεῦ, εἶσαι ὁ μακαριώτατος πάντων τῶν ἀνθρώπων· διότι, καὶ ὅτε ἔζης ἐτιμᾶσο ὡς θεός, καὶ τώρα πάλιν ἐδῶ βλέπω ὅτι εἶσαι βασιλεὺς τῶν νεκρῶν. Διὰ ταῦτο μὴ σὲ λυπῆ καθόλου ὁ θάνατος, Ἀχιλλεῦ!

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ἀχιλλεὺς·

Μὴ μὲ παρηγορήσῃς διὰ τὸν θάνατόν μου, Ὀδυσσεῦ! Ἐπεθύμουν καλλίτερον νὰ ἦμην δοῦλος εἰς πτωχὸν ἄνθρωπον ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, παρὰ νὰ εἶμαι ἐδῶ βασιλεὺς ὄλων τῶν νεκρῶν. Ἄλλ' εἰπέ μου, Ὀδυσσεῦ, τί γίνεται ὁ υἱός μου Νεοπτόλεμος; ἦλθεν εἰς τὸν πόλεμον; διεκρίθη ἐκεῖ ἢ ἔχι; Περὶ δὲ τοῦ πατρός μου τί ἤκουσες; Εἶναι βασιλεὺς τῶν Μυρμιδόνων ἢ τοῦ ἀφῆρσαν ἄλλοι τὴν βασιλείαν κατὰ τὸ βαθὺ γῆράς του, ἀφ' οὗ εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ στερηθῆ ἔμοῦ;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἐγώ·

Περὶ μὲν τοῦ πατρός σου οὐδὲν ἠξεύρω νὰ σοῦ εἶπω. Περὶ τοῦ υἱοῦ σου ὅμως τοῦ Νεοπτολέμου, Ἀχιλλεῦ, ἔχω πολλὰ νὰ σοῦ διηγηθῶ. Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔφερον αὐτὸν ἐκ τῆς Σκύρου εἰς τὴν Τροίαν, ἐνθα διεκρίνετο πάντοτε εἰς μὲν τὰ συμβούλια διὰ τὰς σφάρας τοῦ γνώμας, εἰς δὲ τὰς μάχας διὰ τὴν ἀνδρείαν τοῦ, ἀγωνιζόμενος μεταξὺ τῶν προμάχων καὶ ἀποκτείνων ἐχθροὺς ἀπείρους. Ἐν δὲ ἀκόμη δὲν δύναμαι νὰ λησμονήσω, τὸ ὅποιον μού ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν διὰ τὴν ἀνδρείαν τοῦ Νεοπτολέμου, τὸ ἐξῆς. Ὅτε εἰσήλθομεν εἰς τὸν ξύλινον ἵππον, τότε ὄλοι μὲν οἱ ἠγεμόνες ἐσπόμενοι τὰ δάκρυά των καὶ τρόμος κατεῖχεν ὄλων τὴν καρδίαν, μόνον τὸν υἱόν σου δὲν εἶδόν ποτε οὔτε νὰ ὠχριάσῃ οὔτε νὰ δακρύσῃ, ἀλλὰ τὸναντίον συχνάκις ἔχων τὴν χεῖρα εἰς τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους μὲ παρεκάλει νὰ ἀφήσω αὐτὸν νὰ πηδήσῃ ἔξω ἀπὸ τὸν ἵππον, ἵνα ἀποφύγῃ ἀπὸ τὸν θάνατον τῶν Τρώων καὶ σφεαυθῇ ἐξ αὐτῶν.

ἔσον δυνηθῆ περισσοτέρους. Ἄλλ' ὅτε τέλος ἐξεπορθήσαμεν τὴν Τροίαν ὁ υἱὸς σου ἐπέβη ἀβλαβῆς εἰς τὸ πλοῖόν του κατάφορτον ὑπὸ λαφύρων, καὶ ἀπέπλευσεν εἰς τὴν πατρίδα του οὐδεμίαν φέρων πληγὴν.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀχιλλέως, ἔφυγε χαίρουσα κατὰ τὸν πλήρη ἀσφοδέλων λειμῶνα, διότι εἶχεν υἱὸν τόσον ἐνδοξόν.

§ 55. Ψυχὴ Αἴαντος καὶ ἄλλων ἀνθρώπων.

Κατόπιν δὲ ἦλθον πρὸς ἐμὲ καὶ ἄλλαι ψυχαὶ καὶ ἡρώτα ἐκάστη τὸν πόνον τῆς. Μένον τοῦ Αἴαντος ἡ ψυχὴ δὲν μὲ ἐπλησίασεν, ὠργισμένη κατ' ἐμοῦ, διότι ἐθεωρήθη ἐγὼ μετὰ τὸν Ἀχιλλεῖα ἀνδρειότατος τῶν Ἑλλήνων καὶ οὐχὶ αὐτός, καὶ ἔλαβον ἄθλον τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως. Εἶθε νὰ μοῦ εἴλεπεν ἡ νίκη καὶ τὰ ὅπλα, διότι ταῦτα ἔγιναν αἰτία νὰ φάγῃ ἡ γῆ τοιοῦτον ἥρωα, ὅστις ἦτο ὁ πρῶτος τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὸν Ἀχιλλεῖα καὶ κατὰ τὸ κάλλος καὶ κατὰ τὰ ἔργα. Ἐγὼ ὅμως ἦλθον πλησιέστερον πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ Αἴαντος καὶ εἶπον·

Αἴαν, υἱὲ τοῦ Τελαμῶνος, δὲν ἠθέλησες νὰ λησμονήσῃς οὐδὲ ἀποθανῶν τὴν κατ' ἐμοῦ ὀργὴν σου διὰ τὰ κατηραμένά ἐκεῖνα ὅπλα, τὰ ὅποια ἔβλαψαν τόσον τοὺς Ἕλληνας! διότι ἕκαστος τούτων ἀπωλέσθης σύ, ὁ πύργος ἡμῶν, τὸν ὅποιον θρηνοῦμεν πάντοτε, ἔσον καὶ τὸν Ἀχιλλεῖα. Ἄλλ' οὕτως ἀπεφάσισαν αἱ θεοί, Αἴαν, καὶ διὰ τοῦτο δάμασε τὴν ὀργὴν σου καὶ ἔλθε πλησιέστερον νὰ συνομιλήσωμεν.

Πρὸς ταῦτα ἡ ψυχὴ τοῦ Αἴαντος οὐδὲν ἀπεκρίθη καὶ ἔφυγεν εὐθύς εἰς τὸ σκότος πρὸς τὰς ἄλλας ψυχάς. Καὶ θὰ ἔτρεχόνκατόπιν αὐτῆς καὶ θα κατώρθωνον νὰ μοῦ ὠμίλει, ἂν δὲν μοῦ ἀπέσπων τὴν προσοχὴν ἄλλαι ψυχαὶ νεκρῶν. Ἐκεῖ εἶδον τὸν Μίνωα, ὅστις κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα χρυσοῦν σκῆπτρον δικάζει τοὺς νεκρούς. Ἐπειτα εἶδον τὸν Ὠρίωνα θηρεύοντα ἀγρία θηρία· τὸν Τιτυδόν, τὸν υἱὸν τῆς Γῆς, οὗ δύο γῦπες κατατρώγουσι τὸ σῶμα, διότι ὕβρισε τὴν Λητώ. Μετὰ ταῦτα εἶδον τὸν Τάνταλον, ὅστις κατατῆκεται ὑπὸ πείνης καὶ δίψης· τὸν Σίσυφον κυλίοντα τεράστιον λίθον μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἀναβιάσῃ αὐτὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς, διότι ὁ λίθος μόνος ἐκυλίετο πάλιν πρὸς τὰ κάτω· τὸν Ἡρακλεῖα κρατοῦντα τόξον καὶ βέλη καὶ προχωροῦντα νὰ εὕρῃ θήραμά τι νὰ τοξεύσῃ· Ἐν ᾧ δὲ ἰστάμενη θέλων νὰ ἴδω καὶ ἄλλους τῶν ἡρώων, αἴωνος εἶδον μυριά-

δας ψυχῶν προσερχομένων πρὸς ἐμὲ μὲ φοβερὸν θόρυβον, ὥστε ἐγὼ ἐφοβήθην καὶ ἔφυγον δρομαίως εἰς τὸ πλοῖον. Ἐνταῦθα δὲ φθάσας διέταξα τοὺς συντρόφους μου νὰ λύσωσιν εὐθὺς τὰ πρῶμνήσια καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ πλοῖον. Οἱ σύντροφοί μου εἰσήλθον καὶ καθίσαντες ἐπλέομεν κατ' ἀρχὰς μὲν μὲ τὰ κωπία, ἔπειτα ὁμως μὲ τὰ ἰστία ἔχοντες οὐριον ἄνεμον καὶ ἐφθάσαμεν πάλιν εἰς τὴν Αἰαίαν, εἰς τὴν νῆσον τῆς Κίρκης.

56. Ἡ Κίρκη προλέγει εἰς τὸν Ὀδυσσεῆα τὸν κίνδυνον τὸν ἐκ τῶν Σειρήνων.

Ὡς δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Αἰαίαν, ἐσύραμεν τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐκοιμήθημεν. Τὴν δὲ πρῶτάν ἐστειλά τινος τῶν συντρόφων μου νὰ φέρωσιν ἐκ τῶν ἀνακτόρων τῆς Κίρκης τὸν ἀποθανόντα Ἑλπήνορα, ὃν ἐθάψαμεν κλαίοντες, ἐπὶ δὲ τοῦ τύμβου του ἐνεπήξαμεν ἔτοιμον κωπίον, ὡς μοῦ εἶχε παραγγείλει ἐν τῷ Ἄδῃ.

Ἡ δὲ Κίρκη, ὡς ἤκουσεν ὅτι ἐπανήλθομεν ἐκ τοῦ Ἄδου ἔστολίσθη καὶ ἦλθε πρὸς ἡμᾶς. Τὴν συνώδευον δὲ καὶ αἱ θαλαμηπόλοι τῆς φέρουσαι ἄρτον καὶ ὠραῖον ἐρυθρὸν οἶνον. Σταθείσα δὲ ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν εἶπε·

Ἄτρομηται, αἵτινες ζωντες κατήλθετε εἰς τὸν Ἄδην! Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν ἀπαξ μόνον, σεῖς ὁμως οἷς. Καὶ τώρα μὲν καθίσατε ἐδῶ καὶ τρώγετε καὶ πίνετε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, αὐριον δέ, ὡς ἐξημερώσῃ, ἀναχωρεῖτε. Ἐγὼ θὰ σᾶς δείξω τὴν ὁδὸν καὶ θὰ σᾶς εἶπω τὰ πάντα λεπτομερῶς, πῶς νὰ διαφύγητε πάντα κίνδυνον.

Οὕτω λοιπὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκαθήμεθα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τρώγοντες καὶ πίνοντες. Ὅτε δὲ ἔδυσεν ὁ ἥλιος καὶ ἐπῆλθε τὸ σκότος οἱ μὲν σύντροφοί μου ἐκοιμήθησαν πλησίον τοῦ πλοίου, ἐμὲ δὲ λαβοῦσα ἡ θεὰ ἐκ τῆς χειρὸς ἔφερε μακρὰν αὐτῶν καὶ μὲ ἠρώτησε περὶ τοῦ ταξιδίου εἰς τὸν Ἄδην. Ἐγὼ δὲ διηγῆθην εἰς αὐτὴν τὰ πάντα χωρὶς νὰ παραλείπω τίποτε. Τότε ἡ θεὰ εἶπεν·

Ὀδυσσεῦ, ἐκεῖνα μὲν ἐτελείωσαν, τώρα ὁμως νέοι κίνδυνοι καὶ νέοι ἀγῶνες σὲ περιμέουσι. Πλέων ἐντεῦθεν κατὰ πρῶτον θὰ φθάσῃς εἰς τὰς Σειρήνας, αἵτινες τόσον ἐναρμονίως ἄδουσιν, ὥστε οἱ θαλασσοπόροι γοητεύονται ἐξ αὐτῶν καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτάς ἵνα τὰς ἀκούσωσι καλλίτερον καὶ περισσότερον. Ἄλλ' ὅσοι ἤλθον πρὸς αὐτάς, πάντες εὗρον θάνατον οἰκτρὸν. Διὰ τοῦτο σύ, Ὀδυσσεῦ, ὅπως μὴ πάθῃς κακὸν τι, ὅταν παραπλήξῃς τὰς Σειρήνας

τῶν μὲν συντρόφων σου φράξε τὰ ὦτα διὰ κηρίου, ἵνα μὴ ἀκούωσι, σὲ δὲ εἰπέ νὰ δέσωσι καλῶς εἰς τὸν ἴσθον καὶ πόδας καὶ χεῖρας καὶ δὸς αὐστηράν διαταγὴν νὰ μὴ σὲ λύσωσιν, ὅσον καὶ ἂν παρακαλῆς αὐτοὺς νὰ σὲ λύσωσι, τοῦναντίον νὰ σε δένωσι σφιγκτότερον μὲ περισσότερα σχαινία.

§ 37. Ἄλλος κίνδυνος ἐκ τῆς Σκύλλης καὶ τῆς Χαρύβδως.

Μετὰ τὸν κίνδυνον τοῦτον θὰ φθάσῃς εἰς τὸ στενόν, τὸ ὁποῖον σχηματίζουσι δύο βράχοι. Καὶ ὁ μὲν εἰς τῶν βράχων φθάνει μέχρῃς οὐρανοῦ μέ τὴν ὀξείαν κορυφὴν του, ἐφ' ἧς πάντοτε ἐπικάθηται νεφέλη καὶ χειμῶνα καὶ θέρος καὶ φθινόπωρον. Εἶναι δὲ ὁ βράχος οὗτος τόσον ἀπόκρημος, ὥστε εἶναι ἀδύνατον θνητὸς ἄνθρωπος νὰ ἀναβῆ καὶ καταβῆ αὐτόν, καὶ ἂν ἤθελεν ἔχει εἴκοσι πόδας καὶ ἄλλας τόσας χεῖρας. Κατὰ τὸ μέσον δὲ τοῦ βράχου ὑπάρχει σπήλαιον σκοτεινόν, ὅπου κατοικεῖ ἡ Σκύλλα, φοβερὸν τέρας δυνάμενον νὰ ἐμβάλῃ εἰς πρῶμον καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς. Ἐχει δώδεκα ἀμόρφους πόδας καὶ ἕξ μακροτάτους λαιμούς. Εἰς ἕκαστον δὲ λαιμὸν ὑπάρχει φοβερά κεφαλὴ μὲ τρεῖς σειρὰς πυκνῶν θανατηφόρων ὀδόντων. Τὸ τέρας τοῦτο τὸ μὲν ἥμισυ εἶναι κεχλωμένον εἰς τὸ σπήλαιον, ἔξω δὲ ἔχει τὰς κεφαλὰς του, τὰς ὁποίας περὶ τὸν βράχον περιφέρει ἀλιεύει δελφίνας, φώκας καὶ ἄλλα κήτη τῆς θαλάσσης. Ἄν δὲ πλοῖον τύχῃ νὰ πλῆῃ διὰ τοῦ μέρους τούτου, ἡ Σκύλλα ἐκτείνει τὰς φοβεράς αὐτῆς κεφαλὰς καὶ ἀρπάζει δι' ἐκάστης τούτων ναύτας ἐκ τοῦ πλοίου καὶ ἔπειτα κατατρώγει αὐτούς. Καὶ τριαυτὴ μὲν εἶναι ἡ Σκύλλα εἰς τὸν βράχον τοῦτον. Εἰς δὲ τὸν ἄλλον βράχον, ὅστις εἶναι πλησίον, ὅσον βολὴ δόρατος, ὑπάρχει ἀγρία συκὴ μὲ κατάχλωρα φύλλα. Ἐνταῦθα ὑποκάτω τῆς συκῆς ἐλεδρεύει ἡ Χαρύβδις, ἧτις τρεῖς τῆς ἡμέρας ροφᾷ τὰ μέλανα ὕδατα τῆς θαλάσσης καὶ τρεῖς πάλιν τὰ ξερὰ μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος. Νὰ μὴ τύχῃς, Ὀδυσσεῦ, ὅτε ροφᾷ τὸ ὕδωρ, διότι οὐδὲ ὁ Ποσειδῶν αὐτὸς θὰ ἠδύνατο νὰ σε σώσῃ ἐκ τοῦ ὀλέθρου. Διὸ καλλίτερον εἶναι νὰ διέλθῃς πλησιέστερον εἰς τὸν βράχον τῆς Σκύλλης καὶ νὰ κλαύσῃς διὰ τὴν ἀπώλειαν ἕξ συντρόφων σου ἢ νὰ ἀπολεσθῆτε ὅλοι. Πρόσεχε, μὴ δοκιμάσῃς νὰ ἀντισταθῆς εἰς τὴν Σκύλλαν, διότι τότε αὕτη θὰ ἀρπάσῃ καὶ ἄλλους συντρόφους σου καὶ τὸ κακὸν θὰ εἶναι μεγαλύτερον.

Μετὰ ταῦτα θὰ φθάσῃς εἰς τὴν νῆσον Φαιακίαν, ἔπου βόσκου-

σιν αἱ παχεῖαι ἀγελάδες καὶ τὰ παχέα πρόβατα τοῦ Ἥλιου, ἑπτὰ ἀγέλαι ἀγελάδων καὶ ἄλλαι τόσαι προβάτων. Ποιμαίνουσι δὲ τὰ θρέμματα ταῦτα δύο κόραι τοῦ Ἥλιου, ἡ Φαίθουσα καὶ ἡ Λαμπετία. Προσέξατε δὲ μὴ βλάβητε τὰ ζῶα ταῦτα, διότι τότε εἶναι ἄφευκτος ὁ ὄλεθρός σας. Τὸ πολὺ σὺ μόνον δύνασαι νὰ σωθῆς καὶ θὰ φθάσῃς εἰς τὴν πατρίδα σου μετὰ πολλὰς περιπλανήσεις καὶ πολλὰς ταλαιπωρίας.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ θεὰ ἔλεγε ταῦτα, ἤρχιστε νὰ ἐξημερώνη. Τότε αὐτὴ μὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἀνάκτορά της, ἐγὼ δὲ ἤλθον πρὸς τοὺς συντρόφους μου καὶ ἀπεπλεύσαμεν ἐκ τῆς Διαιίας ἔχοντες ἐξαιρετον οὐριον ἄνεμον.

§ 38. Σειρήνες, Σκύλλα καὶ Χάρυβδις.

Ὅτε δὲ ἀπεμακρύνθημεν μακρὰν εἰς τὸ πέλαγος, ὠμίλησα πρὸς τοὺς συντρόφους μου καὶ περὶ τῶν Σειρήνων καὶ περὶ τῶν βοῶν καὶ τῶν προβάτων τοῦ Ἥλιου, ὡς εἶπε πρὸς ἐμὲ ἡ Κίρκη, καὶ συνέστησα εἰς αὐτοὺς νὰ τηρήσωσι πάντα ταῦτα, διότι ἄλλως θὰ ἀπολεσθῶμεν. Ἐν ᾧ δὲ ἔλεγον ταῦτα, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων. Ὁ οὐριος ἄνεμος, ὅστις μέχρι τοῦδε ἔπνεε πλησίστιος, ἔπαυσεν ἐντελῶς καὶ οἱ σύντροφοί μου ἤρχισαν νὰ κωπηλατῶσι. Τότε ἐγὼ ἔφραξα διὰ κηρίου τὰ ὦτα τῶν συντρόφων μου, ἐμὲ δὲ ἔδεσαν ἐκεῖνοι πάλιν στερεώτατα εἰς τὸν ἴστον τοῦ πλοίου καὶ οὕτως ἐξηκολουθοῦμεν νὰ πλέωμεν πλησίον τῶν Σειρήνων, αἰτινες, ὡς εἶδον ἡμᾶς, ἤρχισαν νὰ ἄδωσι θαυμασίως. Τσοῦτον δὲ κατέθελεξεν ἐμὲ τὸ ἄσμα των, ὥστε διέταξα τοὺς συντρόφους μου νὰ μὲ λύσωσι καὶ νὰ παύσωσι νὰ κωπηλατῶσιν. Αὐτοὶ ἄνωγαν ἐκωπηλάτουσαν προθυμότερον, ἐμὲ δὲ ἔδεσαν μὲ περισσότερα σχοινία καὶ οὕτως ἀβλαβεῖς ἐσώθημεν ἐκ τοῦ πρώτου κινδύνου. Ὅτε δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τοιαύτην ἀπόστασιν, ὥστε νὰ μὴ ἀκούητε πλέον ἢ φωνὴ τῶν Σειρήνων, οἱ σύντροφοί μου ἀφῆρσαν ἐκ τῶν ὠτων αὐτῶν τὸ κηρίον, ἔλυσαν δὲ καὶ ἐμὲ ἐκ τοῦ ἴστου.

Ἀλλὰ μόλις ἀφήκαμεν τὴν νῆσον τῶν Σειρήνων καὶ εὐθὺς εἰδομεν ἔμπροσθεν ἡμῶν καπνὸν καὶ ἤκούσαμεν φοβερὸν δοῦπον τῆς θαλάσσης. Οἱ σύντροφοί μου ἐφοβήθησαν καὶ τὰ κωπία ἔπεσαν ἐκ τῶν χειρῶν των, τὸ δὲ πλοῖον ἐσταμάτησε, διότι οὐδεὶς ἐκωπηλάτει. Τότε ἐγὼ διὰ μελιχίων λόγων ἐθάρρυνον αὐτοὺς λέγων·

Ὁ πόλις, μὴ φοβεῖσθε! Ἡμεῖς, αἰτινες ἐσώθημεν ἐκ τῶν χει-

ρῶν τοῦ φοβεροῦ Κύκλωπος δὲν θά ἀποθάνωμεν ἐδῶ. Καὶ τὸν κίνδυνον τοῦτον θά διέλθωμεν ὕγιεις, ἀρκεῖ νὰ πράξητε ὅ,τι σὰς εἶπω. Οἱ μὲν ἄλλοι κωπηλατεῖτε μετὰ δυνάμεως, σὺ δέ, πηδάλιοῦχε, κράτει τὸ πλοῖον μακρὰν τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν μανιωδῶν κυμάτων, μὴ πλησιάσῃς ὅμως αὐτὸ πολὺ καὶ εἰς τὸ ἄλλο μέρος, διότι ἀπωλέσθημεν.

Οἱ σύντροφοί μου ἐξετέλεσαν μετὰ προθυμίας τοὺς λόγους μου. Τὸ πλοῖον εἶχε φθάσει μεταξὺ τῶν δύο βράχων τῆς Σκύλλης καὶ Χάρυβδews. Εἰς τοὺς συντρόφους μου δὲν εἶχον εἶπει τίποτε περὶ Σκύλλης, διότι θά ἄφινον ἐκ τοῦ φόβου τὴν κωπηλασίαν καὶ θά ἐκρύπτοντο εἰς τὸ βάθος τοῦ πλοῖου. Ἐγὼ δὲ μὲ τὸ δόρυ ἀνὰ χεῖρας ἀνέβην εἰς τὴν πρῶραν καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὸν βράχον περιέμενον νὰ ἴδω τὴν Σκύλλαν. Ἄλλ' οὐδαμοῦ διέκρινα αὐτήν, ἀποκαμῶν δὲ νὰ ἀναζητῶ αὐτὴν ἔστρεψα τοὺς ὀφθαλμοὺς μου πρὸς τὴν Χάρυβδιν, ἥτις μετὰ τρομεροῦ πατάγου κατέπινε τὸ ὕδωρ καὶ τὸ ἐξέρνα κοχλάζον, ὡς κοχλάζει τὸ ὕδωρ ἐντὸς λέβητος, κάτω τοῦ ὁποίου καίει μεγάλη πυρὰ. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβεν ἡμᾶς πάντας καὶ πάντες ἐβλέπομεν ἐκεῖ, ὅτε ἡ Σκύλλα ἤρπασεν ἐκ τοῦ πλοῖου ἕξ συντρόφους μου μετὰ ταχύτητος μονοδίκης καὶ τοὺς ἀνέσυρεν εἰς τὸ σπήλαιόν της ἀσπαίροντας, ὡς ὁ ἄλιεὺς ἀνασύρει διὰ τοῦ ἀγκίστρου ἰχθὺν ἐκ τῆς θαλάσσης ἀσπαίροντα, καὶ ἐνταῦθα ἤρχισε νὰ κατατρώγῃ αὐτοὺς κραυγάζοντας καὶ ὀρέγοντας ἐν τῇ φοβερᾷ ἀγωνίᾳ τῶν πρὸς ἐμὲ τὰς χεῖρας. Οὐδέποτε οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐφ' ὅσον περιπλανῶμαι εἰς τὰς θαλάσσας, εἶδον οἰκτρότερον καὶ συγκινητικώτερον θέαμα τούτου.

§ 59. Ἀφίξις εἰς Θρινακίαν.

Ἀφ' οὗ τέλος ἀπηλλάγημεν οἱ λοιποὶ ἀπὸ τὴν φοβερὰν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν, ἐξηκολουθήσαμεν τὸ ταξειδίον μας καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Θρινακίαν, ὅπου ἔβοσκον αἱ ἀγελάδες καὶ τὰ πρόβατα τοῦ Ἥλιου. Τότε ἐνεθυμήθην τοὺς λόγους τοῦ Τειρεσίου καὶ τῆς Κίρκης καὶ εἶπον εἰς τοὺς συντρόφους μου·

Ἀγαπητοί μου φίλοι, ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ἡ Θρινακία, ἡ νῆσος τοῦ Ἥλιου. Ἐδῶ εἶναι αἱ ἀγελάδες καὶ τὰ πρόβατα τοῦ θεοῦ. Ἐὰν βλάψωμεν ἐν τούτων, εἴμεθα ὅλοι κατεστραμμένοι. Καὶ διὰ τοῦτο καλὸν εἶναι νὰ μὴ ἐξέλθωμεν καθόλου εἰς αὐτήν, ἀλλὰ νὰ προχωρήσωμεν περαιτέρω,

Ὡς ἤκουσαν τοῦτο οἱ σύντροφοί μου, ἐλυπήθησαν πολὺ, διότι καταπεπονημένοι ἐπεθύμουν νὰ ἐξέλθωσι καὶ νὰ ἀναπαυθῶσιν. Ὁ δὲ Εὐρύλοχος μάλιστα μοὶ ἀπεκρίθη μετ' ὀργῆς·

Εἶσαι λίαν σκληρὸς ἄνθρωπος, Ὀδυσσεῦ! Βεβαίως ἡ καρδιά σου εἶναι σιδηρὰ, ἀφ' οὗ δὲν ἀφίνεις τοὺς ἐξηνητλημένους πλέον ὑπὸ τοῦ κόπου καὶ τῆς ἀπνίας συντρόφους σου νὰ ἀναπαυθῶσιν ὀλίγον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἀλλὰ διατάττεις αὐτοὺς νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος ἐν τῷ μέσῳ σκοτεινῆς νυκτός. Τί βλάπτει, ἐάν μείνωμεν ἐδῶ μίαν μόνην νύκτα; Αὐριον δὲ ἐμβαίνομεν πάλιν εἰς τὸ πλοῖόν μας καὶ ἐξακολουθοῦμεν τὸν δρόμον μας.

Πάντες οἱ σύντροφοί μου ἐπήνεσαν τὴν γνώμην τοῦ Εὐρυλόχου καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσι. Τότε δὲ καὶ ἐγώ, μὴ δυνάμενος νὰ πείσω αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσωσι, συνήνεσα νὰ μείνωμεν, καὶ ἀφ' οὗ πρότερον ὠρκίσα αὐτοὺς, ὅτι δὲν θὰ βλάψωσι βοῦν ἢ πρόβατον τοῦ Ἥλιου, ἐξήλθομεν εἰς τὴν ξηρὰν. Οἱ σύντροφοι παρεσκεύασαν τὸ ἑσπερινὸν φαγητόν μας καὶ καθίσαντες ἐτρώγαμεν, ἔπειτα δὲ ἐκοιμήθημεν σκοπὸν ἔχοντες κατὰ τὴν πρῶταν νὰ ἀναχωρήσωμεν. Ἀλλ' ὀλίγας ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐσηκώθη δεινὴ λαίλαψ, νέφη δὲ κατεκαλύψαν τὴν γῆν ὁμοῦ καὶ τὴν θάλασσαν. Ὅτε δὲ ἐξημέρωσεν, ἐσύραμεν τὸ πλοῖόν μας εἰς βαθὺ σπήλαιον καὶ ἐκεῖ ἐμένομεν, μέχρις ὅτου βελτιωθῆ ὁ καιρὸς. Ἀλλ' ὁ ἄνεμος ἐξηκολούθει ἐπὶ ἓνα μῆνα, αἱ δὲ τροφαὶ ἡμῶν ἐξηνητλήθησαν. Τότε οἱ σύντροφοί μου καθ' ἡμέραν ἐλάμβανον τὰ ὄπλα των ἢ ἄγκιστρα καὶ περιερχόμενοι ἐφόρευον πτηνὸν ἢ ἡλίεον ἰχθύν.

§ 60. Ἀμάρτημα καὶ ὄλεθρος τῶν συντρόφων.

Μίαν ὅμως ἡμέραν, ὅτε ἐγὼ προσχώρησα εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου, ἵνα προσευχηθῶ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ παρακαλέσω αὐτοὺς νὰ μὲ ἐλεήσωσι καὶ στείλωσιν εὐριον ἄνεμον, οἱ σύντροφοί μου ἔπραξαν ἀνόσιον ἔργον. Πρῶτος δὲ ὁ Εὐρύλοχος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς κακὴν συμβουλήν λέγων·

Ὅλοι οἱ θάνατοι, φίλοι μου, εἶναι κακοί, ἀλλ' ὁ ἀπὸ πείνης θάνατος εἶναι ὁ χεῖριστος πάντων. Διὰ τοῦτο ἔλθετε νὰ ἐκλέξωμεν τὰς παχυτάτας ἀγελάδας τοῦ Ἥλιου καὶ νὰ τὰς φάγωμεν. Ὅταν δὲ φθάσωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας, τότε κατασκευάζομεν εἰς τὸν Ἥλιον πλούσιον ναὸν καὶ καταθέτομεν ἐκεῖ πολλὰ ἀφιερῶματα. Ἄν δὲ πάλιν ὀργισθῆ διὰ τοῦτο ὁ θεὸς καὶ θέλη νὰ μᾶς καταστρέψῃ, τότε, τί νὰ σᾶς εἶπω; ἐγὼ προτιμῶ νὰ ἀπο-

θάνω καταπίνων κύματα, ἢ νὰ μαραίνωμαι ἐδῶ ὑπὸ τῆς πείνης εἰς τὴν ἔρημον ταύτην νῆσον.

Ὅλοι οἱ σύντροφοί μου ἐδέχθησαν τοὺς λόγους τοῦ Εὐρυλόχου, καὶ δραμόντες εἰς τὰς πλησίον βοσκούσας ἀγέλας τοῦ Ἥλιου ἐξέλεξαν τὰς καλλίστας τῶν ἀγελάδων καὶ σφάζαντες ἤρχισαν νὰ ψήνωσιν αὐτάς. Ἐγὼ δὲ ἐπανηρχόμην εἰς τὸ πλοῖον, ὅτε ἐλθὼν πλησιέστερον ἠσθάνθην γλυκεῖαν ὄσμην ψηνομένων κρεάτων. Εὐθύς ἐνόησα τὸ κακὸν καὶ ἐλθὼν ἐπέπληξα τοὺς συντρόφους μου. Ἀλλὰ τὸ κακὸν εἶχε γίνεи καὶ οὐδεμίαν ὑπῆρχε πλέον θεραπεία. Καὶ ἐπὶ εἴ μὲν ἡμέρας ἐκάθηντο οἱ σύντροφοί μου καὶ ἔτρωγον ἐκ τῶν παχέων κρεάτων τῶν βοῶν. Τὴν δὲ ἐβδόμην διωρθώθη ὁ καιρὸς καὶ ἡμεῖς παρασκευάσαντες τὸ πλοῖον μας ἀνεχωρήσαμεν ἐκεῖθεν. Ὅτε δὲ ἀπεμακρύνθημεν τῆς νήσου καὶ δὲν ἐφαίνετο ἄλλο τι ἢ οὐρανὸς καὶ θάλασσα, τότε μέγαν νέφη ἐκάλυψαν τὸν οὐρανὸν καὶ τρομερὰ ἐνέσκηψε συρίζουσα καταγίς, ἣτις διέσχισε καὶ τὰ ἰστία τοῦ πλοίου καὶ τὸν ἰστὸν ἔρριψεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πηδαλιούχου, ὅστις νεκρὸς ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ κεφαλῆς ὡς δύτης. Ἐπειτα δὲ κύμα μέγα διέλυσεν ὅλον τὸ πλοῖον καὶ πάντες οἱ σύντροφοί μου ἐπνίγησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐγὼ δὲ μόλις ἠδυνήθην νὰ δέσω διὰ σχοινίου τὴν τρόπιν τοῦ πλοίου καὶ τὸν ἰστὸν καὶ καθίσας ἐπ' αὐτῶν ἐφερόμην ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐννέα ἡμέρας, τὴν δὲ δεκάτην ἐν καιρῷ νυκτὸς ἔφθασα εἰς τὴν Ὠγγυίαν, ἐνθα μὲ ὑπεδέχθη ἡ θεὰ Καλυψὼ καὶ μὲ ἐξένισεν ἐπτὰ ἔτη, ὡς χθὲς ἀκριβῶς διηγῆθην πρὸς σὲ καὶ πρὸς τὴν ἀξιώσιμον σύζυγόν σου.

§ 61. Αναχώρησις Ὀδυσσεύος ἐκ τῆς Σχερίας.

Ὅλοι οἱ Φαίακες ἔμειναν καταγοητευμένοι ἐκ τῆς διηγῆσεως τοῦ Ὀδυσσεύος. Ὁ δὲ Ἀλκίνοος εἶπε·

Τώρα ποῦ ἦλθες εἰς ἡμᾶς. Ὀδυσσεῦ, δὲν θὰ περιπλανηθῆς πλέον, ἀλλὰ θὰ ἔλθῃς ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα σου. Σεῖς δέ, ὦ ἡγεμόνες τῶν Φαίακων, ἔλθετε νὰ δώσητε εἰς τὸν ξένον ἕκαστος ἀκόμην ἐν δῶρον, μέγαν τρίποδα μετὰ λέβητος.

Πάντες ἐδέχθησαν τὴν γνώμην τοῦ Ἀλκίνοου καὶ ἕκαστος ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν του νὰ κοιμηθῇ. Ὡς δὲ ἐξημέρωσεν, ἔστειλαν τὰ δῶρα εἰς τὸ πλοῖον, οὗτοι δὲ ἦλθον εἰς τὰ ἀνακτορα

τοῦ Ἀλκινόου, ὅπου παρεσκευάζετο μέγα συμπόσιον. Ὁ δὲ Ἀλκίνοος μετέβη εἰς τὸ πλοῖον αὐτός, ὅπως τοποθετήσῃ καλῶς τὰ δῶρα τοῦ Ὀδυσσεύς. Κατόπιν δὲ ἦλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπου πάντες ἐκάθισαν εἰς τὸ πλούσιον συμπόσιον τοῦ Ἀλκινόου. Καὶ καθ' ὄλην μὲν τὴν ἡμέραν ἔτρωγον καὶ ἔπινον καὶ διεσκέδαζον μὲ τὰ ὠραῖα ἄσματα τοῦ Δημοδόκου. Ὅτε δὲ ἔδυσεν ὁ ἥλιος, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς·

Βασιλεῦ Ἀλκίνοε, τώρα πλέον ἄς κάμωμεν τὴν τελευταίαν σπονδὴν. Ὅλα εἶναι ἕτοιμα, ὅσα ἠύχθησθαι νὰ μοῦ δώσῃ ὁ θεός, καὶ δῶρα πολύτιμα καὶ πλοῖον νὰ μὲ φέρῃ εἰς τὴν πατρίδα μου. Εἴθε οἱ θεοὶ νὰ μὲ ἀξιώσωσι νὰ τὰ χαρῶ. Εἴθε νὰ εὕρω ὑγίᾶ καὶ τὴν σύζυγόν μου καὶ ὄλους τοὺς ἰδικούς μου. Εἰς σᾶς δὲ εὐχομαι νὰ δώσωσιν οἱ θεοὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ ζῆτε εὐτυχεῖς μὲ τὰς γυναῖκάς σας καὶ μὲ τὰ τέκνα σας, εἰς δὲ τὸν τόπον τοῦτον μηδέποτε νὰ ἔλθῃ κακόν.

Ὅλοι οἱ Φαίακες εὐχαριστήθησαν ἀπὸ τοὺς καλοὺς τούτους λόγους τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ λαβόντες ποτήριον ἕκαμαν σπονδὰς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ἠύχοντο εἰς τὸν Ὀδυσσεῆα κατευοόδιον. Τότε καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἐσηκώθη καὶ θέσας ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ἀρήτης εἶπε·

Εἰς ὑγείαν σου, βασίλισσα! εὐχομαι νὰ εἶσαι εὐδαίμων πάντοτε μέχρι γήρατος καὶ μέχρι θανάτου, τὰ ὅποια δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς καὶ νὰ ἀποφύγωμεν. Ἐγὼ τώρα ἀναχωρῶ, σὺ δὲ ἔσο εὐτυχὴς ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ μὲ τὰ τέκνα σου καὶ μὲ τοὺς λαοὺς σου καὶ μὲ τὸν βασιλέα Ἀλκίνοον.

§ 62. Ὁ Ὀδυσσεύς ἐν Ἰθάκῃ.

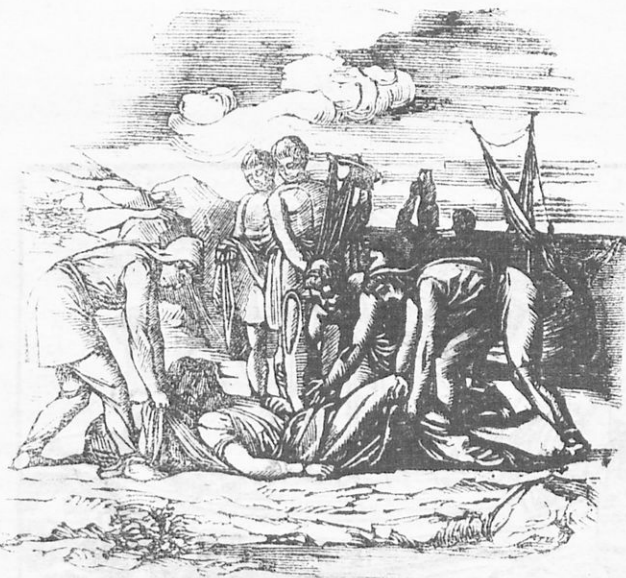
Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπεχαιρέτισεν ὄλους ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐξήρχετο, ἐνεφανίσθη ἡ Νausικᾶ καὶ εἶπε.

Καλὸν ταξίδιον, ξένη! μὴ λησμονήσῃς ποτὲ τὴν Νausικᾶν, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλεις τὰ ζῶαγρια (εὐρετικά).

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Νausικᾶ, ἂν ὁ παντοδύναμος θεὸς μὲ ἀξιώσῃ νὰ ἔλθω εἰς τὴν πατρίδα μου, θὰ σὲ λατρεύω ὡς θεᾶν διὰ παντὸς τοῦ βίου μου· διότι σὺ, καλὴ μου κόρη, μὲ ἐπανάφερες εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ Ἄλκίνοος ἔστειλε κήρυκα νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Ὀδυσσεύα εἰς τὸ πλοῖον, ἡ δὲ Ἀρήτη ἔστειλε μὲ τὰς ὑπηρετριάς της τὸ καλῶς κεκλεισμένον κιβώτιον καὶ ἱμάτιον καὶ χιτῶνα καὶ φαγητὰ ἄφθνα καὶ οἶνον ἐρυθρὸν. Οἱ δὲ ναῦται ἔλαβον τὰ πράγματα καὶ τὰς τροφάς καὶ ἐτοποθέτησαν καλῶς ἐντὸς τοῦ πλοίου, εἰς δὲ τὴν πύμνην ἔστρωσαν κλίνην, ἵνα κοιμηθῇ ὁ Ὀδυσσεύς ἀνεσόβητος, ὅστις τῶρα εἰσήλθε καὶ κατεκλίθη σιωπῶν. Οἱ δὲ ναῦται λύσαντες τὸ πλοῖον ἀνεχώρησαν. Τόσον δὲ ταχέως ἔτρεχε τὸ πλοῖον, ὥστε

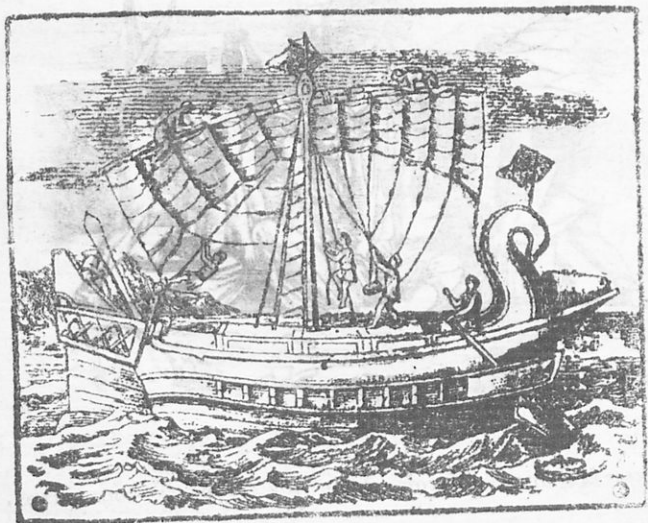

Οἱ Φαίακες ἐξάγουσιν ἐκ τοῦ πλοίου τὸν Ὀδυσσεύα κοιμώμενον.

οὐδὲ ἰεραξ ἠδύνατο νὰ τὸ φθάσῃ. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, ὅστις ὑπέφερε πλεῖστα δυστυχήματα καὶ πλείστας παλαιπωρίας, τῶρα ἐκοιμάτο ἀκόμη βαθύτατον ὕπνον, λησμονήσας ὅσα εἶχε πάθει.

Ὅτε δὲ ἐφάνη εἰς τὴν ἀνατολὴν τὸ λαμπρότατον ἄστρον τῆς αὐγῆς, ἔφθασε τὸ πλοῖον εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ προσωρμίσθη εἰς τὸν ὠραῖον λιμένα τοῦ Φόρκυος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ὀδυσσεύς ἐκοιμάτο ἀκόμη βαθύως, οἱ Φαίακες μὴ θέλοντες νὰ ἐξυπνίσωσιν αὐτόν, ἐσῆκωσαν αὐτόν ^{ψηφισθῆναι} ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ ὡς ἐκοιμάτο καὶ κατεθε-

σαν εἰς τὴν ἀκτὴν, τὰ δὲ πράγματα τοῦ ὄλα ἔθεσαν ἐκεῖ πλησίον εἰς τὴν ῥίζαν μιᾶς ἐλαιᾶς καὶ ἀνεχώρησαν. Ἄλλ' ὡς ἔφθασαν πλησίον τῆς Σχερίας, αἴφνης τὸ πλοῖον καὶ οἱ ναῦται ἔγιναν λίθος μέγας. Τοῦτο ἔπραξε πρὸς τιμωρίαν ὁ Ποσειδῶν, διότι δὲν ἔθελε νὰ φέρωσιν οἱ Φαίακες τὸν Ὀδυσσεῖα εἰς τὴν Ἰθάκην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΟΛΕΘΡΟΣ ΜΝΗΣΤΗΡΩΝ

§ 63. Συνδιάλεξις Ὀδυσσέως καὶ Ἀθηναΐς

Ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς ἐξύπνησεν, εἰ καὶ ἦτο πλέον ἡμέρα, δὲν ἀνεγνώρισε τὴν πατρίδα του· διότι ἡ Ἀθηναΐς εἶχε χύσει περίξ εἰς τὸν τόπον ὀμίχλην, ὥστε ὅλα εἶχον γίνεαι εἰς τὸν Ὀδυσσεά ἀγνώριστα καὶ αἱ ὁδοὶ καὶ οἱ λιμένες καὶ οἱ βράχοι καὶ τὰ δένδρα. Ὑπέθεσε λοιπὸν ὅτι τὸν ἠπάτησαν οἱ Φαίακες καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπήδησεν ὀρθὸς καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ κτυπᾷ διὰ τῶν χειρῶν τοὺς μηρούς του. Κατηράτο τοὺς Φαίακας καὶ παρεκάλει τὸν Δία νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς διὰ τὸ μέγα κακόν, ὅπερ τοῦ ἔκαμαν, νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς ἄλλον τόπον. Φοβηθεὶς δὲ μὴ τοῦ ἐκλέψαν καὶ τίποτε, ἤρχισε νὰ ἀριθμῇ τὰ πράγματά του. Ἄφ' οὗ δὲ ἠρήθησεν καὶ τὰ εὔρε ὅλα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, ἤρχισε νὰ περιφέρηται εἰς τὴν ἀκτὴν κλαίων καὶ στεναζών. Ἐνταῦθα τότε ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὸν ἡ Ἀθηναΐς, ἣτις εἶχε λάβει μορφήν νεαροῦ βοσκοῦ. Ὡς δὲ εἶδεν αὐτὸν ὁ Ὀδυσσεύς, ἐχάρη καὶ ἐλθὼν πλησίον εἶπε·

Καλὲ νέε, χαῖρε! Ἐπειδὴ εἶμαι ξένος ἄνθρωπος καὶ πρώτην φοράν ἔρχομαι εἰς τὴν χώραν ταύτην, σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ εἴπῃς, πῶς ὀνομάζεται ἡ χώρα αὕτη καὶ ποῖοι ἄνθρωποι κατοικοῦσιν αὐτήν;

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ἡ Ἀθηναΐς·

Βεβαίως, ὦ ξένε, ἐκ πολὺ μακρινῆς χώρας θὰ ἔρχῃσαι, ἀφ' οὗ

ἀγνοεῖς τὴν Ἰθάκην, ἣ ὅποια εἶναι γνωστὴ εἰς ἀνατολὴν καὶ δύσιν. Τὸ ὄνομα τῆς Ἰθάκης ἔχει φθάσει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Τροίαν, ἣ ὅποια, ὡς λέγουσι, κεῖται πολὺ μακρὰν τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ Ὀδυσσεύς, ἐσκήρτησεν ὑπὸ χαρᾶς, ἀλλ' ἀπέφυγε νὰ εἰπῇ εἰς τὸν βροσκὸν τὸ ὄνομά του καὶ πόθεν ἔρχεται. Εἶπεν ὅτι ἔρχεται ἐκ Κρήτης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠγαγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ, διότι ἐφόνευσε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, τὸν ἀρπαγα τῶν κτημάτων του. Ἡ Ἀθηναῖα τότε ἐγέλασε καὶ λαβοῦσα τὴν μορφὴν ὠραίας καὶ μεγαλοπρεποῦς γυναικός, ἐθώπευσεν αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς καὶ εἶπεν·

Ἡ πονηρία σου, Ὀδυσσεῦ, δὲν ἔχει ὄρια! Πρὸς ποῖον ὀμιλεῖς τοιούτους λόγους; Δὲν ἤξεύρεις ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀθηναῖα, ἡ πιστὴ σου σύντροφος καὶ προστάτις εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους; Καὶ τώρα πάλιν ἤλθον ἐδῶ νὰ σὲ βοηθήσω νὰ κρύψῃς τοὺς θησαυροὺς καὶ νὰ σοῦ φανερώσω, τί συμβαίνει ἐν τῇ οἰκίᾳ σου. Σὺ ὅμως πρέπει πάντα ταῦτα νὰ ὑπομείνῃς καὶ νὰ μὴ φανερωθῆς εἰς κανένα, οὔτε εἰς ἄνδρα οὔτε εἰς γυναῖκα. Διὰ νὰ πεισθῆς δὲ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ Ἰθάκη, ἰδὲ ἐδῶ τὸν λιμένα τοῦ Φόρκυκος, εἰς δὲ τὴν κορυφὴν τὴν ἐλαίαν, ἐκεῖ εἶναι τὸ σπήλαιον τῶν Νυμφῶν, ὅπου σὺ πολλάκις ἐτέλεσες θυσίας, ἰδοὺ καὶ τὸ ὄρος Νήριτον.

Ὁ Ὀδυσσεύς ἀνεγνώρισε τώρα τὴν πατρίδα του καὶ ὑπὸ ἀμέτρου χαρᾶς καταληφθεὶς ἤσπασθη τὸ χῶμα αὐτῆς καὶ εἶπε·

Χαίρετε, ὦ Νύμφαι τῆς πατρίδος μου, κόραι τοῦ Διός! Ἐνέμιζον ὅτι δὲν θὰ σᾶς ἐβλεπον πάλιν. Ἀλλὰ τώρα, ὅτε ἐφθασα ἐδῶ ὑγιῆς, θὰ σᾶς προσφέρω πολλὰ δῶρα, ἂν ἡ Ἀθηναῖα εὐδοκήσῃ νὰ διαφυλάξῃ ὅπῃ παντὸς κινδύνου σώους καὶ ἐμὲ καὶ τὸν υἱὸν μου Τηλέμαχον.

Ἡ Ἀθηναῖα διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι ὄλα θὰ ἀποβῶσι καλῶς. Ἐπειτα, ἀφ' οὗ ἔφεραν ὄλα τὰ πράγματα καὶ ἔκρυψαν καλῶς ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ἐκάθισαν εἰς τὴν ῥίζαν τῆς ἐλαίας καὶ ἐσκέπτοντο, πῶς νὰ ἐξολοθρευθῶσι τοὺς αὐθάδεις μνηστῆρας. Ἡ Ἀθηναῖα διηγήθη πάντα λεπτομερῶς, ὅσα πράττουσιν οἱ αὐθάδεις μνηστῆρες ἀπὸ τριῶν ἐτῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ζητούντες νὰ νυμφευθῶσι τὴν Πηνελόπην, καὶ πῶς ἡ συνετὴ αὕτη γυνή, ἥτις σφόδρα πενθεῖ διὰ τὴν στέρησιν τοῦ συζύγου τῆς, ἀποπλανᾷ αὐτοὺς μὲ κενὰς ἐλπίδας. Ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους, ἐταράχθη καὶ εἶπε·

Ἄν δὲν μοῦ ἔλεγες πάντα ταῦτα, ὦ θεά, ἐξ ἀπαντος θὰ ἐφρονεῖσθαι καὶ ἐγὼ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, ὡς ἐφρονεῖσθαι ὁ Ἀγαμέμνων.

Ἄλλὰ διὰ νὰ τιμωρήσω τοὺς αὐθάδεις μνηστήρας, ἔχω ἀνάγκη τῆς προστασίας σου. Ὅταν σὺ μὲ βοηθήσῃς, δὲν διατάζω νὰ πολεμήσω μόνος ἐναντίον τριακοσίων.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ἡ Ἄθηνά:

Ἔχε θάρρος, Ὀδυσσεῦ, ἐγὼ θὰ σὲ βοηθήσω νὰ τιμωρήσῃς τοὺς ἀναισχύντους. Ἄλλ' ὅπως κατορθώσαμεν τὸν σκοπὸν, πρέπει νὰ ἐμφανισθῆς ἀγνώριστος. Διὰ τοῦτο ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω μορφὴν γέροντος ἐπαίτου, μὲ σῶμα κυρτὸν, μὲ πρόσωπον ἐρρυτιδωμένον, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀμβλείς, καὶ μὲ ἐνδύματα ρυπαρώτατα, ὥστε νὰ μὴ σὲ γνωρίσῃ μήτε ἡ σύζυγός σου μήτε ὁ υἱός σου, μήτε κανεὶς ἄλλος. Καὶ κατὰ πρῶτον νὰ ὑπάγῃς πρὸς τὸν χοιροβοσκὸν σου Εὐμαιον, ὅστις καὶ πρὸς σὲ εἶναι πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος καὶ τὸν υἱὸν σου ἀγαπᾷ ὡς καὶ τὴν ἐνάρετον Πηνελόπην. Οὗτος μένει ἐδῶ πλησίον τοῦ βράχου Κέρακος καὶ τῆς κρήνης Ἀρεθούσης, ὅπου βόσκει τοὺς χοίρους. Παρ' αὐτοῦ δὲ θὰ μάθῃς μετ' ἀκριθείας καὶ τί συμβαίνει ἐν τῇ οἰκίᾳ σου. Ἐγὼ δὲ θὰ μεταβῶ τῶρα εἰς Σπάρτην διὰ νὰ φέρω τὸν Τηλέμαχον, ὅστις μετέβη ἐκεῖ διὰ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Μενέλαον, ἂν ὑπάρχῃς ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν.

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἄθηνά καὶ ἤγγισέ μὲ τὴν μαγικὴν τῆς ράβδου τὸν Ὀδυσσεά, ὅστις εὐθὺς μετεμορφώθη εἰς ρυπαρὸν καὶ ρακένδυτον γέροντα ἐπαίτην. Ἐπειτα τοῦ ἔδωκε ράβδον καὶ πενιχρὰν πήραν κατεσχισμένην καὶ τὸν ἔστειλε πρὸς τὸν Εὐμαιον, αὕτη δὲ μετέβη εἰς Λακεδαίμονα.

§ 64. Ὑποδοχὴ Ὀδυσσεύς.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐκ τοῦ λιμένος μετέβη διὰ μίας στενῆς καὶ πετρῶδους ὁδοῦ εἰς τὴν καλύβην τοῦ καλοῦ χοιροβοσκοῦ, ὅστις ἐξ ὄλων τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Ὀδυσσεύς ἦτο μᾶλλον πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος πάντοτε εἰς τὸν κύριόν του. Τὸν εὖρε δὲ καθήμενον ἐξω εἰς τὴν αὐλήν, τὴν ὅποιαν κύκλω εἶχεν ὁ ἴδιος κτίσει μὲ λίθους μεγάλους καὶ τὴν εἶχε θριγκῶσει μὲ κλάδους ἀχέρδου (γχοριτσᾶς). Πέριξ δὲ τῆς αὐλῆς εἶχε πάλιν ἐμπήξει παλούκια, τὴν ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε καὶ ἐδῶ ἐσχηματίζετο μία δευτέρα αὐλή. Ἐντὸς δὲ τῆς αὐλῆς εἶχε κατασκευάσει δώδεκα χοιροστάσια, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐκοιμῶντο πεντήκοντα χοῖροι θηλυκοί. Οἱ δὲ ἄρρενες χοῖροι ἐκοιμῶντο ἐξω καὶ ἦσαν πολὺ ὀλιγώτεροι, διότι ὁ Εὐμαιοὺς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ στέλλῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τοὺς μνηστήρας καὶ ἓνα χοῖρον, τὸν παχύτατον ὄλων, καὶ διὰ τοῦτο ἦσαν μόνον τρεῖς ἀπὸ τοὺς ἑξήκοντα θηλυκοὺς ἀγέ-

λας ταύτας τῶν χοίρων τέσσαρες μεγάλοι καὶ ἄγριοι κύνες, ὡς θηρία.

Ὁ Εὐμαιοὺς ἐκάθητο ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἔκοπτεν ἀπὸ βρέιον δέρμα παρυύχια εἰς τοὺς πόδας του. Οἱ δὲ ἄλλοι χοιροβοσκοὶ δὲν ἦσαν ἐκεῖ, διότι οἱ μὲν τρεῖς ἦσαν μὲ τοὺς χοίρους εἰς τὴν βοσκήν, ὁ δὲ τέταρτος εἶχε μεταφέρει εἰς τὴν πόλιν ἕνα χοῖρον διὰ τοῦ μνηστήρας. Τότε ἐμφανίζεται ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεύς. Ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν οἱ κύνες, ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ ὕλακτοῦντες. Ἄλλ' ὁ Ὀδυσ-

Ὀδυσσεὺς καὶ κύνες τοῦ Εὐμαιοῦ.

σεύς εὐθύς ἐκάθησε κάτω καὶ ἀφῆκε κατὰ γῆς τὴν ράβδον του. Καὶ θὰ ἐκακοποιεῖτο ὑπὸ τῶν κυνῶν, ἂν ὁ Εὐμαιοὺς δὲν ἔτρεχεν εὐθύς κατόπιν καὶ δὲν τοὺς ἀπεμάχρυνε διὰ λίθων καὶ φωνῶν.

Ἔπειτα εἶπε πρὸς τὸν κύριόν του·

Ὀλίγον ἔλειψε, γέρον, γὰρ σὲ σπαράξωσιν οἱ κύνες. Καὶ τότε τί θὰ ἔλεγεν ὁ κόσμος ἐναντίον μου; Εἶναι ἱκανὴ ἡ συμφορὰ καὶ τὰ δάκρυα, τὰ ὅποια μοῦ ἔδωκαν οἱ θεοί. Κάθηματι ἐδῶ, βλέπεις, καὶ θρηγῶ διὰ τὸν σπάνιον κύριόν μου, τοὺς δὲ παγεῖς χοίρους τρέφω διὰ νὰ τρώωσιν αὐτοὺς ξένοι. Ποῖος ἤξευρε, ποῦ πλανᾶται ἐκεῖνος κατατρυχόμενος ὑπὸ πείνης, ἂν ἀκόμη ζῆ καὶ δὲν ἔχη

γίνει βορά τῶν ὀρνέων. Ἄλλ' ἔλα, ὦ γέρον, ἔλθε νά υπάγωμεν εἰς τήν καλύβην μου, νά φάγῃς καί νά πῆς καί νά μοῦ εἴπῃς, ποῖος εἶσαι καί πῶσας συμφοράς ὑπέφερες.

§ 63 Φιλοξενία Εὐμαιοῦ.

Μετά τοὺς λόγους τούτους ὁ Εὐμαιοσ ἔφερεν εἰς τήν καλύβην του τὸν Ὀδυσσεύ, τὸν ὁποῖον ἐκάθισεν ἐπάνω εἰς μαλλιαρὸν δέριμα αἰγάργρου. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς εὐχαριστήθη διὰ τὴν ὑποδοχὴν ταύτην καὶ εἶπε·

Εἶθε, ὦ ξένε, νά σοῦ δώσωσιν οἱ θεοὶ ὅτι ἐπιθυμῆ ἡ ψυχὴ σου· διότι δεικνύεις πρὸς ἐμέ μεγάλην φιλοξενίαν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιοσ·

Ὁ ξένε μου, τὸ θεωρῶ ἀμαρτίαν, καὶ ἂν ἔλεεινότερός σου ἔλθῃ, ἐδῶ ξένος, νά μὴ τὸν περιποιηθῶ. Οἱ ξένοι καὶ οἱ ἐπαῖται στέλλονται παρά τοῦ Διὸς. Ἐγὼ δὲν δύναμαι πολλὰ πράγματα νά σοῦ κάμω, διότι καί εἰς ἐμέ ὀλίγα πράγματα δίδουσι, καὶ εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα πρέπει νά εἴμεθα εὐχαριστημένοι, τῶρα μάλιστα ὅτε ἀπεκτήσαμεν καὶ νέους κυρίους. Ἐκεῖνος ὁ καλὸς κύριός μου, ὅστις θά μὲ ἠγάπα καὶ θά μοῦ ἐδίδοε πολλὰ πράγματα, ὅσα δίδει καλὸς κύριος εἰς τὸν ὑπηρετήν του, καὶ οἰκίαν καὶ κτήμα καὶ καλὴν γυναῖκα, ὅταν βλέπῃ ὅτι οὗτος τὸν ὑπηρετεῖ πιστῶς, ὁ δὲ θεὸς εὐλογεῖ τὴν ἐργασίαν του, ἀπωλέσθη, ξένε, ποῦ νά ἀπολεσθῇ ὅλον τὸ γένος τῆς Ἑλένης, ἡ ὁποία κατέστρεφε τόσους γενναίους ἀνδρας. Διότι καὶ ὁ κύριός μου μετέβη μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος εἰς Τροίαν, νά τιμωρήσῃ τοὺς Τρῶας.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐσηκώθη καὶ ἐπορεύθη εἰς τοὺς σταύλους, ὅπου ἦσαν κεκλεισμένοι οἱ χοῖροι. Ἐντεῦθεν λαβὼν δύο χοιρίδια τὰ ἔσφαξε, τὰ ἐκαυσάλισε καὶ κόψας εἰς τεμάχια ἔψησεν εἰς τοὺς ὀβελοὺς καὶ παρέθηκε θερμὰ μὲ τοὺς ὀβελοὺς αὐτοὺς εἰς τὸν Ὀδυσσεύ καὶ εἶπε·

Τρῶγε τῶρα, ξένε, ἀπ' αὐτά, τὰ ὁποῖα ἔχομεν, διότι τοὺς παγεῖς χοίρους τρώγουσιν οἱ μνηστῆρες, οἵτινες οὔτε τὸν θεὸν φοβοῦνται, οὔτε τοὺς ἀνθρώπους ἐντρέπονται. Καὶ ὅμως οἱ θεοὶ δὲν ἀγαπῶσι τὰ ἀδίκαια ἔργα, ἀλλὰ μόνον τὰ δίκαια καὶ τὰς καλὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὐτοὶ οἱ λησταί, ὅταν ἀποβιβασθῶσιν εἰς ξένην γῆν καὶ κλέψωσι ὅτι εὕρωσιν, φεύγουσι ταχέως ἐκεῖθεν φοβούμενοι τὴν θεῖαν τιμωρίαν. Οἱ μνηστῆρες ὅμως ὑπερβαίνουσι καὶ τούτους κατὰ τὴν κακίαν. Θά ἔμαθον φαίνεται ὅτι

ἀπέθανεν ὁ δυστυχῆς κύριός μου καὶ διὰ τοῦτο δὲν φεύγουσιν ἐκ τῆς οἰκίας του, ἀλλὰ κάθηνται καὶ τρώγουσιν ἀφοβῶς τὴν περιουσίαν του, σφάζοντες ὄχι ἓν καὶ δύο σφακτά, ἀλλὰ πολλὰ καθ' ἡμέραν καὶ πίνοντες τὸν οἶνόν του. Καὶ ἔμῳς διατηροῦνται ἀκομῆ πολλὰ πράγματα, διότι ὁ κύριός μου ἦτο πολὺ πλούσιος. Ἴδού δὲ τί ἔχει. Εἰς μὲν τὴν ἡπειρον ἔχει δέκα ἀγέλας βοῶν καὶ ἄλλας τόσας χοίρων, δώδεκα κοπάδια προβάτων καὶ ἄλλα τόσα αἰγῶν. Ἐδῶ δὲ πάλιν ἔχει ἔνδεκα μεγάλα κοπάδια αἰγῶν καὶ ἔλους τοὺς χείρους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐγὼ ἐπιστατῶ. Ἐξ ἐκάστου κοπαδίου τῶν αἰγῶν πρέπει καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὁ βοσκὸς νὰ στέλλῃ τὸν κάλλιστον τράγον, ἐγὼ δὲ τὸν κάλλιστον χεῖρον, ἵνα τρώγωσιν οἱ μνηστῆρες.

§ 66. Ἀγάπη Εὐμαίου πρὸς τὸν κυρίον του.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Εὐμαιὸς διηγείτο ταῦτα, ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν ὠμίλει καθέλου, ἀλλ' ἔτρωγε καὶ ἐσκέπτετο, πῶς νὰ τιμωρήσῃ τοὺς μνηστῆρας. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγε καλά, ὁ Εὐμαιὸς ἐνεχείρισεν εἰς αὐτὸν τὸ ξύλινον ποτήριόν του πλῆρες οἴνου. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς, ἀφ' οὗ ἔπιεν εὐχαρίστως, εἶπε πρὸς τὸν Εὐμαιον·

Δὲν μοῦ λέγεις, ἀγαπητέ μου ἄνθρωπε, πῶς ὀνομάζεται αὐτὸς ὁ τέσπρον πλούσιος καὶ καλὸς κύριός σου, ὁ ὁποῖος, ὡς λέγεις, ἐξεστράτευσε μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ τῆς Τροίας; διότι πιθανόν νὰ τὸν γνωρίζω καὶ νὰ σοῦ δώσω καμμὴν εἰδήσιν περὶ αὐτοῦ.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιός·

Ἄφες αὐτά, γέρον, καὶ εἰδήσεις ἡμεῖς πλέον δὲν πιστεύομεν. Ὅστις ἐπαίτης ἔλθῃ εἰς τὴν Ἰθάκην, παρουσιάζεται εἰς τὴν καλὴν μου κυρίαν καὶ λέγει ὅ,τι φθάσῃ, ὅλα ψεύδη, ὅτι δηλαδὴ εἶδε τὸν Ὀδυσσεῆα καὶ ὠμίλησε μετ' αὐτοῦ καὶ ὅτι μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰθάκην, ἣ δὲ καλὴ κυρία μου τὸν φιλῆξενεὶ καὶ δίδει εἰς αὐτὸν πολλὰ δῶρα. Καὶ τώρα δὲν εἶναι παράδοξον νὰ πλάσῃς καὶ σύ, ὦ γέρον, καμμίαν τοιαύτην ἱστορίαν, διὰ νὰ λάβῃς χλαῖναν καὶ χιτῶνα. Ἡμεῖς ἤξευρομεν ὅτι ὁ κύριός μου δὲν ὑπάρχει πλέον. Ποῖος ἤξευρε εἰς ποίαν ἀμμώδη ἀκτὴν σήκονται τὰ ὄσατά του. Πῶς θὰ λησμονήσω ἐγὼ τέσπρον καλὸν ἄνθρωπον, ὅστις μὲ ἠγάπα ὡς τέκνον του. Ὅσακις, ξένε, ἀναφέρω τὸ ὄνομά του, βαρεῖτα θλίψις καταπρώγει τὴν καρδίαν μου, καὶ ἄς μὴ εἶναι ἐδῶ, ἐγὼ αἰσθάνομαι πρὸς αὐτὸν ἀπειρον σεβασμὸν καὶ ἀγάπην. Πότῃ καὶ πῶς ἔλασεν εὐακὴν πόλιν ἡμεῖς τά τευε.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Ἀγαπητέ μου, ἀφ' οὗ ἀρνείσαι καὶ ἔχεις πεποιθήσιν ὅτι δὲν
 θὰ ἔλθῃ ὁ κύριός σου ὅ,τι καὶ ἂν σοῦ εἶπω, δὲν θὰ τὸ πιστεύ-
 σης. Καὶ ὅμως ἐγὼ μεθ' ὄρκου σοῦ λέγω ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς θὰ
 ἔλθῃ. Ἀμοιβὴν διὰ τὴν καλὴν ταύτην εἶδησιν δὲν θέλω τώρα,
 παρὰ τότε, ὅταν ὁ κύριός σου φθάσῃ εἰς τὰ ἀνάκτορά του. Προ-
 τερον δὲν δέχομαι τίποτε, ὅσον καὶ πτωχὸς καὶ ἂν εἴμαι. Διότι μισῶ
 ὡς τὸν θάνατον ἐκεῖνον, ὅστις λέγει ψεῦδη, διὰ τὰ οἰκονομήσῃ τὰς
 ἀνάγκας του. Μάρτυς μου ἔστω ὁ Ζεὺς καὶ ἡ φιλοξενός αὐτῆ τρά-
 πεζα καὶ ἡ ἑστία τοῦ ἀγνώστου μου Ὀδυσσεύς, εἰς ἣν εὐρίσκομαι,
 ἐντὸς τοῦ ἔτους τούτου ὁ Ὀδυσσεύς θὰ εἶναι ἐδῶ.

§ 67. Πλαστὴ ἱστορία Ὀδυσσεύς.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμειός·

Οὔτε ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω ἀμοιβὴν, γέρον, τῆς καλῆς σου ἀγ-
 γελίας, οὔτε ὁ Ὀδυσσεύς θὰ ἐπιστρέψῃ. Ἀλλὰ πῖνε ἡσύχως τὸν
 οἶνόν σου καὶ ἄς ἀλλάξωμεν τὴν ὀμιλίαν, διότι ἡ ψυχὴ μου λυ-
 πεῖται, ὅταν τις μοῦ ὑπενθυμίζῃ τὸν σεβαστόν μου κύριον. Ἄς
 ἀφήσωμεν τοὺς ὄρκους. Εἴθε νὰ ἤρχετο ὁ Ὀδυσσεύς! Ποῖος δὲν
 τὸ θέλει; Ἀλλὰ τώρα ἔχομεν, γέρον, καὶ ἄλλην δυστυχίαν.
 Ὁ υἱὸς τοῦ κυρίου μου, τέκνον λαμπρὸν καὶ κατὰ τὸ ἀνάστημα
 καὶ κατὰ τὴν μορφήν, ὡς καὶ ὁ πατήρ του, δὲν ἤξεύρα, τί ἔπαθε
 καὶ μετέβη εἰς τὴν Πύλον, διὰ τὰ μάθη περὶ τοῦ πατρός του. Οἱ
 δὲ μνηστῆρες ἐνεδρεύουσι καθ' ὁδὸν νὰ τὸν φονεύσωσι, διὰ τὰ μὴ
 μείνῃ φαίνεται κανεὶς ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἀρκεϊσίου. Ἀλλ' ἄς
 ἀφήσωμεν αὐτὴν τὴν ὀμιλίαν. Εἴθε ὁ θεὸς νὰ ἔχη ἐπ' αὐτοῦ
 τὴν χεῖρά του. Σὺ δέ, γέρον, ἔλα εἰπέ μου καὶ τὰ ἰδικά σου πα-
 θήματα καὶ μὴ μοῦ κρύψῃς, ποῖος εἶσαι, καὶ πῶθεν ἔρχεσαι, ποῖα
 ἡ πατρίς σου καὶ ποῖοι οἱ γονεῖς σου, καὶ πῶς ἤλθες ἐδῶ.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

ὦ γέρον, τὰ ἰδικά μου παθήματα εἶναι τὸσον πολλὰ, ὥστε
 καὶ ὀλόκληρον ἔτος, εἰάν κάθημαι καὶ σοῦ διηγούμαι, δὲν θὰ τε-
 λειώσουν. Εἴμαι ἐκ Κρήτης, υἱὸς τοῦ Κάστορος, τὸν ὅποιον ἐτί-
 μων οἱ ἄνθρωποι ὡς θεόν καὶ διὰ τὸν πλοῦτόν του καὶ διὰ τοὺς
 ἐνδόξους υἱούς του. Ἐμὲ καὶ τὸν Ἰδομενέα εἶχεν ἐκλέξει ὁ Κρη-
 τικὸς λαὸς ἀρχηγόν, καὶ μετὰ πολλὰ πλοῖα ἐφθάσαμεν εἰς Τροίαν,
 ὅπου ἐπὶ ἑννέα ἔτη ἐπολεμοῦμεν καὶ μόλις κατὰ τὸ δέκατον ἐκυ-
 ριεύσαμεν αὐτήν. Ἐνταῦθα ἐγνώρισα καὶ τὸν Ὀδυσσεά, ἐν

εἶχον πολὺ φίλον. Ἐκ τῆς Τροίας ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα μου περιεπλανήθην εἰς πολλὰ μέρη, εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Φοινίκην καὶ τέλος κατέληξα εἰς τῶν Θεσπρωτῶν τὴν χώραν, ὅπου ὁ βασιλεὺς Φεῖδων μὲ περιεποιήθη δώσας χλαῖναν καὶ χιτῶνα. Ἐκεῖ δὲ ἤκουσα παρὰ τοῦ βασιλέως ὅτι εἶχε φιλοξενήσει τὸν Ὀδυσσεύα, μού ἔδειξε δὲ καὶ τὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶχεν ἀφήσει ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις, ὡς μού εἶπεν ὁ βασιλεὺς, εἶχε μεταβῆ εἰς τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης διὰ τὰ ἐξετάσει, ἂν ἔπρεπε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν Ἰθάκην φανερῶς ἢ κρυφίως. Ἐγὼ ἀνεχώρησα πρὸ τοῦ Ὀδυσσεύως διευθυνόμενος εἰς τὸ Δουλίχιον. Ἄλλ' ὅτε εἶχον φθάσει εἰς τὸ πέλαγος, οἱ ναῦται μού ἀφήρσαν ὅλα τὰ ἐνδύματα καὶ μὲ ἐνέδυσαν αὐτὰ τὰ ῥάκη, τὰ ὅποια βλέπεις ὅτι φορῶ τώρα. Χθὲς δὲ τὴν ἑσπέραν ἐφθάσαμεν ἐδῶ εἰς τὴν Ἰθάκην, ὅτε μὲ ἔδεσαν διὰ σχοινίου ἐντὸς τοῦ πλοίου, αὐτοὶ δὲ ἀπεβιάσθησαν εἰς τὴν ἀκτὴν, ἵνα δειπνήσωσιν. Ἄλλ' ἐγὼ χωρὶς νὰ μὲ ἐννοήσῃ κανεὶς, ἔλυσα τὸ σχοινίου καὶ κολυμβῶν ἐφθασα εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἀνέβην εἰς ἓν δένδρον καὶ ἐκεῖ ἐκρύφθην. Οἱ δὲ ναῦται, ἀφ' οὗ ἔφαγον, ἤλθον εἰς τὸ πλοῖον. Ἐπειδὴ δὲ δὲν μὲ εὔρον, ἐξήλθον εἰς τὴν ξηρὴν πάλιν καὶ μὲ ἀνεζήτησαν πανταχοῦ. Τέλος ὅμως ἀπηλπίσθησαν καὶ εἰσῆλθον πάλιν εἰς τὸ πλοῖόν των καὶ ἀνεχώρησαν. Καὶ οὕτως ἐγὼ ἐσώθην καὶ ἤλθον εἰς τὴν κατοικίαν φρονίμου ἀνθρώπου· διότι φαίνεται μού ἦτο πεπρωμένον νὰ ζήσω ἀκόμη.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαῖος·

Πολύ, ξένε, μού ἐλύπησες τὴν καρδίαν, διηγηθεὶς τὰ παθήματά σου. Ἄλλὰ ὅσα μού εἶπες περὶ τοῦ Ὀδυσσεύως δὲν πιστεύω. Ἐγὼ, ξένε, πιστεύω ὅτι δὲν ζῆ πλέον ὁ κύριός μου. Οὐδὲ ἐρωτῶ περὶ αὐτοῦ, διότι ὅλοι μού λέγουσι πλαστάς ἱστορίας, διὰ νὰ μὲ χαροποιήσωσι καὶ διὰ νὰ τύχῃσι φιλοξενίας. Ὁ ξένος εἶναι καὶ χωρὶς τούτων σεβαστὸς καὶ ἄξιος περιποιήσεως, διότι προστατεύει τοῦτον ὁ Ζεὺς.

§ 68. Περιποιήσεις Εὐμαίου

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Ἄφ' οὗ, γέρον, οὔτε εἰς λόγους πειθεσάι οὔτε εἰς ὄρκους, ἔλα νὰ κάμωμεν μίαν ἄλλην συμφωνίαν. Ἐὰν μὲν ὁ κύριός σου ἐπανέλθῃ, τότε νὰ μού δώσῃς φορέματα καὶ νὰ μὲ στείλῃς εἰς τὸ Δουλίχιον, ὅπου ἐπιθυμῆ ἡ ψυχὴ μου νὰ μεταβῶ. Ἐὰν δὲ δὲν ἐπανεέλθῃ, τότε νὰ μὲ κρημνίσῃς ἀπὸ τὴν κορυφὴν ὑψηλοῦ βρά-

σου, ἵνα γίνῃ τὸ πάθημα τὸ ἰδικόν μου μάθημα εἰς τοὺς ἄλλους,
να μὴ λέγωσι ψεύδη.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιος·

Τοιαῦτα πράγματα δὲν γίνονται, ξένε. Ἐγὼ νὰ φονεύσω σέ, τὸν
ὅποιον ἔφερον εἰς τὴν καλύβην μου καὶ ἐφιλοξένησα; Τότε τί θά
εἶπῃ ὁ κόσμος; Πῶς νὰ σταθῶ ἔμπροσθεν τοῦ Διὸς διὰ νὰ τὸν
παρακαλέσω; Ἀλλὰ τώρα εἶναι ὥρα τοῦ δείπνου. Εὐθύς δὲ θά
εἶναι ἐδῶ καὶ οἱ σύντροφοί μου καὶ θά ἐτοιμάσωμεν καλὸν φαγητόν.

Δὲν παρήλθε δὲ πολλὸς καιρὸς καὶ ἤκούσθη ἔξω ἀπερίγραπτος
βοή τῶν χοίρων. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει, οἱ δὲ χοιροβοσκοὶ ἔφερον καὶ
ἐκλείσαν τοὺς χοίρους εἰς τοὺς σταύλους νὰ κοιμηθῶσι. Τότε ὁ
Εὐμαιος διέταξε νὰ σφάξωσι πρὸς τιμὴν τοῦ ξένου χοίρον πεντα-
ετῆ, καὶ ἀφ' οὗ ἐφῆσαν αὐτόν, ἐκάθισαν νὰ φάγωσιν. Ὁ Εὐμαιος
προσέφερερεν εἰς τὸν Ὀδυσσεά ὀλόκληρον τὴν πλάτην τοῦ χοίρου.
Ἡ εὐγένεια αὕτη τοῦ γέροντος ἠὲ χαρίστησε τὸν Ὀδυσσεά, ὅστις
εἶπε τὰ ἑξῆς·

Ἔθε νὰ σέ ἀγαπήσῃ ὁ Ζεὺς τόσον, Εὐμαιε, ὅσον ἐγὼ σέ ἀγαπῶ,
διότι ἐν ᾧ εὕρισκομαι εἰς τοιαύτην κατάστασιν, σὺ μὲ τιμᾶς μὲ
πολλὰ πράγματα.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιος·

Τρῶγε ξένε, ἐξ ὅσων ἡμεῖς ἔχομεν ὁ θεὸς ἄλλα μὲν δίδει, ἄλ-
λα δὲ ἀρνεῖται, ὅπως θέλει.

Μετὰ τὸ φαγητόν ἐσηκώθη ὁ Εὐμαιος καὶ προητοίμασε κλίνην
διὰ τὸν Ὀδυσσεά πλησίον τοῦ πυρός, στρώσας ἐπ' αὐτῆς δέρματα
προβάτων καὶ αἰγῶν. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς κατεκλίθη, ἔρριψεν
ἐπ' αὐτοῦ καὶ χλαῖναν πυκνὴν καὶ μεγάλην, διότι ἦτο νύξ ψυ-
χρά καὶ ὀροσερά, ἔξω δὲ τῆς καλύβης ἐσύριζε φοβερὸς θυτικὸς ἄ-
νεμος. Ἐντὸς δὲ τῆς καλύβης ἐκοιμήθησαν καὶ ἄλλοι ὑπηρέται.
Ὁ Εὐμαιος ὅμως δὲν ἠὲ χαριστεῖτο νὰ κοιμᾶται μακρὰν τῶν
χοίρων. Καὶ διὰ τοῦτο κρεμάσας περὶ τοὺς ὤμους τὸ ξίφος του
καὶ λαβὼν ἀνά χειρας τὸ δόρυ του μετέβη νὰ κοιμηθῇ εἰς τὸ σπή-
λαιον, ὅπου ἐκοιμῶντο οἱ χοῖροι προφυλαττόμενοι ἀπὸ τὸν βορρᾶν.
Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἔχαιρε, διότι ἔβλεπεν ὅτι εἶχε τοσοῦτον πιστόν
καὶ ἀφωσιωμένον εἰς τὸν κύριόν του ὑπηρέτην.

§ 69. Ἀναχώρησις Τηλεμάχου ἐκ Σπάρτης.

Ἡ Ἀθηνα θέλουσα νὰ ἔλθῃ ὁ Τηλέμαχος εἰς Ἴθάκην τώρα, ὅτε
ἔλθε καὶ ὁ πατήρ του ἦθε ἐπὶ τοῦ φησὺ τοῦ ἑκατόμοτου ἑκείνου τῆς πολυπλη-
στοῦ.

στήρων μετέβη εἰς Σπάρτην εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μενελάου, ἔνθα εὗρεν ἐπὶ τῆς κλίνης ἄυπνον τὸν Τηλέμαχον, διότι πολλαὶ φροντίδες καὶ σκέψεις περὶ τοῦ πατρὸς του ἐβασάνιζον τὴν ψυχὴν του. Σταθεῖσα δὲ πλησίον εἶπε·

Τηλέμαχε, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθῃς εἰς Ἰθάκην τάχιστα, διότι τὴν μητέρα σου ἀναγκάζουσι πολλοί, καὶ ὁ πατὴρ τῆς καὶ οἱ ἄλλοι συγγενεῖς αὐτῆς, νὰ ὑπανδρευθῇ τὸν Εὐρύμαχον, ὅστις προσφέρει καὶ πλείοτερα τῶν ἄλλων δῶρα. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν σου καὶ νὰ προσέξῃς τὰ πράγματά του. Μάθε δὲ καὶ τοῦτο ὅτι οἱ μνηστήρες ἐνεδρεύουσιν εἰς τὸ στενὸν μεταξύ Ἰθάκης καὶ Σάμης, διὰ νὰ σὲ φονεύσωσιν. Ἄλλὰ σὺ νὰ διευθύνῃς τὸ πλοῖον μακρὰν τῶν νήσων τούτων καὶ νὰ διαπλεύσῃς τὸ μέρος τοῦτο ἐν καιρῷ νυκτός. Ὡς δὲ φθάσῃς εἰς Ἰθάκην, τοὺς μὲν συντρόφους σου καὶ τὸ πλοῖον στείλε εἰς τὴν πόλιν, σὺ δὲ πορεύθητι εἰς τὴν καλύβην τοῦ καλοῦ χοιροβοσκοῦ σου Εὐμαίου καὶ μείνε τὴν νύκτα. Τὴν δὲ πρωΐαν εἶπε εἰς τὸν Εὐμαῖον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν πόλιν, καὶ νὰ ἀναγγείλῃ τὴν ἀφίξίν σου εἰς τὴν ἀγαπητὴν σου μητέρα.

Ταῦτα εἶπεν ἡ Ἀθηναῖα καὶ ἐγένιν ἀφαντος. Ὁ δὲ Τηλέμαχος, ὡς ἐξημέρωσεν, ἦλθεν εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναχωρήσῃ. Ὁ Μενέλαος βλέπων τὴν ἐπιμονὴν τοῦ νέου δὲν ἔφερε καμμίαν ἀντίρρησην. Εὐθύς παρεσκευάσθησαν πλούσια φαγητά καὶ καθίσαντες ἔφαγον καὶ ἔπιον. Κατόπιν ὁ Μενέλαος καὶ ἡ Ἑλένη καὶ ὁ υἱὸς αὐτῶν Μεγαπένθης ἔφερον πολλύτιμα δῶρα, κρατῆρα ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν ἀμφικύπελλον καὶ λαμπρὸν πέπλον, ἔργον τῶν χειρῶν τῆς Ἑλένης, καὶ ἐχάρισαν εἰς τὸν Τηλέμαχον πρὸς ἐνθύμησιν. Ὁ δὲ Τηλέμαχος, ἀφ' οὗ ἠρχαρίσθησε αὐτοὺς διὰ τὴν λαμπρὰν φιλοξενίαν, τοὺς ἀπεχαιρέτισε καὶ ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Πεισιστράτου εἰς τὴν Πύλον. Φθάσας δὲ ἐκεῖ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του εἰς τὸν γέροντα Νέστορα διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ τὰς καλὰς συμβουλὰς, τὰς ὁποίας τοῦ ἔδωκε, καὶ ἔπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖόν του καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Ἰθάκην. Τῇ βοθηαίᾳ δὲ τῆς Ἀθηναῖας διέφυγε καὶ τὸν κίνδυνον τῶν μνηστήρων, οἵτινες περιέμενον εἰς τὸ στενὸν—μεταξὺ Σάμης καὶ Ἰθάκης ἀνυπομόνως νὰ φανῇ τὸ πλοῖον τοῦ Τηλεμάχου, τὸ ὅποιον ὅμως διήλθε ἀπαρατήρητον καὶ ἔφθασεν ἀβλαβὲς εἰς Ἰθάκην. Καὶ κατὰ πρωῶτον μὲν ἐπλησίασεν εἰς τὸ μέρος, ἔνθα ἦτο ἡ καλύβη τοῦ Εὐμαίου, καὶ ἔνθα ἐπέβη ὁ Τηλέμαχος, ἔπειτα δὲ διηρθύνητι εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἰθάκης.

§ 70. Ἄφιξις Τηλεμάχου εἰς Εὐμαιον.

Ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Εὐμαιος, ὡς ἐξημέρωσαν, ἐσηκώθησαν ἐκ τῆς κλίνης των καὶ τοὺς μὲν ἄλλους βοσκούς ἐξαπέστειλαν μὲ τοὺς χείρους εἰς τὴν βοσκήν, αὐτοὶ δὲ ἔμειναν εἰς τὴν καλύβην καὶ παρεσκευάζον τὸ πρόγευμά των, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς ἤκουσεν ἔξω κτύπον ποδῶν, χωρὶς ὅμως οἱ κύνες καθολοῦ νὰ ὑλακτῆσσι. Τότε λέγει πρὸς τὸν Εὐμαιον·

Εὐμαιε, ἀκούω βήματα ἔξω, κάποιος ἔρχεται. Βεβαίως ἢ σύντροφός σου εἶναι ἢ τῶν γνωρίμων σου κάνεις, ἀφ' οὗ οἱ κύνες δὲν ὑλακτοῦσι.

Δὲν εἶχε δὲ τελειώσει τοὺς λόγους τούτους, ὅτε ἐφάνη εἰς τὸ κατώφλιον τῆς καλύβης ὁ Τηλέμαχος. Ὁ Εὐμαιος περιχαρῆς ἐσηκώθη εὐθὺς ἐπάνω καὶ ἔδραμεν εἰς προὔπαντησιν τοῦ κυρίου του, τὸν ὅποιον ἐνηγκαλίσθη φιλῶν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς δύο χεῖρας, χύνων ἅμα καὶ θερμὰ δάκρυα. Καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν κλαίων·

Ἦλθες, Τηλεμαχέ μου, γλυκύ μου φῶς! δὲν ἤλπιζον ὁ δυστυχῆς νὰ σὲ ἐπανίδω πλέον. Ἄλλ' ἔλθῃ τῶρα ἐντός, προσφιλέ μου τέκνον, διὰ νὰ χαρῶ ὀλοφύχως βλέπων σε ἀμέσως ἐλθόντα εἰς τὴν καλύβην μου μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ ξένης χώρας. Δὲν ἔρχεσαι πλέον νὰ βλέπῃς τοὺς ἀγρούς σου καὶ τοὺς βοσκούς σου, ἀλλὰ μένεις εἰς τὴν πόλιν. Φαίνεται ὅτι σοῦ ἀρέσκει νὰ βλέπῃς τὸ κατηράμενον πλῆθος τῶν μνηστήρων·

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Πάτερ μου, θὰ πράξω ὅ,τι λέγεις· διότι ἐγὼ χάριν σοῦ ἤλθον τῶρα ἐδῶ καὶ διὰ νὰ σὲ ἴδω καὶ διὰ νὰ μάθω, ἂν ἡ μήτηρ μου μένη ἀκόμη εἰς τὴν οἰκίαν μας, ἢ ἐνουμφεύθη αὐτὴν ἄλλος τις.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιος·

Ὅχι, τέκνον μου, ἡ μήτηρ σου μένει εἰς τὴν οἰκίαν σας, κλαίονσα καὶ στενάζουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτου ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν του τὸ δορυ καὶ ὁ Τηλέμαχος εἰσῆλθεν ἐντός τῆς καλύβης. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἐσηκώθη, ἵνα παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν θέσιν του, ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐδέχθη εἰπών·

Κάθισε, ξένε, ἡμεῖς εὐρίσκομεν καὶ ἀλλοῦ κάθισμα. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐδῶ θὰ δώσῃ καὶ εἰς ἐμὲ ἓν κάθισμα.

Τότε ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς ἐπιστρέψας ἐκάθισε πάλιν εἰς τὴν θέσιν του, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐκάθισεν ἐπὶ ἀλλοῦ καθίσματος, ὅπερ παρ-

εσκεύασεν εἰς αὐτὸν ὁ χοιροβοσκός. Ἐπειτα παρέθηκεν εἰς αὐτοὺς ὁ χοιροβοσκός ἄρτον καὶ κρέατα, ἐγένετο δὲ καὶ τὰ ποτήρια μὲ γλυκύτατον οἶνον.

§ 71. Συνδιάλεξις Ὀδυσσέως καὶ Τηλέμαχου

Ἄφ' οὗ δὲ ἔφαγον καὶ ἔπιον, ἠρώτησεν ὁ Τηλέμαχος·

Πάτερ, πόθεν σοῦ ἦλθεν ὁ ξένος οὗτος; ποῖος τὸν ἔφερον εἰς Ἰθάκην;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιος·

Εἶναι ἐκ Κρήτης, ἄνθρωπος πολλὰ ἰδὼν καὶ πολλὰ παθὼν. Τοιαύτη ἦτο ἡ τύχη του. Τώρα δὲ κάλιν ἐδραπέτευσεν ἀπὸ ἐν πλοῖον Θεσπρωτῶν καὶ ἦλθεν ἐδῶ. Ἐγὼ θὰ σοῦ τὸν παραδώσω τώρα, Τηλέμαχε, καὶ κάμε ὅ,τι θέλῃς. Ἀπὸ σέ περιμένει προστασίαν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Εὐμαιε, ἤξεύρεις πῶς εἶναι τώρα ἡ οἰκία μας. Δύναμαι ἐγὼ νὰ τὸν προστατεύσω, ὅταν οἱ μνηστῆρες τὸν μεταχειρίζονται κακῶς; Καλλίτερον εἶναι νὰ μείνῃ ἐδῶ, ἐγὼ δὲ θὰ τοῦ στείλω καὶ φορέματα καὶ πέδιλα καὶ ὄλα, ὅσων ἔχει ἀνάγκην, ἵνα μὴ ἐξοδεύῃ καὶ σὰς. Κατόπιν δὲ θὰ φροντίσω νὰ τὸν στείλω, ὅπου ἡ καρδία του ἐπιθυμεῖ.

Τότε εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς·

ὦ φίλοι, συγχωρήσατε καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ἀναμιχθῶ εἰς τὴν ὀμιλίαν σας. Πιστεύσατέ με, ὅτι πολὺ λυπεῖμαι καὶ ἀγανακτῶ, ὅταν ἀκούω νὰ πράττωσιν οἱ μνηστῆρες τοιαῦτα πράγματα εἰς τὰ ἀνάκτορά σου καὶ ἀπορῶ, πῶς σὺ τοιοῦτος νέος ἐπιτρέπεις ταῦτα. Ἄν ἐγὼ ἤμην εἰς τὴν θέσιν σου καὶ εἶχον τὴν ἡλικίαν σου, θὰ προετίμων καλλίτερον νὰ ἀποθάνω, παρὰ νὰ βλέπω τοιαῦτα ἀνόσια ἔργα γινόμενα καθ' ἑκάστην εἰς τὴν οἰκίαν μου, νὰ ὑβρίζονται οἱ ξένοι, νὰ κατασπαταλῶνται τὰ ἀγαθὰ μου καὶ νὰ ἀτιμᾶζεται ἡ οἰκία μου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Ἐχεις δίκαιον νὰ ὀμιλήσῃς, ξένε, τοιοῦτοτρόπως, ἐπειδὴ ἀγνοεῖς τὰ πράγματα. Οἱ μνηστῆρες δὲν εἶναι πέντε ἢ δέκα, ἀλλὰ πολυάριθμοι. Τί δύναμαι ἐγὼ μόνος νὰ κάμω ἐναντίον τῶσων ἐχθρῶν; Σὺ δέ, Εὐμαιε, τρέξε εὐθὺς εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰπέ μυστικᾶ εἰς τὴν μητέρα μου, ὅτι ἐπέστρεψα σῶος ἐκ τῆς Πύλου καὶ ὅτι μένω ἐδῶ.

Ὁ Εὐμαιος εὐθὺς τότε ἔδρασε ὑπὸ τοὺς πόδας του τὰ πέδιλα καὶ ἀνεχώρησε δραμαίως.

Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ Εὐμαιος, ἡ Ἀθηνα λαβοῦσα τὴν μορφήν μεγάλης καὶ ωραίας γυναικὸς ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Ὀδυσσεῆα καὶ ἔνευσε πρὸς αὐτὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς καλύβης εἰς τὴν αὐλήν, ἔνθα ἤθελε νὰ συνδιαλεχθῆ μετ' αὐτοῦ. Ὁ Τηλέμαχος ὅμως δὲν ἐνόησε τίποτε, μόνον δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς εἶδεν αὐτὴν καὶ οἱ κύνες, οἵτινες ἐφοβήθησαν καὶ ἤρχισαν νὰ φεύγωσι πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τῆς καλύβης κλυζόμενοι (οὐρλιάζοντες). Ὁ Ὀδυσσεὺς τότε ἐξῆλθε τῆς καλύβης καὶ ἐστάθη ἔμπροσθεν τῆς θεᾶς, ἣτις εἶπε πρὸς αὐτὸν:

Υἱὲ τοῦ Λαέρτου, πολυμήχανε Ὀδυσσεῦ, τώρα πλέον φανερώθητι εἰς τὸν υἱόν σου καὶ σκέψθητι μετ' αὐτοῦ, πῶς θέλετε ἐκδικηθῆ τοὺς μνηστῆρας. Καὶ ἐγὼ δὲν θὰ μείω μακρὰν ὑμῶν, διότι θέλω νὰ σὰς βοηθήσω.

Ἄφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα ἡ θεά, ἤγγισεν αὐτὸν μὲ τὴν χρυσὴν τῆς βῆβδον καὶ εὐθὺς τὰ μὲν βράκη τοῦ Ὀδυσσεῶς μετεβλήθησαν εἰς λαμπρὰν ἐνδυμασίαν, τὸ δὲ σῆμά του ἔγινεν εὐθὺ καὶ ὀρθόν, αἱ δὲ ῥυτίδες τοῦ προσώπου του ὅλαι ἐξηλείφθησαν καὶ αἱ παρειαὶ του ἔγιναν πλήρεις καὶ ῥοδοκόκκινοι, κεκαλυμμέναι πέριξ ὑπὸ γενειάδος μαύρης. Καὶ ἡ μὲν θεά, ἄφ' οὗ ἔπραξε τοῦτο, ἀνεχώρησεν, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλύβην.

§ 22. Ἀναγνώρισις Τηλεμάχου καὶ Ὀδυσσεῶς.

Ὁ Τηλέμαχος τότε, ὡς εἶδε τὴν τῆς ἑαυτοῦ μεταβολὴν, ἐξεπλάγη καὶ ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του ἀλλαχοῦ, φοβηθεὶς μὴ εἶναι θεός, καὶ εἶπε:

Ἔνε, τώρα μοῦ φαίνεσαι πολὺ διάφορος ἢ πρότερον. Βεβαίως θὰ εἶσαι θεός. Ἔσο εὐμενὴς καὶ διαφύλαττε ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς κακοῦ.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεὺς:

Ὅχι, τέκνον μου, δὲν εἶμαι θεός, εἶμαι ὁ πατήρ σου, διὰ τὸν ὅποιον σὺ πολλάκις ἀνεστέναξες ἐν ταῖς συμφοραῖς σου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξεβράγη εἰς δάκρυα καὶ ἐναγκαλισθεὶς ἐφίλησε τὸν υἱόν του. Ἄφ' οὗ δὲ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔμειναν ἐνηγκαλισμένοι, ἠρώτησεν ὁ Τηλέμαχος τὸν πατέρα του:

Πάτερ μου, ποῖαι σὲ ἔφερον ἐδῶ;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεὺς:

Οἱ Φαίακες, ναυτικοὶ περίφημοι, οἵτινες μοῦ ἔδωκαν καὶ λαμ-

πρὸ δῶρα, χαλκόν, χρυσόν και φορέματα. Ταῦτα ἔκρυψα ἐντὸς σπηλαίου και ἦλθον ἐδῶ κατὰ συμβουλήν τῆς Ἀθηναῖς, ὅπως σκεφθῶμεν περὶ τοῦ φόνου τῶν μνηστήρων. Εἰπέ μου, πόσοι εἶναι και ποῖοι, ἵνα σκεφθῶ, ἂν δυνάμειθα ἡμεῖς οἱ δύο μόνοι νὰ τοὺς νικήσωμεν ἢ θὰ χρειασθῶμεν και ἄλλους βοηθοὺς;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Δὲν εἶναι δυνατόν, πάτερ μου, δύο ἄνθρωποι νὰ πολεμήσωσι πρὸς πολλοὺς και ἀνδρείους. Οἱ μνηστῆρες δὲν εἶναι οὔτε δέκα οὔτε εἴκοσιν, ἀλλὰ πολλοί. Πεντήκοντα δύο εἶναι ἀπὸ τὸ Δουλίχιον, εἴκοσι τέσσαρες ἀπὸ τὴν Σάμην, εἴκοσιν ἀπὸ τὴν Ζακύνθον και δώδεκα ἀπὸ τὴν Ἰθάκην. Ἐὰν λοιπὸν ὅλους τούτους προσβάλωμεν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων, φοβοῦμαι μήπως ἀντὶ νὰ βλάψωμεν αὐτοὺς, πάθωμεν ἡμεῖς μεγαλύτερον δυστύχημα. Και διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι καλὸν εἶναι νὰ καλέσωμεν και ἄλλους βοηθοὺς ἡμῶν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Ἔχε θάρρος, τέκνον μου, βοηθοὺς ἔχομεν τὸν Δία και τὴν Ἀθηναῖν, οἵτινες θὰ προστατεύσωσι τὸν ἡμέτερον ἀγῶνα. Σὺ αὖριον τὸ πρῶτὸ πῆγαινε εἰς τὴν πόλιν, και ἀναμίχθητι μετὰ τῶν μνηστήρων. Κατόπιν δὲ θὰ ἔλθω και ἐγὼ μετὰ τοῦ Εὐμαίου ὡς ἐπαίτης. Ὅ,τι δῆποτε δὲ και ἂν πράξωσι πρὸς ἐμὲ κακὸν οἱ μνηστῆρες, και ἂν ἀκόμη μὲ σύρωσιν ἐκ τῶν ποδῶν και μὲ ρίψωσιν ἔξω, τοῦτο νὰ μὴ σὲ ἐξοργίσῃ καθόλου, ἀλλὰ νὰ ὑπομένης και τὸ πολὺ διὰ μαλακῶν λόγων νὰ προσπαθῆς νὰ πείσης αὐτοὺς νὰ μὴ φέρωνται τοιοῦτοτρόπως. Ἄλλ' αὐτοὶ δὲν θὰ ἀκούσωσι, διότι πλησιάζει ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου των. Ἀλλὰ και κάνεις ἄλλος δὲν πρέπει νὰ μάθῃ τὴν ἔλευσίν μου οὔτε ὁ πατήρ μου Λαέρτης, οὔτε ὁ Εὐμαῖος, οὔτε αὐτὴ ἡ Πηνελόπη. Τὸ πρᾶγμα θὰ γνωρίζωμεν μόνον ἐγὼ και σύ.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔσφαξαν χοῖρον ἑνὸς ἔτους και παρεσκευάζον τὸ δεῖπνόν των. Μετὰ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς πόλεως και ὁ Εὐμαῖος. Τότε ἡ Ἀθηναῖα μετέβαλεν εὐθὺς τὸν Ὀδυσσεά πάλιν εἰς γέροντα ἐπαίτην, ἵνα μὴ τὸν ἀναγνωρίσῃ ὁ Εὐμαῖος. Ὁ δὲ βοσκὸς εἰσελθὼν εἰς τὴν καλύβην διηγήθη ὅτι ἡ Πηνελόπη εἶχε μάθει τὴν ἀφίξιν τοῦ Τηλέμαχου ἀπὸ τοὺς συντρόφους αὐτοῦ και ὅτι τοῦτο ἐγίνωσκον και οἱ μνηστῆρες, και ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐφύλαττον νὰ τὸν φονεύσωσι εἰς τὸ στενόν, ἐπανῆλθον ἀπρακτοὶ εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Τηλέμαχος ἀκούσας ταῦτα ἐμειδίασεν, ἔπειτα παρεσκευάσθη τὸ φαγητὸν και καθίσαντες ἔ-

φαγον καὶ ἔπιον, ὅσον ἐπεθύμει ἡ καρδία των. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔπεσαν καὶ ἐκοιμήθησαν.

§ 73. Τηλεμάχου ἐπάνοδος εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Τὴν δ' ἐπομένην ἡμέραν ἐσηκώθη λίαν πρῶτ' ὁ Τηλέμαχος ἐκ τῆς κλίνης του, ἔδρασε ὑπὸ τοὺς πόδας του τὰ πέδιλά του, ἔλαβε τὸ δόρυ του καὶ εἶπε πρὸς τὸν Εὐμαιόν·

Πάτερ μου, ἐγὼ θὰ ὑπάγω τώρα εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ μὲ ἴδῃ ἡ μήτηρ μου· διότι αὐτὴ τότε μόνον θὰ παύσῃ νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θρηνηῇ. Σὺ δὲ ὁδήγησε τὸν ξένον εἰς τὴν πόλιν, ὅπου δύναται ἐπαίτων νὰ οἰκονομηθῇ καὶ ἀπὸ φαγητὸν καὶ ἀπὸ ποτόν. Ἐγὼ δὲ εἰς τριαύτην θέσιν εὐρισκόμενος δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ μαζεύσω εἰς τὴν οἰκίαν μου ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ φθάνουσι τὰ βάσανά μου. Ἄν κακοφαίνεται τοῦτο εἰς τὸν ξένον, μοῦ εἶναι ἀδιάφορον. Ἐγὼ ἀγαπῶ νὰ λέγω πάντοτε τὴν ἀλήθειαν.

Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς·

ὦ φίλε μου, καὶ ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μένω ἐδῶ, διότι εἰς τὸν πτωχὸν καλλίτερον εἶναι νὰ ἐπαίτῃ εἰς τὴν πόλιν ἢ εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἐπειτα δὲν εἶμαι καὶ νέος πλέον, καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐκτελῶ ὅ,τι θέλημα ἐπιθυμεῖ ὁ χοιροβοσκός σου. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ θὰ περευθῶ εἰς τὴν πόλιν ὁμοῦ μὲ τὸν Εὐμαιόν. Ἀλλὰ τώρα εἶναι ἀκόμη πρῶτ', θὰ περιμείνω ἀκόμη ὀλίγον χρόνον νὰ ζεστάνῃ ἡ ἡμέρα, διότι τὰ φορέματά μου εἶναι ἄθλια καὶ φοβοῦμαι, μὴ μὲ βλάβῃ τὸ πρῶϊνὸν ψῦχος, ἡ δὲ πόλις λέγουσιν ὅτι δὲν εἶναι καὶ πελὺ πλησίον.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν. Ὡς δὲ ἔφθασεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, πρῶτῃ εἶδεν αὐτὸν ἡ Εὐρύκλεια καὶ πλήρης χαρᾶς ἔδραμε πρὸς αὐτὸν καὶ ἠσπάζετο αὐτὸν ἐγκαρδίως καὶ αἱ ἄλλαι ὑπηρέτριαι ὅλαι ἔχαιρον διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Τηλεμάχου. Ἡ δὲ Πηνελόπη, ὡς ἤκουσεν ὅτι ἦλθεν ὁ Τηλέμαχος, κατέβη ἐκ τοῦ ὑπερώου καὶ ἐναγκαλισθεῖσα τὸν προσφιλῆ υἱὸν τῆς ἐφίλησε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπε·

Ἦλθες, Τηλέμαχέ μου, γλυκύ μου φῶς! Δὲν ἤλπιζον νὰ σὲ ἐπανίδω πλέον, ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησες κρυφίως διὰ πλοίου εἰς τὴν Πύλον διὰ νὰ μάθῃς τι περὶ τοῦ καλοῦ πατρός σου. Εἰπέ μου, τί ἔμαθες, τέκνον μου, περὶ αὐτοῦ;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος·

Μήτηρ μου, τῇ βοήθειά τῶν θεῶν ἐσώθην ἐκ τοῦ κινδύνου, ἐν παρεσκευάσαν εἰ μνηστῆρες. Διὰ τοῦτο πῆγαι· εὐνά παρακαλέσσης τοὺς θεοὺς, ὑποσχεθῆτι δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ μεγάλας θυσίας, νά μὴ ἀφήσωσι τοὺς μνηστῆρας ἀτιμωρήτους. Περὶ δὲ τοῦ πατρὸς μου ἔμαθον ὅτι διατρίβει ἐν τῇ νήσῳ Ὠγυγία κλάων καὶ στενάζων, διότι δὲν ἔχει πλεονά νά ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ Πηνελόπη, ὡς ἤκουσε ταῦτα, συνεκινήθη, ἐπειτα δὲ ἐξετέλεσε τοὺς λόγους τοῦ υἱοῦ της, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐπερεύθη εἰς τὴν ἀγοράν.

§ 24. Ὁ Μελάνθιος ἰβρίζων τὸν Ὀδυσσεά.

Μετ' ὀλίγον δὲ ἐκίνησαν ἐκ τῆς καλύβης ὁ Εὐμαιοὺς καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς πορευόμενοι εἰς τὴν πόλιν. Ὅτε δὲ ἐφθασαν πλησίον

Ὁ Μελάνθιος ἰβρίζων τὸν Ὀδυσσεά.

τῆς πόλεως εἰς τὴν κρήνην, ἐκ τῆς ὁποίας ἐλάμβανον ὕδωρ οἱ ἄνθρωποι, ἐκεῖ συνήντησαν ἓνα τῶν βοσκῶν τοῦ Ὀδυσσεῶς ὀνόματι Μελάνθιον, ὅστις ἔφερον εἰς τοὺς μνηστῆρας ἐκ τοῦ ποιμνίου

ἐκλεκτάς αἰγας. Ὡς δὲ τοὺς εἶδεν, ἤρχισε νὰ λέγῃ τοὺς ἐξῆς ἀπρεπεῖς λόγους·

Καλὰ λέγουσιν, ὁ ἄθλιος ὀδηγεῖ ἄλλον ἄθλιον. Ὁ θεὸς συντροφεύει τὸν ὅμοιον πάντοτε μὲ τὸν ὅμοιον. Ποῦ μᾶς φέρεις, ἀχρεῖε χοιρεβοσκέ, αὐτὸν τὸν καταφαγᾶν, τὸν σαχανογλύφην, αὐτὸν, τὸν ὅποιον, εἰς οἰανδήποτε θύραν θελήσης, εὐρίσκεις νὰ ζητῇ, νὰ χάψῃ κομμάτια ἄρτου. Δὲν μοῦ τὸν δίδεις νὰ μοῦ καθαρίξῃ τοὺς σταύλους καὶ νὰ ῥίπτῃ κλάδους εἰς τὰ ἐρῖα; Καὶ ἐγὼ εἰς ἀμοιβὴν θὰ τοῦ δίδω νὰ πίνῃ τυρόγαλα, διὰ νὰ παχύνωσιν οἱ μηροὶ του. Ἄλλ' ἡ ἐργασία δὲν τοῦ ἀρέσκει, διότι ἔμαθε νὰ γεμίζῃ διὰ τῆς ἐπαιτείας τὴν ἀγέρταγον κοιλίαν του. Ἀλλὰ μάθε παρ' ἐμοῦ ὅτι, ἂν τὸν φέρῃς εἰς τὰ ἀνάκτορα, αἱ πλευραὶ του θὰ σπᾶσωσι πολλὰ σκαμνία, τὰ ὅποια θὰ ῥιφθῶσιν ἐπάνω του.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Μελάνθιος καὶ πλησιάσας ἐλάκτισε τὸν Ὀδυσσεά κατὰ τὴν ὀσφύν. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως ὑπέμεινε γενναίως τὴν ὕβριν ταύτην, εἰ καὶ ἔδύνατο δι' ἐνὸς κτυπήματος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του νὰ ῥίψῃ κατὰ γῆς νεκρὸν τὸν ἄθλιον. Ὁ Εὐμαιοὺς ὅμως ἤγανάνκτησε πολὺ καὶ εἶπε·

Αἰ καὶ νὰ ἤρχετο, ἄθλιε, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ νὰ ἔβλεπες τότε τὴν συμφορὰν σου. Περιφέρεσαι ὄλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀφίνεις τὰ παίμνια τοῦ κυρίου σου ἀνευ ἐπιτηρήσεως νὰ καταστρέφονται.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Μελάνθιος·

Τί λέγει ὁ πανοῦργος αὐτὸς σκύλος, τὸν ὅποιον μίαν ἡμέραν θὰ ἀρπάσω καὶ θὰ φέρω μακρὰν τῆς Ἰθάκης, ἵνα τὸν πωλήσω καὶ ὠφελθῶ. Εἶθε καὶ ὁ Τηλέμαχος νὰ ἀπολεσθῇ ταχέως ὑπὸ τῶν μνηστήρων, ὅπως ἀπολέσθη καὶ ὁ πατὴρ του.

Ταῦτα εἰπὼν μετέθη ταχέως εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσεως, ὅπου ἐκάθισε καὶ ἤρχισε νὰ τρώγῃ καὶ αὐτὸς καὶ νὰ πίνῃ μεταξὺ τῶν μνηστήρων, οὗς πολὺ ἡγάπα.

§ 73. Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Ὀδυσσεως ὑπὸ τοῦ κυνός του.

Μετ' ὀλίγον ἐπλησίασε καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Εὐμαιοὺς. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπεν εἰς τὸν Εὐμαιοῦν·

Εὐμαιε, βεβαίως ἡ οἰκία αὕτη θὰ εἶναι τοῦ Ὀδυσσεως. Εὐκόλως δύναται τις νὰ τὴν διακρίνῃ ἀπὸ τῶν ἄλλων οἰκιῶν. Δὲν βλέπεις, πόσῃν μεγαλοπρέπειαν ἔχει, τί ὠραίαν αὐλὴν καὶ τί στερεὰς θύρας! Ὑποθέτω δὲ ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι θὰ εὐωγῶνται ἐντὸς αὐτῆς, διότι

αίσθάνομαι ὄσμην ψηνομένων κρεάτων, ἀκούω δὲ καὶ τὸν ἦχον τῆς κιθάρας, τὴν ὁποίαν οἱ θεοὶ ὤρισαν σύντροφον εἰς τὰς εὐωχίας.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιοῦς·

Τίποτε δὲν σοῦ διαφεύγει, ξένε. Ἀληθῶς ἡ οἰκία αὕτη εἶναι τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ ἐντὸς γίνεται εὐωχία. Ἀλλὰ τώρα πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, τί νὰ πράξωμεν. Ἡ πήγαινε σὺ ἐμπρὸς καὶ ἐγὼ ἔρχομαι κατόπιν μόνος, ἢ ἐὰν θέλῃς, ἄφες νὰ πορευθῶ ἐγὼ καὶ σὺ περιμένεις ὀλίγον καὶ ἔπειτα ἔρχεσαι. Μὴ βραδύνεις ἕμως πολὺ νὰ ἔλθῃς, μὴ σὲ ἴδῃ κανεὶς ἔξω ἐδῶ ἰστάμενον καὶ σὲ διώξῃ ἢ σὲ κακοποιήσῃ. Τί λέγεις;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Πήγαινε σὺ, Εὐμαιοῦ, ἐμπρὸς καὶ ἐγὼ περιμένω ἐδῶ. Ἄν μὲ κτυπήσῃ κανεὶς, καὶ τοῦτο θὰ τὸ ὑπομείνω, ὡς ὑπέμεινα καὶ τόσα ἄλλα εἰς τὴν ζωὴν μου.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι τοιαῦτα συνδιελέγοντο, κύων τις ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς κόπρου ἐσήκωσε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ ὦτα. Ἦτο ὁ Ἄργος, τὸν ὅποιον ὁ Ὀδυσσεύς αὐτὸς εἶχεν ἀναθρέψει, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐχάρη, διότι μετέβη εἰς τὴν Τροίαν. Τὸν κύνα τοῦτον ἀπέλυον ἄλλοτε οἱ νέοι κατὰ τῶν ἐλάφων, ἀγρίων αἰγῶν καὶ λαγωῶν. Ἄφ' ὅτου ἕμως ἀνεχώρησεν ὁ κύριός του, οὐδεὶς ἐφρόντιζε περὶ αὐτοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο ἔκειτο εἰς κόπρον ἡμιόνων καὶ βοῶν, πλήρης ζωφίων. Εὐθύς δὲ ὡς εἶδε τὸν Ὀδυσσεῖα πλησίον, ἔσεισε τὴν οὐρὰν του καὶ κατεβίθασε τὰ ὦτά του, διότι δὲν εἶχε πλέον δύναμιν νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ τρέξῃ ἐπάνω εἰς τὸν κύριόν του, τὸν ὅποιον ἀνεγνώρισεν. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς ἰδὼν τοῦ κυνὸς τὴν πίστιν ἐδάκρυσε καὶ ἠρώτησε τὸν Εὐμαιοῦν·

Δὲν μοῦ λέγεις, Εὐμαιοῦ, τί κύων εἶναι αὐτός, ὁ ἐξηπλωμένος εἰς τὴν κόπρον; Ἔχει μὲν ὠραῖον σῶμα, ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω, ἂν ἦτο ἀπὸ τοὺς ταχεῖς κύνας ἢ ἀπὸ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους διατηροῦσιν εἰς τὰς οἰκίας των οἱ εὐγενεῖς πρὸς στολισμόν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιοῦς·

Ὁ κύων οὗτος, ξένε, εἶναι τοῦ καλοῦ μου κυρίου, ἔστις ἀπέθανε μακρὰν. Ἄν τὸν ἐβλεπες τότε, πῶς τὸν ἀφήκεν ἀπερχόμενος εἰς τὴν Τροίαν, θὰ ἐθαύμαζες τὴν ταχύτητα καὶ τὴν δύναμίν του. Οὐδὲν ἄγριον θηρίον ἠδύνατο νὰ τοῦ διαφύγῃ. Ἀλλὰ τώρα βλέπεις εὐρίσκεται εἰς τοιαύτην ἀθλιότητα, διότι ὁ μὲν κύριός του ἀπωλέσθη μακρὰν τῆς πατρίδος του, οἱ δὲ δοῦλοι δὲν φροντίζουσιν καθόλου περὶ αὐτοῦ. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ δοῦλοι, ξένε. Ὅταν δὲν ὑπάρχη κηρύσειον ἢ ἄλλο κέντρον ἐπὶ τῷ κυνὶ, οὐδέ τίς ποτε εἶναι πρότερος. Ὁ θεός, δ-

ταν ὁ ἄνθρωπος γίνῃ δοῦλος, στερεῖ αὐτὸν τὸ ἥμισυ τῆς ἀρετῆς. Ταῦτα εἶπεν ὁ Εὐμαιος καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα. Τὴν αὐτὴν δὲ στιγμήν ἐξέπνευσε καὶ ὁ Ἄργος, ἀφ' οὗ μετὰ εἰκοσαετῆ ἀποδημίαν εἶδε τὸν προσφιλῆ κύριόν του.

§ 76. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὡς ἐπαίτης ἐν τοῖς ἀνακτόροις.

Ὁ Τηλέμαχος πρῶτος εἶδε τὸν χειροβοσκὸν εἰσερχόμενον εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἔνευσε πρὸς αὐτὸν νὰ καθίσῃ πλησίον του. Μετ' ὀλίγον δὲ ἐφάνη καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς, γέρον πτωχότατος, μὲ κατεσχισμένα φορέματα, ὅστις στηριζόμενος εἰς τὴν ῥάβδον του ἐκάθισεν εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας. Ὁ δὲ Τηλέμαχος, ὡς εἶδε τὸν γέροντα ἐπαίτην, ἔλαβεν ὀλόκληρον ἄρτον καὶ κρέας ἄφθονον καὶ τὰ ἔδωκεν εἰς τὸν Εὐμαιον νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὸν Ὀδυσσεά, ὅστις, ἀφ' οὗ εὐχαρίστησε τὸν Τηλέμαχον καὶ ἠυχθήθη νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ὁ θεὸς ὄλα τὰ καλά, ἔστρωσε κατὰ γῆς τὴν πήραν του καὶ ἤρχισε νὰ τρώῃ. Μετὰ δὲ τὸ φαγητὸν του ἐσηκώθη καὶ περιῆλθε τοὺς μνηστῆρας ζητῶν ἐλεημοσύνην. Ἐπράξε δὲ τοῦτο, ἵνα δοκιμάσῃ, ποῖοι μνηστῆρες εἶναι καλοὶ καὶ ποῖοι κακοί. Τότε ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἐδίδε τι καὶ ἀποροῦντες ἠρώτων, ποῖος εἶναι καὶ πῶθεν ἦλθεν. Ὁ Μελάνθιος εἶπεν ὅτι εἶδε τὸν χειροβοσκὸν νὰ δῶγγῃ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς δὲν ἐγνώριζε, ποῖος εἶναι. Ὁ δὲ Ἄντινοος, ὡς ἤκουσε ταῦτα, εἶπεν·

Ὡ κατάρατε χειροβοσκέ, τί σοῦ ἦλθε καὶ μᾶς τὸν ἔφερες ἔδῳ; Δὲν ἀρκοῦσιν ὅλοι οὗτοι ἐδῶ διὰ νὰ φάγωσι τὴν περιουσίαν τοῦ κυρίου σου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ καλέσῃς καὶ ἄλλον;

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαιος·

Ἄντινοε, ἐν ᾧ εἶσαι καλός, δὲν ὀμιλεῖς καλά. Ποῖος προσκαλεῖ εἰς τὴν οἰκίαν του ξένον, ἐκτός ἐάν εἶναι ἰατρός ἢ μάντις ἢ τεχνίτης ἢ καὶ αἰδός, ἵνα ἄδων τέρπη. Τοιοῦτοι ἄνθρωποι μάλιστα εἶναι περιζήτητοι πανταχοῦ. Ἄλλὰ τὸν ἐπαίτην ποῖος καλεῖ εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ τὸν τρέφῃ; Ἄλλὰ σὺ ἐκ πάντων τῶν μνηστῆρων καταφέρεις περισσότερον κατὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Ὀδυσσεως, ἰδίᾳ δὲ κατ' ἐμοῦ. Ἄλλὰ τοῦτο ὀλίγον μὲ μέλει, ἐν ὅσῳ ζῆ ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ ἡ Πηνελόπη καὶ ὁ Τηλέμαχος.

Ὁ Ἄντινοος ὠργίσθη διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος ἐπενέβη καὶ διέταξε τὸν μὲν Εὐμαιον νὰ σιωπήσῃ, πρὸς δὲ τὸν Ἄντινοον εἶπε νὰ μὴ φειδῆται τόσον τῆς περιουσίας του καὶ νὰ ἀποδώκῃ οὕτω τοὺς ξένους. Ἐν' ᾧ δὲ ἐλέγοντο ταῦτα, ἐπλη-

σίασε πρὸς τὸν Ἀντίνοον καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις περιήρχετο τοὺς μνηστῆρας ἐπαιτῶν καὶ εἶπε·

Ἔλα δός μου καὶ σύ, φίλε. Δὲν μοῦ φαίνεσαι νὰ εἶσαι ὁ χειριστὸς τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ὁ κάλλιστος, ὁμοιάζεις δὲ πρὸς βασιλέα. Διὰ τοῦτο σύ πρέπει νὰ μοῦ δώσης περισσότερα τῶν ἄλλων διὰ νὰ κηρύξω τὸ ἄνομα σου εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Καὶ ἐγώ, φίλε μου, δὲν ἤμην, ὅπως μὲ βλέπεις τώρα. Ἄλλοτε κατόικουν εἰς πλουσίαν οἰκίαν μὲ ὑπηρέτας καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ ἐδίδον εἰς ἄλλους ἐλεημοσύνην. Ἀλλὰ τώρα ἀπωλέσθησαν πάντα. Ἐκαμα μίαν ἀνοήσιαν νὰ μεταβῶ μὲ πειρατὰς εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἐπάθομεν πανωλεθρίαν καὶ ἐγὼ συνελήφθην αἰχμάλωτος. Ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἔπειτα ἦλθον εἰς Κύπρον καὶ τώρα ἐκ Κύπρου ἐδῶ ὡς βλέπεις.

§ 27. Οἱ μνηστῆρες ἰβορίζουσι τὸν Ὀδυσσεά.

Πρὸς ταῦτα ὠργισμένους ἀπεκρίθη ὁ Ἀντίνοος·

Ποῖος διάβολος μᾶς ἔφερεν ἐδῶ τὸν ἄθλιον τοῦτον ἐπαίτην νὰ μᾶς χαλᾷ τὴν ὄρεξιν; Φύγε μακρὰν εὐθύς, διὰ νὰ μὴ σὲ στείλω κακῶς εἰς τὴν Αἴγυπτον σου καὶ εἰς τὴν Κύπρον σου. Τί θρασὺς καὶ ἀναιδὴς ἐπαίτης ποῦ εἶναι! Μᾶς ἐπῆρεν ὅλους κατὰ σειράν καὶ ὅλοι τοῦ δίδου, βέβαια, διότι εἶναι ξένα πράγματα.

Ὁ Ὀδυσσεύς ἔφυγεν ἐκεῖθεν καὶ εἶπε·

Κρίμα, ἡ ψυχὴ σου δὲν εἶναι ὅπως ἡ μορφή σου! Σὺ ἀπὸ τὰ ἰδικά σου οὐδὲ ἄλλας θὰ ἐδίδες, εἴν τις ἤθελε σοῦ ζητήσῃ, ἀφ' οὗ δὲν κατορθώνεις ἀπὸ τὰ ξένα, τὰ ὅποια ἔχεις εἰς τόσῃ ἀφθονίαν, οὐδὲ ἐν κομμάτι ψωμί νὰ λάβῃς καὶ νὰ μοῦ δώσης.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἤρῃθισαν τὸν Ἀντίνοον, ὅστις λαβὼν σκαμνίον ἔρριψε κατὰ τοῦ Ὀδυσσεως, τὸν ὅποιον ἐκτύπησε κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον. Ὁ Ὀδυσσεύς ἐσιώπησε καὶ ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν ἐκδίκησιν κατ' αὐτοῦ σκεπτόμενος. Καὶ ἡ Πηνελόπη ἤκουσε τὸ κτύπημα τοῦ ξένου ἐκ τοῦ θαλάμου τῆς καὶ ἀνέκραξεν·

Εἶθε οὕτω νὰ κτυπήσῃ καὶ σὲ ὁ Ἀπόλλων, Ἀντίνοε.

Καὶ εὐθύς ἐκάλεσε τὸν Εὐμαῖον καὶ εἶπε νὰ φέρῃ πρὸς αὐτὴν τὸν ξένον διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, μὴ ἤκουσέ τι περὶ τοῦ Ὀδυσσεως.

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ὁ Εὐμαῖος·

Ἄν ἤκουες, βασίλισσά μου, τί πράγματα διηγείται ὁ ξένος, θὰ σοῦ ἐμάγειε τὴν καρδίαν. Τρεῖς νύκτας καὶ τρεῖς ἡμέρας τὸν εἶχον εἰς τὴν καλύβην μου καὶ δὲν μοῦ ἐτελείωσεν ἀκόμη τὴν

διήγησιν τῶν δυστυχημάτων του. Ὄταν διηγήται, νομίζεις ὅτι ἀκούεις αἰοῖδόν. Λέγει ὅτι εἶναι ἐκ Κρήτης, πατρικὸς φίλος τοῦ Ὀδυσσεύς, περὶ τοῦ ὁποῦ μάλιστα ἤκουσεν ὅτι ζῆ εἰς τῶν Θεσπρωτῶν τὴν χώραν καὶ ὅτι ἔρχεται φέρων πολλοὺς θησαυροὺς.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ἡ Πηνελόπη, διέταξε τὸν Εὐμαῖον νὰ τὸν καλέσῃ νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτήν. Ὁ Εὐμαῖος μετέβη πρὸς τὸν Ὀδυσσεά, ὅστις ἐκάθητο εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας πρῶγων ἐκ τῶν δοθέντων πρὸς αὐτὸν φαγητῶν καὶ εἶπε τὴν θέλησιν τῆς βασιλίσσης. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὁμῶς παρήγγειλεν εἰς τὴν Πηνελόπην ὅτι τῶρα δὲν εἶναι καιρὸς. Τὴν ἐσπέραν, ὅταν φύγωσιν οἱ μνηστήρες, θὰ ἔλθῃ νὰ καθίσῃ εἰς τὴν πυρὰν καὶ θὰ διηγηθῆ εἰς αὐτήν πολλὰ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ συζύγου της.

Ἡ Πηνελόπη, ὡς ἤκουσε παρὰ τοῦ Εὐμαίου τοὺς λόγους τούτους, ἐθαύμασε τοῦ ἐπαίτου τὴν σύνεσιν. Περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν ἀνεχώρησεν ὁ Εὐμαῖος εἰς τὴν καλύβην του, ὁ δὲ Τηλέμαχος παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ ἐπανεέλθῃ αὐριον τὸ πρωὶ καὶ νὰ φέρῃ παχεῖς χεῖρους. Κατόπιν δὲ ἀνεχώρησαν καὶ οἱ μνηστήρες διὰ νὰ κοιμηθῶσιν ἕκαστος εἰς τὴν κατοικίαν του.

§ 78. Ὀδυσσεύς καὶ Πηνελόπη συνδιάλεξις.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν μνηστῆρων, ἔμειναν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Τηλέμαχος, καὶ διελογίζοντο, πῶς νὰ ἐξολοθρεύσωσι τοὺς μνηστήρας. Κατὰ πρῶτον μὲν εὗρον καλὸν νὰ κρύψωσι ὅλα τὰ ὄπλα, ὅσα ἦσαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐντὸς ἐνὸς θαλάμου, εἰς δὲ τοὺς μνηστήρας νὰ εἰπωσιν ὅτι μετέφερον αὐτὰ ἀλλοδαποῦ, ἵνα προφυλάξωσιν αὐτὰ ἀπὸ τὸν καπνόν. Ἴνα δὲ μὴ μάθωσιν αἱ ὑπηρέτριαι, ποῦ κρύπτουσι τὰ ὄπλα, ὁ Τηλέμαχος εἶπεν εἰς τὴν Εὐρύκλειαν νὰ κλείσῃ ὅλας αὐτάς ἐντὸς τῆς γυναικωνίτιδος. Ἄφ' οὗ δὲ ἐγένετο τοῦτο, τότε ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Τηλέμαχος μετέφερον τὰ ὄπλα εἰς ὠρισμένον δωματίον. Κατόπιν ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν μὲν Τηλέμαχον ἐστειλε νὰ κοιμηθῆ, αὐτὸς δὲ ἔμεινεν εἰς τὴν αἴθουσαν περιμένων τὴν Πηνελόπην, ἣτις ἐπεθύμει νὰ τὸν ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ ἀπόντος συζύγου της. Μετ' ὀλίγον δὲ κατέβη ἐκ τοῦ θαλάμου της καὶ ἡ βασιλίσσα ὁμιλοῦσα κατὰ μὲν τὸ σῶμα μὲ τὴν Ἄρτεμιν, κατὰ δὲ τὸ κάλλος μὲ τὴν Ἀφροδίτην, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ ὠραίου ἀνακλίντρου, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἐκάθισε πλησίον ἐπὶ καθίσματος. Ἐπειτα ἠρώτησε τὸν Ὀδυσσεά, ποῖος εἶναι καὶ πῶθεν ἔρχεται.

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Βασίλισσα, ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω τὴν ἀρετὴν σου, καὶ τὸ ὄνομά σου δικαίως φημίζεται εἰς ὅλον τον κόσμον. Ἄλλὰ περὶ τοῦ γένους μου καὶ τῆς πατρίδος μου σὲ παρακαλῶ, μὴ ἐξέταξε, διότι δὲν θέλω νὰ ἐνθυμῶμαι τὴν δυστυχίαν μου καὶ νὰ κλαίω, μάλιστα εἰς ξένην οἰκίαν, πρᾶγμα πολὺ ἀπρεπές. Τί θὰ εἶπη ὅστις θὰ μὲ ἴδῃ κλαίοντα; Θὰ νομίσῃ ἴσως ὅτι τὰ δάκρυα εἶναι ἀποτελέσματα τοῦ εἴνου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Πηνελόπη·

Ὀδυσσεὺς καὶ Πηνελόπη συνδιαλεγόμενοι.

Καὶ ποῖος, ξένε, δὲν ἔχει βάσανα. Καὶ ἐγὼ ἀπώλεσα λαμπρὸν σύζυγον. Καὶ δὲν ἤρκει ἡ συμφορὰ αὐτῆ, βλέπεις συνήχθησαν ἐδῶ καὶ ὅλοι οἱ νέοι οὗτοι καὶ τρώγουσι τὴν περιουσίαν μας. Διὰ τοῦτο εἶπέ μου τὸ γένος σου καὶ τὴν πατρίδα σου καὶ ἂν ἔτυχε νὰ ἀκούσης τι περὶ τοῦ Ὀδυσσεύως, ὅστις πρὸ χρόνων ἀνεχώρησεν εἰς Τροίαν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἄτρεΐδην Ἀγαμέμνονα, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἐμάθημεν ἀκόμη τίποτε, ἂν ζῆ ἢ ἀπέθανε.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Ἄφ' οὗ, βασίλισσα, ἐπιμένεις νὰ μάθης τὸ γένος μου καὶ τὴν πατρίδα μου, ἐγὼ ὀφείλω νὰ ὑπακούσω. Εἶμαι ἐκ Κρήτης, υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος καὶ ἐγγονὸς τοῦ Μίνως. Εἶμαι φίλος πολὺ τοῦ συζύγου σου, τὸν ὁποῖον δώδεκα ἡμέρας ἐφιλοξένησα ἐν τῇ οἰκίᾳ μου, ὅτε εἶχεν ὑπὸ σφοδρῶ ἀνέμου, παραπλέων τὴν Μαλέαν ἄκραν, μὲ τὰ πλοῖά του καὶ τοὺς συντρόφους του ῥιφθῆ εἰς τὴν Κρήτην. Ἐντεθθεν δέ, ἀφ' οὗ ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος, διηρθύθη εἰς Τροίαν.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

§ 79. Πληροφορίες περὶ τοῦ Ὀδυσσέως.

Ἡ Πηνελόπη, ὡς ἤκουσε τοῦτο, ἤρχισε νὰ κλαίῃ τὸν πλησίον αὐτῆς καθήμενον σύζυγόν της. Ἴνα δὲ πεισθῆ καλλίτερον ὅτι ὁ φιλοξενηθεὶς ἐν Κρήτῃ ἦτο ὁ Ὀδυσσεύς, ἠρώτησεν ὁποῖου εἶδους φορέματα ἔφερον ὁ σύζυγός της καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ σύντροφοί του.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Δύσκολον εἶναι, βασίλισσα, νὰ ἐνθυμηθῶ ἀκριβῶς ὅλα, διότι ἤδη παρήλθον εἴκοσι ἔτη. Ἐνθυμοῦμαι ὅμως ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς ἐφόρει πορφυρᾶν χλαῖναν μὲ μίαν χρυσοῦν περόνην, τὴν ὁποίαν ἐθαύμαζον ὅσοι ἐβλεπον, διότι παρίστανε λαμπρότατα κατεσκευασμένον κύνα, ὅστις ἐπνιγε διὰ τῶν ὀδόντων του ἔλαφον ἀσπαίρουσαν ὑπὸ τοὺς πόδας του. Ἐπειτα ἐνθυμοῦμαι καὶ τὸν μαλακὸν καὶ λεπτὸν ὡς φλοιὸν ξηροῦ κρομμύου χιτῶνά του, ὅστις ἔλαμπεν ὡς ὁ ἥλιος. Τὸν συνώδευε δὲ καὶ κήρυξ, ὅστις ὠνεμάζετο Εὐρυβάτης. Τοῦτον ἠγάπα ὁ Ὀδυσσεύς περισσότερον τῶν ἄλλων, διότι ἦτο πολὺ συνετὸς ἄνθρωπος.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἡ Πηνελόπη ἐπίσθη ὅτι ἦτο ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θρηνηῖ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς συνεκινήθη διὰ τὸ βαρὺ πένθος τῆς συζύγου του καὶ παρηγορῶν αὐτὴν εἶπεν·

Εὐγενεστάτη βασίλισσα, δίκαιον ἔχεις νὰ θρηνηῖς ἄνδρα μάλιστα ὡς τὸν Ὀδυσσεά. Ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεύς δὲν ἀπέθανε, ζῆ, καὶ θὰ εἶναι ἐδῶ ἢ τοῦτον τὸν μῆνα ἢ τὸν ἄλλον. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶδον ἐγὼ εἰς τὴν χώραν τῶν Θεσπρωτῶν τὸ πλεῖστον καὶ τοὺς ναύτας, οἵτινες ἐμελλον νὰ τὸν ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα του. Καὶ θὰ ἦτο ἐδῶ πρὸ πολλοῦ, ἂν δὲν μετέβαιναν εἰς τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης, ἵνα ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τῆς ἐπιστροφῆς του εἰς τὴν πατρίδα του.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Πηνελόπη·

Εἶθε νὰ ἤρχετο, ξένε μου, ὁ Ὀδυσσεύς καὶ τότε θὰ ἐβλεπες πόσα δῶρα θὰ σοῦ ἔδιδον. Ἡ καρδία μου ὅμως μοῦ λέγει ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ. Σὺ δέ, ξένε μου, θὰ εἶσαι τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν οἰκίαν μου ἀγαπητὸς καὶ σεβαστὸς, διότι πολὺ μὲ παρηγόρησες διὰ τῶν λόγων σου. Σεῖς δέ, κοράσια, πλύνετε τοὺς πόδας τοῦ ξένου καὶ ἐτοιμάσατε εἰς αὐτὸν κλίνην μὲ μαλακὰ στρώματα καὶ μάλλινα σκεπάσματα διὰ νὰ κοιμηθῆ. Προσέχετε νὰ μὴ ἐνοχλήσῃ καμμία τὸν ξένον, διότι εὐθὺς θὰ τὴν διώξω μακρὰν τοῦ οἴκου μου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Ἡ μαλακὴ κλίνη, βασίλισσα, μοῦ εἶναι μισητή, ἀφ' ὅτου ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὰ χινοσκεπῆ ὄρη τῆς Κρήτης, καὶ θὰ πλαγιάσω, ὡς εἶμαι συνειθισμένος, ἐπὶ ἀθλίας στρωμνῆς πλησίον τοῦ πυρός. Οὐδὲ αὐτὸ τὸ πλούσιμον τῶν ποδῶν μου ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ μου. Δὲν θέλω νὰ μὲ ἐγγίσῃ καμμία ἐξ αὐτῶν τῶν ὑπηρετριῶν, αἵτινες εἶναι ἐδῶ, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχη καμμία γραῖα, τῆς ὁποίας ἡ καρδιά νὰ ἐδοκίμασεν ὅσα ἐγώ.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Πηνελόπη·
 Πολὺ φρονίμως σκέπτεσαι, ξένοι. Μέχρι τοῦδε δὲν εἶδον ἐν τῇ οἰκίᾳ μου τόσον φρόνιμον ξένον. Ἀληθῶς ἔχω μίαν φρόνιμον καὶ καλὴν γραῖαν, ἡ ὅποια ἀνέθρεφεν ἐκεῖνον τὸν δυστυχῆ. Ἐλθε ἐδῶ, Εὐρύκλεια, καὶ πλύνε τοὺς πόδας τοῦ ξένου, ὅστις εἶναι συνομηλιξὶς πρὸς τὸν κύριόν σου. Καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς τῶρα ἴσως θὰ ἐγινε τοιοῦτος· διότι αἱ δυστυχίαι ταχέως γηράσκουσι τοὺς ἀνθρώπους.

§ 80 Ἡ Εὐρύκλεια ἀναγνωρίζει τὸν Ὀδυσσεά.

Ἡ Εὐρύκλεια, ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους, ἐκάλυψε μὲ τὰς χεῖρας τὸ πρόσωπόν της καὶ ἔλεγε κλαίοντα πρὸς τὸν Ὀδυσσεά·
 Ὡχ εἰς ἐμέ, τέκνον μου, ἡ ὁποία δὲν ἤμπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω. Βλέπεις, τέκνον μου, αἱ θεαὶ σὲ ἐμίσησαν, ὥστε δὲν σὲ ἀφήκαν νὰ γηράσῃς καὶ νὰ ἴδῃς τὸν υἱόν σου μέγαν, ὡς ἠύχεσο, παρακαλῶν τοὺς θεοὺς καὶ προσφέρων εἰς αὐτοὺς θυσίαν. Τί νὰ σοῦ εἶπω, ξένοι, πολλοὶ ἄνθρωποι ἦλθον ἐδῶ, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ὠμοιάζει τόσον πρὸς τὸν Ὀδυσσεά, ὅσον ὁμοιάζεις σὺ κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ κατὰ τοὺς πόδας καὶ κατὰ τὴν φωνήν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·
 Τοῦτο λέγουσιν ὅλοι, καλὴ μου γραῖα, ὅσοι μᾶς εἶδον καὶ τοὺς δύο, ὅτι ὁμοιάζομεν πολὺ.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ γραῖα ἔφερε λεκάνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχουσε ψυχρὸν ὕδωρ, κατόπιν δὲ καὶ θερμόν. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν οὐλὴν αἰῶ τοῦ γονατός του, τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸς αὐτὸν προξενήσει ἀγριόχοιρος κατὰ τὸν Παργασσόν, ὅτε ἐκυνήγει μὲ τοὺς θεοὺς του, τοὺς ἀδελφοὺς τῆς μητρὸς του, ἔσυρε τὸ κάθισμά του μακρὰν τῆς ἐστίας εἰς σκοτεινὸν μέρος, διὰ νὰ μὴ φαίνεται τίποτε. Καὶ ἡ Εὐρύκλεια πλησιέστερον ἐλθοῦσα μὲ τὴν λεκάνην ἤρχισε νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας τοῦ κυρίου της. Ἀλλ' ὡς ἡ χεὶρ της ἔφθασεν εἰς τὴν οὐλὴν, εὐθὺς ἀνεγνώρισε τὸν κύριόν της καὶ ἐκ τῆς πολλῆς γαοῆς ὁ πούς τοῦ Ὀδυσσεῶς τῆς ἔφυγεν
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἐκ τῶν χειρῶν τῆς καὶ ἔπεσεν ἐντὸς τῆς λεκάνης, ἣτις ἔκλινε καὶ ἐχύθη ὅλον τὸ ὕδωρ κατὰ γῆς. Χαρὰ δὲ καὶ λύπη κατέλαβε τὴν ψυχὴν τῆς, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐγέμισαν δάκρυα, ἡ φωνὴ τῆς ἐπίασθη καὶ εἶπε θωπεύουσα τὸν Ὀδυσσεά·

Σὺ μοῦ εἶσαι, τέκνον μου, καὶ πόσον χρόνον δὲν σέ ἀνεγνώρισα.

Ἐν ᾧ δὲ ἤθελε νὰ ἀναγγείλῃ ταῦτο καὶ εἰς τὴν Πηνελόπην, ὁ Ὀδυσσεὺς τῆς ἔκαμε νεῦμα διὰ τῆς χειρὸς νὰ σιωπήσῃ καὶ εἶπεν· Οὐδεὶς πρέπει νὰ μάθῃ τίποτε, διότι ὅλοι ἀπωλέσθημεν.

Εὐρύκλεια ἀναγνωρίζουσα τὸν Ὀδυσσεά.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ Εὐρύκλεια ἔφερεν ἄλλο ὕδωρ καὶ ἔπλυνε τοὺς πόδας τοῦ Ὀδυσσεως, ὅστις κατόπιν ἦλθε πλησίον τοῦ πυρὸς καὶ ἐκάθισε σκεπάσας τὴν οὐλὴν μὲ τὰ ἐνδύματά του.

Τότε εἶπε πρὸς αὐτὸν ἡ Πηνελόπη·

Ἐένε, ἐν ἀκόμῃ θὰ σέ ἐρωτήσω καὶ ἔπειτα θὰ σέ ἀφήσω νὰ κοιμηθῆς. Ἡ ἰδική μου δυστυχία εἶναι μεγάλη, καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα δὲν ἔμπορῶ νὰ παρηγορηθῶ. Τώρα δὲ μὲ ἀναγκάζουσι νὰ νυμφευθῶ καὶ ἓνα τῶν μνηστήρων, οἱ ὅποιοι κατατρώγουσιν ἐδῶ τὴν περιουσίαν μας καὶ δὲν ἤξεύρω, τί νὰ κάμω. Μὲ ἀνησυχεῖ καὶ ἐν ὄνειρον, τὸ ὅποιον εἶδον τὴν παρελθοῦσαν νύκτα καὶ τὸ ὅποιον δὲν ἤξεύρω, ^{ἡ φησὶ ἀναγινώσκει} εἶδον ὅτι εἶγον εἰς τὴν αὐλήν μου εἴκοσι

χῆνας, αἱ ὅποσαι ἔτρωγον σῖτον, ὅτε ἀετός μέγας ἐλθὼν ἐκ τοῦ ἔβρου ἐπνίξεν ὄλας καὶ ἔφυγε. Τότε ἐγὼ ἤρχισα νὰ λυποῦμαι καὶ νὰ θρηνηῶ διὰ τὰς χῆνας. Ἄλλ' ὁ ἀετός ἐπανελθὼν μὲ παρηγόρει λέγων· Μὴ ληπεῖσαι, Πηνελόπη, δὲν βλέπεις ὄνειρον, ἀλλὰ καθαρὰν ἀλήθειαν. Αἱ χῆνες εἶνε οἱ μνηστῆρες, ἐγὼ δὲ ὁ ἀετός εἶμαι ὁ σύζυγός σου, ὅστις ἐπανῆλθον καὶ θὰ ἐξολοθρεύσω ὄλους τοὺς μνηστῆρας. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἐξύπνησα καὶ βλέψασα πρὸς τὰς χῆνας εἶδον νὰ τρώωσιν αὐταὶ σῖτον ἐντὸς τῆς πυέλου (σχάφης).

Τὸ ὄνειρον τοῦτο, βασίλισσα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σημαίνει ἄλλο τι ἢ ὅ,τι αὐτὸς ὁ Ὀδυσσεὺς σοῦ εἶπεν. Οἱ μνηστῆρες, φαίνεται, θὰ ἀπολεσθῶσι καὶ οὐδεὶς αὐτῶν θὰ σωθῆ.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ἡ Πηνελόπη·

Ἄλλα τὰ ὄνειρα, ξένη, δὲν πραγματοποιοῦνται. Εἶθε νὰ ἐγίνετο ὅ,τι εἶπες. Ἄλλ' αὔριον, ξένη, εἶναι δι' ἐμὲ ἡ τρομερὰ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀφήσω τὴν οἰκίαν τοῦ Ὀδυσσεως. Ἀπεψάσισα νὰ προτείνω εἰς τοὺς μνηστῆρας τὸν ἐξῆς ἀγῶνα. Θὰ δώσω εἰς αὐτοὺς τὸ τόξον τοῦ συζύγου μου καὶ δώδεκα πελέκεις καὶ θὰ τοὺς εἶπω ὅτι, ὅστις κατορθώσῃ νὰ ἐντείνῃ τὸ τόξον τοῦτο καὶ νὰ διαπεράσῃ τὸ βέλος διὰ τῶν ὀπῶν καὶ τῶν δώδεκα πελέκειων, τοὺς ὁποίους θὰ στήσωμεν κατὰ σειρὰν τὸν ἕνα πλησίον τοῦ ἄλλου, τοῦτον ἐγὼ θὰ λάβω σύζυγον καὶ θὰ ἀφήσω τὴν προσφιλεῖ ταύτην οἰκίαν, τὴν ὁποίαν θὰ ἐνθυμῶμαι πάντοτε καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν.

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεὺς·

Πολὺ καλὰ ἐσκέφθης, βασίλισσα, νὰ γίνῃ αὔριον ὁ ἀγών. Ἀλλὰ πρὶν ἀρχίσῃ ὁ ἀγών, ὁ Ὀδυσσεὺς θὰ εἶναι ἐδῶ.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ἡ Πηνελόπη·

Δὲν ἤξεύρεις, πόσον μὲ εὐχαριστεῖ ἡ συναναστροφή σου, ξένη, καὶ εὐχαρίστως θὰ ἔμενον ὄλην τὴν νύκτα ἄυπνος νὰ σὲ ἀκούω, ἀλλὰ πρέπει καὶ σὺ νὰ κοιμηθῆς. Οὕτως ἐκανόνισεν ὁ θεὸς τὰ πράγματα, οἱ ἄνθρωποι νὰ κοιμῶνται τὴν νύκτα. Ἐγὼ τώρα μεταβαίνω εἰς τὸν θάλαμόν μου νὰ κατακλιθῶ, σὺ δὲ κοιμηθῆτι ὅπου θέλῃς ἢ στῶσε κατὰ γῆς ἢ εἰπέ νὰ σοῦ θέσωσι καὶ μίαν κλίνην.

§ 81. Ὀδυσσεὺς καὶ Ἄθηνᾶ.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ Πηνελόπη ἐπορεύθη εἰς τὸ δωματίον τῆς περίλυπος διὰ τὸν σύζυγόν της. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἔμεινεν ἐκεῖ καὶ

στρώσας κατά γῆς κατεκλίθη. Ἄλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῆ ὅλην τὴν νύκτα σκεπτόμενος, πῶς νὰ ἐξολοθρευθῆ τοὺς αὐθάδεις μνηστῆρας. Αἴφνης ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὸν ἡ Ἄθηνά καὶ εἶπε·

Διὰ τί δὲν κοιμᾶσαι, ταλαίπωρε; Ἐδῶ εἶσαι εἰς τὴν οἰκίαν σου, εἰς τὴν σύζυγόν σου καὶ εἰς τοιοῦτον υἱόν, τὸν ὁποῖον πᾶς ἄνθρωπος εὐχεται νὰ ἔχη.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Ὅλα ταῦτα εἶναι ὀρθά, θεά, ὅπως λέγεις. Ἄλλὰ πῶς θὰ δυνηθῶ νὰ φονεύσω τοὺς μνηστῆρας, χωρὶς νὰ πάθω τίποτε; Εἰς τοῦτο παρακαλῶ νὰ μὲ ὀδηγήσῃς.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Ἄθηνά·

Μὴ φοβοῦ, Ὀδυσσεῦ! Ὅταν ἐμὲ ἔχῃς προστάτιν, καὶ πεντήκοντα στίφη ἀνθρώπων ἂν σὲ περιεκύκλουν, σὺ θὰ ἐνίκας. Κοιμήθητι λοιπὸν ἡσύχως· διότι εἶναι βᾶσανος νὰ μένης ἄπνιος δι' ὅλης τῆς νυκτός. Ὁ καιρὸς ἐπλησίασεν, ὅτε θὰ ἀπαλλαγῇς πάσης πλῆον φροντίδος.

Ταῦτα εἶπεν ἡ θεὰ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ὀλυμπον. Τὸν δὲ Ὀδυσσεῖα μόλις εἶχε καταλάβει ὕπνος, καὶ εὐθὺς ἐξύπνησαν αὐτὸν οἱ θρηνοὶ τῆς Πηνελόπης. Αὕτη εἶχεν ἴδει ὄνειρον, ὅτι ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ἐξύπνήσασα ἔκλαιε. Μετ' ὀλίγον ἐφώτισε ἡ ἡμέρα καὶ ἐσηκώθησαν ὅλοι καὶ ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὅλαι αἱ ὑπηρέτριαι. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην θὰ ἐγίνοντο ἀγῶνες καὶ οἱ γάμοι τῆς Πηνελόπης, ἡ Εὐρύκλεια διέταξε τὰς ὑπηρετριάς νὰ ἐκτελέσῃ ἐκάστη ταχέως τὰς ἐργασίας τῆς· διότι οἱ μνηστῆρες θὰ ἤρχοντο σήμερον ἐνωρίτερον. Ἐπειτα ἦλθον καὶ οἱ βοσκοὶ ὁ Εὐμαιος, ὁ Φιλοίτιος καὶ ὁ Μελάνθιος, φέροντες χοίρους καὶ αἰγας καὶ δάμαλιν. Καὶ ὁ μὲν Εὐμαιος, ὡς εἶδε τὸν Ὀδυσσεῖα, ἐπλησίασεν αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτησε φιλοφρόνως·

Πῶς περνᾷς τώρα, ξένε; Οἱ μνηστῆρες σὲ βλέπουσι καλλίτερον τώρα ἢ σὲ μεταχειρίζονται ὡς καὶ πρότερον;

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Ὁ θεὸς νὰ τιμωρήσῃ, γέρον, τοὺς κακούργους, στίνας πράττουσιν ἀκόλαστα ἔργα, χωρὶς νὰ ἔχωσι μηδὲ τὴν ἐλαχίστην αἰδῶ.

Ὁ Μελάνθιος ὁμῶς, ὡς εἶδε τὸν Ὀδυσσεῖα, εἶπε τοὺς ἐξῆς ὀχληροὺς λόγους·

Ἐένε, ἀκόμη εἶται ἐδῶ; Δὲν ἔχεις σκοπὸν νὰ μᾶς ἀφήσῃς ἡσύχους ἢ θέλεις νὰ φάγῃς ξύλον καὶ τότε νὰ μᾶς ἀφήσῃς; Καὶ ἄλλοῦ μαγειρεύουσι καὶ ἔχουσι φαγητὰ διὰ νὰ φάγῃς.

Κατόπιν δὲ ἦλθε καὶ ὁ Φιλότιος καὶ τείνας τὴν χεῖρα εἰς τὸν Ὀδυσσεά εἶπε·

Καλῶς ὄρισες, ξένη. Ὡς σὲ εἶδον, ξένη, ἐδάκρυσα ἐνθυμηθεὶς τὸν κύριόν μου. Διότι καὶ ἐκεῖνος, πιστεύω, νὰ περιφέρηται καὶ νὰ φορῇ τριαῦτα βράχη, ἂν δὲν ἀπέθανε. Δὲν ἤξεύρεις, πόσον καλὸς ἄνθρωπος ἦτο, ξένη, πρὸς ἐμέ. Μὲ διώρισέ μικρὸν ἀκόμη ὄντα ἀρχιβουκόλον εἰς τοὺς βοῦς του ἐν Κεφαλληνίᾳ, οἱ ὁποῖοι πληθύνονται θαυμασίως, εἰ καὶ εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ φέρω πολλοὺς ἐδῶ διὰ νὰ τρώγωσιν οἱ ἀνάισχυνται μνηστῆρες. Εἶθε νὰ ἔλθῃ ἐκεῖνος καὶ νὰ τοὺς διασκορπίσῃ κακῶς ἀπ' ἐδῶ τοὺς ἀθλίους.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Βουκόλε, μοῦ φαίνεται ἄνθρωπος καλὸς καὶ συνετός. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν δυσκολεύομαι νὰ σοῦ εἶπω, ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς θὰ ἔλθῃ χωρὶς ἄλλο, καὶ σὺ θὰ εἶσαι ἐδῶ καὶ θὰ ἴδῃς μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, τί κακὸν θὰ πάθωσιν οἱ μνηστῆρες.

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ ἀρχιβουκόλος·

Εἶθε νὰ ἐγίνετο τοῦτο, ξένη, καὶ τότε θὰ ἐβλεπες πόσῃ δύναμιν ἔχω καὶ ποίας χεῖρας.

Τὰ αὐτὰ δὲ εἶπε καὶ ὁ Εὐμαιος.

§ 82. Τὸ τόξον τοῦ Ὀδυσσεύος.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι τριαῦτα συναμίλου, ἦλθον καὶ οἱ μνηστῆρες εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐκάθισαν εἰς τὴν τράπεζαν νὰ φάγωσιν. Οἱ ὑπηρεταὶ ταχέως ἐμίρασαν ἄρτον καὶ κρέατα, καὶ οἱ μνηστῆρες ἤρχισαν νὰ τρώγωσι καὶ νὰ πίνωσιν. Ὁ Ὀδυσσεύς ἐκάθισεν εἰς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης καὶ ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ τρώγῃ ἐκ τῶν κρεάτων, τὰ ὁποῖα ἔστειλε πρὸς αὐτὸν ὁ Τηλέμαχος. Ἄλλ' ἐν ᾧ οἱ μνηστῆρες ἔτρωγον, ἤθελον νὰ διασκεδάσωσι καὶ μὲ τὸν ξένον. Εἰς δὲ τούτων, ὁ Κτήσιππος ἐκ Σάμης, ἄνθρωπος πλουσιώτατος ἀλλ' ἀφρονέστατος, εἶπε πρὸς τοὺς μνηστῆρας·

Ὁ ξένος μας, φίλοι, βλέπετε, καλὰ τρώγει καὶ καλὰ πίνει. Αὐτὸ εἶναι καλόν, διότι δὲν ἀρμόζει οἱ φίλοι τοῦ Τηλεμάχου, ὅσοι ἔρχονται ἐδῶ, νὰ φεύγωσι μὲ κινὰς τὰς χεῖρας. Καὶ διὰ τοῦτο θέλω καὶ ἐγὼ νὰ τὸν φιλοξενήσω μὲ ἐν δῶρον, διὰ νὰ μὲ ἐνθυμηταί.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔλαβε μὲ τὴν χεῖρά του ἐκ τοῦ κανίστρου πόδα βοῦς καὶ τὸν ἔρριψε κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύος, ὅστις ὅμως ἐφυλάχθη κλίνας πρὸς τὰ πλάγια, ὥστε ὁ πούς ἐκτύπησεν εἰς τὸν τοίχον. Τοῦτο παρώργισε τὸν Τηλέμαχον, ὅστις εἶπε·

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Τούτο ἦτο διὰ σὲ καλλίτερον, Κτήσιππε, ὅτι δὲν ἐκτύπησες τὸν ξένον. Ἄλλως θὰ σὲ διεπέρων διὰ τοῦ δόρατός μου καὶ ὁ πατήρ σου ἀντὶ γάμου θὰ ἐφρόντιζεν ἐδῶ περὶ τάφου τῶρα.

Οἱ μνηστῆρες βλέποντες ἀλλήλους ἐγέλων καὶ ἔλεγον περιπαίζοντες τὸν Τηλέμαχον·

Τηλέμαχε, δὲν ὑπάρχει ἄλλος σοῦ ἀτυχέστερος εἰς τοὺς ξένους. Ἐχεις ἓνα ῥυπαρὸν ἐπαίτην, ὅστις ζητεῖ ἀδιακόπως ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ὅστις εἶναι ἀνίκανος διὰ πᾶσαν ἐργασίαν. Δὲν τὸν στέλλεις εἰς τοὺς Σικελούς νὰ τὸν πωλήσῃς ἐκεῖ καὶ νὰ ὠφεληθῆς;

Ἐν ᾧ δὲ ἔλεγον ταῦτα, ἐνεφανίσθη ἡ Πηνελόπη φέρουσα τὸ τόξον τοῦ Ὀδυσσεύος καὶ τὴν φαρέτραν πλήρη θανατηφόρων βελῶν, αἱ δὲ θεράπαιναι τῆς ἔφερον κιβώτιον περιέχον δώδεκα χαλκοῦς πελέκεις. Σταθεῖσα δὲ εἰς τὴν θύραν τῆς αἰθούσης εἶπεν·

Ἀκούσατε, μνηστῆρες, τί θὰ σᾶς εἶπω. Τούτο εἶναι τὸ τόξον τοῦ συζύγου μου καὶ ἡ φαρέτρα. Ὅστις ἐξ ἡμῶν τανύσῃ διὰ τῶν χειρῶν τὸ τόξον καὶ περάσῃ τὸ βέλος διὰ τῶν δώδεκα πελέκειων, τούτου ἐγὼ θὰ γίνω σύζυγος καὶ θὰ τὸν ἀκολουθήσω ἐγκαταλείπουσα τὴν οἰκίαν ταύτην, τὴν ὁποῖαν οὐδέποτε θέλω λησμονῆσει.

Ταῦτα εἶπε καὶ διέταξε τὸν Εὐμαιον νὰ δώσῃ τὰ ὄπλα εἰς τοὺς μνηστῆρας, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἔστησε τοὺς δώδεκα πελέκεις κατὰ σειρὰν καὶ οἱ μνηστῆρες προσεπάθουν δοκιμάζοντες, πότε ὁ εἰς πότε ὁ ἄλλος, νὰ ἐντείνωσι τὸ τόξον, ἀλλὰ μάτην.

§ 87. Ὁ Ὀδυσσεὺς γνωρίζεται εἰς τὸν Εὐμαιον καὶ Φιλοίτιον.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον οἱ μνηστῆρες προσεπάθουν νὰ ἐντείνωσι τὸ τόξον, ὁ Εὐμαιος καὶ ὁ Φιλοίτιος ἐξῆλθον τῆς αἰθούσης. Τότε ἐπλησίασεν αὐτοὺς ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ εἶπε·

Βουκόλε καὶ σὺ χοιροβοσκέ, ἂν τῶρα ἔφερες ἐδῶ ὁ θεὸς αἰφνης τὸν Ὀδυσσεά, σεῖς τότε ποῖον θὰ ἐβοηθεῖτε, αὐτὸν ἢ τοὺς μνηστῆρας;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Φιλοίτιος·

ὦ θεέ μου, ἄς ἤρχετο ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ τότε θὰ ἐβλεπες, ποῖαν δύναμιν ἐγὼ ἔχω καὶ ποῖας χεῖρας οἰκικῶ.

Ταῦτα ἐπανελάβεν καὶ ὁ Εὐμαιος. Ἐκ τῶν λόγων δὲ τούτων ἐνόησεν ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν ἀγάπην καὶ πίστιν τῶν ὑπηρετῶν του καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς·

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἠρώτησε ἀπὸ τοῦ πρώτου Εκπαιδευτοῦ τῆς Πολιτικῆς ἐν τῇ

ὅστις μετὰ εἴκοσιν ἐτῶν ταλαιπωρίας εἰς τὴν ξένην βλέπω πάλιν τὴν πατρίδα μου. Σεῖς μόνοι ἐξ ὄλων τῶν ὑπηρετῶν μου, βλέπω, μένετε πιστοὶ εἰς τὸν κύριόν σας. Καὶ διὰ τοῦτο σᾶς ὑπόσχομαι τῶρα ὅτι, ἐὰν ὁ θεὸς μὲ συνδράμῃ, ἵνα ἐξολοθρεύσω τοὺς μνηστῆρας, θὰ σᾶς νυμφεύσω καὶ τοὺς δύο καὶ θὰ σᾶς δώσω κτήματα, καὶ καὶ θὰ σᾶς κτίσω οἰκίαν πλησίον τῆς ἰδικῆς μου, καὶ θὰ σᾶς θεωρῶ καὶ σᾶς τέκνα μου, ὡς τὸν Τηλέμαχον. Καὶ διὰ τὸ νὰ βεβαιωθῆτε ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Ὀδυσσεύς, θὰ σᾶς δεῖξω καὶ τὴν οὐλήν, τὴν ὁποίαν ἔχω ἐπὶ τοῦ γόνατός μου.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ παρεμέρισε τὰ ῥάκη ἀπὸ τῆς οὐλῆς. Οὗτοι δὲ πεισθέντες πλέον, ἐνηγκαλίσθησαν κλαίοντες τὸν κύριόν των καὶ ἐφίλουσαν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς ἤσπάζετο αὐτούς. Καὶ θὰ ἔμενον μέχρι τῆς ἐσπέρας κλαίοντες, ἂν ὁ Ὀδυσσεύς δὲν ἔλεγε πρὸς αὐτούς·

Ἀφήσατε τοὺς θρήνους, μὴ μᾶς ἴδη κανεῖς καὶ εἴπη ἐντός. Μὴ μένωμεν ἐδῶ πλεῖστον χρόνον. Ἄς ἀπέλθωμεν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅχι ὅμως ὅλοι ὁμοῦ. Ἐγὼ εἰσέρχομαι πρῶτος, κατόπιν δὲ ἔρχεσθε καὶ σεῖς. Ἐγὼ θὰ ζητήσω τὸ τόξον διὰ νὰ ἀγωνισθῶ καὶ ἐγὼ, ἀλλ' οἱ μνηστῆρες δὲν θὰ θελήσωσι νὰ τὸ δώσωσι. Σὺ ὅμως, Εὐμαιε, μὴ προσέξῃς, τί λέγουσιν οἱ μνηστῆρες, ἀλλὰ λάβε τὸ τόξον καὶ φέρε πρὸς ἐμέ. Ἐπειτα εἶπε εἰς τὰς ὑπηρετίας νὰ κλείσωσι καλῶς τὰς θύρας τῶν δωματίων των. Σὺ δέ, Φιλοίτιε, ἀκλείσῃς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς καλῶς μὲ τὴν κλειδα.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους εἰσῆλθε πρῶτος ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ἐκάθισεν εἰς τὴν θύραν, εἰς τὴν θέσιν του, κατόπιν δὲ ἦλθον καὶ ὁ Εὐμαιος καὶ ὁ Φιλοίτιος. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον κατεγίνοντο ἀκόμη ὁ Εὐρύμαχος καὶ ὁ Ἀντίνοος, οἱ δύο ἀνδρειότατοι τῶν μνηστῆρων, νὰ ἐντείνωσι τὸ τόξον, ἀλλὰ μάτην. Διὸ ἀφήκαν κατὰ γῆς τὸ τόξον καὶ ἤρχισαν νὰ πίνωσιν εἶνον. Τότε ὁ Ὀδυσσεύς εἶπε·

Ἦθελον, ὦ μνηστῆρες, νὰ ἐδοκίμαζον καὶ ἐγὼ νὰ ἐντείνω τὸ τόξον, διὰ νὰ ἴδω, ἂν σφάζεται ἀκόμη τι ἐκ τῆς δυνάμεώς μου ἢ μοῦ τὴν ἀπώλεσαν αἱ πλάναί καὶ αἱ συμφοραί.

§ 84. Ὁ Ὀδυσσεύς ἐντείνει τὸ τόξον

Ὡς ἤκουσαν τοῦτο οἱ μνηστῆρες, ἠγανάκτησαν πολὺ, ὁ δὲ Ἀντίνοος εἶπεν·

Ἄθλιε, ἐπαῖτα, βεβαίως δὲν ἔχεις καθόλου μυελόν. Δὲν εὐχαριστεῖσαι ὅτι κἀπὸ τῶν πτωχῶν ἐκείνων εἶσαι ἀνθρώπος,

χωρίς νά σοῦ λείπη τίποτε, ἀλλ' ἀκούεις καί τί λέγομεν. Ἄν ἐπιές πολὺν οἶνον καί δὲν ἤξεύρης τί λέγεις, τότε ἐνθυμήθητι, τί ὁ Εὐρυτίων ἐπαθεν εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ Πείριθου.

Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ Τηλέμαχος:

Τὸ τόξον ἀνήκει εἰς ἐμέ καί ἐγὼ δύναμαι νά τὸ δώσω ἡ καί νά τὸ χαρίσω εἰς ὅποιον δήποτε θέλω. Λάβε λοιπὸν αὐτό, Εὐμαιε, καί ὁδὸς εἰς τὸν ξένον.

Οἱ μνηστῆρες ἤρχισαν νά κραυγάζωσι καί νά ἀπειλῶσι τὸν Εὐμαιον, ἀλλ' ὁ Εὐμαιος ἐνεχείρισεν αὐτὸ εἰς τὸν Ὀδυσσεά. Ἐπειτα ἐκάλεσε τὴν Εὐρύκλειαν καί εἶπε νά κλείσῃ τὰς θύρας τοῦ θαλάμου καί νά μὴ ἐξέλθῃ καμμία γυνὴ ἐξω, ὅ,τι καί ἂν ἤθελε συμβῆ. Ὁ δὲ Φιλοίτιος ἔτρεξεν ἐκτὸς καί ἐκλείσε καλῶς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς, καί ἐπέστρεψε πλησίον τοῦ Ὀδυσσεώς, ὅπου ἦτο καί ὁ Εὐμαιος. Ἡ Πηνελόπη εἶχεν ἀναβῆ εἰς τὸ ὑπερῶν συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ υἱοῦ τῆς, ὅστις δὲν ἤθελε νά μένη ἡ μήτηρ του ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἀφ' οὗ ἔμελλον νά συμβῶσι φοβερά πράγματα. Ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, ὡς ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖράς του τὸ μέγα τόξον, ἀνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας εὐθὺς τὸ ἐτάνυσεν, ὡς τανύει τὴν χορδὴν περὶ τὸν νέον κολλοπα (στοιφτάρι) ὁ κιθαριφῶδός. Ἐπειτα μὲ τὸν δάκτυλον τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἔκρουσε τὴν χορδὴν, διὰ νά ἴδῃ, ἂν εἶναι στερεὰ ἡ ὄχι. Ἡ χορδὴ ἐξέβαλε φωνὴν παρομοίαν πρὸς φωνὴν χελιδόνος. Ἐπειτα ἔθεσε τὸ βέλος, καί ἐκ τῆς θέσεώς του, ὡς ἦτο καθήμενος, ἔρριψεν εἰς τοὺς πελέκεις. Τὸ βέλος ἐπέρασε καί διὰ τῶν δώδεκα πελέκειων. Τότε ὁ Ὀδυσσεύς εἶπε:

Τηλέμαχε, δὲν σοῦ φέρει ἀτιμίαν ὁ ξένος, τὸν ὅποιον ἐδέχθης εἰς τὴν οἰκίαν σου. Καί τὸ τόξον ἐνέτεινα εὐκόλως καί τοῦ σκοποῦ ἐπέτυχον. Ἀκόμη βλέπω ὅτι διατηρεῖται ἡ δύναμις μου καί δὲν εἶμαι τοιοῦτος, ὅποιον μὲ ὑβρίζουσιν οἱ μνηστῆρες. Τώρα δὲ εἶναι ὥρα νά δώσωμεν εἰς αὐτοὺς καί τὸ ἄλλο φαγητὸν τὸ ἐσπερινόν, εἰ καί εἶναι ἀκόμη ἡμέρα, καί ἄς διασκεδάσωμεν αὐτοὺς μὲ τὴν φόρμιγγα καί μὲ τὰ ἄσματα.

Ταῦτα εἶπε καί ἐνευσεν εἰς τὸν Τηλέμαχον διὰ τῶν ἐφρῶν.

Οὗτος δὲ εὐθὺς φορέσας τὸ ξίφος του καί λαβὼν ἀνά χεῖρας τὸ δόρυ του ἐστάθη εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ πατρὸς του.

§ 88. Μνηστήροφονία.

Ὁ Ὀδυσσεύς τώρα ἀπεδύθη τᾶ ῥάκη του καί κρατῶν ἀνά χεῖρας τὸ τόξον καί τὴν φαρέτραν ἐπήδησεν εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας καί εἶπε:

Ὁ μὲν ἀβλαβῆς οὔτος ἀγὼν ἐξετελέσθη. Τώρα ὁμοίως μένει νὰ ρίψωμεν καὶ εἰς τὸν ἄλλον σκοπὸν, τὸν ὁποῖον κάνεις ἕως τώρα δὲν ἐπέτυχε.

Τοῦτο εἶπε καὶ ἐτόξευσε τὸν Ἀντίνοον, ὅστις ἀμέριμνος εἶχε σηκώσει μέγα ποτήριον οἴνου καὶ κρατῶν τοῦτο καὶ μὲ τὰς δύο του χεῖρας ἦτο ἕτοιμος νὰ τὸ καταπιῇ. Ἐν ᾧ δὲ εἶχεν εἰς τὸ στόμα του τὸ ποτήριον, τοῦ ἤλθε τὸ βέλος εἰς τὸν λαιμὸν καὶ τὸ ποτήριον ἔπεσεν ἐκ τῶν χειρῶν του, ἔπεσε δὲ καὶ αὐτὸς νεκρὸς κατὰ γῆς ἀνατρέφας διὰ τῶν ποδῶν του τὴν τράπεζαν καὶ ρίψας ὅλα τὰ φαγητὰ κάτω. Οἱ δὲ μνηστῆρες ἰδόντες τοῦτο ἤρχισαν νὰ φωνάζωσι καὶ σηκωθέντες ὀρθιοὶ ἔτρεχον εἰς τὴν αἴθουσαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παρατηροῦντες εἰς ὅλους τοὺς τοίχους διὰ νὰ εὕρωσιν ὄπλα. Ἄλλὰ δὲν εὕρισκον τίποτε οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ. Τότε ἤρχισαν μετὰ μεγάλης ὀργῆς νὰ ἐπιπλήττωσι τὸν Ὀδυσσεῆα λέγοντες:

Ἄθλιε, ποῦ ἔχεις τὸν νοῦν σου, ὅταν τοξεύης; Τώρα ἐχάθης, καὶ θὰ σὲ φάγωσι γῦπες, διότι ἐφόνευσες τὸν καλλίτερον νέον τῆς Ἰθάκης.

Τοῦτους ἀγρίως ἰδὼν ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπεν:

Δὲν ἐπιστεύετε, σκύλοι, ὅτι θὰ ἐπανέλθω ἐκ τῆς Τροίας πάλιν, καὶ διὰ τοῦτο κατεστρέφετε τὴν περιουσίαν μου καὶ ἠθέλετε, ἐμοῦ ζῶντος, νὰ νυμφευθῆτε τὴν γυναῖκά μου, χωρὶς μῆτε τὸν θεὸν νὰ φοβῆσθε, μῆτε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐντρέψθε, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θὰ ἀφήσω κανένα ζῶντα.

Ὡς ἤκουσαν οἱ μνηστῆρες ὅτι εἶναι ὁ Ὀδυσσεὺς, ἔγιναν κάτωχροι ἐκ τοῦ φόβου καὶ προσεπάθησαν διὰ λόγων μαλακῶν νὰ ἐξαπατήσωσιν αὐτὸν καὶ νὰ σωθῶσι, λέγοντες ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀποζημιώσωσιν αὐτὸν διὰ τὴν φθοράν, τὴν ὅποιαν τοῦ ἐπροξένησαν. Ἄλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἀμετάπειστος ὢν ἐτόξευσε τώρα τὸν Εὐρύμαχον, ὃν ἐπέτυχεν εἰς τὸ στῆθος κάτωθεν τοῦ δεξιοῦ μαστοῦ καὶ ἀφήκεν ἄπνουν. Τότε οἱ μνηστῆρες ἀπελπισθέντες σύρρουσι τὰ ξίφη των καὶ ὀρμῶσι κατὰ τοῦ Ὀδυσσεως, ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀπωθεῶσιν αὐτούς, οἵτινες καταφεύγουσιν ὅλοι ὁμοῦ εἰς γωνίαν τῆς αἰθούσης προσπαθοῦντες ὁ εἰς νὰ κρυφθῆ ὀπισθεν τοῦ ἄλλου. Ἐνταῦθα ἐξηκολούθησεν ἡ φοβερά σφαγὴ καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον πάντες οἱ μνηστῆρες ἔκειντο κατὰ γῆς νεκροί. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς ἔστειλε τὸν Τηλέμαχον νὰ καλέσῃ τὴν Εὐρύκλειαν· διότι ἠθελε νὰ μάθῃ καὶ ποῖαι ὑπέρβριαι ἔμειναν πισταὶ εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ποῖαι ὄχι. Ἡ Εὐρύκλεια ἤλθεν εὐθὺς εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ὡς εἶδε τοὺς μνηστῆρας ὅλους νεκρούς, ἤρχισε νὰ ἐκφράσῃ τὴν χαρὰν τῆς διαφωσῆς. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς εἶπε:

Γραῖα, σιώπα καὶ μὴ φώναζε ! Εἶναι ἄμαρτία νὰ χαίρωμεν διὰ τοὺς φονευθέντας ἄνδρας. Τούτους ἐτιμώρησεν ἡ θεία δίκη καὶ ἡ κακία των. Ἐπιθυμῶ ὅμως νὰ μάθω, καὶ ποῖαι ὑπηρέτριαι μένουσι πισταί.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Εὐρύκλεια·

Τέκνον μου, ἐδῶ εἶναι πεντήκοντα ὑπηρέτριαι, τὰς ὁποίας ἐδιδάξαμεν νὰ ἐργάζωνται διαφόρους ἐργασίας. Ἐκ τούτων δώδεκα ἐβάδισαν τὸν κακὸν δρόμον καὶ δὲν τιμῶσιν οὔτε ἐμὲ οὔτε τὴν Πηνελόπην.

Πρὸς ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς·

Κάλεσε τὰς ἀθλίας ταύτας ὑπηρετρίαις νὰ ἔλθωσιν ἐδῶ.

Ὡς δὲ ἤλθον αὐταί, διέταξεν αὐτὰς ὁ Ὀδυσσεύς νὰ φέρωσιν ἔξω τῆς αἰθούσης τοὺς νεκροὺς καὶ νὰ πλύνωσι ταχέως τὸ πάτωμα. Ἄφ' οὗ δὲ ἐξετέλεσαν τοῦτο, τότε ἔφερον αὐτὰς ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ἐκρέμασαν αὐτὰς ὄλας, ὡς καὶ τὸν ἄθλιον Μελάνθιον.

§ 86. Ἀναγνωρισμὸς τοῦ Ὀδυσσεύς.

Κατόπιν ὁ Ὀδυσσεύς διέταξε τὴν Εὐρύκλειαν νὰ καλέσῃ τὴν Πηνελόπην καὶ τὰς καλὰς ὑπηρετρίαις. Ἡ δὲ Εὐρύκλεια ἔτρεξε καὶ εἶπεν εἰς τὰς ὑπηρετρίαις, ὅτι ἤλθεν ὁ Ὀδυσσεύς, αἰτινες, ὡς ἤκουσαν τοῦτο, ἤλθον εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ περικυκλώσασαι τὸν Ὀδυσσεῖα ἐφίλουν αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ὁ δὲ Ὀδυσσεύς συνεκινήθη, ὡς εἶδε τὰς παλαιὰς του ὑπηρετρίαις, καὶ δάκρυα κατέβρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του. Κατόπιν ἡ Εὐρύκλεια ἀνέβη εἰς τὸ ὑπερφῶν διὰ νὰ εἶπῃ εἰς τὴν κυρίαν τῆς τὴν χαροποιὸν εἶδησιν. Τα γόνατά της εἶχον ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἐνδυναμώσει καὶ οἱ πόδες της εἶχον κάμει πτερὰ. Σταθεῖσα δὲ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς βασιλίσσης εἶπε· Ἐξύπνησε, τέκνον μου, νὰ ἴδῃς ὅ,τι τόσον χρόνον περιμένεις. Ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ἐφόνευσεν ὄλους τοὺς μνηστῆρας.

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ἡ Πηνελόπη·

Τί ἔπαθες, καλή μου γραῖα, ἐλθοῦσα ἐδῶ εἰς τοιαύτην ὥραν διὰ νὰ μὲ ἐξυπνήσῃς καὶ νὰ μοῦ εἴπῃς ἀδύνατα πράγματα ; Δὲν πιστεύω νὰ εἶσαι εἰς τὰ καλὰ σου, νὰ κάθησαι καὶ σὺ καὶ νὰ γελάς με τὴν δυστυχίαν μου. Πήγαινε, ἂν ἦτο ἄλλη, οὐδὲ μίαν στιγμὴν θὰ τὴν ἄφινον εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ἡ Εὐρύκλεια·

Ὅχι, τέκνον μου, δὲν σὲ γελῶ, ὁ Ὀδυσσεύς ἤλθε καὶ εἶναι ἐδῶ. Εἶναι ὁ ξένος ἐπαίτης, τὸν ὁποῖον ὑβρίζον ὄλοι εἰς τὴν αἴθουσαν. Ὁ Τηλέμαχος τὸ ἤξευρεν, ἀλλὰ τὸ διετῆρει μυστικόν, μέχρις ὅτου τιμωρήσῃ τοὺς μνηστῆρας.

Ὡς δὲ ἤκουσε ταῦτα ἡ Πηνελόπη, ἐπήδησεν ἀπὸ τῆν κλίνην τῆς πλήρης χαρᾶς καὶ ἐναγκαλισθεῖσα τὴν Εὐρύκλειαν εἶπε δακρύνουσα·

Ἔλα εἰπέ μου, καλὴ μου μάννα, τὴν ἀλήθειαν. Ἄν πράγματι ἦλθεν, ὡς λέγεις, πῶς ἠδυνήθη μόνος νὰ φονεῦσῃ ὄλους τοὺς μνηστῆρας;

Πρὸς ταύτην ἀπεκρίθη ἡ Εὐρύκλεια·

Δὲν εἶδον ἐγώ, τέκνον μου, δὲν ἔμαθον, πῶς ἔγινεν. Ἦκουσα μόνον τὰς φωνὰς καὶ τοὺς στεναγμοὺς τῶν φονευομένων, διότι ὄλαι αἱ ὑπηρέτριαι ἐκαθήμεθα εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δωματίου μὲ κλειστὰς θύρας περίτρομοι, μέχρις ὅτου ἦλθε καὶ μὲ ἐκάλεσεν ὁ Τηλέμαχος. Εἰς τὴν αἴθουσαν δὲ εἶδον τοὺς μνηστῆρας κατὰ γῆς κυλλιομένους εἰς τὸ αἶμα των καὶ τὸν Ὀδυσσεῖα ἰστάμενον ὡς λέοντα ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν. Κατόπιν δὲ ἔφερον ὄλα τὰ πτώματα εἰς τὴν αὐλὴν καὶ αἱ ὑπηρέτριαι ἐκαθάρισαν τὴν οἰκίαν καὶ τώρα μὲ ἔστειλε ὁ Ὀδυσσεύς νὰ σοῦ εἶπω νὰ μεταβῆς ἐκεῖ. Τώρα ἔγινε, τέκνον μου, ὅ, τι τόσον χρόνον ἐπεθυμοῦμεν. Ὁ Ὀδυσσεύς ἦλθεν ὑγιής εἰς τὴν οἰκίαν του, οἱ δὲ ὑβρίζονται μνηστῆρες διὰ τὰς κακίας των ἀπωλέσθησαν.

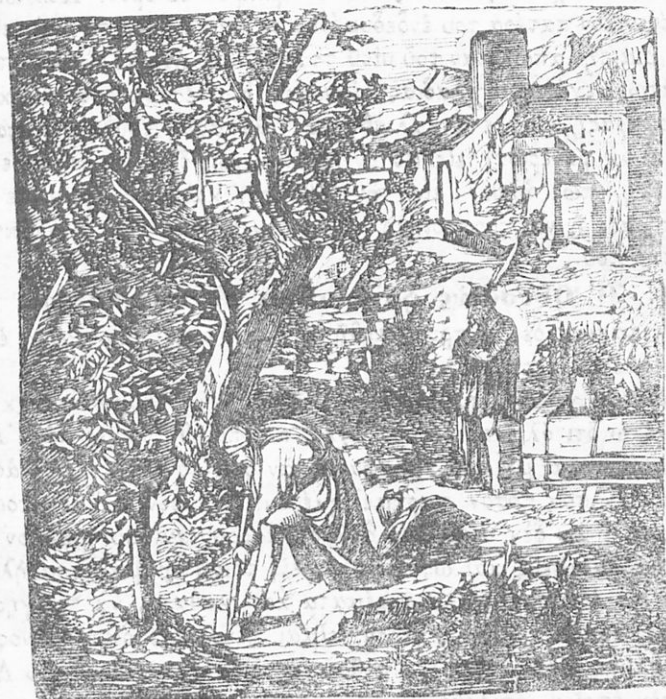
Ὡς ἤκουσε ταῦτα ἡ Πηνελόπη, ἐνεδύθη ταχέως καὶ ἔδραμεν εἰς τὴν αἴθουσαν. Ὁ Ὀδυσσεύς ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε λουσθῆ καὶ φορέσει ὠραῖα φορέματα, ἡ δὲ Ἀθηνα εἶχεν ἐπιχύσει ἐπ' αὐτοῦ θεῖαν χάριν, ὥστε ἐφαίνετο καὶ ὑψηλότερος καὶ ὠραιότερος. Ὡς δὲ εἶδε τὴν Πηνελόπην, ἔδραμεν εἰς συνάντησίν τῆς καὶ ἀμφότεροι ἤδη ἔκλαιον ἐνγηκαλισμένοι. Ὡς οἱ ναυαγοί, ὧν τὸ πλοῖον διερράγη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους, αὐτοὶ δὲ θέλοντες νὰ σωθῶσιν, ἐναγωνίως παλαίουσι πρὸς τὰ φοβερά κύματα τῆς θαλάσσης, καὶ πολλοὶ μὲν τούτων ἀποθνήσκουσιν, οἱ δὲ ζῶντες μετὰ πόθου ἀτενίζουσι πρὸς τὴν ξηρὰν, καὶ ἐλθόντες πλησίον μετ' ἀγαλλιᾶσεως ἀναβρίχωνται εἰς αὐτήν, οὕτω καὶ ἡ Πηνελόπη μετ' ἀνεκφράστου χαρᾶς προσέβλεπε πρὸς τὸν σύζυγόν τῆς, καὶ δὲν ἠδύνατο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀφήσῃ τὰς λευκὰς χεῖράς τῆς ἀπὸ τὸν λαιμόν του. Μέχρι βαθείας νυκτὸς διηγούντο οἱ σύζυγοι πρὸς ἀλλήλους τὰ παθήματά των. Τέλος πάντες ἤδη κεκμηχότες μετέβησαν νὰ κοιμηθῶσι.

§ 87. Ὁ Ὀδυσσεὺς παρὰ τῷ πατρὶ του Λαέρτη.

Τὴν δὲ ἐπομένην ἡμέραν πολὺ πρῶτ' ἠγέρθη ἐκ τῆς κλίνης ὁ Ὀδυσσεύς καὶ εἶπε·

Ἀγαπητῆ μου γύναι, πολλὰς μέχρι τοῦδε ὑπέστημεν δοκιμασίας καὶ σὺ ἐνφρονισθὲν ἐν τῷ ἔργῳ. Ἀλλ' ἐγὼ νῦν ἄν' αὐτὸ θεὸς ἠδύοχησε νὰ

ἴδωμεν πάλιν ἀλλήλους, ὅλα θὰ λησμονηθῶν. Καὶ σὺ μὲν φύλαττε τὰ πράγματα τῆς οἰκίας μας μετὰ προσοχῆς, ἐγὼ δὲ τὰ γεμίσω τὰς ἐπαύλεις μας μὲ ἄλλα κτήνη, καὶ θὰ ἐπανορθώσω τὴν βλάβην, τὴν ὅποιαν ἐπροξένησαν εἰς ἡμᾶς οἱ μνηστῆρες. Ἐγὼ τῶρα θὰ μεταβῶ ἔξω εἰς τὸ κτήμα μας, διὰ νὰ ἴδω τὸν γέροντα πατέρα μου· σὺ δὲ νὰ ἀναβῆς μὲ ὄλας τὰς ὑπηρετίας εἰς τὸ ὑπερφῶν

Λαέρτης καὶ Ὀδυσσεύς.

καὶ νὰ καθίσῃς ἐκεῖ. Εἰς τὴν πόλιν θὰ γίνῃ σήμερον γνωστὸν ὅτι ἐφονεύθησαν οἱ μνηστῆρες, ἀλλὰ σὺ νὰ μὴ φοβηθῆς τίποτε.

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ἐνεδύθη τὰ ὄπλα του. Ἐπειτα ἐλθὼν ἐξύπνησε τὸν Τηλέμαχον, τὸν Εὐμαιον καὶ τὸν Φιλοίτιον καὶ εἶπε καὶ εἰς αὐτοὺς νὰ ὀπλισθῶσιν. Καὶ οὕτως ὀπλισμένοι μετέβησαν εἰς τὸ κτήμα, ἐνθα ὑπῆρχεν οἰκία μὲ πολλὰς περίξ καλύβας διὰ τοὺς δούλους. Ὡς δὲ ἐφθασαν ἐκεῖ, ὁ Ὀδυσσεύς εἶπε πρὸς τὸν Τηλέμαχον καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους:

Σεῖς μὲν τῶρα πηγαίνετε εἰς τὴν οἰκίαν καὶ σφάζατε τὸν κάλ-

λιστον χαιρον, διά να γευματίσωμεν, ἐγὼ ὅμως θά μεταβῶ μόνος πρὸς τὸν πατέρα μου, διά να ἶδω, ἂν θά με ἀναγνωρίσῃ μετὰ τῶσων ἐτῶν ἀπουσίαν.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἔδωκε τὰ ὅπλα του εἰς τοὺς ὑπηρέτας, οἵτινες μετὰ τοῦ Τηλεμάχου μετέβησαν εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ Ὀδυσσεὺς ὅμως μετέβη πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς του, ὃν εὗρεν ἐντὸς τοῦ κτήματος σκαλιζόντα ἐν μικρὸν δένδρον. Καὶ ὡς εἶδε μακρόθεν τὸν πατέρα του ἐνδεδυμένον παλαιὰ ἐνδύματα καὶ τεθλιμμένον διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ υἱοῦ του, συνεχινήθη πολὺ καὶ σταθεῖς ὑποκάτω μεγάλης ἀχλαδιάς ἐκλαιε. Καὶ ἐσκέπτετο, τί ἐκ τῶν δύο νὰ πράξῃ, νὰ ἐναγκαλισθῇ καὶ ἀσπασθῇ εὐθὺς τὸν πατέρα του καὶ νὰ φανερώτῃ εἰς αὐτὸν λεπτομερῶς ὅλα, τί ὑπέφερεν ἐπὶ τόσα ἔτη, πῶς ἦλθεν εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ πῶς ἐφόνευσε τοὺς μνηστῆρας, ἢ νὰ προσποιηθῇ τὸν ξένον καὶ νὰ ἴδῃ τί σκέπτεται ὁ πατήρ του.

§ 88. Ὁ Ὀδυσσεὺς φανεροῦται εἰς τὸν πατέρα του.

Ἀπεφάσιτε δὲ νὰ προσποιηθῇ τὸν ξένον καὶ διὰ τοῦτο ἐλθὼν πλησιέστερον εἶπε:

Φαίνεται, γέρον, ὅτι ἤξεύρεις νὰ καλλιεργῆς θαυμάσια τὸ κτήμα καὶ βλέπω ὅτι ὅλα τὰ δένδρα ἔχεις περιποιηθῇ θαυμάσια. Ἄλλ' ἐν θαυμάζω καὶ μὴ σοῦ κακαφανῆ, ἂν σοῦ τὸ εἶπω. Πῶς ἀφίνεις τὸν ἑαυτὸν σου τόσον παρημελημένον, ρυπαρὸν καὶ μὲ τοιαῦτα φορέματα; Σὺ δὲν δεικνύεις δούλου παρουσίαν· σὺ μᾶλλον φαίνεσαι ὡς βασιλεὺς καὶ ὡς τοιοῦτος εἰς τοιαύτην μάλιστα ἡλικίαν ἔπρεπε νὰ ἐνδύσαι καλὰ φορέματα καὶ καθαρὰ, νὰ τρώγῃς καὶ νὰ ἀναπαύησαι. Ἐγὼ, γέρον, εἶμαι ξένος καὶ διερχόμενος διὰ τῆς Ἰθάκης ἐνεθυμήθην ἕνα ἄνθρωπον Ἰθακήσιον, υἱὸν τοῦ Λαέρτου, τὸν ὁποῖον ἐφιλοξένησα μίαν φορὰν εἰς τὴν οἰκίαν μου καὶ τὸν ὁποῖον ἠγάπησα περισσότερον παντὸς ἄλλου ἀνθρώπου ἐπὶ γῆς. Τί γίνεται ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ζῆ ἢ ἀπέθανε;

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Λαέρτης:

Πόσος καιρὸς εἶναι, ξένε, ἀφ' ὅτου ἐφιλοξένησες τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον, ὅστις ἦτο υἱὸς μου καὶ τὸν ὁποῖον μακρὰν τῶν φίλων καὶ τῆς πατρίδος ἔφαγον οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης ἢ τὰ θηρία καὶ τὰ ὄρνεα τῆς ξηρᾶς, χωρὶς νὰ τὸν σαβανώσῃ καὶ νὰ τὸν κλαύσῃ ἡ μήτηρ του καὶ ὁ πατήρ του, καὶ νὰ τοῦ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἢ σύζυγός του!

Πρὸς τοῦτον ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεὺς:

Τὸ ἔτος τοῦτο εἶναι τὸ πέμπτον, ἀφ' ὅτου προέπεμψα ἐκ τῆς

πατρίδος μου τὸν δυστυχῆ Ὀδυσσεά. Κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἐφάνησαν εὐνοϊκοὶ οἰωνοὶ καὶ χαίροντες ἀπεχαιρετήσαμεν ἀλλήλους, διότι ἠλπίζομεν ὅτι καὶ πάλιν θὰ ἐβλεπόμεθα καὶ θὰ ἀντηλλάσομεν λαμπρὰ δῶρα.

Ὡς ἤκουσε ταῦτα ὁ Λαέρτης ἤρχισε μεγαλοφώνως νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θρηγῇ. Τότε ὁ Ὀδυσσεύς, μὴ δυνάμενος νὰ βλέπῃ πλέον τὸν πατέρα του ὀδυρόμενον, ἔδραμε πρὸς αὐτὸν καὶ ἐναγκαλισθεὶς ἤσπασθη αὐτὸν καὶ εἶπεν·

Ἐγὼ εἶμαι, πάτερ μου, ὁ υἱὸς σου, τὸν ὁποῖον ζῆτεῖς. Ἦλθον μετὰ εἴκοσιν ἐτῶν ἀποδημίαν. Παῦσε καὶ μὴ κλαίτε. Τοὺς κακούργους μνηστήρας ἐφόνευσα ἑλθὼς ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων.

Ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ Λαέρτης, ἐλύθησαν τὰ γόνατά του καὶ ἡ καρδία του καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ υἱοῦ του λιποθύμως. Ὅτε δὲ συνῆλθε εἰς ἑαυτὸν εἶπε·

Θεὸς ὑπάρχει εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τιμῶν τὰς κακὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων. Ὁ θεὸς ἐτιμώρησε καὶ τοὺς μνηστήρας. Ἄλλὰ φοβοῦμαι, τέκνον μου, μὴ οἱ Ἰθακήσιοι καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῶν μνηστήρων ἔλθωσιν ἐδῶ καὶ μᾶς βλάβωσιν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς·

Μὴ ἀνησυχεῖ διὰ τοῦτο, πάτερ μου. Τώρα ἐλθὲ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν οἰκίαν, ὅπου προαπέστειλα τὸν Τηλέμαχον, τὸν βουκόλον καὶ τὸν χοιρβοσκόν, νὰ προετοιμάσωσιν ἅπαντα διὰ νὰ φάγωμεν.

Εὐθὺς ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνθα ὁ Τηλέμαχος καὶ οἱ ἄλλοι παρεσκευάζον τὸ φαγητόν. Ὁ Λαέρτης εὐθὺς ἐπλύθη καὶ ἐφόρεσε καλὰ φορέματα καὶ ἐκάθισε πλησίον τοῦ υἱοῦ του, μεθ' οὗ συνωμίλει πολλὰ πράγματα, μέχρις ὅτου ἐτοιμασθῆ τὸ φαγητόν.

§ 89. Συμφιλίωσις Ὀδυσσεῶς καὶ Ἰθακησίων.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον οὗτοι ἐνησχολοῦντο νὰ παρασκευάσωσι τὸ φαγητόν των, ἐν τῇ πόλει πανταχοῦ εἶχε διαδοθῆ ὁ φοβερός θάνατος τῶν μνηστήρων. Καὶ ὁ λαὸς ἔτρεξε κλαίων εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσεῶς. Καὶ τοὺς μὲν Ἰθακησίους μνηστήρας ἔθαψαν εὐθὺς, τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἐκ τῶν ἄλλων νήσων ἔστειλαν διὰ πλοίων εἰς τὴν πατρίδα του ἕκαστον, διὰ νὰ ταφῶσιν ἐκεῖ. Ἐπειτα συνηθροίσθησαν εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ ὁ Εὐπείθης, ὁ πατήρ τοῦ Ἀντινόου, σφόδρα πενθῶν διὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του μετὰ δακρύων εἶπε ταῦτα·

Μέγα κακὸν ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος, φίλοι. Δὲν ἤρκει ὅτι ἀπώλεσε καὶ τὰ πλοῖά μας καὶ τότεους καλοὺς ἀνδρας, εὗς εἶχε συμπαραλάβει μεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἤλθε καὶ ἐδῶ, νὰ φονεύσῃ τοὺς καλλίστους νέους τῆς πατρίδος μας. Ἄλλὰ μὴ βραδύνετε, ἄς πορευθῶμεν κατ' αὐτοῦ, πρὶν φύγῃ εἰς Πύλον ἢ εἰς Ἥλιδα· διότι τοῦτο φέρει κατασχύνῃν εἰς ἡμᾶς, νὰ μὴ τιμωρήσωμεν τοὺς φονεῖς τῶν τέκνων μας. Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ζῶ, καλλίτερον νὰ ἀποθάνω μετὰ τῶν ἀποθανόντων. Σπεύσατε λοιπόν, ἵνα μὴ προφθάσῃ καὶ μᾶς φύγῃ.

Ὁ λαὸς εὐσπλαγχνίσθη τὸν Εὐπείθῃ ταιαῦτα πρὸς αὐτὸν μετὰ δακρῶν λέγοντα. Ἄλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐσηκώθη καὶ ὁ σοφὸς γέρων Ἀλιθέρης καὶ εἶπε·

Σεῖς εἰσθε ἡ αἰτία νὰ συμβῶσι ταιαῦτα πράγματα. Διότι δὲν ἤθελήσατε νὰ ἀκούσητε οὔτε ἐμέ, οὔτε ἄλλον τινά, ὅτε ἐλέγομεν νὰ ἐπεμβῆτε καὶ νὰ ἐμποδίσητε τὰ τέκνα σας, νὰ πράττωσι τὰ ἀνόητα ἐκεῖνα, νὰ φθειρώσι τὴν περιουσίαν τὴν ξένην καὶ νὰ ὑβρίζωσι τὴν σύζυγον τοῦ βασιλέως, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχον τὴν γνώμην ὅτι δὲν θὰ ἐπανήρχετο. Ἄλλ' ἰδοὺ τώρα τί ἐγίνεν. Ἄς ἀφήσωμεν τὰ πράγματα ἕως ἐδῶ.

Ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους τὸ πλῆθος, οἱ περισσότεροι εὐχαριστήθησαν καὶ ἐσηκώθησαν καὶ ἔφυγον. Οἱ ἄλλοι ὅμως ἐπέσθεισαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Εὐπείθους καὶ δραμόντες εἰς τὰς οἰκίας τῶν ὀπλίσθησαν καὶ συνήχθησαν ἐμπροσθεν τῆς πόλεως. Ἐνταῦθα ἐξέλεξαν οἱ ἀνόητοι ἀρχηγὸν τὸν Εὐπείθῃ καὶ ἐπορεύθησαν κατὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς. Εἶχον πλησιάσει εἰς τὸ κτῆμα, ὅτε ἀνήγγειλεν ὁ ὑπρέτης ὅτι ἔρχονται οἱ Ἰθακήσιοι ὀπλισμένοι. Τότε ὀπλίσθησαν ὅλοι, ὅσοι ἦσαν εἰς τὸ κτῆμα, καὶ ἐπῆλθον εἰς συνάντησιν τῶν Ἰθακησίων. Μεταξὺ δὲ τῶν ὀπλισθέντων ἦτο καὶ ὁ γέρων Λαέρτης, ὅστις, ὡς ἐπλησίασαν, ἔρριψε πρῶτος τὸ δόρυ καὶ ἐφόνευσε τὸν Εὐπείθῃ κτυπήσας αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς. Τότε ὤρμησεν ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ὁ Τηλέμαχος καὶ θὰ ἐφόνευον πολλοὺς Ἰθακησίους, ἂν δὲν ἐκώλυεν αὐτοὺς ἡ Ἀθηνα λέγουσα νὰ ἀφήσωσι τὸν πόλεμον καὶ νὰ συμφιλιωθῶσιν. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπήκουσε μετὰ χαρᾶς ὡς καὶ οἱ Ἰθακήσιοι καὶ ῥίψαντες μακρὰν τὰ ὄπλα ἔτειναν πρὸς ἀλλήλους φιλικὴν χεῖρα. Οὕτως ἐπῆλθε μετὰ τῶν συμφιλιώσις καὶ ἀνεγνώρισαν πάλιν ὡς βασιλέα τὸν Ὀδυσσεῖα, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν Ἰθάκῃ μέχρι βαθέος γῆρατος ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

1. Ἡ Νέα Ἑλλάς.

Ποῦ ἡ νέα εἶν' Ἑλλάς; ὅπου Ἑλλην εἶναι,
ὅπου Ἑλληνες καρδία,
κ' Ἑλληνος φωνὴ γλυκεῖα,
ὅπου καὶ Ἀθηναί.

Ποῦ ἡ νέα εἶν' Ἑλλάς; ὅπου κ' ἡ ἀρχαία,
ὅπου τέχνη κ' ἱστορία
ζῶντα ἔσπησαν μνημεῖα
αἰωνίως νέα.

Ὅπου ῥέει ὁ Στρυμών, καὶ ὁ Ἐβρος ῥέει
ὅπου Ἰδῆ, ὅπου Ὄσσα,
Ἑλληνος λαλεῖται γλῶσσα.
κ' Ἑλλην ἀναπνέει.

Ὅπου Αἶμος, Ὀλυμπος, Πήλιον καὶ Τέμπη,
ὅπου Πίνδος, Πιερία,
«Εἶν' Ἑλλάς» πᾶσα γωνία
φῶνημα ἐκπέμπει.

Ἄν ἐχώρησέ ποτε χάρτης καὶ συνθήκη
τῆς Ἑλλάδος μας τὰ μέλη,
ὦ! νὰ τὰ ἐνώσῃ μέλλει
τοῦ Θεοῦ ἡ δίκη.

Ἄγγελος Βλάχος

2. Ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Ἐύρεις τὴν χώραν ποῦ ἀνθεὶ
φαιδρὰ πορτοκαλλέα;
ποῦ κοκκινίζ' ἡ σταφυλὴ
καὶ θάλλει ἡ ἐλαία;

Ἐύρεις τὴν γῆν, ἣτις παντοῦ
μὲ αἵματα ἐβάφη,
ὅπου κοιλάδες καὶ βουναὶ
εἶναι τυράνων τάφαι;

ὦ, δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς!
Εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

ὦ, δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς!
Εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Γῆ, μήτηρ παλαιῶν θεῶν
καὶ νέων ἡμιθέων,
γῆ ἀναμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων,

εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς!
"Ἄς μὴ τὴν ἀγνοῆ κάνεις.
"Ἄγγ. Βλάχος

3. Ὁ νεαρὸς στρατιώτης.

Μητέρα, δός μου μιὰν εὐχὴ
κ' ἔλα νὰ σὲ φιλήσω.
Μισεύω αὖριον ταχύ
καὶ πάω νὰ πολεμήσω.
Θὰ πάμε ὄλα τὰ παιδιά,
ὄλα μὲ μιὰν ἐλπίδα,
γιατ' ἔχομ' ὄλα μιὰ καρδιά
καὶ ἔλα μιὰ πατρίδα.
Φέρ' τοῦ πατέρα τὸ σπαθί,

ποῦ κρέμετ' ἐκεῖ πάνω !
Ἡ μέση μου νὰ τὸ ζωσθῆ,
μαζί του ν' ἀποθάνω,
Μὴ κλαῖς καὶ μὲ κρατεῖς σφικτὸ
εἰς τὴν γλυκειά σου ἀγκάλῃ,
εἶν' ἡ εὐχὴ σου φυλακτὸ
καὶ θάρθω πίσω πάλι.

("Ἄγγ. Βλάχος.)

4. Ὕμνος εἰς τὴν Ἑλευθερίαν.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή !
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι
ποῦ μὲ βιά μετράει τὴν γῆ !

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρείωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἑλευθερία !

Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσες
πικραμμένη, ἐντροπαλή,
κ' ἓνα στόμα καρτεροῦσες
«ἔλα πάλιν» νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργειε νάρθη ἐκεῖν' ἡ ἡμέρα
κι' ἦταν ὄλα σιωπηλά,
γιατὶ τ' ἄσχιαζ' ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχῆς ! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμεινε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.

Κι' ἀκαρτέρει, κι' ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα κτύπαιε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κ' ἔλεγες πότε ; ἄ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τῆς ἐρμιαῖς ;
κι' ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψαις, ἄλυσαις, φωναῖς.

Τότε ἐσῆκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' ἔς τὰ κλάύματα θολά,
καὶ ἔς τὸ ροῦχό σου ἔσταζ' αἶμα
πλῆθος αἶμα Ἑλληνικό.

Ξ. Ὁ κλέφτης.

Μαῦρ' εἶν' ἡ νύχτα ἔς τὰ βουνα,
 Ἐς τοὺς βράχους πέφτει χιόνι.
 Ἐς τὰ ἄγρια, ἔς τὰ σκοτεινά,
 Ἐσταῖς τραχειαῖς πέτραις, ἔς τὰ
 [στενά,
 Ὁ κλέφτης ξεσπαθώνει.

Ἐς τὸ δεξιὸν χέρι τὸ γυμνὸν
 Βαστᾶ ἀστροπελέκι,
 Παλάτι ἔχει τὸ βουνό,
 Καὶ σκέπασμα τὸν οὐρανὸν
 Κ' ἐλπίδα τὸ τουφέκι,

Φεύγουν οἱ τύραννοι χλωμοὶ
 Τὸ μαῦρό του μαχαίρι,
 Μ' ἰδρώτα βρέχει τὸ ψωμί,
 Ἐέρει νὰ ζήσῃ μὲ τιμὴν
 Καὶ νὰ πεθάνῃ ξέρει.

Πήγαινε, φίλα τὴν ποδιά
 Πεῦ δούλοι προσκυνῶνε
 Ἐδῶ ἔς τὰ πράσινα κλαδιά
 Μὲν' τὸ σπαθί τους τὰ παιδιά
 Καὶ τὸν σταυρὸν φιλοῦνε.

Μητέρα, κλαῖς ; ! Ἀναχωρῶ,
 Νά μ' εὐχηθῆς γυρεύω,
 Ἐνα παιδί σου σὲ στερεῶ
 Ὅμως νὰ ζήσω δὲν ἔμπορῶ
 Τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω.

Βαρεία, βαρεία βούζ' ἡ γῆ...
 Ἐνα τουφέκι πέφτει.
 Παντοῦ τρομάρα καὶ σφαγή.
 Ἐδῶ φυγὴ κ' ἐκεῖ πληγή.
 Ἐσχότωσαν τὸν κλέφτη.

Σύντροφοι ἄσκεποι, πεζοὶ
 Τὸν φέρνουν λυπημένοι,
 Καὶ τραγουδοῦν ὅλοι μαζί,
 « Ἐλεύθερος ὁ κλέφτης ζῆ.
 Κ' ἐλεύθερος πεθαίνει ».

Ἄ. Ρ. Ραγκαβῆς.

Β. Ὁ ἀσπασμὸς πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα

Ἄνοιξε, μάννα μας γλυκειά, τὴν ἀφθαρτὴ καρδιά σου,
 Κι' ἀγκάλιασέ τα τὰ φτωχά, τὰ μαυρὰ τὰ παιδιά σου.
 Σφίξε μας, μάννα, σφίξε μας. Γυμνὰ ξαρματομένα
 Σὰν νᾶτανε κατάδικα, σὰν νᾶταν νικημένα,
 Ἔρχονται μέσ' ἔς τὸν κόρφο σου. Δώσέ μας τὴν εὐχή σου,
 Καὶ σβῆσε πᾶσά μας πληγὴ μ' ἕνα θερμὸν φιλί σου.
 « Ἄλλο δὲν θέλωμ' οἱ πικροὶ. Θέλωμ' ἔδῳ σιμά σου
 Νὰ βλέπωμεν τὸ δάκρυ σου κ' ἐμεῖς ἔς τὰ βλέφαρά σου,
 Καὶ νὰ τὰκοῦμ' ἐπάνω μας ὀλόβραστο νὰ στάξῃ.
 Θέλωμεν μέσ' ἔς τὰ σπλάγχνα μας νὰ χυνεταί, νὰ σφάζῃ
 ὁ στεναγμὸς σου κοφτερός σὰ δίκωπο μαχαίρι.
 Θέλωμεν τὴν ἡφρόνησίν σου ἀπὸ τὸν λαόν σου Ἐκείνους ἄλλους
 Ἐκείνους ἄλλους Πολιτικῆς

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Μαζί μ' ἐσένα συμφορά καὶ καταδίκη αἰώνια...
 Δέν θέλωμεν περιγέλα καὶ ξένου καταφρόνια»...

« Ἀμετροὶ χρόνοι ἐπέρασαν!... Ἀλήθεια, μάννα, ἀλήθεια,
 Κι' ὡς τώρα δὲν ἤμπόρεσαν ἀπ' τ'άχαρά μας στῆθια
 δλη τὴν ἔρμη μας ψυχὴ νὰ καταπιοῦν, νὰ πνίξουν.
 Οἱ λύκοι δὲν ἐπρόφτασαν τὸ αἶμα νὰ ρουφήξουν
 Ὡς τὴ στερνὴ σταλαματιά. Τὸ λαίμαργό τους στόμα
 Ἐδειλίασε βυζαίνοντας κι' ἄφησε μέσ' ἔς τὸ πτώμα
 Παραιτημένη μιὰ μικρὴ, μιὰ φλογερὴ βανίδα.
 Μ' αὐτὴν ἐζήσαμε, οἱ φτωχοί. Ὅλη μας τὴν ἐλπίδα
 Μέσα σὲ τέτοιο φυλαχτὸ τὴν εἶχαμε θαμμένη,
 Κ' ἐκεῖ τὴν ἀνατρέφαμεν. Λαχταροποτισμένη,
 Ἐβλάστησε κ' ἐθέριασε μέσα ἔς τὴν ἀγκαλιά σου,
 Αὐτὸν τὸν μόνο θησαυρὸ σοῦ φέρνουν τὰ παιδιὰ σου».

«Κύτταξ' ἐδῶ τὰ μέτωπα πῶς τάχει αὐλακωμένα
 ὁ πόνος κ' ἡ ἐνθύμησις! Τὰ μάτια θολωμένα
 ἀπόστασαν ἔς τὴ σκοτινειά, γιὰ λίγο νὰ σβηστοῦνε!
 Εἶδαν τὸ Σουλι νὰ σφαγῆ κ' ἐμπρὸς τους νὰ χυθοῦνε
 Ἄνδρειωμένα σπλάγχνα του, τοῦ Πλάστου περηφάνια,
 Κ' ἄταφα κ' ἀμνημόνευτα ἔς τὰ πεῦκα, ἔς τὰ πλατάνια
 Νὰ σέρνουν τὰ ξεκλίδια τους κοράκοι πεινασμένοι!
 Εἶδαν τὸ Κιοῦγγι νὰ καῖ κ' ὀλόρθη ν' ἀναβαίνει
 Ὡστὰ σύγνεφα ἢ καπνοῦρά του, σὰ μαῦρο κυπαρίσσι,
 Ποῦ φύτρωνε ἀπ' τὴ στάχτη του γιὰ νὰ μοιρολογήσῃ.
 Εἶδανε τὸν Ἀλήπασσα νὰ ρυάζεται τριγύρου,
 Σὰν ἔφαγε ὡς τὸ κόκκαλο τὴν σάρκα τῆς Ἡπίρου,
 Καὶ νὰ μουγκρίζῃ γιὰ βροσκή, τὸν λάρυγγα ν' ἀπλώνη
 Κ' εἶδανε τότε ἓνα φονηὰ τὰ νύχια νὰ καρφῶνη
 Ὡστὴν εὐμορφὴ τὴν Πάργα σου καὶ ἔς τοῦ Θεοῦ τὸ στόμα
 Νὰ παραδίνῃ παίζοντας τὸ τρυφερό της σῶμα.
 Κ' ἐμεῖς ἐβλέπαμεν βυβοὶ τὸ φοβερὸ τὸ φεῖδι,
 Κι' ἀκούσαμεν παράλυτοι τ'ἀγριὸ του κατακλειδί
 Νὰ τὴν ἀλέθη λαίμαργα καὶ νὰ τὴν καταπίνῃ...
 Ἦές μας το, μάννα, πές μα το, θάναστηθῆ κ' ἐκείνη;...

«Τὴν ὥρα π' ἀνδρειεύτηκες κ' εἶδαμεν σὰ δοξάρι
 Τοῦ φοβεροῦ σου τοῦ σπαθιοῦ νὰ λάμψῃ τὸ θηκάρι,
 κηφισοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Μοτίβουτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

"Όταν σ' ἀκούσαμεν οἱ πικροί, 'ς τὸ ἔρμο σου ἀπρογιάλι
 τὴν νύχτα ν' ἀδερφώνεσαι μὲ τὴν ἀνεμοζάλη,
 Καὶ τὴν φωτιά τοῦ κερανοῦ ζωσμένη 'ς τὸ πλευρό σου,
 Τὴ μανιωμένη θάλασσα νὰ παίρνῃς γι' ἄλογο σου.
 "Όταν 'ς τὴν ἄσπλαχνή σου ὀργή ὁ κόσμος δουλωμένος,
 Γυρτός, κακογεράματος, τοιμόρροπος, φθαρμένος,
 "Ἐνοιώθε ποῦ ζωντάνευαν τὰ ψυχα σωθικά του,
 "Όταν ἀχνὸς ἐσήκωσε τὰ κρῦα βλέμματά του,
 Καὶ εἶδε καὶ σ' εὐχήθηκε... "ὦ, μάννα, τὰ παιδιὰ σου,
 Τὰ μαῦρα ἐλαχταρήσανε 'ς τὸ χτύπο τῆς καρδιάς σου,
 Μὲ σένα αἱματωθήκανε, ἐνίκησαν μὲ σένα,
 Κ' ὕστερα πάλι ἐγύρισαν κ' εὐρέθησαν δεμένα».

«Νάξευρες, πῶς ἐπλήρωσαν τὴ νεκρανάστασί σου!
 Κάθε φορὰ ποῦ σφύριζε κ' ἔσφαζε τὸ σπαθί σου,
 Ἐμεῖς... ποδοκυλίσματα καὶ ξύλο καὶ κρεμάλα.
 Ἐφαρμακέψαν 'ς τὸ βυζί καὶ τοῦ παιδιοῦ τὸ γάλα
 Μὲ τὴ χολή ποῦ ἐδύνανε νὰ ποτισθῇ ἡ μητέρα.
 Μᾶς ἐμετροῦσαν τὸ ψωμί μὴν τύχη καμμιὰ μέρα
 Καὶ φύγη ἀπ' τὸ στόμα μας γιὰ σὲ κανένα τρῆμμα...
 Ἡ δέησί μας ἡ χαρά, τὸ κλάψιμό μας... κρῖμα».

«Γιὰ μᾶς δὲν εἶχεν ἡ ζωὴ γλυκάδες καὶ λουλούδια,
 Δὲνεῖχεν ἡ ἀνοιξὶ χαραὶς καὶ τὰ πουλιὰ τραγοῦδια.
 Οἱ χρόνοι ἐφεῦγαν σκοτεινοί. Σ' ἐβλέπαμεν σιμά μας.
 Ἐνοιώθαμε τὴν φλόγα σου βαθεῖα 'ς τὰ σωθικά μας.
 Σοῦ ἀπλώνσαμεν τὰ χέρια μας!... "ὦ, μάννα, ἀγκάλιασέ μας
 Μέσα 'ς τὰ φυλλοκάρδια σου κρύψε μας, φύλαξέ μας!
 Μᾶς φαίνεται σὰν ὄνειρο! Μᾶς φαίνεται ὅτι ξένος
 Μᾶς τρώγει μὲ τὸ μάτι του ἀργὰ μετανιωμένος.
 Πάρε μας, μάννα, σφίξε μας γλυκὰ 'ς τὴν ἀγκυλιά σου.
 Σήμερα τὴν ἀγάπην σου κι' αὔριο τὰ παιδιὰ σου
 Θὰ σοῦ γυρέψουν, μάννα μας, ἓνα σταυρὸ 'ς τὸν ὦμο,
 Κομμάτι κρῖβινο ψωμί καὶ μακρινόνε ὄρομο».

Ἐκεῖνη δὲν ἐχόρταινε νὰ βλέπη τὰ παιδιὰ τῆς
 Ἀγκυλιαστήκανε σφικτὰ καὶ τὰ φιλήματά τους
 Τὰ πῆραν οἱ σταυραετοὶ ψηλά 'ς τὰ σύγνεφά τους,
 Καὶ τὰ βαπτίσαν ἀστραπαῖς· τὰ πῆραν κ' ἡ ἀχτίδες
 Τοῦ ἡλιοῦ ποῦ τὰ φώτιζαν καὶ τὰ κράξαν ἐλπίδες,

Εὐλογημένη τρεῖς φορές, εὐλογημέν' ἡμέρα,
Ποῦ εὐρήκαμε τὸν κόρφο σου γλυκεῖα γλυκεῖα μητέρα.

Ἄρ Βαλαωρίτης.

7. Ἐλεγείον εἰς τὸν Κανάρον.

Τί ἔχει τὸ κύμα καὶ ξεσπᾷ μὲ βόγγο ἔς τὰ κρογιαλὶ
Καὶ θολωμένο σέρνεται γέροντας τὸ κεφάλι ;
Κῦμα, τί ἔχεις καὶ πονεῖς ; Κῦμα, γιατί λυπᾶσαι ;
Μὴν ὁ βοριάς σέ θολωσῃ, μὴν τὸν βοριά φεβάσαι ;
Φαρμακωμένος σέρνεται ἔς ἀκρογιαλιὰ ὁ ἀφρός σου.
Κῦμα, ποῖος εἶν' ὁ πόνος σου καὶ ποῖος εἶν' ὁ καῦμός σου ;
Ἴγὼ δὲν φοβοῦμαι τὸν βοριά, ἀδιάκπ' ἄς φυσᾷ,
Γέρο-Κανάρης ἔπεθανε, ὁ γέρο ναύτης πάει.
Τρισαγιασμένο λείψανο... κορμὶ παραδαρμένο,
Τὸ κύμα σὲ φοβήθηκε θολὸ κι' ἀγριεμένο,
Παράμερα τραβήχτηκε ἔς τὸν ἦχο τῆς φωνῆς σου,
Γιὰ νὰ διαβῆς ἀτάραχος, ν' ἀνάψῃς τὸ δαυλὶ σου.
Δαυλί, ποῦ μᾶς λευθέρωσε, μᾶς ἔδωκε πατρίδα...
Ἐστὸ θάνατό σου σβήστηκε, χρυσῆ γιὰ μᾶς ἐλπίδα!
Κλαῖνε οἱ βράχοι τὸ θηριό, ποῦ τῶδαν νὰ δαμάζῃ
τὰ φεβερὰ τὰ κύματα. Ἀκούω κι' ἀναστενάζει
τὸ δεξασμένο τὸ νησί μ' ἀνδρειωμένο γάλα.
Σ' ἀνάθρεψε, φρονήματα σοῦ ἐνέπνευσε μεγάλα.
Σὲ κλαῖν μὲ πόνο οἱ γέροντες, σὲ κλαῖν τὰ παλληκάρια,
Ἐστὸ θάνατό σου ἐστέναξαν τῆς Κρήτης τὰ λειοντάρια,
Τὸ δάκρυ του γιὰ λούλουδα σοῦ στέλνει τ' ἅγιο Σοῦλι
Κλάψατε καὶ σεις βαρυσμοῖροι κι' ἀλυσωμένοι δούλοι.
Ἄχ! πῶς ἐβάσταξ' ἡ καρδιά τὸ μάτι σου νὰ κλείσῃς.
Πρὸ τοῦ κι' αὐτοὺς ἐλεύθερους, πατέρα, χαιρετίσῃς!
Ποῖος ξέρεῖ ; θὰ ἀλησμόνησες τὸ κλέφτικο τραγοῦδι,
Τὸ ματωμένο τὸ νησί σοῦ στέλνει γιὰ λουλουδι
τὰ τόσα τὰ συντρίμματα ἀπ' τοῦ γιαλοῦ τὸ βέμμα,
Ὅταν ἐκεῖ σὰν λέοντας μ' ἀγριωμένο βλέμμα
Φωτιά σπέρνῃς καὶ θάνατο... Κρατῶντας τὸ τιμόνι
Σάστροπελέκι πέταγες ποῦ ἀγιάτρευτα πληγώνει...
Φεγγεβολοῦν τὰ πέλαγα... ὁ οὐρανὸς μαυρίζει...
Φωτιά... καπνὸς... καὶ σ' ἐναγίως τῆς Παναγίας... μαυρίζει...

Γρίζομανάει σπαρακτικά τὸ πλοῖο... πῶς βογγάει
 Ἐστὰ σωθικά ὁ χαλασμός!... Πρὶν βυθισθῆ σκορπάει
 Ἐστὰ τάνθρακωμένα του πλευρὰ κορμιὰ πυροκαυμένα,
 Ἄλλα πετιοῦνται ζωντανά... ἄλλα ξεψυχισμένα,
 Καὶ σὺ μένεις ἀτάραχος γυρμένος ἔς τὸ τιμόνι,
 Σὰν τὸ λειοντάρι ποῦ ἔσθησε τὴ λύσσα ποῦ τὸ λυώνει.

Οὐράνια ἐφώτιζε τὸ μέτωπό σ' ἀχτίδα
 Κ' ἐδιάκρινες μέσ' ἔς τὴ φωτιά ἐλευθερὴ πατρίδα...
 Ἡ ἀνδρειωμένη σου καρδιὰ θωρῶ κι' ἀναγαλλιάζει...
 Οἱ τύρανοι ποδοπατοῦν τὴν δόλια σου πατρίδα
 Καὶ σὺ τοὺς θάφτεις ἄσπλαχνα ἔς τῆς θάλασσας τὸ κύμα.

Καὶ μὲ τὸ μάτι ἀδάκρυτο τὸν Καραλῆ κυττάζεις,
 Ποῦ ξεψυχάει σὰν τὸ σκυλί εἰς τὸ νησί, π' ἀχνίζει
 Ἀκόμη ἀπὸ τὰ αἵματα τὰθῶα... Πῶς ἀξίζει
 Ἡ δόξα, λεοντόκαρδε, νὰ πλέξη μοναχὴ τῆς
 Ἀπὸ λουλουδι' ἀθάνατο στεφάνι ἔς τὸ παιδί τῆς!

(Ἡλ. Ζενεβίσης)

8. Τὰ δένδρα.

1

Ἄλλα τὰ δένδρα εἶναι παιδιὰ, πῶχουν τὴν γῆ μητέρα, κ' ἔχουν γιὰ χέρια τὰ κλαδιά, ποῦ σειοῦνται ἔς τὸν ἀέρα.

2

Σειοῦνται καὶ λὲν μιὰ προσευχὴ, λυγοῦν καὶ προσκυνοῦνε τὸν οὐρανὸ πῶχει βροχὴ καὶ βλέπει ποῦ διψοῦνε.

3

Κι' ὁ οὐρανὸς ἀπὸ ἕψηλά τὴν δίψα τους σὰν βλέπει, ἀπὸ τὸν θρόνο του γυρᾷ καὶ κράζει μιὰ νεφέλη καὶ τήνε στέλλει ἔς τὰ βουνὰ ἔς τὰ δάση τήνε στέλλει.

4

Συρε ἔς τὰ πότιστα δενδρά ἔς τὰ δάση ποῦ διψοῦνε, καὶ πότισέ μού τα φαιδρά καὶ δῶσέ τα νὰ πιοῦνε.

5

Βγαίν' ἡ νεφέλη καὶ περνᾷ ἐπὶ τὴν πλάσι, καὶ βρέχει μέσα ἔς τὰ βουνὰ καὶ βρέχει μέσ' τὰ δάση.

Εὐλογημένη τρεῖς φορές, εὐλογημέν' ἡμέρα,
 Ποῦ εὗρήκαμε τὸν κόρφο σου γλυκεῖα γλυκεῖα μητέρα.

Ἄρ Βαλαωρίτης.

7. Ἐλεγείον εἰς τὸν Κανάρν.

Τί ἔχει τὸ κῦμα καὶ ξεσπᾷ μὲ βόγγο 'ς τὰ κρογιάλι
 Καὶ θολωμένο σέρνεται γέροντας τὸ κεφάλι;
 Κῦμα, τί ἔχεις καὶ πονεῖς; Κῦμα, γιατί λυπάσαι;
 Μὴν ὁ βοριάς σέ θόλωσε, μὴν τὸν βοριά φοβάσαι;
 Φαρμακωμένος σέρνεται 'ς ἀκρογιαλιά ὁ ἀφρός σου.
 Κῦμα, ποῖος εἶν' ὁ πόνος σου καὶ ποῖος εἶν' ὁ καῦμός σου;
 Ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι τὸν βοριά, ἀδιάκωπ' ἄς φυσᾷ,
 Γέρο-Κανάρης 'πέθανε, ὁ γέρο ναύτης πάει.
 Τρισαγιασμένο λείψανο... κορμὶ παραδαρμένο,
 Τὸ κῦμα σέ φοβήθηκε θολὸ κι' ἀγριεμένο,
 Παράμερα τραβήχτηκε 'ς τὸν ἦχο τῆς φωνῆς σου,
 Γιὰ νὰ διαβῆς ἀτάραχος, ν' ἀνάψῃς τὸ δαυλί σου.
 Δαυλί, ποῦ μᾶς λευθέρωσε, μᾶς ἔδωκε πατρίδα...
 Ἐστὸ θάνατό σου σβῆστηκε, χρυσὴ γιὰ μᾶς ἐλπίδα!
 Κλαῖνε οἱ βράχοι τὸ θηριό, ποῦ τῶδαν νὰ δαμάξῃ
 τὰ φεβερὰ τὰ κύματα. Ἀκούω κι' ἀναστεναῖζει
 τὸ δοξασμένο τὸ νησί μ' ἀνδρειωμένο γάλα.
 Σ' ἀνάθρεψε, φρονήματα σοῦ ἐνέπνευσε μεγάλα.
 Σὲ κλαῖν μὲ πόνο οἱ γέροντες, σὲ κλαῖν τὰ παλληκάρια,
 Ἐστὸ θάνατό σου ἐστέναξαν τῆς Κρήτης τὰ λειοντάρια,
 Τὸ δάκρυ του γιὰ λούλουδα σοῦ στέλνει τ' ἅγιο Σοῦλι
 Κλάφατε καὶ σεις βαρυμόιροι κι' ἀλυσωμένοι δοῦλοι.
 Ἄχ! πῶς ἐβάσταξ' ἡ καρδιά τὸ μάτι σου νὰ κλείσῃς.
 Πρὸ τοῦ κι' αὐτοὺς ἐλεύθερους, πατέρα, χαιρετίσῃς!
 Ποῖος ξέρει; θὰ ἀλησμόνησες τὸ κλέφτικο τραγοῦδι,
 Τὸ ματωμένο τὸ νησί σοῦ στέλνει γιὰ λουλουδι
 τὰ τόσα τὰ συντρίμματα ἀπ' τοῦ γιαιλοῦ τὸ ῥέμμα,
 Ὅταν ἐκεῖ σὰν λέοντας μ' ἀγριωμένο βλέμμα
 Φωτιὰ σπέρνης καὶ θάνατο... Κρατῶντας τὸ τιμόνι
 Σάστροπελέκι πέταγες ποῦ ἀγιάτρευτα πληγῶνεις...
 Φεγγεβολοῦ, τὰ πέλαγα... ὁ οὐρανὸς μαυρίζει...
 Φωτιὰ... Ψηλοκοπήθηκε ἀπὸ τὸ ναυπηγικὸν Ἐπιχειρηματικὸν Πρόβλημα...
 Ψηλοκοπήθηκε ἀπὸ τὸ ναυπηγικὸν Ἐπιχειρηματικὸν Πρόβλημα...

Τριζομανάει σπαρακτικά τὸ πλοῖο... πῶς βογγάει
 *Στὰ σωθικά ὁ χαλασμός!... Πρὶν βυθισθῆ σκορπάει
 *Σ τάνθρακωμένα του πλευρὰ κορμιὰ πυροκαυμένα,
 *Ἄλλα πετιοῦνται ζωντανά... ἄλλα ξεψυχισμένα,
 Καὶ σὺ μένεις ἀτάραχος γυρμένος 'ς τὸ τιμόνι,
 Σὰν τὸ λειοντάρι ποῦ 'σβῆσε τὴ λύσσα ποῦ τὸ λυώνει.

Οὐράνια ἐφώτιζε τὸ μέτωπό σ' ἀχτίδα
 Κ' ἐδιάκρινες μέσ' 'ς τὴ φωτιά ἐλεύθερη πατρίδα...
 *Ἡ ἀνδρειωμένη σου καρδιά θωρῶ κι' ἀναγαλλιάζει...
 Οἱ τύραννοι ποδοπατοῦν τὴν δόλια σου πατρίδα
 Καὶ σὺ τοὺς θάφτεις ἄσπλαχνα 'ς τῆς θάλασσας τὸ κύμα.

Καὶ μὲ τὸ 'μάτι ἀδάκρυτο τὸν Καραλῆ κυττάζεις,
 Ποῦ ξεψυχάει σὰν τὸ σκυλί εἰς τὸ νησί, π' ἀχνίζει
 *Ἀκόμη ἀπὸ τὰ αἵματα τὰθῶα... Πῶς ἀξίζει
 *Ἡ δόξα, λεοντόκαρδε, νὰ πλέξῃ μοναχὴ τῆς
 *Ἀπὸ λουλοῦδι' ἀθάνατο στεφάνι 'ς τὸ παιδί τῆς!

(Ἡλ. Ζενεβίσης)

8. Τὰ δένδρα.

1

*Ὅλα τὰ δένδρα εἶναι παιδιά, πῶχουν τὴν γῆ μητέρα, κ' ἔ-
 χουν γιὰ χέρια τὰ κλαδιά, ποῦ σειοῦνται 'ς τὸν ἀέρα.

2

Σειοῦνται καὶ λὲν μιὰ προσευχή, λυγοῦν καὶ προσκυνοῦνε τὸν
 οὐρανὸ πῶχει βροχὴ καὶ βλέπει ποῦ διψοῦνε.

3

Κι' ὁ οὐρανὸς ἀπὸ 'ψηλά τὴν δίψα τους σὰν βλέπη, ἀπὸ
 τὸν θρόνο του γυρνᾷ καὶ κράζει μιὰ νεφέλη καὶ τήνε στέλλει
 'στὰ βουνὰ 'ς τὰ δάση τήνε στέλλει.

4

Σῦρε 'ς τὰ πότιστα δενδρὰ 'ς τὰ δάση ποῦ διψοῦνε, καὶ πότισέ
 μού τα παιδρὰ καὶ δῶσέ τα νὰ πιοῦνε.

5

Βγαίν' ἡ νεφέλη καὶ περνᾷ ἐπάν' ἀπὸ τὴν πλάσι, καὶ βρέχει
 μέσα 'ς τὰ βουνὰ καὶ βρέχει μέσ' τὰ δάση.

6

Καὶ νοιώθ' ἡ γῆ χαρὰ κρυφή... Καὶ βγάζει ἀνθὲς ἔς τὴν μορφὴν
κι' ὄλο καρπούς ἔς τὰ στήθη.

7

Κι' ἀπ' τὴν χαρὰ τὴν τρυφερὴν κι' ἀπ' τὴν εὐθυμία, ἔς τὴν
χώρα δίδει ὅσο μπορεῖ εὐθηνία κ' εὐφορία.

8

Γι' αὐτὸ φυτεύεται δένδρα καθεὶς ὅπου προφθάσῃ, κι' ἀφήτε
νὰ γενοῦν χονδρά, νὰ σχηματίσσουν δάση.

9

Γιὰ νάχωμε κ' ἐμεῖς βροχή, κ' ὠραῖα πρασινάδα, διὰ νὰ κά-
μωμε εὐτυχῆ τὴν ἀκαρπῆ Ἑλλάδα.

(Γ. Μ. Βιζυηνός).

9. Τὸ Δάσος.

Μέσα ἔς τὸ δάσος περπατῶ
κι' ἀκούω τὰ πουλάκια
κάθε κλωνί και μιὰ φωνή
καὶ κάθε δένδρο μουσική,
χαραὶς και τραγουδάκια.

Μὰ ἔκει ποῦ ἄλλα τραγουδοῦν
κι' ἄλλα κρατοῦν τὸ ἴσο,
ἓνα πουλί μικρὸ λαλεῖ,
ὄσαν νὰ τὰ λέγῃ Σωπάτε σεῖς,
ἐγὼ θὰ τραγουδήσω.

Σωπαίνουν ὄλα, τὸ μικρὸ
πουλί τὰποστομώνει·
εἶχαν λαλιά τὰλλα πουλιά,
μὰ ἓνα ἦταν μοναχὰ
ἀπ' ὄλα τους τὰῆδόνι.

("Ἄγγελος Βλάχος).

10. Ἀδελφικὴ ἀγάπη.

Δύο ἀδέλφια εἶχαν ἀδερφή ἔς τὸ κόσμον ξακουσμένη!
Τὴν φλόναγεν ἡ γειτονιά, τὴν ζήλευεν ἡ χώρα,
Κι' ὁ Χάροντας τὴν ζήλευε καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.
Ἐπὶ τὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντᾷ ὄσαν νάταν νοικοκύρης.
— Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,
'Εγὼ εἶμ' ὁ υἱὸς τῆς μαύρης γῆς, τῆς ἀραχνιασμένης πέτρας,
— Ἄσε με, Χάρε, ἄσε με, σήμερον μὴ με πάρῃς!
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ταχυά Σαββάτο νά λουσθῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω
καὶ τὴν Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.

"Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κ' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει...

Νά καὶ τὰ δέρφια πῶφθασαν ψηλά 'π' τὸ κορφοβούμι...

Τὸν χάρο ἐκυνήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

Δημῶδες

11. Ὁ βοριάς ποῦ τὰ ἀρνάκια παγώνει, ἢ Φιλοστοργία.

Ἦτο νύχτα, εἰς τὴν στέγη ἐβογγούσε
ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Τί μεγάλο κακὸ νά ἐμνηνούσε
ὁ βοριάς, ποῦ τὰρνάκια παγώνει!

Μέσ' 'ς τὸ σπίτι μιὰ χαροκαυμένη,
μιὰ μητέρα ἀπὸ πόνους γεμάτη,
'ς τοῦ παιδιοῦ τῆς τὴν κούνια σκυμμένη
δέκα νύκταις δὲν ἔκλεισε μάτι!

Εἶχε τρία παιδιά πεθαμμένα,
ἀγγελούδια λευκά σὰν τὸν κρίνο
κ' ἓνα μόνον τῆς ἔμεινε, ἓνα,
καὶ 'ς τὸν τάφον κοντὰ ἦτο κ' ἐκεῖνο.

Τὸ παιδί τῆς μὲ κλάμμα ἐβογγούσε
ὡς νά ἐζήτει τὸ δόλιο βοήθεια,
κ' ἡ μητέρα σιμά του ἐθρηνούσε
μὲ λαχτᾶρα κτυπῶντας τὰ στήθια!

Τὰ γογγύσματα ἐκεῖνα καὶ αἱ θρήνοι
ἐπληγῶσαν βαθειὰ τὴν ψυχὴν μου.
Σύντροφός μου ἡ ταλαίπωρη ἐκεῖνη,
ἄχ. καὶ τὸ ἄρρωστο ἦτο παιδί μου.

Ἐσ' τοῦ σπιτιοῦ μας τὴ στέγη ἐβογγούσε
ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.

"Ἄχ, μεγάλο κακὸ μοῦ ἐμνηνούσε,

ὁ βοριάς ποῦ τὰρνάκια παγώνει.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Τὸν γιατρὸν καθὼς εἶδε ἐσηκώθη
 σὰν τρελλή. "Ὅλοι γύρω ἐσωπαῖναν,
 φλογεροὶ τῆς ψυχῆς τῆς πόθοι,
 μὲ τὰ λόγι' ἀπ' τὸ στόμα τῆς βγαίνουν.

«ὦ κακὸ, ποῦ μ' εὗρῆκε μεγάλο!
 Τὸ παιδί μου, γιατρέ, τὸ παιδί μου...
 Ἐνα τῶχω, δὲν μ' ἔμεινεν ἄλλο
 σῶσέ μου το καὶ πάρ' τῆς ψυχῆν μου».

Κι' ὁ γιατρὸς μὲ τὰ μάτια σκυμμένα
 πολλὴν ὥρα δὲν ἀνοίξε στόμα.
 Τέλος πάντων—ἄχ. λόγια χαμένα—
 «Μὴ φοβάσαι, τῆς εἶπεν, ἀκόμα».

Κ' ἐκαμώθη. πῶς θέλει νὰ σκύψη
 ἔς τὸ παιδί, καὶ νὰ ἰδῆ τὸ σφυγμὸ του.
 Ἐνα δάκρυ ἐπροσπάθει νὰ κρύψη,
 ποῦ κατέβ' εἰς τὸ ὠχρὸ πρόσωπό του.
 Ὁ τοῦ σπιτιοῦ μας τὴν στέγη ἐβογγούσε
 ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
 Ἄχ, μεγάλο κακὸ μᾶς ἐμνηνοῦτε
 ὁ βοριάς, ποῦ τὰρνάκια παγώνει.

Ἡ μητέρα ποτὲ δακρυσμένο
 τοῦ γιατροῦ νὰ μὴ νοιώσῃ τὸ μάτι,
 ὅταν ἔχη βαρεῖά ξαπλωμένο
 τὸ παιδί τῆς σὲ πόνου κρεββάτι!

Γ. Ζαλοκώστας.

12. Τὸ κλεφτόπουλον.

Μάννα, σοῦ λέω, δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεῶ!
 Δὲν ἔμπορῶ, δὲν δύναμαι, ἐμάλλιασ' ἡ καρδιά μου.
 Θὰ πάρω τὸ τουφέκι μου νὰ πᾶ' νὰ γένω κλέφτης,
 Νὰ κατοικήσω ἔς τὰ βουνὰ καὶ ἔς ταῖς ψηλαῖς ραχούλαις.
 Νάχω τοὺς λόγγους συντροφιά, μὲ τὰ θηριὰ κουβέντα,
 Νάχω τὸν οὐρανὸ σκεπῆ, τοὺς βράχους γιὰ κρεββάτι,
 Νάχω μὲ τὰ κλεφτόπουλα καθημερινὸ λιμέρι.
 Θὰ φύγω μάννα, καὶ μὴν ἀκατέστης ἐκείνη ἡ πόλις ἐξή σου!

Εὐχῆσου με, μαννούλα μου, Τούρκους πολλοὺς νὰ σφάξω.
 Καὶ φύτευσε τριανταφυλλιά καὶ μαῦρο καρυσφύλλι,
 Καὶ πότιζέ τα ζάχαρι καὶ πότιζέ τα μύσχο.
 Κι' ὅσο π' ἀνθίζουν, μάννα μου, καὶ βγάνουνε λουλούδια,
 Ὁ γυιὸς σου δὲν ἀπέθανε, μόν' πολεμάει τοὺς Τούρκους.
 Κι' ἂν ἔρθῃ μέρα θλιβερή, μέρα φαρμακωμένη,
 Καὶ μαραθοῦν τὰ δυὸ μαζὶ καὶ πέσουν τὰ λουλούδια,
 Τότε κ' ἐγὼ θὰ λαβωθῶ, τὰ μαῦρα νὰ φορέσης.

Δώδεκα χρόνια πέρασαν καὶ δέκα πέντε μῆνες,
 Π' ἀνθίζουν τὰ τριαντάφυλλα κ' ἀνοίγαν τὰ μπουμπούκια,
 Καὶ μιὰν αὐγὴ ἀνοιξιότικη, μιὰ πρώτη τοῦ Μαΐου,
 Ποῦ κελαδεῦσαν τὰ πουλιά κ' ὁ οὐρανὸς γελοῦσε,
 Μὲ μιᾶς ἀστράφτει καὶ βροντᾶ καὶ γίνεται σκοτάδι!
 Τὸ καρυσφύλλι ἐστέναξε, τριανταφυλλιά δακρύζει!
 Μὲ μιᾶς ξεράθηκαν τὰ δυὸ κ' ἐπέσαν τὰ λουλούδια!
 Μαζὶ μ' αὐτὰ σωριάσθηκε κ' ἡ δόλια του μαννούλα.

Δημῶδες.

13. Ὁ Βράχος καὶ τὸ Κῦμα.

«Μέριασε, βράχε, νὰ διαβῶ», τὸ κῦμ' ἀνδρειωμένο
 Λέγει 'ς τὴν πέτρα τοῦ γιαιλοῦ, θολό, μελανιασμένο!
 «Μέριασε, μές 'ς τὰ στήθη μου, ποῦσαν νεκρά καὶ κρύα,
 »Μαῦρος βοριάς ἐφώλιασε καὶ μαύρη τρικυμία.
 « Ἄφρως δὲν ἔχω γι' ἄρματα, κούφια βοή γι' ἀντάρα,
 « Ἐχω ποτάμι αἱματα, μὲ θέρειψε ἡ κατάρρα
 « Τοῦ κόσμου ποῦ βαρέθηκε, τοῦ κόσμου ποῦπε τώρα!

»Βράχε, θὰ πέσης, ἔφτασεν ἡ φοβερὴ σου ἡ ὥρα.
 » Ὅταν ἐρχόμουναι σιγά, δειλό, παραδαρμένο,
 » Καὶ σῶγλυφα καὶ σῶπλενα τὰ πόδια δουλωμένο,
 » Περήφανα μ' ἐκύτταζες καὶ φώναζες τοῦ κόσμου
 » Νὰ ἰδῇ τὴν καταφρόνησι ποῦ πάθαινε ὁ ἀφρός μου.
 » Κι' ἀντὶς ἐγὼ κρυφὰ κρυφὰ, ἐκεῖ ποῦ σ' ἐφιλοῦσα,
 » Μέρα καὶ νύχτα σ' ἔσκαφτα, τὴ σάρκα σου ἐδαγκοῦσα
 » Καὶ τὴν πληγὴ ποῦ σ' ἀνοιγα, τὸ λάκκο ποῦχα κόμω,
 » Μὲ φύκη τὸν ἐπλάκωνα, τὸν ἔκρυβα στὸν ἄμμο.

»Σκύψε νά ἰδῆς τὴ ρίζα σου ἔς τῆς θάλασσας τὰ βύθη,
 »Τὰ θέμελά σου τᾶφαγα, σ' ἔκαμα κουφολίθι.
 »Μέριασε, βράχε, νά διαβῶ. Τοῦ δούλου τὸ ποδάρι
 »Θά σέ πατήσῃ ἔς τὸ λαιμό . . . Ἐξύπνησα λειοντάρι» . . .

Ὁ βράχος ἐκοιμώτανε. Ἐστὴν καταχνιά κρυμμένος,
 Ἄναίσθητος σοῦ φαίνεται, νεκρὸς σαβανομένος.
 Τοῦ φώτιζαν τὸ μέτωπο, σχισμένο ἀπὸ βρυτίδες,
 Τοῦ φεγγαριοῦ πούταν χλωμό, μισόσβησταις ἀχτίδες.
 Ὀλόγυρά του ὄνειρατα, κατάρες ἀνεμίζουν,
 Καὶ ἔς τὸν ἀνεμοστρόβιλο φαντάσματα ἀρμενίζουν,
 Καθὼς ἀνεμοδέρνουνε καὶ φτεροθορυβοῦνε,
 Τὴ δυσωδία τοῦ νεκροῦ τὰ ὄρνια ἂν μυριστοῦνε.
 Τὸ μούγγρισμα τοῦ κύματος, τὴν ἀσπλαχνη φοβέρα.
 Χίλιες φορές τὴν ἀκουσεν ὁ βράχος ἔς τὸν αἰθέρα
 Ν' ἀντιβοᾷ προμαχτικά χωρὶς κἂν νά ἐξυπνήσῃ,
 Καὶ σήμερ' ἀνατρίχιασε, λὲς θά λιγοψυχήσῃ.
 »Κῦμα, τί θέλεις ἀπὸ ἐμὲ καὶ τί με φοβερίζεις;
 »Ποιὸς εἶσαι σὺ κ' ἐτόλμησες, ἀντὶ νά με δροσιζῆς,
 »Ἀντὶ με τὸ τραγοῦδί σου τὸν ὕπνο μου νά εὐφραίνῃς,
 »Καὶ με τὰ κρύα σου νερά τὴ φτέρνα μου νά πλένῃς,
 »Ἐμπρός μου στέκεις φοβερά μ' ἀφροὺς στεφανωμένο,
 »Ὅποιος κι' ἂν εἶσαι, μάθε το, εὐκόλα δὲν πεθαίνω».
 »Βράχε, με λέν' ἐκδίχησι. Μ' ἐπότισεν ὁ χρόνος
 »Χολὴ καὶ καταφρόνησι μ' ἀνάθρεψεν ὁ πόνος.
 »Ἦμουνα δάκρυ μιᾶ φορά, καὶ τώρα κύτταξέ με!
 »Ἐγὼ θάλασσα πλατειά, πέσε προσκύνῃσέ με.
 »Ἐδῶ μέσα ἔς τὰ σπλάχνα μου βλέπεις δὲν ἔχω φύκη.

»Σέρνω ἓνα σύγνεφο ψυχαῖς, ἐρμιὰ καὶ καταδίχη.
 »Ἐξύπνησε τώρα, σέ ζητοῦν τοῦ ἄδη μου τὰ χνάρια . . .
 »Μ' ἔκαμες ξυλοκρεββατο . . . Μὲ φόρτωσες κουφάρια . . .
 »Σὲ ξένους μ' ἔρριξες γιαλοὺς . . . Τὸ ψυχομάχημά μου.
 »Τὸ περιγέλασαν πολλοὶ καὶ τὰ παθήματά μου
 »Τὰ φαρμακέψανε κρυφὰ με τὴν ἐλεημοσύνη.
 »Μέριασε, βράχε νά διαβῶ, ἐπέρασεν ἡ γαλήνη,
 »Καταποτήρας εἶμ' ἐγὼ ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς σου,
 »Γίγαντας στέκω ἐμπρός σου».

Ὁ βράχος ἐβουβαθήκει. Τὸ κῦμα ἔς τὴν ὄρμη του
 Ἐκαταπόντισε μὲ μιᾶς τὸ κούφιο τὸ κορμί του
 Χάνεται μὲς ἔς τὴν ἄβυσσο, τρίβεται, σβύνει, λυώνει,
 Σὰν νᾶταν ἀπὸ χιόνι.

Ἐπανωθὲ του ἐβόγγιζε λίγο ἀγριεμένη
 Ἡ θάλασσα κ' ἐκλειστήκει. Τώρα δὲν ἀπομένει
 Ἐπὶ τὸν τόπο ποῦταν τὸ στοιχειὸ κανεῖς, παρὰ τὸ κῦμα,
 Ποῦ παίζει γαλαγόλευκο ἐπάνω ἀπὸ τὸ μνήμα.

Ἄρ. Βαλαωρίτης.

14 Ὁ τάφος τοῦ κλέφτου.

Κούφια πέφτουν τουφέκια ἀπ' ἀνάρτα καὶ ἔστου Σίρτση ταῖς ράχαις
 βούζουν. Μαζευμένα εἶν' ἐκεῖ παλληκάρια, ποῦ τὰ πεῦκα βογγᾶνε καὶ
 τρίζουν.

Ἀπὸ ξένα λιμέρι' ἀνταμώνουν σ' ἐρμυκλήσι ὀλόγναντο ράχης. Σ'
 ἓνα μνήμα βασιόκλαρα στρώνουν, κ' ἀνδριάς λέγουν τραγοῦδια καὶ μάχης.

Χύθη ὁ ἥλιος! Ἡ πάχνη διαλυέται. Ἡ αὐγὴ σὰν τὴ νειότη γελᾶει.
 Σὰν πουλιοῦ ξεσυρμαδ' ἀγροικιέται. Εἰς τὰ φύλλα τᾶερι σὰν περναῖ.
 Σὲ ὄροσιᾶς φιλαῖς στάλαις σκορπιῶνταν μι' ἀντηλιάδα σὲ μύριαις
 ἀγνάντια, ἂν ἡ χλόη σὲ φύσημα ἐσειῶνταν, λὲς καὶ χίλια νὰ ἐτρέμαν
 διαμάντια.

Ἐννοιαστὰ τὰ κλεφτόπουλα πηδᾶνε, τὸ λιθάρι ἄλλοι ρίχνουν σιμά
 τους. Στ' ἀργυρὰ τους τσαπρόζια βροντᾶνε τὰ χρυσὰ κρεμαστὰ χαί-
 μαλιά τους.

Ρουσαλιοῦ ἐξημέρωνε ἕμερα, ποῦ ἔστον κάτω ἡ ψυχαῖς κόσμο κλει-
 ῶνται. Μὰ ἔστου Γιώργου τὸν τάφο μητέρα δὲν κλαίει, τραγοῦδι'
 ἀγροικιῶνται.

Σταυραδέρφια τὸ χρόνο περᾶνε, ὅτε χλιαίνει τὸ χιόνι καὶ λυώνει,
 τᾶρματά τους σὲ πεῦκο κρεμᾶνε, ποῦ τὸν ἔρημο τάφο του ἴσκιωνει.

Δὲν τὸν κλαῖν, τραγοῦδᾶνε τὴ μάχη ποῦ σκοτώθη, καὶ ρίχνουν λου-
 λούδια. Μόνη ὁ κλέφτης τιμὴ θέλει νᾶχη σὰν χαθῆ νὰ τοῦ βγάλουν
 τραγοῦδια.

Ἐκεῖ ἄκουε τὸ τουφέκι νὰ πέφτη, νὰ βογγοῦν ρεμματιαῖς ἔστὴ βοή
 του. Τέτοια δίνουν τιμὴ εἰς κάθε κλέφτη, τί ἀπὸ μι' ἀνοιζ' ἀρχίζει ἡ
 ζωὴ του.

Ἐχαμόγερνε ὁ ἥλιος τὸ βράδυ, τὰ πουλιά εἰς τὴν ἔρημον σιγοῦσαν,
 μιᾶς φλογέρας βοσκοῦ ἔστὸ λιθάρι τὰ λαλήματ' ἀκόμη' ἀντηχοῦσαν.

Τὰ κλεφτόπουλα τριγύρω καθίζουν, γιὰ τὸ Γιώργο νὰ λὲν ἀρχινᾶνε.
 Μὰ τὰ μάτια τοῦ Λάμπρου δακρῦζουν, βουρκωμένα ἔστὸ μνήμα γυριᾶνε.
 Μ' ἀπιστιὰ τὴν σκοτώσαν, τοὺς λέγει, ἔστὸ δεξί μ' ἐφορεύθη τὸ
 φηφισοῦθη ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πλάι. Λάμπρο! Πές μας, τοῦ λέν, κι' αὐτὸς κλαίει καὶ μὲ πόνον ψυχῆς ἀρχινάει.

Τοῦ Μιχαιοῦ γλυκοχάραζ' ἡ πούλια, μελιχρὸ τὸ φεγγάρ' ἐφαινόταν, πουρπουρίζαν ἐστὶ φύλλ' ἀγριοπούλια, καὶ ἐστὸς κάμπους ἡ πάχνη ἀπλωνόταν.

Μ' ἓνα ὄνειρο ὁ Γιωργος ξυπνάει, συμφορὰ σὰν νὰ γνώρισε ὁ νοῦς του. Σ' ἐννοιαὶς μύριας τὸν νοῦν του σκορπάει, μὰ κρυμμένους κρατεῖ τοὺς σκοπούς του!

Λέν, παιδιά, τὸ σφαχτὸ πρὶν νὰ σφάζουν, πῶς τὸ μαῦρο τὸ χάρο γνωρίζει! Καὶ τὴν ὥρα μαχαῖρι ποῦ δράζουν, δὲν πηγαίνει, νοιασμένο μουγκρίζει.

Ἔτσι ὁ νοῦς του νοιασμένος γυρνοῦσε! Κι' ἂν τὸν εἶχε ἡ ἀνδρεία γιὰ παίλεια, τώρα φύλλα τᾶερί ἂν κινούσε, σ' τᾶρματά του γυρνοῦσε τὴν ἐννοια.

Νὰ ἐστὴ βίγλα ἓνας γέρος καὶ φθάνει. Μὲ τὸν Γιωργο ζητεῖ νὰ μιλήσῃ. Πάει ἡ Χαϊδῶ τοῦ λέει, νὰ λευκάνῃ, καὶ μῆναι νάνταμῶστε ἐστὴ βρούσι.

Μαχτὰ μάτι ἐξεκείνον καρφώνει. — Ποῦ τὴν εἶδες τὴ Χαϊδῶ; ρωτάει. — Τὸ νυχτόςκαρο μὲ ἤυρε ἐστᾶλῶν, ἐστὸ νερὸ ποῦ περνοῦσε νὰ πάη.

Γιὰ τὸν κόπο μαντήλι μου νέθει, τί ἀπὸ λάδι τὴν ἔχω παιδί μου, Καὶ σοῦ εἶπα ὅ,τι αὐτὴ μοῦ ἐμπιστεύθη, ἔτσι ἀκρίματη νὰ εἶναι ἡ ψυχὴ μου.

Προῦ χυθῆ ταύγινο ἀκόμη τᾶστέρι, προῦ τᾶλάφια νὰ βγοῦν νὰ βοσκήσουν, ροβολᾷμεικ' ἐμπρὸς σὲ καρτέρι τὰ σκυλιὰ μᾶς φυλᾶν νὰ κτυπήσουν.

Ἐστὸ πετρόρρεμμα ἀπ' ἐξω θυμοῦμαι, ποῦ τὸν τόπο πλατάνια τὸν κρύφτουν, ποδεδύλημα, λάφισμ' ἀκούμε! Δὲν τ' ἀκούσαμ' ἀκόμη καὶ ρίχτουν.

Φωτιά ἐμεῖς φωτιά ἐκείνοι, κ' ἐρρίχτη· Τὸ σπαθί σου, μοῦ λέει, κ' ἐμπρὸς ἔλα, κι' ὁ καπνὸς τῆς μπαρούτης τὸν κρύφτει μ' ἀναφτὴ ἐστὴ φωτιά φουσανέλλα.

Δύο κάτω νεκροὺς δρασκελιάει, κ' οἱ λοιποὶ ἐστὴ φευγάλα γλυτώνουν. Μὰ δύο βόλια ἐστὶ στήθια ἀγροικάει, π' ἀρχινᾶν ἐστὴν καρδιά νὰ κρυώνουν.

Τῆς πληγαῖς μὲ μανδῆλι τοῦ δένω! Μὰ ἡ πληγαῖς του τὸ αἷμά του χύνουν. Λάμπρο, μοῦ εἶπε, καῦμένε, πεθαίνω! Ἄ! Τὰ βόλια ἐστὸ Χάρο μὲ δίνουν!

Τᾶρματά μου σύ, Λάμπρο μου, νᾶχης. Πές τῆς Χαϊδῶς ἡ δόλια μὴ κλάψῃ, ἐστὸ ἐρημοκλήσι ἂν ἔλθῃ τῆς ράχης, θεῖξ' τὸ μνημα, κερὶ νὰ μ' ἀνάψῃ.

Τὴν καῦμένη! δὲν μ' ἄφησ' ἡ μοῖρα... Τροῦτο πρόφθασε κ' εἶπε καὶ σθύνει. Βαρὺ τότε κουφάρι τὸν πῆρα καὶ ἐστὴν ἄκρη τὸν ἔθαψαέκεινη...

Παῦει ὁ Λάμπρος κ' εὐθὺς σηκωθῆκαν. Τὰ τουφέκια ἐστὸ μνημα ἐτινάξαν, τὸ φιλι χωρισμοῦ φιληθῆκαν. Κι' ἀπ' ἐκεῖ ἐστὶ βουνά του πετάξαν.

Δημοσθ. Βαλαβάνης.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

13. Ὁ γέρο Καπετάνιος.

Παιδιά! γι' ἀκούστε με κ' ἐμὲ τὸ γέρο καπετάνιο,
 Ποῦ τὰ μαλλιά μου ἄσπρισαν ἔς τὸν πόλεμο ἐπάνω.
 Ἐπὶ τὰ χρόνια τοῦ Ἄλῃ τὸν Τούρκο πολέμουσα,
 Κ' εἶδαν πολλὰ τὰ μάτια μου ἐκεῖ ποῦ περπατοῦσα.
 Ὅσον τὸν πόλεμο γενήθηκα . . . μαθήτευσα παιδάκι
 Ὅσον τοῦ γέρο-Ζήδρου τὸ σχολεῖο καὶ στοῦ Καρατσάκη.
 Ἐπαραγέρασα, παιδιά! τὸ ἄπιστο λιοντάρι
 Δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποῦξερα, καὶ θέλει μακελλάρη.
 Γιὰ σηκωθήτε μιὰν αὐγή μὲ τὰ σωστά σας ὅλοι,
 Καὶ τὸ σταυρὸ σας κάμετε, νὰ μποῦμε μέσ' ἔς τὴν πόλι.
 Παιδιά! δὲν εἶναι πλεῖα Τουρκιά, δὲν εἶναι Γενιτσάροι,
 Ἐκείνους τοὺς σκοτώσαμε . . . τοὺς πήρε τὸ φεγγάρι,
 Ὡσὰν ἐμᾶς δὲν πρόσθασε τὸ ἰδικό σας ἄματι,
 Τοῦ Τούρκου, ὅταν ἄφριζε καὶ χόρευε τὸ ἄτι . . .
 Χιλιμιντροῦσε μοναχὰ κ' οἱ Φράγκοι ἔξεφυχοῦσαν,
 Καὶ μόνο τὰ κλεφτόπουλα τὸ δρόμο του κρατοῦσαν.
 Τὴ χώρα μας μοιράσαμε μ' αὐτοὺς μὲ τὸ μαχαίρι,
 Ἐμεῖς ἐπάνω ἔς τὰ ψηλά κ' αὐτοὶ ἔς τὰ κάτω μέρη.
 Ἐχάθησαν οἱ Τσάμηδες κ' οἱ Ἀρβανίταις ὅλοι,
 Κ' ἀκόμα, δύστυχα παιδιά! δὲν μπήκαμε ἔς τὴν Πόλι!
 Ἄχ! πάλι τὰ θυμήθηκα τὰ περασμένα χρόνια,
 Ταῖς μάχαις, τὰ λημέρια μας, τῆς Διάκουρας τὰ χιόνια.
 Παιδιά ὡσὰν τὰ ἔλατα ἔς τὸν πόλεμο θρεμμένα,
 Μὲ ἄματι μαῦρο ὡσὰν φωτιά, μὲ στήθια δασωμένα,
 Μ' ἓνα σταυρὸ ἔς τὸ χέρι τους καὶ μιὰ καλὴ μαχαίρα,
 Ἐπελεκοῦσαν τῆς Τουρκίας τοὺς λύκους νύχτα μέρα.
 Κάθε ἡμέρα πόλεμος, κάθε νυκτιὰ τουφέκι.
 Ἀπόστανε τὸ χέρι μας ἀπ' τὸ πολὺ πελέκι.
 Ἐκεῖνοι τώρα πέθαναν . . . ἐκοιμήθηκαν ὅλοι!
 Ἄχ! ἂν ἐξυπνοῦσαν, μπαίναμε γιὰ μιὰ στιγμή ἔς τὴν Πόλι.
 Εὐπνα, καυμένη λεβεντιά! στοιχειώσου, Κώστα Πάλλα!
 Θανάση Διάκο, πρόβαλε! ροβόλα, Μπουκουβάλα!
 Εὐπνα, μικρὸ Χορμόπουλο! πετάξου, γέρο Νάσο!
 Ἄνδρουτσο, ζώσου τάρματα! καββάλα, Καρατάσο!
 Πάλι τουφέκι ἔπεσε . . . ἐβγατ' ἀπ' τὰ κλαδιά σας.
 Ἀφήσετε τὴ μαύρη γῆ, τὴ λαγκαδιά, τὸ βράχο,
 Κ' ἔλατε, μὴ γὰρ οἴσητε ἀπὸ τὸ τσιπτοῦτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Εύπνησε, στρατεύμα νεκρό, ἀναστήθητε ὅλοι,
 Ὁ Γέρο Δῆμὸς σας μὲ σᾶς θά μπῆ μέσα ἔς τὴν Πύλι !

Ἀχιλλεὺς Παράσχος.

16. Πολεμιστήριον ἄσμα τοῦ Τυρταίου.

Τί τιμὴ ἔς τὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτον ἔστη φωτιά
 Σκοτωθῆ για τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα ἔστη δεξιά !
 Πόσο λυπηρὸ ν' ἀφήσῃ τὴν πατρίδα τὴν γλυκειά,
 Τὰ καλά του τὰ χωράφια καὶ νὰ ζῆ μὲ διακονιά !
 Μὲ γονιὸ νὰ παραδέρνη, μὲ γυναῖκα ὁμορφονιά,
 Μὲ γερόντισσα μητέρα καὶ μ' ἀνήλικα παιδιά !
 Κι' ἀπ' τὴ στέρησι καὶ φτώχεια ὅπου πάη, ὅπου σταθῆ,
 Νὰ γνωρίζῃ ὅτι εἶναι ἔς ὅλους ἡ ζωὴ του μισητή.
 Νὰ ντροπιάζῃ τὴ γενιά του, νὰ ντροπιάζεται κι' αὐτός.
 Καὶ ποτὲ νὰ μὴν τοῦ λείπῃ ἀπ' τὰ χεῖλη ὁ στεναγμὸς !
 Τέτοιον ἄνθρωπο καθένας ζωντανὸν καταφρονᾷ,
 Μηδ' ἀφ' οὗ ἔς τὸν τάφο πέσῃ τὸνομά του μελετᾷ.
 Εἰς τὴν μαχὴν ἄς χυθοῦμεν ὅλοι μ' ἄφρονῃ καρδιά,
 Ὁ καθένας ἄς πεθάνῃ για πατρίδα, για παιδιά.
 Ὡς τὴ φωτιά, παλληκαράδες, γένητ' ὅλοι ἕνα κορμί.
 Ὡς τὴ φωτιά μὴ ντροπιασθῆτε σὰν φυγάδες, σὰν δειλοί.
 Λεοντόκαρδο τὸ στήθος καθενὸς σας ἄς φανῆ,
 Τοὺς ἐχθρούς σας πολεμῶντας μὴ ψηφᾶτε τὴ ζωὴ !
 Ἐντροπή σας, ἐντροπή σας ἀπὸ πίσω νὰ εἶν' ὁ νιός,
 Καὶ ὁ ἀδύνατος ὁ γέρος νὰ πεθαίνῃ μπροστινός,
 Πῶχει κάτασπρα τὰ γένεια, κάτασπρη τὴν κεφαλή,
 Κ' εἰς τὰ χῶματα ν' ἀφίνη τὴν ἀδούλωτη ψυχὴ !
 Ὅλ' οἱ κίνουνοι, οἱ πολέμοι, ὅλοι πρέπουνε ἔς τὸν νιό,
 Εἰς τὸν νιὸ πολέμοι πρέπουν, ποῦ τὸ σῶμα ἔχει ἀνθρώ.
 Ἄς ῥιφθῆ ἔμπροστά ἔς τὸ γέρο κ' ἄσειστος ἄς στυλωθῆ
 Καὶ τὰ δόντια του ἄς σφίξῃ, μὲς ἔς τὸ αἶμα ἄς κυλισθῆ.

Σπ. Τρικούπης.

17. Τὰ τσαρούχια τοῦ ἀγωνιστοῦ.

Λουλούδια, βασιλόπουλο ἔστη τελετή σου στρώνω,
 Καί μ' ἕνα δάκρυ μου κ' ἐγώ
 Τῇ βάπτισί σου εὐλογῶ,
 Τὸ δρόμο σου μυρώνω.

Ἐστὸ πρῶτο χαμογέλιο σου διαμάντια δὲν σκορπίζω,
 Σὲ φθάν' ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ.
 Κι' ἀντὶ στολίδι' ἀγωνιστοῦ
 Τσαρούχια σοῦ χαρίζω.

Μὴν τάποβάλης, εἶν' αὐτὰ κληρονομιά μεγάλη !
 Δὲν τὰ παληῶσαν οἱ καιροί,
 Καί θάρρη ἡ ὥρα, ποῦ μπορεῖ
 Νὰ ξανατρέξουν πάλι.

Αὐτὰ τὴν ὕστερη στιγμή ἔφοροῦσε ὁ Κωνσταντῖνος,
 Ὅταν ἀκούσθη μιὰ νυκτὰ,
 Σπαθὶ ἔς τὴν πόλι καὶ φωτιὰ
 Ἐσταῖς ἐκκλησιαίς μας θρῆνος.

Ὅταν ἐκεῖνος ἔπεσε, ἐφύσησε τὰ γέρι
 Καὶ τὰ ὄωσε ἔς τὸν κεραυνό,
 Τὰ πῆρ' ἐκεῖθε τὸ βουνό,
 Κι' ὁ κλέφτης ἔς τὸ λημέρι.

Πόσαις φοραῖς ῥοβόλησε μ' ἐκεῖνα ὁ Κατσαντώνης !
 Κ' ἐσποῦσαν σίδηρα βαρειά,
 Ἐδῶθε ὁ Γέρος τοῦ Μοριά
 Ἐκεῖθε ὁ Μηλιώνης !

Μ' αὐτὰ ἡμεῖς πατήσαμε μιανῆς Τουρκιάς τὸ πτώμα
 Πλὴν ἄχ ! ἔς τὴν Πόλι τὴν πικρή,
 Ποῦ τόσα χρόνια καρτερεῖ,
 Δὲν μπήκαμε ἀκόμα !...

Χρυσή μου μοῖρα ! Πάρε τα τοῦ Ὑμηττοῦ καμάρι !
 Ἐκεῖ ψηλά ἦτανε γραφτό,
 Τὸ χέρι σου τὸ ζηλευτὸ
 Τὸ δίκιο μας νὰ πάρη!

Πόσαις φοραῖς ἀγρύπνησα γιὰ σένα μέσ' ἔς τὰ χιόνια
 Καὶ νύκτα ἔς τὴν ἀστροφεγγιά!...
 Μὲ τὴν μορφή σου τὴν γλυκειά
 Ὁμιλοῦσα τόσα χρόνια.

Εἶμαι λεβέντης γέροντας καὶ χάρο δὲν φοβοῦμαι!
 Σαράντα χρόνια καρτερῶ
 Καὶ νὰ πεθάνω δὲν μπορῶ,
 Ἐστὴν Πόλι πρὶν νὰ μποῦμε.

Μικρὸς ἀκόμη σταυραητὸς ξαπλώνεις ἔς τὴ φωλιά σου
 Τὰ σμαραγδένια σου φτερά,
 Καὶ τοῦ Βοσπόρου τὰ νερά
 Σαλεύει τὸνομά σου.

Μεγάλωσέ μου νὰ σὲ ἰδῶ μιὰ μέρα καπετάνιο,
 Νὰ ρίξω δίπλα ἔς τὴν Τουρκιά,
 Ἐς τὸ πλάγι σου, μιὰ τουφεκιά,
 Κι' ἀμέσως νὰ πεθάνω !

Γεώργιος Παράσχος.

18. Διάλογος τῆς μητρὸς Ἑλλάδος καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Ὁ παιδιὰ μου,
 Ὁρφανά μου,
 Σκορπισμένα ὄω κ' ἐκεῖ !
 Διωγμένα
 Ὑβρισμένα
 Ἀπὸ τὰ ἔθνη πανοικεί!

Ευπνήστε, τέκνα, κ' ἦλθεν ἡ ὥρα,
 Ευπνήστε, ὄλα, τρέξατε τώρα.
 Κ' ἦλθεν ὁ δεῖπνος ὁ μυστικός !

Α'. παῖς.

ὦ μητέρα,
 Μιὰν ἡμέρα,
 Μὴ λυπῆσαι, θὰ χαρῆς.
 Τοὺς σκοπούς μας,
 Τοὺς κρυφοὺς μας
 • Θὰ ἰδῆς καὶ θ' ἀπορῆς.

Β'. παῖς.

Δράξαιτ', ἀδέρφια, ῥομφαίας, βέλη,
 Ἐλευθερίαν ζητεῖ καὶ θέλει
 Ἡ μήτηρ μας.

Μήτηρ Ἑλλάς.

Σεῖς μὲ κόπους
 Κατὰ τόπους
 Τρεχάτε γιὰ μιὰν τροφήν,
 Εἰς δεσπότης
 Κι' ἰδιώτας
 Δούλου δέχεσθε μορφήν.
 Εὐπνήστε, τέχνα, κ' ἦλθεν ἡ ὥρα,
 Εὐπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα.
 Κ' ἦλθεν ὁ δειπνὸς ὁ μυστικός.

Α'. παῖς.

Πῶς ποθοῦμεν
 Νὰ ἰδοῦμεν
 Τὴν ἀρχαίαν σου μορφήν,
 Στολισμένην
 Ζηλευμένην
 Καὶ τοῦ κόσμου κορυφήν!

Β'. παῖς.

Δράξαιτ', ἀδέρφια, ῥομφαίας, βέλη,
 Ἐλευθερίαν ζητεῖ καὶ θέλει

Μήτηρ Ἑλλάς.

Νύκτα ἄμερα
 Ὡς ἡ σφαῖρα
 Περιφέρεσθε ἔς τὴν γῆν,
 Περιπατεῖτε,
 Προσπαθεῖτε
 Δόξης ναῦρετε πηγγὴν.
 Ευπνήστε, τέκνα! κ' ἦλθεν ἡ ὥρα.
 Ευπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα,
 Κ' ἦλθεν ὁ δεῖπνος ὁ μυστικός.

Α'. παῖς.

Πῶς μητέρων
 Καὶ πατέρων
 Αἱ πληγαὶ δὲν μᾶς πονοῦν;
 Τὰ δεινὰ των
 Κ' ἡ σκλαβιά των
 Τὴν καρδιά μας δὲν λυποῦν;

Β'. παῖς.

Δράξαι, ἀδέρφια, ῥομφαίας, βέλη,
 Ἐλευθερίαν ζητεῖ καὶ θέλει
 Ἡ μήτηρ μας.

Μήτηρ Ἑλλάς.

Συναχθῆτε
 Νὰ ἰδῆτε
 Τὰς πληγὰς μ' ἐλεεινῶς.
 Πῶς τὸ αἷμα
 Τρέχει ρεῦμα
 Ἀπ' τὰς φλέβας μου δεινῶς.
 Ευπνήστε, τέκνα! κ' ἦλθεν ἡ ὥρα,
 Ευπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα,
 Κ' ἦλθεν ὁ δεῖπνος ὁ μυστικός.

Α'. παῖς.

Ἦλθ' ἡ ὥρα.
 Φθάνει ὡς τώρα
 Ὁ ἐχθρὸς νὰ τυραννῆ !
 Μ' ἀγριὸν ὕφος
 Καὶ μὲ ξίφος
 Ὅποιος θέλει ἄς φανῆ !

Β'. παῖς.

Δράξατ', ἀδέρφια, ῥομφαίας, βέλη·
 Ἐλευθερίαν ζητεῖ καὶ θέλει
 Ἡ μήτηρ μας.

Μήτηρ Ἑλλᾶς.

Τὴν στολὴν μου
 Τὴν καλὴν μου
 Ἐεσχισμένην τὴν φορῶ,
 Σφαλισμένην
 Καὶ δεμένην
 Μὲ ἀλύσεις τὴν θωρῶ.
 Ευπνήστε, τέκνα ! κ' ἦλθεν ἡ ὥρα.
 Ευπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα,
 Κ' ἦλθεν ὁ δεῖπνος ὁ μυστικός.

Α'. παῖς.

Τιναγμένοι
 Ἐνωμένοι
 Μαζί, ὅλοι μιὰν στιγμὴν,
 Ἄς βρεθῶμεν
 Νὰ ριφθῶμεν
 Ὡσὰν λέοντες μ' ὄρμην.

Β'. παῖς.

Δράξατ', ἀδέρφια, ῥομφαίας, βέλη,
 Ἐλευθερίαν ζητεῖ καὶ θέλει
 Ἡ μήτηρ μας.

Μήτηρ Ἑλλάς.

Δὲν βαστάζω.
 Ὅλο κράζω
 Θάνατόν μου τὸν πικρόν.
 Σὰν μ' ἀφήστε
 Κι' ἀμελεῖτε
 Σωτηρίας τὸν καιρόν.
 Ευπνήστε, τέκνα ! κ' ἦλθεν ἡ ὥρα,
 Ευπνήστε ὅλα, τρέξατε τώρα,
 Κ' ἦλθεν ὁ δεῖπνος ὁ μυστικός.

Α'. παῖς.

Σάλπιγξ κράζει,
 Μᾶς φωνάζει
 Ὅσ τῶν ἐχθρῶν μας τὴν σφαγὴν.
 Ἑλλάς πάλιν
 Εἰς τὴν πάλιν
 Ἐβγα δόξασε τὴν γῆν.

Β'. παῖς.

Δράξατ', ἀδέρφια, ρομφαίας, βέλη,
 Ἐλευθερίαν ζητεῖ καὶ θέλει
 Ἡ μήτηρ μας.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΑΡΕΛΕΓΜΕΝΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΑΡΕΛΕΓΜΕΝΟ

Ἀρ.θ. $\frac{\text{Πρωτ. 7704}}{\text{Διεκπ. 7605}}$

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς
Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Πρὸς τὸν κ. Π. Π. Οικονόμον

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον ΒΤΓ' τῆς 12 Ἰουλίου 1896. καὶ τὸ σχετικὸν Β Διάταγμα τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους, τὰς προκηρῦξεις περὶ διαγωνισμοῦ διδασκτικῶν βιβλίων τῆς στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας Ἐπιτροπείας, δηλοῦμεν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν ὑφ' ἡμῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθεῖσαν **ΟΔΥΣΣΕΙΑΝ** ὅπως εἰσαχθῆ ἐπὶ πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1901 — 1902 ὡς διδασκτικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Γ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐν γένει.

Καλεῖσθε δ' ὅπως ἐκτελέσητε τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου κ.λ.π. ὑπαγορευόμενα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀναγραφόμενας παρατηρήσεις.

Ἐν Ἀθήραις τῇ 19 Μαΐου 1901.

Ὁ Ὑπουργός
ΣΠ. Ε. ΣΤΑΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Στέφ. Μ. Παρίσης

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 10,408 Ἐγκυκλίου τῆς 17 Ἰουνίου 1902 ψηφισθεῖσας ἀπὸ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Πρυτανείας τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου ὠρίσθη εἰς λεπτὰ 63

